

**MÜTERCİM ÂSİM
KÂMÛS TERCÜMESİ
TRANSKRİPSİYONLU METİN (I. C. / s. 130-195)**

Emel ÖZBEK

**Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Doç. Dr. Funda KARA
2013
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Emel ÖZBEK

MÜTERCİM ÂSİM
KÂMÛS TERCÜMESİ
TRANSKRİPSİYONLU METİN (I. C. / s. 130-195)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Funda KARA

ERZURUM-2013

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

26/12/2013

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " MÜTERCİM ÂSİM-KÂMÛS TERCÜMESİ TRANSKRİPSİYONLU METİN (I. C. / s. 130-195)" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

XX Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

26/12/2013

Emel ÖZBEK

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Funda KARA danışmanlığında, Emel ÖZBEK tarafından hazırlanan bu çalışma 05 /12/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Türk Dili Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Funda KARA

İmza:

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 05 /12 /2013

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
KISALTMALAR DİZİNİ	IV
ÖN SÖZ	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**EL-FÎRÛZÂBÂDÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ**

1.1.EL-FÎRÛZÂBÂDÎ.....	5
1.2.FÎRÛZÂBÂDÎ'NİN ESERLERİ.....	7

İKİNCİ BÖLÜM**MÜTERCİM ÂSİM EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ**

2.1. MÜTERCİM AHMED ÂSİM EFENDİ'NİN HAYATI	12
2.2. MÜTERCİM AHMED ÂSİM EFENDİ'NİN ESERLERİ	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**SÖZLÜK ÇALIŞMALARINDAKİ ESASLAR**

3.1.AMAÇ VE İLKELER	19
3.2. YÖNTEMLER.....	19

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. METİN	21
DİZİNLER.....	139
TÜRKÇE DİZİN.....	139
ARAPÇA DİZİN.....	147
SONUÇ.....	161
KAYNAKÇA.....	162
TIPKIBASIM.....	164
ÖZ GEÇMİŞ	231

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜTERCİM ÂSİM

KÂMÛS TERCÜMESİ

TRANSKRİPSİYONLU METİN (I. C. / ss. 130-195)

Emel ÖZBEK

Danışman: Doç. Dr. Funda KARA

2013-Sayfa: 231+V

Jüri: Doç. Dr. Funda KARA (Danışman)

Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

Yrd. Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU

Bu çalışma, Fîrûzâbâdî'ye ait El-Kamûsu'l-Muhît adlı eserin Mütercim Âsım Efendi tarafından 1805-1810 yılları arasında tamamlanan çevirisinin I. cildindeki bir bölümün (ss. 130-195) transkripsiyonlu metnidir. Klâsik eser özelliği taşıması dolayısıyla Türk dili sahasında çalışan araştırmacıların bu eserden istifadesini artırmak, çalışmanın amaçları arasındadır. Bunun için ele alınan bölüm, sayfa ve satır numaraları gösterilerek transkripsiyon alfabesi ile yazılmıştır.

Çalışmanın son bölümüne abece sırasına göre olmak üzere madde başı kelimelerin dizini eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kâmûs Tercümesi, Kâmûsu'l-Muhît, Mütercim Âsım, Fîrûzâbâdî.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
MÜTERCİM ÂSİM
TRANSLATION OF KÂMÛS
TEXT WITH TRANSCRIPTON (VOL. I, / pg. 130-195)
Emel ÖZBEK

Advisor: Assoc. Prof. Funda KARA

2013 Page: 231+V

Jury: Assoc. Prof. Funda KARA (Advisor)

Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

Assist. Prof. Süleyman EFENDİOĞLU

This study is the text with transcription of a part of first volume of the translation of the work (p. 130-195), called El Kamusu'l-Muhit, written by Fîrûzâbâdî and translated by Mütercim Âsım Efendi between the years 1805 - 1810. Because the work has the feature of being a classic, increasing researchers' utilizing from this study, studying in the field of Turkish Language is among the aims of this study. So, the chapter studied has been written via transcription alphabet showing page and line numbers.

Words per term directory was added according to the alphabet at the end of this study.

Key Words : Translation of Kâmûs, Kâmûsu'l-Muhît, Mütercim Âsım, Fîrûzâbâdî.

KISALTMALAR DİZİNİ

Bk.	: Bakınız.
b.	: Bin.
c.	: Cilt.
DİA	: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
s.	: Sayfa.
ss.	: Sayfa sayısı.
Ü.	: Üniversite.
vs.	: Vesaire.
TDK	: Türk Dil Kurumu.
Yay.	: Yayınları.

ARAP ALFABESİNİN ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
ح	ç	ق	q
خ	h	ك	k, g, (ñ)
د	d	ك	ñ
ذ	z, d	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
س	s	و	v, u, ū, ü, o, ö
ش	ş	ه	h, a, e
ص	s	لا	la, lā
ض	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	,

ÖN SÖZ

Tarihte Türkçe ve Arapçanın tanışması muhakkak ki Türklerin Talas Savaşını müteakiben olmuştur. Yeni bir dinin kabulü beraberinde yeni dillerle, başka medeniyetlerle Türkleri ve Türk dilini karşı karşıya getirmiştir. Bunun neticesinde yapılan telif ve tercüme eserler Türk dilini zenginleştirmiştir.

Orta Asya'dan gelen Türklerin yazılı ve sözlü eserleri, 11. yüzyıl ve sonrasında Türk diline giren Arapça kelimelere yer vermiştir. Diğer medeniyetlerle etkileşimi sonucunda yazın edebiyatında nitelikli eserler vermeye devam etmiştir. Türklerin ilk sözlük çalışması olan Divân-ü Lûgâti't-Türk ile ilk adım atılmıştır. Türkçe sözlük ve sözlükçülük geleneğine katkıda bulunmak amacıyla hazırlanan bu çalışma ise Mütercim Âsım Efendi'nin *Kâmûs Tercümesi*'ndeki (Arapça-Türkçe sözlük) bir bölümün (s. 130-195) transkripsiyonlu metnini içermektedir.

Eserde, harekesiz Arap alfabesi ile yazılan Türkçe sözcüklerin anlamları ve açıklamaları eksiksiz günümüz Türk alfabesine aktarılmaya çalışılmıştır. Bunun için pek çok Türkçe ve Arapça sözlüklerle muhtelif kaynaklardan yararlanılmıştır. Gayemiz Türkçe-Arapça sözlük alanındaki çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Çalışmamızın transkripsiyonlu metnini tamamladıktan sonra Türkiye Yazma Eserler Kurulu tarafından I. ve II. ciltleri yayımlanan *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi* eserinde bizi ilgilendiren bölümleri karşılaştırma imkanı elde edilmiştir. Hazırlanan çalışmada tespit edilen eksik ve yanlışların tarafımıza bildirilmesi doğru bilgiye ulaşmamızı sağlayacaktır.

Sonsuz sabrı ile hiçbir yardımı benden esirgemeyen tezimin yöneticisi Hocam Doç. Dr. Funda KARA'ya, bilgilerinden faydalandığım Hocam Nuri ERCAN'a, İrfan YILDIZ'a, beni cesaretlendiren arkadaşım Bahri KUŞ'a, tez yazımında her türlü yardımı sunan Lokman ÖZDOĞAN'a ve sonsuz desteğini benden esirgemeyen aileme teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

Söz varlığı denilince aklımıza ilk gelen şey kelimeler ve sözlüklerdir. Dil içinde önemli bir yere sahip kelimelerin ses yapı ve anlam bakımından uzun bir gelişme ve değişme serüvenleri vardır. Kelimelerin kullanım süreçlerine bakıldığında başka dillerden etkilenecek yeni anlamların doğmasına, değişik kavramların ortaya çıkmasına, dilin gelişmesine katkıda bulunduğu görülmektedir. Dilimizdeki kelimelerin varlığı muhakkak ki atasözü, deyim, mani, bilmece gibi sözlü halk kültürü ürünlerimizin yanında daha kalıcı olan yazılı eserlerimizde ve sözlüklerde yer almıştır. Dildeki kelimelerin en iyi tanıklığını ve koruyuculuğunu yapan sözlükler sayesinde kelimelerin yapı ve anlamları tarihi süreç içinde incelenmektedir. Bir dilin söz varlığı başka dillerin söz varlığına ne kadar karşılık gelirse şüphesiz o dil geçmişten taşıdığı değerlerle zenginleşmiştir.

Sözlük kelimesi için Türkçede ilk sözlüğümüz Divân-ü Lûgâti't-Türk ile birlikte Arapça "lûgat", zaman zaman Farsça "ferheng" ve yine Arapça "kamus" (Kâmûs-ı Türkî) kelimeleri kullanılmıştır. Günümüz Türk dünyasında sözlük yanında sözdik (Kazak), sözdük (Kırgız), hüzelek (Başkurt), süzlik (Tatar), laflık (Gagavuz), tılcıt (Yakut), lugat (Azeri, Uygur, Özbek vd.), slovar (Çuvaş, Tuva, Hakas vd.) gibi adlar kullanılmaktadır.¹ "Sözlük bir veya birden fazla dilin kelimelerinin bütünü veya bir bölümünü genel amaçlı veya özel amaçlı olarak içeren, anlam, açıklama ve örnekleriyle ortaya koyan ve daha çok alfabetik olarak düzenlenmiş eserlerin genel adıdır."²tanımı gibi benzer ve birbirini tamamlayıcı tanımlamalar yapılmaktadır. Ancak genel ve kapsayıcı bir bakış açısıyla bakıldığında sözlükler için belli özellikler sayılabilir:³

"Sözlükler,

bir dil veya birden çok dilin sözvarlığını ele alabilirler;

bir dildeki sözcüklerin tümü ya da bir bölümünü ele alabilirler;

sözcüklerin belli bir çağda ya da bütün çağlarda kullanılanlarını incelerler;

yazılı veya sözlü dilin malzemesini içerirler;

¹ Mehmet Ölmez, "Tarihi Türk Dillerinin Sözlükleri", *Kebikeç*, Yıl 3-S. 6, Ankara 1998, s. 109-110.

² Nadir İlhan, *Geçmişten Günümüze Sözlükçülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*, Manas Yay., Elazığ 2007, s. 15.

³ Emin Eminoğlu, *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Asitan Yay., Sivas 2010, s. 5.

sözcüklerin yazımlarını ve söylenişlerini gösterirler;
bağımsız biçimbirimleri ele alırlar;
sözcüklerin tek başına ve diğer öğelerle kurdukları söz ögelerinin anlamlarını verirler;
içerdikleri söz varlığının anlamlarını verir, açıklar ve örneklendirirler;
sözcüklerin aynı dildeki veya bir başka dildeki karşılıklarını verirler;
sözcüklerin dil bilgisel biçim ve işlevleri hakkında bilgi verirler;
sözcüklerin kökenlerini gösterirler;
sözcüklerin değişik kullanımlarını gösterirler;
madde başlarının düzenlenişi bakımından (manzum, mensur, abecesel, konu, kavram) farklılık gösterirler;
kılavuz ve kaynak kitaplardır;
kültürün belirleyici özelliklerini sergilerler;
diller arasındaki etkileşimin belirlenmesine yardımcı olurlar;
dillerin olgunluğu, işlenmişliği, zenginliği hakkında bilgi verirler;
dillerin görüntüsüdür;
dillerin hazinesidir; vb.

“Türklerde, doğu dünyası doğrultusunda gelişmiş bir sözlükçülük geleneği vardır. Bunun elimizdeki en iyi kanıtı XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud’un Arapça olarak yazdığı aynı zamanda Türkçenin sözcük varlığını, biçimbilgisini ve Türklük dünyasını tanıtan *Divânü Lûgâti’t-Türk*’tür. Özellikle Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe sözlüklerde bu gelenek XIX. yüzyıl sonlarına kadar gelişmiş, günümüze değin birçok yapıt yayımlanmıştır. Mustafa bin Şemseddin’in 1545 tarihini taşıyan *Ahteri Sözlüğü*, Vanlı Mehmet bin Mustafa’nın yine XVI. yüzyıla ait, *Vankulu sözlüğü*, Mütercim Asım’ın Arapça-Türkçe sözlük olan *Kamusu’l-Muhit (1814-1818)* ve Farsça-Türkçe *Burhan-ı Kâtı (1799)* özellikle belirtilmelidir.”⁴ Zamehşeri’nin XII. yüzyıl Arap-Fars-Türk dilleri *Lugati Mukaddimetü’l-Edeb*, XVI. yüzyıl ortalarında Anadolu sahasında Çağatay Türkçesi ile *Abuşka Lugati*, yine XV. yüzyılda Çağatay Türkçesi ile Ali Şir Nevâî’nin

⁴ Doğan Aksan, “Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye’de Sözlük”, *Kebikeç*, Yıl 3-S. 6, Ankara 1998, s. 115.

Muhāketü'l-Lügateyn'i, 11-15. yüzyıl Kuman (Kıpçak)'lardan kalan *Codex Cumanicus*, 16. yüzyıl Kesteli'nin *Mirkâtü'l-Lüga'sı*, Vankulu'nun lügatı ve Karahisarî'nin *Ahteri-i Kebîr*'i, Merkezzade Ahmet Efendi'nin *el-Babûs*'u sözlükçülük geleneğini devam ettiren temel eserlerdendir.

Türkçenin tarihsel dönemlerinde yazılmış sözlükler de dilciler tarafından genel olarak dört bölümde ele alınmıştır:

1. *Karahanlı döneminin sözlükleri*
2. *Çağatay döneminin sözlükleri*
3. *Kıpçak döneminin sözlükleri*
4. *Osmanlı döneminin sözlükleri*⁵

Sözlüklerin sınıflandırılması yapılırken işledikleri ürünler açısından (yazı dili, ağız), malzemenin kaydedildiği ortam açısından (el yazması, elektronik), yazılış biçimleri açısından (manzum, mensur)⁶, konu ve yöntemlerine göre⁷, hazırlanış amaçları ve taşıdıkları nitelikler açısından sınıflandırma⁸ çeşitleri yapılmıştır. En yaygın olanlarından birisi:⁹

1. *Betimleyici / kurallı sözlükler, (sözcükleri doğru-yanlış karşıtlığı içinde ele alırlar)*
2. *Tarihsel / eşzamanlı ya da tek zamanlı sözlükler, (sözcükleri tarihsel gelişimi içinde incelerler. Sadece belirli bir dönemin, genellikle günümüzün, dilini göstermeye çalışırlar.)*
3. *Anlambilimsel / adbilimsel sözlükler, (sözcüklerin örneklerle açıklanması verilir. Nesneden, kavramdan hareket edilir ve bir konudaki bütün sözcükler toplanır.)*
4. *Özel dillerle ilgili sözcükler, (bölge ağızları, bilim ve meslek alanları, argo sözlükleri vb. ile bazı yazar ve şairler hakkında özel sözlükler)*

⁵ Eminoğlu, s. 7.

⁶ Bu konuda geniş bilgi için bk. Nadir İlhan, *Geçmişten Günümüze Sözlükçülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*, Manas Yay., Elazığ 2007.

⁷ Bu konuda geniş bilgi için bk. Ahmet Kocaman, "Dilbilim, Sözlük, Sözlükçülük", *Kebikeç*, S.6, 1998, s. 111.

⁸ Geniş bilgi için bk. Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)III*, TDK, Ankara 1982.

⁹ Eminoğlu, s. 5.

5. *Tek dilli / iki dilli veya çok dilli sözlükler, [Tek dilli sözlükler: a. Yazım kılavuzu (sözlüğü), b. Söyleyiş (telaffuz) sözlüğü, c. Genel sözlükler, (Sözcüklerin anlamlarının yanında dil bilgisi, kökenbilgisi, kullanım ve üslupla ilgili örneğin argo resmi yazışma dili, mimarlık, madencilik gibi bilgiler verir.) d. Etimolojik sözlükler, (Sözcüklerin kökeni ve dil tarihinde geçirdiği değişiklikler hakkında bilgi verir.) e. Deyimler ve atasözü sözlükleri, f. Kavram dizinleri sözlükleri, g. Eşanlamlılar-karşıtanlamlılar sözlükleri, h. Resimli sözlükler, ı. Bileşim değeri sözlükleri, i. Yabancı sözcük sözlükleri , (Yabancı dillerden alınmış sözcükleri örneklerle, eşanlamlılar yardımıyla ve tanımlama yoluyla açıklarlar.)].*

Osmanlı Döneminde 19. yüzyıla gelinceye kadar çokça iki dilli çeviri esasına dayalı sözlük yazılmıştır. Türkçenin lehçe ve şive sözlükleri içinde Türkiye Türkçesi (Osmanlı Dönemi) sözlükleri tasnifinde Asım Efendi (Antepli Mütercim Ahmet)'nin, el-Okyanusu'l-Basit fî-Tercümetü'l-Kâmûsu'l-Muhît sözlüğü Türkçe-Arapça; Arapça-Türkçe sözlükler başlığında yer alırken yapı olarak iki dilli genel sözlükler içinde değerlendirilebilir. Arap dilciler ve sözlükçüler, sözlüklerini iki esas üzerine kurmuşlardır. Bunlardan biri anlamı esas alıp anlamdan sözcüğe ulaşma yolu ikincisi sözcüğü esas alarak sözcükten anlama gitme yoludur.¹⁰ Ki bu sözlükte sözcüğün köken harflerinden anlama gitme yolu kullanılmıştır.

¹⁰ Eminoğlu, s.13.

BİRİNCİ BÖLÜM

EL-FİRÛZÂBÂDÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. EL-FİRÛZÂBÂDÎ (Ö. 817 / 1415)

On dört ve on beşinci asrı görmüş büyük İslâm alimlerinden olup tam ismi Muhammed b. Yakub b. Muhammed b. İbrahim Ömer b. Ebî Bekr b. Ahmed b. Mahmud b. İdris b. Fadlillah b. Eş-Şeyh Ebî İshak İbrahim eş-Şîrazî olan müellifin künyesi; Ebu Tahir, lakabı ise Mecdüddindir.¹¹ Fîrûzâbâdî'nin, 1329 yılında doğum yerine ilişkin kaynaklarda genel olarak İran'ın Şiraz vilayetine bağlı *Kâzerûn* kasabası belirtilmektedir. Ancak Fîrûzâbâdî'nin doğum yerinin Kâzerûn değil Şiraz'ın Firuzabad bölgesine bağlı Karzin olduğunu belirten kaynaklar da mevcuttur.¹² Soyunun Hazreti Ebubekir'e (ra) dayandığı belirtilmektedir. Ailesi hakkında fazla bilgi bulunmamakla beraber babası Yakup'un dil ve edebiyat âlimi olduğu bilinmektedir. Tahsil hayatına Kurân-ı Kerim'i ezberleyerek başlayan Fîrûzâbâdî, Şiraz'a giderek dil ve edebiyat eğitimini almıştır. *Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf el-Ensârî ez-Zerendî'den Sahih-i Buhari'yi okudu. 745'te (1344- 45) Vâsıt'a giderek Şehabettin Ahmed b. Ali ed-Dîvânî'den kıraat dersi aldı. Aynı yıl Bağdat'ta Sirâceddin Ömer b. Ali el-Kazvîni'den Radyuddin es-Sâgânî'nin Meşarîku'l-envar'ı ile Sahih-i Buhari'yi tekrar okudu.*¹³ 150 civarında hocadan ders okuduğu rivayet edilen¹⁴ Fîrûzâbâdî Bağdat'ta Nizamiye Medresesi'nde müderrislik yapıp Bağdat kadısı olan Abdullah bin Bektaş'tan ders almıştır. 1395 yılında Yemen kadılığına tayin edildikten sonra bir süre bu görevi sürdürmüştür. Yemen Sultanı Melik Eşref İsmail'in kızıyla evlendikten sonra yaklaşık yirmi yıl Yemen'de kalarak hizmette bulunur. Kadılık ve hocalık görevi dışında bir çok eser yazmak suretiyle ilmi hayata katkıda bulunmuştur. Yemen'de bulunduğu süre zarfında bir çok kez kutsal beldelere giderek Mekke ve Medine'yi ziyaret eden Fîrûzâbâdî Mısır, Yemen, Hindistan, Zebîd gibi pek çok yeri dolaşmış ve gittiği

¹¹ Celâlettin Divlekçi, *Dilbilim ve Kur'an İlimleri Açısından el-Fîruzâbâdî'nin Besâir'i*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2000, s. 10.

¹² Divlekçi, s. 10. *Bunu, "el-Kamusu'l-Muhîr" adlı eserinin (ك ز ج) maddesinde şu şekilde ifade eder: "Karzîn Fars diyarında bir beldedir. Harem-i Şerif mukrûlerinden Muhammed b. Hasen buralıdır. Ben de bu beldede doğdum."* Doğum yerinin "Kazerun" olduğu şeklindeki yaygın hata İbn Hacer (ö. 582 / 1448)'e ait *İnbâu'l-Gumr, es-Sehâvî* (ö. 902 / 1496)'ye ait *ed-Davû'l-Lâmi, ed Dâvûdî* (ö. 945 / 1538)'ye ait *Tabakatü'l-Müfessirin* ve İbnü'l-mâd (ö. 1089 / 1678)'a ait *Şezerâtü'z Zeheb* vb. klasik eserlerde yer aldığı gibi; Brockelmann'a ait *GAL. ve Supplementband*, *Kehhale*'ye ait *Mucemu'l-Müellifin* gibi çağdaş diyebileceğimiz bir kısım çalışmalarda da tekrar edilmiştir."

¹³ Hulusi Kılıç, "el-Fîruzâbâdî", *D.İ.A.*, C. 1, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s. 142-143.

¹⁴ Divlekçi, s. 13.

yerlerin hükümdar ve devlet adamları tarafından saygıyla karşılanmıştır. Bağdat hakimi İbn Üveys, Azerbaycan hükümdarı Şah Şücâ, Mısır Sultanı Eşref, Şirâz'da Türk hükümdarı Timur, Delhi hükümdarı Alâeddin I. İskender Şah ve Bursa'da Osmanlı Sultanı I. Bayezid tarafından ilgi görmüştür.¹⁵

Her gece 200 satır ezberlemeden uyumadığı yedi yaşında iken Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hafız olduğu rivayet edilen müellifin güçlü bir hafızaya sahip olduğu bilinir. İhtiyaç duyduğu zaman satmaktan çekinmemekle beraber kitaba çok para harcayan Fîrûzâbâdî¹⁶ hadis, fıkıh, tefsir ve tarih ilimleriyle ilgilenmiş, hadis alanında yaptığı çalışmalarında gereğince titizlik göstermediği gerekçesiyle eleştiriye maruz kalmıştır. Bahsi geçen hadis kitaplarını tekrar tekrar okuduktan sonra hadis rivayet etme iznini almış ve râvi olmuştur. Müellifin sürekli naklî ilimlerle uğraşması nedeniyle yorumlama ve sentez becerilerinde ileriye gidemediği de onun hakkında yapılan tespitler arasındadır.¹⁷ Müellif hakkında olumsuz sayılabilecek türden tenkitler sadece bundan ibaret değildir. Mütercim Asım Efendi'nin tercümesinden sonra *Okyanus Tercümesi* diye anılacak olan *el-Kamusu*'nda yer verdiği bazı müstehcen unsurlar ve hicretten yaklaşık 600 yıl sonra yaşamış olan Reten b. Nasr el-Hindî'nin sahabe olduğuna inanması da onun eleştirilmesine sebep olan durumlardır.¹⁸ Tüm bunlara rağmen Fîrûzâbâdî'nin sözlükçülüğü ilim adamları tarafından iltifata tâbi olmuştur. Brockelmann'ın "Lügatçe pek zengin olmakla birlikte, intikadî bir görüşten mahrum ve izahları çok muhtasar olmasına rağmen bütün İslâm aleminde klasik sayılır."¹⁹ şeklindeki ifadesi de bu görüşü destekler niteliktedir.

Hayatını ilme adayan; öğrenmek, öğrendikleri öğretmek ve yazıya geçirmek konusunda büyük çaba sarf eden, yazdığı eserleriyle asırlar boyunca ilim dünyasına katkı sağlayan Firuzabadi, 20 Şevval 817 (20 Ocak 1415)'de kadılığını yaptığı Zebit'te vefat etti.

¹⁵ Kılıç, s. 143.

¹⁶ Kılıç, 143.

¹⁷ Divlekçi, s. 15.

¹⁸ Bahri Kuş, *Kâmûs Tercümesi Transkripsiyonlu Metin I. C./s. 66-130*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011, s. 5.

¹⁹ Divlekçi, s. 16-17.

1.2. FİRÛZÂBÂDÎ'NİN ESERLERİ

Kaynaklarda belirtildiğine göre oldukça Fîrûzâbâdî'nin 70'den fazla eseri mevcuttur. Bu konuda kesin bir sayı ortaya konulamamış olmakla birlikte eserlerinden yarıya yakın bir kısmının günümüze ulaştığı bilinmektedir. “*Ed-Davudî* (ö. 945 / 1538) *velûd bir müellif olan el-Fîruzâbâdî'nin elli civarında eseri olduğunu söylerken, günümüz araştırmacılarından Muhammed el-Mısrî yetmişden fazla eserinden söz etmektedir. El-Mısrî'nin kaydetmiş olduğu eserlerin bir kısmının tekrar olabileceği dikkate alınrsa, müellifimize ait eserlerin sayısının altmış civarında olduğunu söylemek daha isabetli olur kanaatindeyiz.*”²⁰

Eserlerinin muhtevasını dilbilimi, sözlük bilimi, tefsir, hadis, biyografi, coğrafya, tarih, akaid ve fıkıhlar oluşturmaktadır.

“*Tefsire Ait Eserleri*”

✓ **Besair:** *Bu eser, Rasûliye Devleti (1129-1454) Sultanlarından el-Melîkû'l-Eşref İsmail b. Abbas (ö. 803 / 1400) tarafından tasarlanan bir ansiklopedinin tefsir ve Kur'an ilimleri ile ilgili bölümünü oluşturmaktadır. Kur'an surelerinin nâzil oldukları yerler, barındırdıkları harf ve kelime sayıları ve muhtevaları gibi konuların ele alındığı eser altı ciltten meydana gelmiştir.*

✓ **Tenvîru'l-Mikbâs (mikyâs) min Tefsîri İbn Abbas:** *Bu eserin Fîrûzâbâdî'ye ait olup olmadığı kesin değildir. İbn Abbas'a isnat edilen tefsirlerle ilgili rivayetler bir araya getirilmiştir. İbn Abbas'a isnat edilen tefsirlerin kesinliği de söz konusu değildir. Eser; Bulak (1873), Kahîre (1898) ve İstanbul'da (1902) Beydâvî ve Hazin tefsirleriyle birlikte, son olarak da 1992'de Beyrut'ta müstakil olarak basılmıştır.*

✓ **Tefsîru Fatihati'l-Kitâb:** *Fatiha suresinin tefsirinin yapıldığı eser tek cilttir ve eserin diğer adı Teysîru Fatihati'l-İyâb fî Tefsîri Fatihati'l-Kitâb'dır. Dâru'l-Kütübi'l-Mısrîyye (nr.6), Bağdat Evkaf Ktp. (nr. 4848) de el yazmaları bulunmaktadır.*

✓ **Nuğbe (Buğyetu)'r-Reşşâf Min Hutbeti'l-Keşşâf:** *Eserin ismi el-Fâsî tarafından “Şerhu Kutbeti'l-Haşşâf, Şerhu Hutbeti'l-Keşşâf” olarak anılmıştır. Eserin, Süleymaniye Ktp., Beşirağa, nr. 31; Kâdızâde nr. 69; Şehit Ali, nr. 331; Laleli, nr. 3712; Daru'l-Kütübi'l-Mısrîyye, Lügat, nr. 300; et-Teymuriyye, Tefsir, nr. 500 de elyazmaları mevcuttur.*

²⁰ Divlekçi, s. 25.

- ✓ *Ed-Dürrü'n-Nazîm ve'l-Mürşid ila Makâsıd'ı'l-Kur'ani'l-Azîm*
- ✓ *Hâsilu Kurati'l-Halas fî Fadâili Sûreti'l-İhlâs*
- ✓ *Cüzün fî Fadli Sûreti Yasin*

Hadise Ait Eserleri

✓ *Sifru (Süferu)'s-Seâde*: Hz. Peygamber'in hususi yaşantısını ve ibadetlerini hadislerle anlatan bir eserdir. Farsça kaleme alınan bu eser, h. 804 / 1401 yılında Ebu'l- Cûd Muhammed b. Mahmud el-Mahzûmî tarafından Arapçaya çevrilmiştir. En son baskısı Beyrut'ta 1988 yılında yapılan eser, Rifkı Durgun tarafından "İbadetleriyle Peygamberimiz" adıyla Türkçeye tercüme edilmiş ve 1979 yılında İstanbul'da basılmıştır. Eserin, Süleymaniye Ktp., nr. 860,; Fatîh, nr. 2801; Kılıç Ali, nr. 379'da el yazmaları mevcuttur.

✓ *Es-Sılâtü ve'l-Büşer fî Salâti ala Hayri'l-Beşer*: Dört bölümden müteşekkil olan eser Hz. Peygamber'e salâtü selam getirmeyi konu edinir. Süleymaniye Ktp. Laleli nr. 1578; Şehit Ali, nr. 509 da yazma nüshaları mevcuttur.

✓ *El-Ehâdisü'z-Zaîfe*: Zayıf hadisleri konu alan bu eser, dört cilttir. Tuyatok, nr. 1511'de bir el yazması nüsha mevcuttur.

✓ *Urcûze fî Mustalâti'l-Hadîs*: Manzum olarak kaleme alınan bu eser hadis istilahlarını ihtiva etmektedir. Daru'l-Kütübi'l-Misriyye, Mecâmi nr. 706'da elyazması bulunmaktadır.

✓ *Şevâriku'l-Esrâri'l-Aliyye fî Şerhi Meşâriki'l-Envâri'n-Nebeviyye*: Dört cilt halinde tertip edilen bu eser, es-Sâğânî'nin "Meşâriku'l-Envâr" isimli eserinin şerhidir.

✓ *Menhu (Minahu)'l-Bârî bi's-Seyli'l-Fesîhi'l-Cârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*: Buhârî'nin es-Sahîhi isimli eserinin şerhidir. Fethu'l-Bârî adıyla da anılmaktadır.

✓ *Umdetü'l-Hukkâm fî Şerhi Umdeti'l-Ahkâm*: Takıyyüddin el-Makdîsî'nin "Umdetü'l-Ahkâm" isimli eserine yazılmış iki ciltlik bir şerhtir.

✓ *İmtisâsü's-Şihad fî İftiradı'l-Cihad*: "İmtidadü's-Sihâd" adıyla kaynaklarda yer alan bu eser tek cilttir.

✓ *En-Nefhatü'l-Anberiyye fî Mevlidi Hayri'l-Beriyye*: Hz. Peygamber'in vilâdetinin anlatıldığı bir eserdir.

✓ **Teshîlü Tariki'l-Vusûl ila'l-Ehâdîsi'z-Zâideti alâ Câmiü'l-Usûl:** Bu eser bir zevâid çalışmasıdır. İbnü'l-Cezerî 'nin "Câmiü'l-Usûl" başlıklı eseri için kaleme alınmış ve Sultan el-Melikü'l-Eşref'in oğlu Nasır'a ithaf olunmuştur.

✓ **Et-Tecârîh fî Fevâid Müteallika bi Ehâdîsi'l-Mesâbîh:** El-Beğavî'ye ait olan "Mesâbîhu's-Sünne" adlı esere dair bir çalışmadır. Mezkûr eser muhtelif kaynaklarda "et-Tehâric fî Fevâid" ismiyle bulunmaktadır.

✓ **Münyetü's-Sûl fî Deavâti'r-Rasûl**

✓ **Ed-Dürrü'l-Gâlfî'l-Ehâdîsi'l-Avâlfî**

✓ **Kürâse fî ilmi'l-Hadîs**

✓ **El-Müttefak Vad'an ve'l-Muhtelef Su'kan**

Dile Ait Eserleri

✓ **El-Kamûsu'l-Muhît:** Arapçadan Arapçaya geniş bir sözlük olan bu eser, el Kamusu'l-Muhît ve'l-Kâbusu'l-Vasît, el-Kamusu'l-Muhît ve'l-Kabûsu'l Vasîtu'l-Câmili-ma Zehebe min Kelâmi'l-Arab Şemâfît gibi isimlerle de anılmakla beraber en çok kullanılan ismi "el-Kamusû'l-Muhît"tir.²¹ Müellifin yaptığı seyahatler esnasında e serine malzeme olabilecek türden Arap kabilelerinin bölge ağzlarına ait birçok kelime topladığı bilinmektedir.²² Kamusu'l-Muhît müellifin bildirdiğine göre ikibin eserden faydalanılarak hazırlanmış ve altmışciltlik bir sözlüğün hülâsası niteliğindedir. İbn Side'nin "el-Mukem"i ve es-Sâğanî'nin "el-Ubâb"ı müellifin yararlandığı eserlerin başında gelmektedir.

✓ **Tahbîru'l-Mevşîn fî't-Ta'bir bi's-Sîn ve's-Şîn:** Hem sin hem de şin harfiyle telaffuz edildiğinde manası değişmeyen kelimelerin bir arada gösterildiği bir çalışmadır. Kelimelerin sülâsi köklerinin ilk harfleri esas alınarak tertip edilen eserde 140 civarında kelimeye yer verilmiş ve kelimelerin kullanıldığı örneklere de atıfta bulunulmuştur.

✓ **Ed-Dürerü'l-Mübessese fî Ğureri'l-Müsellese:** Hareke-i müsellese ile telaffuz edildiğinde anlamı değişmeyen kelimelerin derlendiği bir eserdir. Kelimelerin tertibinde sülâsi kökler esas kabul edilmemiş, kelimelerin ilk harflerine göre alfabetik

²¹ Divlekçi, s. 26-34.

²² Ömer Asım Aksoy, *Türk Diline Emek Verenler, Mütercim Asım*, TDK Tanıtma Yay., Ankara Ü. Basımevi, Ankara 1962, s. 20.

bir sıra takip edilmiştir. Yaklaşık 500 kelimenin bulunduğu eser, kelimelerin kullanımına dair örnekler de sunar.

✓ **El-müsellesü'l-Muhtelefü'l-Mâna:** Harfleri aynı kalmakla beraber hareketleri değişikçe anlamları da değişen kelimelerin bir araya getirildiği eserin diğer ismi de “el-Müsellesü'l-Kebîr” dir.

✓ **El-Lâmi'l-Mu'lemü'l-'Ucâbü'l-Câmi'beyne'l-Muhkemve'l-U'bâb:**Müellifin altmış cilt olarak tasarladığı ancak daha sonra muhtasar bir şekilde hazırladığı bu eser, müellif tarafından içerisindeki örneklerin sayısının azaltılmasıyla iki cilt haline getirilmiştir. El-Kamusû'l-Muhît isimli eseri bu çalışmanın muhtasar biçimini teşkil etmektedir.

✓ **Maksûdu Zevi'l-Elbâb fî ilmi'l-Îrâb**

✓ **Er-Ravdu'l-Meslûf fima lehu İsmâni İla Elûf:** Eş anlamlı kelimelerin bir araya getirildiği bir çalışmadır.

✓ **Belâgü't-Telkîn fî Gâibi'l-Laîn**

✓ **Tuhfetü'l-Kamâil fî men Yüsemma mine'l-Melâiketi ve'n-Nâs İsmâil:** İnsan ve meleklerden İsmail ismine sahip olan meşhurlar hakkında bir eserdir.

✓ **Esmâu's-Serah fî Esmâi'n-Nikah:** Nikah kelimesi ile eş anlamlı olan kelimelerin derlendiği bir çalışmadır.

✓ **Esmâu'l-Bâde fî Esmâi'l-Âde**

✓ **El-Celîsü'l-Enis fî Esmâi'l-Handerîs:** Şaraba verilen farklı isimler ile şarabın haramlığı konularında kaleme alınmış bir eserdir.

✓ **Envâü'l-Ğays fî Esmâi'l-Leys:** Arslana verilen değişik adları derleyen bir eserdir.

✓ **Esmâu'l-Hamd**

✓ **Terkiku'l-Asel fî Tasfîkı'l-Asel:** Es-Suyûtî tarafından kısmen nakledilen ve balın türlerinden söz eden bu eser, balın arının dışkısı yahut kusmuğu mu olup olmadığı sorusu üzerine kaleme alınmıştır.

✓ **Zâdü'l-Me'ad fî Vezni Bânet Süâd ve Şerhuhu:** Tek cilt olan ve üzerine şerh de yazılan bu eser, Ka'b b. Zuheyr'in “Banet Süad” adlı eserine dair bir çalışmadır.

✓ **En-nühabu't-Tarâif fî'n-Nüketi's-Şerâif**

✓ *El-Bülğa fî Terâcimi Eimmeti'n-Nahv ve'l-Lüğa*: Muhammed Mısrî'nin tahkikiyle 1987'de Kuveyt'te neşredilen bu eser 442 dil aliminin hayatını muhtasar bir biçimde anlatmaktadır.

✓ *Tehfetü'l-Ebîh fî Men Nüsibe ila Gayri Ebîh*: Süleymaniye Ktp., Damat İbrahim, nr., 252'de bir yazma nüshası bulunan eser, müellifin babasından başkasına nisbet edilen altmışbir civarında meşhur şahıs hakkında yazılmış bir risaledir.

✓ *El-Müna fî Fadli Mina*: Mekke yakınlarında konumlanmış olan Mina'yu anlatan bir çalışmadır.

✓ *Müheyyicü'l-Ğarâm İle'l-Beledi'l-Haram*

✓ *Îsâratü'l-Hacûn ila Ziyarati'l-Hacûn*: Mekke yakınlarındaki Hacûn Dağına defnedilmiş sahabîlerin anlatıldığı bu eser, el-Fâsi tarafından eleştirilmiştir.

✓ *Ehâsinü't-Tâif fî Mehasini't-Tâif*: Taif şehrini anlatan bir eserdir.

✓ *Fadlü's-Selâme ale'l-Hibeze ke Fadli'd-Dürri ale'l-Hareze*: Taif'te bulunan iki köyden söz eder.

✓ *Ravzatu'n-Nâzır fî Tercemeti's-Şeyh Abdi'l-Kâdir*: Eserin muhteviyatı hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla beraber çalışmanın Aldülkadir Geylanî hakkında olması muhtemeldir.

✓ *El-Mirkâtu'l-Vefiyye fî Tabakati's-Şâfiyye*: Şafî fıkah alimlerinin biyografilerinin anlatıldığı bir eserdir.

✓ *El-Fadlü'l-Vefiyy fî'l-Adli'l-Eşrefiy*: el-Melikü'l-Eşref İsmail b. Abbas'a ait bir eserdir.

✓ *Nüzhetü'l-Ezhân fî Tarihi Isbahan*: Isbahan tarihinin anlatıldığı tek ciltlik bir eserdir.

✓ *Ta'yînü'l-Gurefât li'l-Maîn ala Ayni Arafât*

✓ *Tarihu Merv*: Merv şehrinin tarihi hakkında bir eserdir.

Fıkıh ve Akaide Ait Eserleri

✓ *El-Isâ'd bi'l-Isfâd ila Dereceti'l-İctihâd*: Sultan Eşref için üç cilt halinde yazılmıştır.

✓ *Risâle fî Hukmi'l-Kanadili'n-Nebeviyye*: Medine'de bulunan kandillerin gümüşten mi yoksa altından mı yapılması gerektiğine ait bir eserdir.²³

²³ Divlekçi, s. 34-41.

İKİNCİ BÖLÜM

MÜTERCİM ÂSİM EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. MÜTERCİM AHMED ÂSİM EFENDİ'NİN HAYATI

Seyyid Ahmed Âsım, Antep'te dünyaya geldi. Doğum tarihi kesin olmamakla beraber 1755 olarak kabul edilir. Babası Antep Şeriyye Mahkemesi başkâtibi Mehmet Cenânî Efendi'dir. Dedesi Antep'in tanınmış bilginleri arasında olan Husûli Efendi, neseb itibarıyla Şeyh Osman'ın soyundandır ve Semerkantlıdır. Şeyh Osman Semerkant'tan Anadolu'ya göç ettikten sonra önce Maraş'a sonra da Antep'e yerleşmiştir.²⁴

Ahmed Âsım Antep'te iyi bir eğitim gördü . Arapça, hat ve dini ilimleri tahsil etti. Âsım Arapça gramer bilgilerini Ömerzade Hafız Efendi ve Hacı Hasanzade'den, hadîs ilmini Hacı Muhammed ve kardeşi Ahmed'den, dinî bilgileri Hoca Necip Efendi'den nazım ve nesir ile yazma bilgilerini babasından ve Kilisli Ruhi'den öğrenmiştir.²⁵ Antep Mahkemesi Kalemi'ne devam ettiği sırada bir taraftan da tanınmış alim ve şairlerin meclislerinde bulundu.

Mahkeme kâtipliği yaparak başladığı meslek hayatına Battalzâde Mehmet Nuri Paşa'nın divan kâtibi olarak devam etmiştir. Mehmet Nuri Paşa'nın idama mahkûm olması ve çıkan kargaşa nedeniyle bir müddet Kilis'te yaşamak mecburiyetinde kalmıştır. Çıkan kargaşada dedesinden kalan kütüphanesi bile yağmalanmış ve bu durum Âsım'ı ziyadesiyle müteessir etmiştir. İçine düştüğü sıkıntı sebebiyle ailesini Antep'e gönderen Âsım h. 1024 yılında İstanbul'a giderek devrin şair ve ilim adamlarıyla tanışma fırsatını buldu. Kazasker Tatarcık Abdullah Efendi'nin taltifi ile karşılaşması, onun için bir rahatlama vesilesi olur. 1796'da müderrislik belgesi alır. Bu yıllarda tercümesine başladığı ve altı yıllık bir çalışmanın ardından 1797'de tamamladığı "*Tibyân-ı Nâfi' der Terceme-i Burhân-ı Kâtî*" çeviri ismiyle dönemin Osmanlı Padişadı III. Selim'e sunmuştur.²⁶ Bu takdim üzerine padişah III. Selim, Âsım'ı bir ev, medrese ruûsu ve 300 kuruşluk bir maaşla ödüllendirmiştir. Ancak Âsım,

²⁴ Ömer Âsım Aksoy, *Türk Diline Emek Verenler, Mütercim Âsım*, TDK Tanıtma Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1962, s.10.

²⁵ İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, VI, (2. bs.), Elvan Yay., Ankara 2007, s. 2563.

²⁶ M. Fatih Kirişçiöğlü, *Mütercim Âsım Efendi'nin Kâmûs Tercümesi'ndeki Uzun İsimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988, s. 9.

Şeyhülislam Topal Atâullah Mehmed Efendi'nin engellemeleri nedeniyle bağlanan bu maaşdan yeterince istifade edemediğini “*Tarih*”inde dile getirir.²⁷

“*Âsım'ın Arap ve Fars dillerindeki geniş bilgisini Antep'in Suriye sınırında bulunmasına bağlayanlar varsa da bu düşünce doğru değildir. Antep halkı tamamiyle Türk olduğu gibi şehirde ve çevresinde hiç kimse Arapça bilmez. Âsım da Türk hocalardan ders görmüştür. Antep o zaman önemli bir bilim merkezi idi. Arapça ve Farsça da zamanın başta gelen bilginlerinden sayılırdı. Hoca Münip ile Hasan Ayni de o çağda Antep'te yetişen iki büyük bilgin ve şairdir.*”²⁸ Âsım'ın Türkçe, Arapça ve Farsça dillerini bilmesinde bulunduğu çevre etkili olmuştur. Antep'in zamanın mühim bir ilim merkezi oluşu, Âsım'ın babasının ve dedesinin eğitilmiş, tanınmış kişiler olması, kendisinin de öğrenmeye meraklı oluşu ve kuvvetli iradesi onun yetişmesinde etkili olan faktörlerdir.²⁹

“*Mütercim*” adıyla anılmaya başlamasına vesile olacak faaliyetlerin ilkinin gerçekleştiren Âsım, *Burhân-ı Katı* çevirisinden bir yıl sonra gençlere Arapça öğretmek maksadıyla *Tuhfe-i Âsım*'ı yazar ve arkasından da *Siyer-i Halebi*'yi Türkçeye tercüme ederek hâmilliğini yapan III. Selim'e sunar.³⁰ Böylelikle müderrislik payesini alır. Hac ziyareti sırasında eski hocası Abdullah Necip Efendi'nin tavsiyesi üzerine Firuzabadi'nin ünlü Kamus'unu 1805'te tercüme etmeye başlar. Beş yıl süren bu çeviri faaliyeti sırasında Osmanlı yönetiminde padişah değişikliği olmuş ve III. Selim'in yerine tahta II. Mahmut çıkmıştır. Bundan sonra *Kamûs Tercümesi* diye anılacak olan çeviri eser, II. Mahmut'a sunulmuştur. Bunun üzerine Süleymaniye Müderrisliğine atandı.

1807'de vakanüvisliğe tayin edildi. 2 ciltlik Asım Tarihi eserini yazdı. Ahmed Asım tarihçiliğinden ziyade Kamus Mütercimi olarak tanındığından Mütercim Asım olarak anıldı. 1817'de Selanik kadılığı görevi verildi. Azledildikten sonra 9 Safer 1235 / 27 Kasım 1819'da İstanbul'da vefat etti. Çocukları ve eşinin³¹ yanına medfûn bulunan

²⁷ Mustafa S. Kaçalın, “Mütercim Âsım Efendi”, *D.İ.A.*, C. 32, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, s. 200.

²⁸ Aksoy, s. 11.

²⁹ Kuş, s. 13.

³⁰ Aksoy, s.13.

³¹ “*Âsım'ın karısı Antep'li, Fadlacızade Hacı İsmail Efendi'nin kızı Kerime Hanım'dır. Bundan Hâmit Muhammed ve İsmail Nevres adlı iki oğlu olmuştur. Antep'te doğmuş olan büyük oğlu Hâmit, kalemde yetişme hâcegândı. 1820'de baş mukataacı bir yıl sonra da gureba-i yemin kâtibi oldu. Bir aralık Antep'e gidip sonra İstanbul'a döndü ve Beşirağa Camiinde Farsça okuttu. 1842'de öldü. Arapça meşhur sözleri*

Âsım, geride adının her zaman anılmasını sağlayacak *klâsik* eserler bırakmıştır. Mezarı Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.

2.2. MÜTERCİM AHMED ÂSİM EFENDİ'NİN ESERLERİ

Burhân-ı Katı' Tercümesi: Farsçadan Farsçaya ve elifba sırasına göre tertip edilmiş olan bu sözlüğün müellifi Tebrizli Hüseyin bin Halef'dir. Ahmed Âsım bu eseri bir takım ilâvelerle "*Tibyân-ı Nâfi' der Terceme-i Burhân-ı Kâtı*" adıyla tercüme etmiş ve 1797'de III. Selim'e takdim etmiştir.³²

Âsım, eseri *Kâmûsu'l-Acem* diye isimlendirmiş olmasına rağmen eser, *Burhân-ı Katı Tercümesi* şeklinde anılmıştır. Farsça kelimelerle birlikte astronomi, astroloji, felsefe, tasavvuf ve hndese gibi ilimlere dair bilgilerin de bulunduğunu belirtir.³³

Ahmed Âsım bu çeviriyi yaparken otuz civarında eserden faydalanmış ve eserin orijinalinde bulunan tanzim biçimini fetha, kesra ve ötre sırasına göre yeniden tertip etmiştir.

Orijinali 837 büyük sayfa olan eser, Âsım'ın altı yıllık çalışmasıyla 1797 yılında tamamlanmıştır. Bu çeviri eser tamamlanmasının ardından iki yıl sonra 1799 yılında ilk kez III. Selim'in emriyle İstanbul'da basılmıştır. Son baskısı ise 2009 yılında Türk Dil Kurumu yayınları arasından çıkmıştır.³⁴

Burhân-ı Katı Tercümesi'ni üstün kılan özellikleri Asım Aksoy şu şekilde sıralamıştır:³⁵

- a. Âsım, eseri birebir aynen çevirmemiş muhtelif kaynaklardan da istifade ederek adeta yeni bir eser vücûda getirilmesi,
- b. Eserde bulunan kelimelerin orijinal tertip biçimini Âsım'ın üstün, esre, ötre ile yeniden sıralamış olması,
- c. Kalıcı kavram işareti oluşturan madde başı kelimelerin açıklamalarında bulunmayan bazı bilgilerin eklenmiş olması,
- d. İleride Kamûs Tercümesi'nde de görülecek bir husus olan, madde başı kelimelere öz Türkçe karşılıkların verilmiş olması,

Türkçeye çeviren Terceme-i Mezaminü'l-Emsal adlı bir eseri vardır. (...) İsmail Nevres 18 yaşında, müderris iken ve babasından bir ay önce ölmüştür. Âsım'ın karısı Kerime Hanım ise 1843'te ölmüştür." Aksoy, s.15-16

³² Aksoy, s. 36.

³³ Kaçalın, s. 200.

³⁴ Hzl., Mürsel Öztürk, Derya Örs, *Burhan-ı Katı*, Mütercim Âsım Efendi, TDK Yay., Ankara 2009.

³⁵ Aksoy, s. 37-38.

e. Farsça kelimelere verilen Türkçe karşılıkların tam anlamıyla yerini bulabilmesi için zaman zaman ağızlara ait kelimelerin kullanılmasıdır.

Kamûs Tercümesi: Arapçadan Arapçaya geniş bir sözlük olan *el-Kamûsu'l-Muhît*'in Türkçeye çevirisidir. Âsım'ın, Hocası Abdullah Necip Efendi'nin telkini üzerine başladığı bu eser, beş yıl gibi kısa bir sürede (1805-1810) tamamlanmasının ardından II.Mahmut'a sunulan eser, ilk kez padişahın emriyle İstanbul'da 1814'te üç cilt halinde basılmıştır. İstanbul'da 1888'de dört cilt olarak son baskısı yapılmıştır. Bundan önce de Mısır'da 1851-1855'te baskısı gerçekleşmiştir.³⁶ Âsım'ın nüshası Sultan I. Abdülhamid'in İstanbul Bahçekapı'da kendi yaptırdığı külliye içinde yer alan Hamidiye Kütüphanesi'nde temin edilir. 1377 I. cilt (684 varak), 1378 II. cilt (689 varak) ve 1379 III. cilt (647 varak) numaralarıyla II. Mahmud'un mührünü taşıdığı bilinir. 2020 varak olan eserin her bir sayfası 37 satırdan oluşur. Eser Matba-i Amire'de 1815-1817'de 3 cildi basılır. En son 1888'de İstanbul'da dört cilt halinde baskısı yapılır.

Arapça kelimelere karşılık olarak gösterilen Türkçe kelimelerin seçiminde gözetilen titizlik ve ortaya konulan başarı sebebiyle Türkçenin de zengin bir sözlüğü haline gelen *Kamûs Tercümesi*, ilk olarak "*el-Okyânüsü'l-basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*" adıyla çevrilmiş olmasına rağmen *Okyanus Tercümesi* adıyla da anılmaktadır.

Sözlükte yer alan kelimeler Cevherî ekolüne göre tertip edilmiştir. Yani bugün bilinen elifba / abece sırası yerine, kelimelerin sülâsî köklerinin son harflerine göre bir diziliş mevcuttur. *Kamûs*'ta bir kelime bulunmak istenildiğinde önce aranan kelimenin kök harfleri tespit edilir. Kök harflerin sonuncusunun geçtiği bölüm bulunur. Bu bölüm ise kelimelerin ilk harflerine göre tanzim edilmiştir. Sözcükler düz yazıda parantez içinde yazıldığından kaç madde olduğu henüz tespit edilmemiştir.

Aslında bir çeviri eser olan *Kâmûs Tercümesi*'nin, mütercimın yaptığı ilave, düzeltme ve tenkitler sebebiyle te'lif bir eser haline geldiği de söylenebilir.³⁷

Ömer Asım Aksoy'un³⁸ *Mütercim Âsım* başlıklı eserinde bu çeviri için sıraladığı bazı özellikleri burada hatırlamak, Âsım'ın sadece bir mütercim olmadığını göstermek için yerinde olacaktır.

³⁶ Kuş, s.17.

³⁷ Kuş, s.18.

³⁸ Aksoy, s. 22.

- a. Âsım eseri sadece çevirmekle yetinmemiş, Fîrûzâbâdî'nin Besair adlı eserinden de istifade ederek bazı maddelere çeşitli eklemeler yapmıştır.
- b. Şârihin şerhinin yeterince aydınlatıcı olması için kendi düşüncelerine de yer vermiştir.
- c. Eserin birçok yerinde “*Mütercim der ki*” ifadesiyle kendi bilgilerini de eklemiştir.
- d. Müellif ile şârih arasında bir ihtilâf varsa hangi tarafın haklı olduğunu belirtmiştir.
- e. Müellifin hata yaptığı şârihin de temas etmediği bazı durumlarda kendisi müellifi eleştirmiştir. Bazen de şârihin ilave ettiği bir bilgiyi reddetmiştir.
- f. Arapça sözlüklere öz Türkçe karşılıklar bulmada son derece titiz davranmıştır.
- g. Arapça sözcüklere tam karşılık bulmak konusunda ağızlarında yaşayan kelimelere yer verecek kadar ileriye gitmiştir.

h. Yaptığı açıklamalar oldukça sade ve anlaşılır bir biçimdedir.

Eser üzerinde şimdiye kadar yapılan çalışmaları yayımlanmamış yüksek lisans tezleri ve 2013’de yayımlanan I.-II. ciltleri (Mustafa Koç-Eyüp Tanrıverdi, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi-Mütercim Âsım Efendi*, Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı, İstanbul 2013.) oluşturur.

Tuhfe-i Âsım: Gençlere Arapça öğretmek amacıyla yazılan bu manzum sözlük 1251 beyitin yer aldığı ve 70 sahifeden meydana gelmektedir. Bu eserin yazılmasından önce de *tuhfe* adını taşıyan birçok eser kaleme alınmıştır. *Yeni çıkan, yeni ve armağan* anlamına gelen *tuhfe*, ezberlenmek üzere yazılan eserlere isim olmuştur. *Tuhfe-i Lugat-i Arabiyye* diye de anılan eser, giriş bölümünde yer alan iki mesnevîden sonra Arap alfabesinde bulunan –elifbe sırasına göre- harflerle kafiyeli olan manzum parçaları ve üç mesnevî barındırır. H. 1254 / M. 1838’de Mısır’da Bulak Matbaası’nda basılan eser, Manisalı Şair Ahmed Esad tarafından şerhedilmiştir.³⁹

Âsım Tarihi: *Tarih-i Osmanî* ve *Vak'a-i Selimiyye* de bilinen bu eser, Mütercim Ahmed Âsım Efendi’nin sözlük tercümelerinden sonraki en meşhur eseridir. Eser, Âsım’ın vakanüvislik yaptığı dönemdeki gözlemlerinin bir neticesi olarak yazılmış

³⁹ Güler, s. 8.

olmasına rağmen eserde, ferdî sıkıntılarının anlatıldığına da şahit olunur. İki cilt halinde İstanbul’da basılmıştır.⁴⁰

1806-1808 yıllarını kapsayan eser III. Selim’in tahttan indirilişi ile II. Mahmut’un tahta çıkışının ilk yıllarını anlatmaktadır. Âsım’ın sözlük çevirilerinde görülen sade ve açık anlatımının yerini bu eserde ağır, ağıdalı ve süslü bir anlatım alır. Ömer Asım Aksoy’un Fuad Köprülü’den aktardığı şu cümleler Âsım’ın bu eserdeki tutumunu açıklamaya yardımcı olacaktır:

*“Naima’dan Cevdet Paşa’ya kadar gelen vakanüvislerin, hatta umumiyetle tarihçilerin en kıymetlisi ve en sanatkârı olan Asım, tenkidci görüşleri, devrinin içtimâî psikolojisini anlatan umumî tahlilleri, ferdiyetleri yahud vakaları tasvir ederken, çizgi ve renklerinde biraz mübalâğalı olmakla beraber, çok canlı duran tabloları ile Osmanlı tarihçiliğinin nadir simalarından biridir.”*⁴¹

Merahu’l-meâli fî Şerh-i Kasideti’l-Emâli: Siraceddin Ali bin Osman el Üşî’nin akaide dair bir kasidesinin şerhidir. Âsım Efendi’nin hem Türkçeye çevirdiği hem de şerhini yaparak III. Selim’e sunduğu bu eser, İstanbul’da basılmıştır.⁴²

Terceme-i Siyer-i Halebî: Eserin aslı Halepli İbrahim Efendi tarafından yazılmıştır. Hz. Peygamber’in hayatını anlatan 63 beyitlik manzûm bir eserdir. Âsım Arapçadan Türkçeye çevirdiği ve şerhettiği bu eseri III. Selim’e sunmuştur. Eser, h. 1248 / m. 1832’de Kahire’de basılmıştır.⁴³

Muzhirü’t-Takdis Bihurûci Taifeti’l-Fransis: Orijinal adı *“Mazharu’t- Takdis bi Zehâbi (Zevâli) Devleti’l-Fransis”* olan eserin müellifi Abdurrahman bin Hasan el-Cebertî’dir. Eserin orijinal hali III. Selim’e sunulmuştur. Mısır’ın Fransızlar tarafından işgali sırasındaki günlük olayların anlatıldığı eserin tercümesinin kaynaklarda Mustafa Behçet Efendi tarafından yapıldığının belirtilmesi doğru bir tespittir. 1807’de tamamlanan bu eser, 1865’te *Târîh-i Mısır* adıyla yayımlanmıştır. Aynı eser mütercim Âsım tarafından da tercüme edilmiştir.⁴⁴

Makâle-i İstibsârâmız Der Beyân-ı Âmeden İngiliz: İngilizlerin İstanbul’a gelişini tasvir eden on altı varaktan oluşmuş bir eserdir. Âsım’ın kendi el yazısıyla

⁴⁰ Zeki Velidi Togan, *Tarihte Usûl*, (4. bs.), Enderun Kitabevi, İstanbul 1985.

⁴¹ Aksoy, s. 50.

⁴² Kaçalın, s. 201.

⁴³ Kaçalın, s. 201.

⁴⁴ Karslı, s. 95.

yazdığı müsveddenin Fâtih Millet Kütüphanesi'nde bulunduğu söyleniyor⁴⁵ olsa da bahsi geçen parçalar İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde TY, 1638 numarası ile kayıtlıdır.⁴⁶

Şiirleri: Klâsik kültürün olduğu geçmiş devirlerde şiir yazmak hemen herkes için geçerli bir durum idi. Mütercim Âsım da bu geleneğe müntesib olmak dolayısıyla şiirler yazmıştır. Şiirlerini ne kendisi ne de bir başkası divan haline getirmemiştir. Bunlardan bir kısmı Bayezid Kütüphanesi'nde 834 numaralı mecmûada bulunmakla beraber muhtelif mecmûalarda da Âsım şiirlerine rastlamak mümkündür.⁴⁷

⁴⁵Numan Yazıcı, *Mütercim Âsım ve Kâmûs Tercümesi (Hadis İlimleri Yönünden Değerlendirme)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1999, s. 45.

⁴⁶Kaçalin, s. 201.

⁴⁷Güler, s. 8.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZCÜK ÇALIŞMALARINDAKİ ESASLAR

3.1. AMAÇ VE İLKELER

Türk yazı dili üzerinde en çok araştırma ve inceleme yapılan alanlardan biri de sözlükçülük ve çeviri eserlerinin transkripsiyonlu metinlere aktarıldığı çalışmalardır. Türkçe'nin tarihine, sözlük bilimi ve anlam bilimi ile ilgili çalışmalarına ışık tutar düşüncesiyle bu tür eserlerin transkripsiyonlu metne aktarılması gerekmektedir.

Mütercim Âsım Efendi sadece bir çevirmen değil aynı zamanda dil kullanımında son derece başarılı bir ilim ehlidir. Âsım'ın sözlükçülüğü ve özellikle çevirileri hakkında söylenenlere bakıldığında, çevirilerinin değerine değer katan hususiyetlerin başında yabancı kelimelere karşılık gösterdiği öz Türkçe kelimelerin seçimindeki titizliği ve vukufiyeti gelmektedir.⁴⁸

Mütercim Âsım Efendi ve özellikle *Kâmûs Tercümesi* üzerine bugüne kadar yapılmış çalışmalarda eserin çeviri yazısının yapılmadığı anlaşılmıştır. Kelimelerin harekesiz yazılması ve çok sayıda Arapça cümle ve ibareyi barındırması gibi hususlar, bu durumun senepleri olarak düşünülebilir. Bu yüzden mezkur eserin bir bölümünün transkripsiyonun yapılarak günümüz abecesine aktarılması amaçlanmıştır.⁴⁹ Bu sayede Arapça kelimelerin Türkçe anlamları günümüz yazı sistemine aktarılmıştır.

3.2. YÖNTEMLER

Bu çalışmada *Kamus Tercümesi*'nin 130-195 sayfaları arasındaki bölümün transkripsiyonu yapılmıştır.

Sözcükler zaid harflerinden arındırıldıktan sonra sözcüğün sonundaki son harf esas alınarak, son harfleri aynı olanlar *bâb* adı altında toplanmış ve *bâb*'lar alfabetik olarak dizilmiştir. (Örneğin, bâbü'l-elif, bâbü'l-bâ, bâbü'l-cim...) Bâblar içinde toplanmış sözcükler, köklerindeki ilk harflerine göre *fasl*'lara ayrılmış ve *fasl*'lardaki sözcükler de alfabetik olarak sıralanmıştır.

⁴⁸ Kuş, s. 21.

⁴⁹ Kuş, s. 21.

Bu yönteme göre hazırlanmıř sözcüklerde aranılan sözcük, kk harfinin sonuncusuna bakılarak önce hangi *bāb*'da olduęu; *bāb* içinde, ilk kk harfine bakılarak hangi *fasl*'da olduęu, daha sonra da ikinci, üçüncü ve dięer harflerinin alfabe sırası izlenerek bulunur.⁵⁰

Eserden daha kolay yararlanabilmek için önce kelimelerin bulunduęu sayfa numaraları verilmiř daha sonra madde bařları kenara çekilmiřtir. Parantez içindeki rakamlar satır numaralarını göstermektedir. Metin içinde “yukālu, teklu” diye bařlayan Arapça cümleler, beyitler, hadiřler, ayetler Arap harfleriyle metinde olduęu gibi aktarılmıřtır.

⁵⁰ Eminoęlu, s. 14-15.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. METİN

- 129 el-hey'et Hā'niñ fethi (29) ve kesri ve yā'niñ sükūnuyla bir şey'in važ'-ı cibillisi üzere resm olunan hāl ü şān (31) ve keyfiyyetine dēnür. Gerek maḥşūş olsun ki şekl ve sūretidir ve gerek ma'kul olsun ki
- 130 (1) ṭāb^c ve şirist ve nihādıdır. Pes hey'etiñ mefhūmı 'araziñ mefhūmuna müteḳāribdir. Nihāyet (2) 'araz ma'kulāt-ı a'rāz cümlesine ıtlāk olunur. Her birine 'urūzı i'tibāriyla ve hey'et (3) mevzū'ātında ḥuşülü i'tibāriyla ıtlāk olunur. *Yuḳālu* له هيئة حسنة ای حالاً وكيفية (4)
- el-heyyi' Keyyis vezninde ve
- el-hey' Zarīf vezninde hey'et ve kıyāfeti ḥüb ve ḥoşnūmā olan (5) kimseye dēnür. *Yuḳālu* يقال رجل هي وهبي ای حسن الهيئة Ve heyā'et kerāmet (6) vezninde bir kimse yā bir nesne ḥüb-hey'et olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* صار حسن الهيئة (7) هاء الرجل يها كخاف يخاف ve bir ḥuşūş (8) için kendi hey'etini aḥz eylemek ya'ni iḳtizā eden levāzım ve tedārükātını görüp ḥāzır (9) u āmāde olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* يقال هاء للامر يها وهبي إذا اخذله هيته
- et-tehāyu' Tefā'ul (10) vezninde tevāfuḳ ma'nāsınadır. *Yuḳālu* يقال تهايوا على ذلك إذا توافقوا
- el-hī'et Hā'niñ (11) kesriyle müştāk ve ārzū-mend olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* هاء اليه يها هيئة ای اشتاق (12)
- et-teheyyu' Tefa'ul vezninde hey'etlenmek ya'ni bir mādde için iḳtizā eden şūret-i lāzimeyi (13) tekmil édüp ḥāzırılmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* يقال تهاياً للامر إذا اخذله هيته
- et-tehyi'et Tekmilet (14) vezninde.

- et-tehy'** Tef'ıl vezninde bir nesneye hey'et ve kıyāfet vērüp ıslāh eylemek (15) ma'nāsınadır ki hāzırlamak aña lāzım gelür. *Yuḳālu* هَيَأَه تَهْيَةُ وَتَهْيَتُنَا إِذَا أَصْلَحَهُ
- el-muhāye'et** (16) Müfā'alet vezninde bir huşūşda biri birine muvāfaḳat eylemek ma'nāsınadır, hey'et ma'nāsından (17) me'hūz'dur. *Yuḳālu* يُقَالُ هَيَأَهُ فِي الْأَمْرِ مَهَيَأَةً إِذَا وَافَقَهُ ve 'örf-i fukahāda bi't-tavāfuk ve't-terādī (18) muḳāseme-i menāfi'den 'ibāretdir ki istihsānen cā'izdir: [لَهَا شَرِبَ وَلَكُمْ شَرِبَ يَوْمَ مَعْلُومٍ] (19) naş-ı mubīnine mebnīdir meşelā bir hānede müşterek olan Zeyd ve Amr'dan her biri, hissesine (20) muḳābil birer sene-i maḥşūşa iḳāmet eylemek ve nehr-i vāhiddin herkes birer gün tarla ve bāğçelerni (21) saḳy eylemek ve 'abd-ı müştereki birer vaḳt-i maḥşūşda istiḥdām eylemek gibi nete ki kütüb-i (22) fıḳhiyyede mebsūḫ'dur. Mü'ellif والمَهَيَأَةُ الْأَمْرِ الْمَهَيَأَةُ عَلَيْهِ unvāniyla resm eylemekle 'ādeti (23) üze müsāmaḥa irtikāb eylemişdir. Tā-ı te'nīş ism-i mef'üle hāmliden ağabeydir, meger tekellüf irtikāb (24) oluna yāḥūd hā', tuḡyān-ı ḳalem ola.
- el-hey'** Hā'niñ fethiyle. Ve
- el-hī'** Hā'niñ kesriyle (25) insān kısmını yēmege ve içmege da'vet eyleyecek şavtdan ḥikāyedir ve ḥaşşaten deveyi şu (26) içmege çağırarak şavtdan ḥikāyedir.
- el-müteheyyi'et** Müteḥammilet vezninde şol nāḳaya ıtlāḳ (27) olunur ki şoyı pek pāk ve velūd olmağla çekdikde hāmliden taḥallüfü nādir ola, ya'ni (28) her bār dōle kalur ola.
- hey'e** Hā'niñ fethi ve yā'niñ sükūnuyla kelime-i ta'accübdür. *Teḳūlu* مَالِي (29) يَا هَيْ يَا هَيْ ya'ni “Acabā bana n'oldu?” ve 'inde'l-ba'z ism-i fi'l-i emrdir, tenebbüh ve tabaşşur ma'nāsına ki “Ġafleti (30) terk édüp mütebaşşır ve āḡāh ol!” dēmekdir. Nete ki şah kelimesi

131

uskut ma'nāsına ism-i fi'l-i (31) emrdir. Ve işbu hey'e kelimesi ictimā'-ı sākineyn maḥzūrıçün hareke üzere ve ḥiffet

(1) için fetḥa üzere mebnī olmuştur. Şāriḥ dēr ki 'inde'l-ba'z kelime-i te'essüfdür ki (2) tağayyür-i ḥāl-i qadīmeden neş'et éden ḥāle acıyup ḥayf eylemekden 'ibāretdir. Ma'ḥlūm ola ki (3) beyne'l-'Arab ta'accübe ve te'essüfe dāll olan biraz ta'birāt vardır.

وياهي مالي (4) ياسي مالي وزي مالي gibi. Bunlarda aşl ta'accüb edatı mā kelimesidir. Yā ḥarf-i nidādır, münādā-yı (5) nekre üzere dāhil olmuştur. İşbu münādālar elfāz-ı mühmeledir. Ya'ni aşvāt kabīlindendir. (6) Gūyā ki 'ale'l-ibhām bir kimseye nidā olunur. Pes terkīb-i mezkūr ta'accübü müştēmil olmakla (7) kelime-i vāḥide ḥükmünde kılınup maḥām-ı ta'accübde isti'māl olundu ve lüzüm 'alākasıyla maḥām-ı (8) te'essüfde daḥi isti'māl eylediler. Münādalarıñ āhirleri kelime-i vāḥideniñ vasaṭı menziline kalmıştır. (9) Ve nidā ve münādā cihetleri muẓmaḥil olmuştur, zīrā mecmū'u kelime-i vāḥide menziline olmuştur.

(10) Faşlu'l-yā'i't-Taḥtiyye

el-ye'ye't

Zelzelet vezninde ve

el-ye'yā'

Selsāl vezninde bir kimseye (11) luṭf ve nüvāziş ve beşāşet izḥār eylemek ma'nāsınadır ki oḥşamak ta'bīr olunur. *Yukālu* (12) يآياه يآياه يآياه ويآياه اذا اظهر الطافه ve bir kimseyi yanına çağırarak ma'nāsınadır. *Yukālu* يآياه (13) يآياه اذا ادعاهم ve deveyi tırdurmak için "ey" démek ma'nāsınadır. 'Alā-ḳavlin nāsı (14) birikdirmek için يآياه.đeyü çağırarak ma'nāsınadır. *Yukālu* يقال يآياه بالابل اذا قال لها اى (15) ve ey hemzenin fethiyle deveyi tırduracak şavtdan (16) ḥikāyedir. Ve ye'ye' fedfed vezninde nāsı birikmek için çağırarak şavtdan ḥikāyedir.(17)

- el-yū>yū** Hudhud vezninde yırtıcı kuşlardan ātmāca gibi bir kuş adıdır. Türkīde (18) mūymūl dérler baʿzılar delüce toġān ile baʿzılar zāġanūs ile beyān étdiler.
- el-ye>yā** (19) Selsāl vezninde zıkr olunan kuşuñ ötmesinden hikāyedir.
- el-yurennā** Yā'niñ zammı ve fetħi (20) ve rā-yı meftūhā ve nūn-ı müşdedede ve kaşr ile ve
- el-yurennā** Yā'niñ zammı ve elif'iñ meddiyle kınaya (21) dénür, hinnā ma'nāsına.
- el-yerneʿet** Daħracet vezninde saç ve şakala kına yakmak ma'nāsınadır. (22) *Yukālu* ^{يرنأ حنأ رأسه} يقال حنأ رأسه ^{اي صبغها باليرنأ كما يقال حنأ رأسه} ve bu ġarā'ib ef'āldendir. Zīrā (23) māzī olarak muzāriʿ şīġasında vārid olmuşdur. İbn Berrī merhūmdan mekūldur ki (24) eger yā'niñ fetħiyle yerennā dénürse hemze ile kırāʿat olunur ve eger yā'niñ zammıyla yurennā (25) dénürse hemzeniñ ityān ve iskāṭı cā'izdir. Lisānu'l-ʿArab'da رنأ maddesi zeylinde mersūmdur. (26) ^{تم ما يتعلق بترجمة باب الهزبة بعون الله وتيسيره فالحمد لله على التوفيق والصلوة على} ^{الهادي الى سواء الطريق اولا واخرا}

(28) Bābu'l-Bā Faşlu'l-Hemze

- el-ebb** (29) Hemzeniñ fetħi ve bā'niñ teşdīdiyle muṭlaķan ota dénür kele ma'nāsına ki Fārisīde
- 132 (1) giyāh dénür ve ʿala-ķavlin raʿy olunacak çayırılıġa ve otlaġa dénür. Yāhūd min-ġayri bezrin (2) ve zer'in hāşıl olan her nebāta dénür ki fārisī edā ile ħod-rū taʿbīr olunur. Ma'nā-yı (3) ātīden me'ħūzdur ve minhu ķavluhu taʿāla ^{أثبتت الأرض (4) [وقا كهة و ابا] الآية وهو الكلا أو المرعى أو ما} ve insāniñ beline dénür haşr ma'nāsına. Şāriħ déri ki ekşer-i nüşhalarda (5) ħużar ʿunvāniyla mersūmdur ki ħā-yı muʿcemeniñ

zammı ve dād-ı mu'cemeniñ fethiyledir. Lākin (6) ğalaṭdır şavāb olan haşr olmaktır ve bu yalnız Huzeyl lügatıdır. Nete ki 'Ubāb'da ve Tekmile'de (7) ve sâ'ir ümmehâtda bu minvāl üzeredir intehâ. Ve şaḥib-i Müşbaḥ'ıñ ve Rāġib'ıñ beyanıña göre (8) ebb kelimesi isti'dād ve teheyü' ma'nāsına mevzū' olmaġla sefer ve şitā için i'dāda ve cez (9) ve ra'ye kâbil ve müteheyyi' olan sebze ve giyâḥa itlākı āndan müteferri'dir intehâ. Ve ebb (10) kelimesi masdar olur seyr ü sefere müte'allik levāzım ve esbābı tedārik édüp ḥāzırlanmak (11) ma'nāsına kemā se-yuzkeru.

el-ebīb

Debīb vezninde.

el-ebāb

Seḥāb vezninde.

el-ebābet

(12) Seḥābet vezninde bunlar da ebb ma'nāsınadır. *Yuḳālu*

اب فلان للسیر ینب بکسر العين علی

(13) القياس في اللزيم المضعف ويؤب بالضم علی خلاف القياس ابا ve

ebībān ve ebāban ve ebābeten izā (14) tehey'e ve ebb ve ibābetu

kitābet vezninde ve ebābet seḥābet vezninde ġarībū'd-diyār olan

kimse (15) vatanını ārzū édüp özlemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu*

يقال اب الرجل الى وطنه ابا و اباية و اباية ve kından

çeküp şıyırmaq için eli kılıç kabzasına şalmak ma'nāsınadır. (17)

Yuḳālu يقال اب يده الى سيفه اذا ردها ليسله e kaşd ma'nāsınadır.

Yuḳālu اب ابه ای قصد (18) mütercim dēr ki Zemaḥşerî

Keşşāf'da mer'āya ebb itlākı kaşd ma'nāsından meḥūz (19) olmak

üzere imzā eylemişlerdir ki me'büb démekdir. Maḳşūd ma'nāsına

ve yol toġru (20) ve müstaḳīm olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu*

يقال ابته ابته ای استقامت طريقته

ve düşmanı bir ḥamle (21) ile

bozmak

ma'nāsınadır.

Yuḳālu

يقال اب العدو اذا هزمهم بحملة لا مكذوبة فيها

mekzūbet (22) lafzı

maşdardır kizb gibi. Ya'ni bir ḥamle-i şādıka ile düşmanı

münhezim eyledi. Ve depretmek (23) taḥrīk maʿnāsınadır. *Yuḳālu*

اب الشئ إذا حركه

İbb

Hemzeniñ kesriyle Yemen’de bir kırye (24) ādıdır.

el-ebāb

Kebāb vezninde seyr ü sefere müteʿallik levāzım ve esbāba dēnür.

Yuḳālu (25) هوفى ابابه ای فى جهازه ve şuya ıtlāk olunur ve serāb

maʿnāsınadır ki nışf-ı (26) nehār ısılığında ırāḳdan çöllerde şu heyʿetinde nümāyān olan puşarıḳdır.

el-ubāb

(27) Ğurāb vezninde seyl-i ʿazime ve mevc-i ʿazime ıtlāk olunur.

Ebbet

Hemzenin ve bā-yı (28) müşeddeniñ fethiyle bir recül ismidir.

Ebbetu’l-ʿUlya

ve

Ebbetu’s-Suflā Yemende ʿAden muzāfātından (29) Laḥc nām belde ḳazāsında iki kıryelerdir. Merḳūm Ebbe nām kimseniñ ismiyle müsemmalardır.

Ubbet

(30) Hemzeniñ zammıyle Mağrib’de İfrıḳiyye eyāletinde bir beldedir.

et-teʿbīb

Tefʿıl vezninde (31) hayḳırmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu*

اب الرجل اذا صاح

et-teʿbbub

Tefaʿul vezninde taʿaccüb maʿnāsınadır. *Yuḳālu*

133

(1) يقال تأبب الرجل به ای تعجب به ve şafālanup münbesit ve şādān

olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* (2) تأبب به ای تبيح

el-ebābet

Seḫābet vezninde ve

el-ibābet

Kitābet vezninde yola dēnür. (3) Ṭarīḳa maʿnāsına gerek ḫaḳīḳī ve kerek maʿnevī olsun.

Ebbā

Ḥattā vezninde Kūfe ile (4) Ḳaşr Benī Muḳātil beyninde bir nehriñ ismidir. Mülük-i nebaṭiyyeden Ebbā bin eş-Şāmiḡān nām melik (5) ḫafr étdirmekle aña mensüb ve ismiyle müsemmadır ve yine ʿIrāḳ’da Vāsiṭ nām belde türābında (6) bir nehriñ ismidir ve Medīne-i Münevvere’de bir kıuyı ādıdır. ʿAla-ḳavlin bunda şavāb olan unā (7) olmaḳdır nün-ı muḫaffefe ile hunā vezninde.

- el-itibāb** İktisāb vezninde hāzırılanmak teheyü' (8) ma'nasıdır. *Yukālu* اتب الرجل اذا تيباً
- el-itb** Hemzenin kesri ve tā-yı fevkiyyeniñ (9) sükūnuyla. Ve
- el-mi'tebet** Mikneset vezninde yakāsız ve yeñsiz olan gömlege déñür ki 'Arab (10) nisvānı giyerler bez ve bürüncek ma'külesi çarı vasa'ından yırtup ba'zı mertebe 'amel ile (11) boyunlarına geçirüp gömlek tarzında giyerler. Aña ba'kiret da'hi déñler, meş'kük oldı'ğ'cun. (12) Mü'ellifiñ vel-be'kiretü'l kavli 'atf-ı tefsiridir ve itb nisvānıñ üstlük ta'bir étdikleri libāsa (13) déñür ferāce gibi. Ve mu'tlakā hemān baldırıñ ve bacāğın nısfına bāli'ğ kısa libāsa déñür zibūn gibi. (14) 'Ala-kavlin pāçasız tona déñür butluk ta'bir olunur. Ya'ğūd yeñleri olmayan gömlege (15) déñür. Cem'ī atāb gelür hemzeniñ meddiyle itāb gelür hemzeniñ kesriyle ve utūb gelür (16) hemzeniñ zammıyla ve itb gelür hemzenin kesriyle arpanıñ kabu'ğuna déñür kişru'ş-şa'ir ma'nasına. (17)
- et- te'tīb** Tef'ıl vezninde bez zıkr olunan itb dédikleri libās tertūb olunmak (18) ma'nasıdır. *Yukālu* يقال انب الثوب على بناء المجهول تأتيا اي صير انبا يقال انب الثوب على بناء المجهول تأتيا اي صير انبا (19) meç'ül üzeredir ve te'tīb bir kimseye itb-i mezbūrı giydirmek ma'nasıdır. *Yukālu* اتبه
(20) اياه اي البسه اياه يعني الاتب
- et-te'ttub** Tefa'ul vezninde zıkr olunan itb dédikleri (21) libāsı giymek ma'nasıdır. *Yukālu* يقال تأتب بالانث اذا لبسه ve yāt ve yarāğını görüp hāzırılanmak (22) ma'nasıdır. *Yukālu* يقال تأتب للامر اذا استعمله ve bir nesne pekişüp şalābet bulmak taşallūb (23) ma'nasıdır. *Yukālu* يقال تأتب الشيء اذا تصلب ve yayıñ bağıını göğüse getirüp omuzları ānıñ (24) içinden çıkarmağla yayı arkaya almak ma'nasıdır. *Yukālu* تأتب القوس اذا جعل حالها
(25) في صدره واخرج منكبها منها

- el-i'titāb** İktisāb vezninde bu daḡı zıkr olunan (26) itb d'edikleri libāsi giymek ma'nāsınadır. *Yukālu* يقال أنتب أنبا إذا لبس الاتب
- el-mū'etteb** (27) Mu'azzam vezninde tırnakları bir tarafa toḡru egrice ve kaçık olan kiřiye d'énür. *Yukālu* (28) رجل مؤتب الظفر ای معوجه
- el-mi'şeb** Şā-yı müşelleşe ile minber vezninde mişmel ma'nāsınadır ki (29) velense ve iḡrām tarzında yünden yapılmıř bir güne libāsıdır ki 'Arablar bornos? gibi aña şārılup (30) bürinürler bütün bedenleri āḡāta éder ve düz ve mülāyim yere d'énür ve nehr-i řaḡire d'énür, (31) cedvel ma'nāsına. Ve arz-ı mürtefi'aya d'énür cem'ci me'āşib gelir mekāsib vezninde ve me'āşib
- 134 (1) cem' şıḡası üzere bir mevzi' ādıdır. 'Alā-ḡavlin Medīne-i Münevvere ḡurbünde bir taḡ ādıdır ki (2) ānda Sulṡānū'l-enbiyā' 'aleyhi efḡalu't-teḡāyā ḡazretleriniñ řadaḡātları vāḡi' olmuřdur.
- el-eşeb** (3) Fetḡateynle bir řecer ādıdır ve bu eşeb muḡaffefidir ki aḡmer vezninde.
- el-edeb** (4) Fetḡateynle zārāfet ve uřluluk ki nāsla ḡavle ve fi'len luřf-ı mu'āmele ve ḡüsn-i münāvele eylemekten (5) 'ibāretidir. Fārsīde ferheng d'énür. *Yukālu* يقال به ادب ای ظرف وحسن تناول mütercim d'ér ki (6) Ta'rifāt'da edeb cemī' envā'-ı ḡaḡadan mā-bihl-i-iḡtirāz olan nesneyi bilmekden 'ibāretidir (7) d'eyü mu'arrefdir ve ba'zı a'lam aḡlāḡ-ı ḡasene-i zāhire ile tefsīr eylemiřdir ve devlet-i (8) İslāmiyye'den bir müddet mürürunda 'ulüm-ı 'Arabiyye ve eş'āra edeb ıtlāḡ eylediler bā'iş-i (9) te'dīb oldıḡıçun ve وملكته تعصم من قامت به عایشته 'ibāretiyle ta'rif eylediler. Ya'nı (10) edeb bir ḡuvvet-i rāsiḡa-i nefsiyyedir ki muttaşıf olan kimesneyi mücib-i řeyn ü 'ayb olan (11) nesnelerden ḡıfz éder. Ve edeb iki nev'dir; biri edebü'n-nefs ve birisi edebü'd-dersdir (12) d'edikleri ta'rif-i mezkürüñ fıḡra-i aḡiresine nāzır olmuř olur. Ve fıḡra-i ülāsı (13) iřtilāḡ-ı 'urefāda ḡıfz-ı ḡudūd-ı řer'iyye ve

sülük-i tarikat-ı mer'iyedir ki ahlāk-ı ḥasene-i (14) bāṭineden 'ibāretdir. * طرق الحق كلها آداب * ve 'inde'l-fuḫahā sünnete mebnī olan ḥarekāt (15) demekdir ki edeb-i ḥibre ve edeb-i 'işre kelāmları aña nāzırdır. Ve işbu edeb kelimesi edb (16) lafzından isimdir. Edb hemzeniñ fetḥi ve ve dāl'ıñ sükūniyla, bir kimseyi ta'ām ve ziyāfete da'vet (17) eylemek ma'nāsına olmağla ahlāk-ı mezkūre şāhibini ḥayrāt ve ḥasenāta dā'ī olmak (18) münāsebetiyle edeb ıtlāk olunmuşdur. Ve beyne'l-'ulemā' edebü'l-baḥş daḥı vardır ki 'ilm-i münāzarayı (19) müştemildir. Hülāşa edebiñ taḥtında ahlāk-ı marziyye-i zāhireden mā-'adā bi'l-cümle şer'iñ isticāb (20) ve 'aklıñ istiḥsān eylediği atvār ve aqvāl mündericdir: 'iffet ve zarāfet ve nezāket ve izḥār-ı (21) 'adl ve luṭf-ı mu'amele ve insāf ve sā'ir mekārim-i ahlāk ve meḥāsin-i evşāf gibi inteha.(22) Ve edeb kelimesi maşdar olur. Bir kimse edebli olmak ma'nāsına. *Yuḫālu* يقال أدب الرجل ادبا (23) من الباب الخامس إذا ظرف وحسن تناوله e me'debe tertib eylemek ma'nāsınadır. *Yuḫālu* (24) ادب فلان ادبا من الباب الثاني إذا عمل مأدبه ke-mā se-yuzkeru.

- el-edīb** Emīr vezninde (25) edebli kişiye dēnür. Cem'i udebā' gelir 'ulemā' vezninde.
- et-te'dīb** Tef'ıl vezninde (26) ta'līm eylemek ma'nāsınadır ki murād ādāb-ı şer'iyye ve 'örfiyye ve 'ilm öğretmek ma'nāsınadır ki (27) edeb aña lāzım gelir. *Yuḫālu* يقال ادبه تأديت إذا علمه Mişbah'da *علمه رياضة النفس* (28) ومحاسن الاخلاق 'ibāretiyle müfesserdir.
- et-te'eddub** Tefa'ul vezninde Muṭāvi'idir. Edeblenmek (29) ve edeb öğrenmek ma'nāsınadır. *Yuḫālu* يقال ادبه تأديا فتأدب
- el-isti'dāb** Te'eddüb ma'nāsınadır. (30) *Yuḫālu* يقال استأدب بمعنى تأدب
- el-udbet** Cur'at vezninde ve

el-meʿdebet Mesʿadet vezninde. (31) Ve

el-meʿdubet Dāl'ın zammıyla mekrumet vezninde ziyāfet taʿāmına yāhūd velīme taʿāmına dēnür.

135

(1) *Teḳūlu* تقول شهدنا الادبة والمادبة والمادبة هي طعام صنع لدعوة او عرس
ve udbet ʿaceb (2) ve taʿaccüb maʿnāsınadır.

el-īdāb Hemzeniñ kesriyle pādişāh ve vālī ḳalem-rev-i salṭanat ve eyāletinde (3) olan ülkeyi pür-ʿadl ü dād eylemek maʿnāsınadır.

Yuḳālu إذا ملأها قسظا وعدلا (4) أدب السلطان البلاد أديبا
ziyāfete daʿvet eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu* أدبه أي (5)
دعاه إلى طعامه

el-edb Hemzeniñ fetḥi ve dāl'ın sükūnuyla ʿaceb maʿnāsınadır. Taʿaccüb (6) eylemektir. Ve bir kimseyi ziyāfete daʿvet eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu* إذا دعاه إلى طعامه (7) أدبه ادبا من الباب الثاني

edbu'l-baḥr Baʿzı ümmehātda hemzeniñ fetḥi ve dāl'ın sükūnuyla (8) baʿzında fetḥateynle mazbūtdur. Deryāniñ kesret-i ābına itlāk olunur, ziyāfet maʿnāsından (9) meʿhūzdir. *Yuḳālu* جاش ادب البحر إذا أكثر ماؤه

el-Edebiyy ʿArabiyy vezniñde ṭayyiḳ kabīlesi (10) diyārında bir ṭaḡın ismidir.

el-irb Hemzeniñ kesri ve rā'niñ sükūnuyla zīreklik dehā (11) maʿnāsınadır ve nukr u ḥubṣ ve şer ü gā'ile maʿnālarıdır. *Yuḳālu* يقال به أرب أي نكر وخبث وغائلة (12) ve ʿuzv ve endām maʿnāsınadır.

Teḳūlu قطعته اربا اربا أي عضوا عضوا
gelür aḥzāb gibi. Ve minhu ḥadīsu'ş-şalāti [*كان يسجد على سبعة أرب* (14) أي اعضاء

göre irb lafzı def'i ḥuṣūşunda ihtiyālī muḳteżī (15) olan farṭ-ı ḥācet maʿnāsına mevzūʿdur. Pes muṭlaḳā ḥācetden aḥaş olur baʿdehu gāh (16) ḥācet-i müfredede ve gāh bilā-ḥācetin hemān mekr ü ihtiyālde istiʿmāl eylediler. Bu şüretde (17) dehā ve mekr ve ḥubṣ ve gā'ile maʿnāları bundan müteferriʿ olur ve gāh olur ki

pek hâcetlü (18) olan ‘uzva itlāk olunur. Zīrā a‘zā-i mutlāka iki kısımır. Biri medār-ı hâcet olan (19) ‘uzvdur. Yed vericl ve ‘ayn gibi ve birisi medār-ı zīnet olan ‘uzvdur hacib velihye gibi. (20) Ve ‘uqde ve ihkām ve sār ma‘ānisi dađi ma‘nā-yı evvelden me’hūzduz inteha. Ve

irb ‘Aql (21) ve zekā ve dīn ve millet ma‘nālarıdır ve ferc ma‘nāsınadır ki ‘uzv-ı nā-maḥremdir ve irb hâcet (22) ma‘nāsınadır.

el-irbet Hemzeniñ kesriyle ve zammıyla lügatdır. Bu dađi zīreklik dehā ma‘nāsınadır. (23) Ve hâcet ma‘nāsınadır irb gibi ve irbet hemzeniñ kesriyle mekr ü hīle ma‘nāsınadır. (24)

el-ereb Fethateynle ve

el-meṛubet Mim’iñ fethi ve rā’niñ ḥarekāt-ı selāsıyle bu dađi hâcet (25) ma‘nāsınadır. *Teḳūlu* مانی فیہ ارب واربة وارب ومأریة ای حاجة

el-ireb Hemzeniñ (26) kesri ve rā’niñ fethiyle.

el-erābet Kerāmet vezninde ‘āqil ve zīrek olmak ma‘nāsınadır. (27) *Yuḳālu* ارب الرجل اربا كصغر صغر او ارابية من الباب الخامس اذا عقل

el-erīb (28) Emīr vezninde ve

el-erib Ketif vezninde ‘āqil ve zīrek ve hūşyār olan kişiyeye déntür.(29)

el-ereb Fethateynle bir nesneye idmān eylemek ma‘nāsınadır ki murād idmān ve itiyād ile (30) üstāz ve ḥāzık olmaktadır. Yuḳālu ارب بالشئ اربا من الباب الرابع اذا درب به ya‘nī (31)

وصار فيه مائرا ارب اليه اذا احتاج اليه

136

(1) Ve zamān saht e müştedd olmak ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* ارب الدهر اذا اشتد ve bir nesneye (2) be-gāyet ‘aşq ve ‘alāka eylemek ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* ارب به اذا كلف ve mi‘de fāsīd olmak (3) ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* اربت معدته ای فسدت ve a‘zā-i beden bir ‘arīza sebebiyle faşla faşla (4) ayrılıp dökülmek ma‘nāsınadır.

(5) *Yuḳālu* ارب الرجل اذا تساقطت اعضاؤه وقطع اربه

اربت ايها الرجل من يدك اي سقطت اربك من اليدين خاصة ya'nī

“Elleriñe (6) maḥşūş olan ‘uzvlarıñ lahm-ı müherrā gibi şapır şapır düşüp dökülsün.” İbn-i Eşir’iñ (7) beyānına göre beyne’n-nās mezmūm ve ma‘yūb ve ḥacīl ve şerm-sār olasin démekden kināyedir. (8) Ve ereb bir kimseniñ eli kesilmek yāḥūd faḳīr olup eydī-ı nās ‘aṭiyyesine muḥtāc olmak (9) ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* اربت يده اي قطعت او افتقر فاحتاج ما يدي الناس Ve bu ekşeri (10) beddu‘ā mevki‘inde irād olunur.

- el-urbet** Hemzeniñ zammıyla düğüme dénür. ‘Uḳde ma‘nāsına (11) ‘ala-ḳavlin şol düğüme dénür ki çözmedikce çözülmeye ya‘nī saḥt ve şedīd ola (12) ve urbet boyuna geçirecek kılādeye dénür. Ve at tavar bağlayacak ṭāvla ipiniñ ve örek (13) ve kevken ve köstek maḳūlesiniñ ayağa geçecek halkasına dénür.
- el-urbiyyet** Hemzeniñ (14) zammıyla uḥciyyet vezninde uyluḳ dibine dénür ki ḳalça ta‘bīr olunur. *Yuḳālu* اي اصل فخذہ (15) اشتكى اربته
- el-erb** Darb vezninde şehādet parmağıyla orta parmağınıñ ārālığına (16) dénür ve erb maşdar olur düğümi pek bağlayup muḥkem eylemek ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* العقد اربا من الباب الثاني اذا احكمه (17) ارب (18) ارب فلانا اذا ضرب علي ارب له
- el-urb** Hemzeniñ zammıyla ḳuzınıñ ve oḡlāğıñ (19) henüz tevellüd eylemiş e tāzesine dénür ki körpe ta‘bīr olunur.
- el-irbiyān** Hemzeniñ ve bā‘nıñ (20) kesriyle bir nev‘ bālīḳ ādıdır. Türkīde teke ve kerevīt dédikleridir ve bir nev‘ baḳl ve nebāt (21) ādıdır. Müfredātta pāpādyā nev‘inden bahār dédikleriyle müfesserdir.
- Erāb** Hemzeniñ ḥarekāt-ı (22) şelāsıyla bir mevzi‘ ādıdır. ‘Ala-ḳavlin bir şu ismidir.

- Meṛib** Menzil vezninde Yemen’de bir mevzi^c (23) ādıdır. Memlehadır ya’ni türābında tuzlalar vardır. Kütüb-i coğrafiyyede Meṛib Yemen’de bir beldedir ki (24) Sebā^d daḥi dērler deyü mersümdür ve Mişbāḥ’da daḥi merķūmdür ki Meṛib Yemen’de Ezd belādından (25) bir beldedir ki Ḥaḍramevt t̄ağlarınıñ nihāyetinde vāķi^cdir ve Bilkīs’iñ maķarrī idi ve aña (26) Sebā^d daḥi dērler ki bānisi olan Sebā^d b. Yeşub b. Ya’rub b. Ḳaḥṭān ile müsemmadır ve bu (27) teⁿiṣ^c alemiyyetle ğayr-i muşarıfıdır.
- el-īrāb** Hemzeniñ kesriyle zaḫeryāb olmak ma’nāsınadır. (28) *Yuḳālu*
 آرب عليهم ايرابا اذا فازو فليج
- el-urebā** Hemzeniñ zammı ve rā’niñ fetḫi ve ḳaşrıyla (29) āfet ve dāhiye ma’nāsınadır.
- et-teṛīb** Tefīl vezninde bir nesneyi metīn muḫkem ḳılmak (30) ma’nāsınadır . *Yuḳālu* ارب الشيء تأريبا اذا احكمه ve bıçak ve ḳılıc maḳūlesini bileyüp keskin (31) ḳılmak ma’nāsınadır. *Yuḳālu* ارب المسكين اذا حده ve bir nesneyi çoğaltmak ve tevḫir ve tekmiḫ
- 137 (1) eylemek ma’nāsınadır. *Yuḳālu* ارب الشيء اذا وفره وكفه
- el-mu’erreb** Mu’azzam vezninde vāfir (2) ve kāmil olan şey’e dēnür. *Yuḳālu*
 شيء مؤرب أي موفر
- et-te’errub** Tefe’ul vezninde bir nesne (3) zımmında serdleşüp ta’aşşub ve imtinā’le gerden-keşlik eylemek ma’nāsınadır. *Yuḳālu* (4) تأرب (4)
 في الامر اذا تأبى ve tekellüfle zīreklemek ve şüret-i dehā^d göstermek (5) ma’nāsınadır. *Yuḳālu* تأرب فلان اذا تكلف الدهاء
- el-muste’reb** İsm-i meḫūl bünyesiyle borcluya (6) dēnür medyūn ma’nāsına.
- el-mū’ārib** Mücāhid vezninde müdāhī ya’nī mekkār ve ‘ayyār ve ḳallāş (7) kimseye dēnür. *Yuḳālu* رجل مؤارب أي مداه

- el-urbān** Hemzeniñ zammıyla ‘urbān lafzında (8) lügat olmağla عرب māddesinde mersūmdur ki medār-ı in‘ikād-ı bey‘ ü şirā olan peşin aķceye (9) dēnür.
- el-erībet** Ketībet vezninde büyük ve bol tencereye dēnür. *Yuḳālu* واسعة (10) قدر اربية اى
- el-ezeb** Hemzeniñ ve zā-yı mu‘cemeniñ fethiyle deve geviş getürmez olmak (11) ma‘nāsınadır ki illetden yāhūd pek zebūnluğdan olur. *Yuḳālu* الرابع اذا لم تجتز (12) ازيت الابل ازبا من الباب
- el-izb** Hemzeniñ kesriyle bodur kişiyeye dēnür. Ve ğalizu’l-cüşse (13) kimseyeye dēnür ve āfet ve dāhiye ma‘nāsınadır. Ve le‘īm ve nākes şahşā dēnür ve yāķışksız bed- (14) endām ve ‘abūs ve zemīm kimseyeye dēnür. Ve şol kimseyeye dēnür ki ā‘za ve mefāşılı ince (15) ve hūrde olup ḳat‘ā kemikleri ve levhaları artmayup ve irilenmeyup hemān ziyādesi (16) ḳarnı ve aşāğısı ḫarafına ola ki yuḳārısı ḳāvāl ve aşāğısı şeş-hāne u‘cūbe şekl (17) olur. *Yuḳālu* 8) هو ازب اى الدقيق المفاصل الضاوى لا تزيد عظامه وانما زيادته قى بطنه وسفليه
- ezebu’l-‘aḳabet** Hemzeniñ ve zā’niñ fethiyle bir yılan ismidir. Bunuñ mevḳ‘i-i (19) zikri ذيب māddesi olmağla orada mersūmdur. Burada zikr édenler vehm eylemişdir. (20) Zīrā hemzesi aşliyye degildir.
- el-ezib** Ketif vezninde. Ve
- el-ezīb** Emīr vezninde (21) uzun kimseyeye dēnür.
- el-ezbet** Ezmet vezninde ḳıtlıḳ şiddet ve ḳaḫt ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* (22) أخذته الأربة اى الشدة والخط
- izāb** Kitāb vezninde Benū Temīm şu‘besi olan (23) Beni’l-‘Anber cemā‘tine maḫşūş bir şu ādıdır.
- el-ezb** Darb vezninde şu ağmak (24) ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* ازب الماء ازبا من الباب الثانى اذا جرى

- el-miʿzāb** Mihrāb (25) vezninde ve gāh olur ki hemzeyi yā'ya ʿalib ederler. Oluga dēnür nāv-dān maʿnāsına (26) ve bu ism-i alettir zikr olunan ez b lafzından meʿhūzdur. ʿAla-ḳavlin bu lafz Fārisīden (27) muʿarrebdir. Buli'l-ma'e maʿnāsına ki bul kelimesi bevl lafzından emr-i hāzır olmağla şuyı bevl eyle ki (28) isāle eyle dēmekdir. Zīrā mīz lafzı Fārsīde bevl eylemek maʿnāsına olan mīzīden (29) kelimesinden emr-i hāzırır. Gūyā ki ālet-i merḳūmeye ḥiṭāb olur. Mütercim dēr ki ḳavl-i (30) aḥīr taşarruf-ı ʿacīb olduğı ğayr-ı setīrdir.
- el-āzibet** ʿĀzimet vezninde şol develere (31) dēnür ki āriḳ olmalarıyla geviş getirmez olalar. *Yuḳālu* ابل آزیة ای ضامرة لا یحتر
- 138 **et-teʿezzub** (1) Tefaʿul vezninde bölüşmek iḳtisām maʿnāsınadır. *Yuḳālu* اقتسموه (2) تازبوا المال بينهم اذا
- el-isb** Hemzenin kesri ve sīn'īn sūkūnuyla ḳasıḳda biten ḳıllara dēnür. ʿAlā-(3) ḳavlin ud yerinde ve ʿala-re'yin ḥāşşaten maḳʿadda biten ḳıla dēnür. *Yuḳālu* ركه او هو شعر الفرج او الاست (4) حلق اسبه ای شعر اشباه اذا
- el-mūʿesseb** Muʿazzam vezninde tūyü ve yūñi çok ṭavara (6) itlāḳ olunur. Mādde-i merḳūmeden meʿhūzdur. *Yuḳālu* كيش مؤسسب ای كثير الصوف (7)
- el-īsāb** Hemzenin kesriyle yerin nebātı çok olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* ايسايا اذا اعشت (8) آسبت الارض
- el-eşb** Hemzenin fetḥi ve şīn-i muʿcemeniñ sūkūnuyla bir şey'e şey-i (9) āḥer ḳatup ḳarışdırmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* اشبه اشيا من الباب الثاني اذا خلطه (10) ve bir kimseye lev m ve taʿyīb ve serzeniş eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu* اشب فلانا اشيا من الباب الثاني والاول اذا طابه ولایه (11)

- el-eşeb** Fethateynle ağaçlar güür ve sık olmağla (12) dalları biri birine girişüp şarmaşık ve çitilki? olmak ma'nāsınadır. *Yukālu* أشب (13) *اشب اشيا من الباب الرابع اذا انف* ve vaşf-ı mezkūr üzere olan ağaçlara (14) itlāk olunur. Mübālağaten tesmiye bi'l-maşdardır. [*ومنہ حدیث عبدالله او عمر و بن ام* مكشوم رضی اللہ عنہ انه قال للی صلی اللہ علیہ وسلم انی رجل ضریر بینی (15) *وینک اشب فرخص لی فی العشاء والقجر قال هل تسمع النداء قال نعم فم* (16) *یرید بذلك الخیل الملتفة*] برخص له (17)
- et-te'eşşub** Tefa'ul vezninde bu daği ağaçları (18) biri birine qarışup girişmek ma'nāsınadır. *Yukālu* تأشب الشجر بمعنى اشب ve nās (19) biri birine muhteliğ olmak 'ālā-ğavlin müctemi' olmak ma'nāsınadır. *Yukālu* تأشب القوم اذا *اختلطوا او اجتمعوا او تأشبو اليهدير ل انضموا اليه* (20) ma'nāsına ya'nī "Halk etrafdan gelüp aña (21) münzam ve mülhak oldılar."
- et-te'şīb** Tef'ıl vezninde ağaçları şıki ve çitilki eylemek (22) ma'nāsınadır. *Teķūlu* أشبت الشجر تأشبا ای جعلته ملتقا ve nāsı biri birine düşürüp (23) şūrīde kılmak ma'nāsınadır. *Yukālu* أشب القوم اذا حرش بعضهم على بعض
- el-uşābet** (24) Hemzeniñ zammıyla Ecnās-ı muhtelifeden müctemi' olan cemā'ate dénür ahlāt ve evbāş ma'nāsına. (25) Ve harāmla muhteliğ olan qazanca dénür. Cem'i eşā'ib gelür eşābi' vezninde *Yukālu* أشابة من الناس ای الخلاط (26) عنده ve *Yukālu* له أشابة من الكسب ای ماخالطه الحرام (27)
- el-eşebāniyy** Feteħatla begāyet kırmızı olan şey'e dénür. *Yukālu* الحمرة (28) رجل اشباني ای شديد

- el-i'tiṣāb** İktisāb vezninde bu daḥi nās biri birine muhteliṭ yāḥūd müctemī' (29) olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
 اَلتَّشَبُّبُ الْقَوْمِ اَنْشَابًا اِذَا اَخْتَلَطُوا اَوْ اجْتَمَعُوا
- el-mū'teṣeb** (30) Mim'iñ zammı ve tā ve ṣīn'iñ fethiyle nesebinde ihtilāt ve iltibās olan ya'nī ma'zūbū'n-neseb (31) ve ṣarīḥü'l-aşl olmayan kişiye itlāk olunur. *Yuḳālu* هو مؤتصب أى غير صريح
- 139 **uṣbet** Cur'at vezninde sibā'dan ḳurduñ esāmīsindendir.
el-elbā Hemzeniñ (2) fethi ve lām'iñ sükūnuyla nās her taraftan aḳışup gelmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (3) الب اليه
 القوم الب من الباب الاول اذا اتوه من كل جانب *Yuḳālu* tavārları toplayup sürmek (4) ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
 البيت الابل الب من آلب الاول والثانى اذا ساقها *Yuḳālu* ta'vār menzēmā ve (5) tavār toplanup sürülüp gitmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
 و انضم بعضها الى بعض (6) البيت الابل أى انساق *Yuḳālu* ve erkek eşek dişiye önüne ḳatup ḳoḡup gitmek (7) ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
 الب الحمار طريده اذا طردها طردا شديدا *Yuḳālu* jāriḥ dēr ki bu ma'nāda (8) ḥimārdan ḡayrısı mesmū' degildir, pes ḥaṣā'işden olur. Ve elb birikdirmek ma'nāsınadır. (9) *Yuḳālu* الب الميش اذا جمعهم ve birikmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (10) الب القوم اذا اجتمعوا ve sür'at eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* الب الرجل اذا اسرع ve 'avdet eylemek ma'nāsınadır. (11) *Yuḳālu* الب اليه أى عاد ve yaḡmūr muttaşıl yaḡmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (12) البيت السماء اذا دام ve elb sākī-i bezm-i 'işretiñ cünbüş ve neşāṭına dēnür ve nefsi-insāniyyeniñ hevā (13) ve hevese meyl ve incizābı ḥāletine dēnür ve şusuzluḡa dēnür ve düşmaniñ ḥiss ve idrāk (14) eylemeyüp zihin ve ḥayāllerine ḥuṭūr eylemeyen cihetden şeb-ḥūnlarına

müte'allik tertib olunan (15) re'y ü te'bire dénür ve körpe kıuzı derisine dénür ve zehr-i kıatile dénür ve țard-ı (16) Őedid ma'nāsınadır ve Őiddet-i ĥummā ve ĥarārete dénür ve kıubāniñ henüz Őāğalmağa baŐlāması (17) ĥāletine dénür ve zulm ve 'adāvet üzere müctemi' olan nāsa dénür bunda hemzeniñ kesriyle (18) de lügatdır. *Yuķālu*

هم عليه الب والب واحداى مجتمعون عليه بالظم والعداوة

et-te'leb (19) Őa'leb vezninde gövdesi țopac ġalīzū'l-cūsse kimseye dénür ve ol hey'et üzere olan (20) yabān eŐegine ve țāğ tekesine dénür mū'ennesinde te'lebet dénür hāyla. *Yuķālu* رجل تالب ای (21) المليظ المجتمع وكذا من حر الوحش والوعسل ve te'leb bādiye eŐcārından bir Őecer (22) ādıdır.

el-ilb Hemzeniñ kesriyle fitr ma'nāsınadır ki bāŐ parmağla Őehādet parmağı (23) ačıldıķda mābeynleriniñ ĥāvī oldıđı miķdārdan 'ibāretidir. Türkīde sere ta'bīr olunur (24) ilb bir Őecer ādıdır ki ađac kıāvunu Őecerine Őebīh olur cemi'-i ĥayvānāta semm-i kıātildir. (25)

el-ilbāb Hemzeniñ kesriyle bu dađı ĥımār diŐisini öñüne kıātup Őiddetle kođup (26) götürmek ma'nāsınadır. *Yuķālu* الب الحار طريدها البيا اذا طردها شديدا

el-elūb (27) Őabūr vezninde toz toprak Őavuran rīh-ı bārideye dénür. *Yuķālu* ریح الوب ای باردة (28) تسقى التراب ve kıuyıdan kıođaya çapuk kııķārır olān kimseye dénür. 'Ala-kāvlin cūnbūŐ (29) ve neŐātle Őu çeken kimseye dénür. *Yuķālu* رجل الوب ای سريع اخراج الدلوا ونشيط (30) يعنى فى ذلك

el-ulbet Hemzeniñ zammıyla āçlık mecā'at ma'nāsınadır.

el-elebet Feteĥatla (31) yelebet ma'nāsınadır ki deriden olān kıalkāna dénür.

et-te'līb Tef'il vezninde nāsı

- 140 (1) biribine kışkırdup miyānelerini ifsād eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* إذا حرضهم على الفساد وافسد بينهم (2) الب بين القوم تأليا
- el-mi'leb** Minber vezninde serī ve çāpuk ādama (3) dēnür. *Yuḳālu* رجل مثلب ای سریع
- Elbān** Şehbān vezninde bir belde ādıdır. Şāriḥ (4) dēr ki Ġaznīn nām şehre iki merḥale mesāfede vāḳī'dir.
- Elāb** Şehāb vezninde (5) Medīne-i Münevvere ḳurbünde bir mevzī'dir.
- et-te'nīb** Nun'la te'dīb vezninde bir kimseye 'itāb (6) ve serzeniş eylemek 'ala-ḳavlin edille ve berāhīnle iskāt ve tebkīt eylemek yāḥūd sā'ile aḳbeḥ-i (7) red ile cevāb vέρmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ای رده اقبح رد (8) انبه تأنيا اذا لامه او بكته او سألته ففجهه
- el-eneb** Fethateynle sebzevāt ḳismından bādīncāna dēnür. *Teḳūlu* اكلنا الانب ای الباذنجان (9) ṣāriḥ dēr ki eneb 'inde'l-ekṣer taleb vezninde Fārsīde daḥi (10) bādīncāna dēnmekle zāhiren lügat-ı mütevātiredir ve ba'zı müvelledīn taḡyīr ile andīnc ta'bīr eylediler.
- el-enāb** (11) Şehāb vezninde misk 'ala-ḳavlin miske müṣābih bir nev' 'ıtır ādıdır.
- el-i'tināb** (12) İktisāb vezninde şība' yāḥūd ḡayrı 'ārīza sebebiyle ta'āma iştiḥāsız olmak (13) ma'nāsınadır.
- el-mu'tenib** İtinābdan ism-i fā'ildir. Ta'āmı iştiḥāsı olmayan kimseye dēnür. (14) *Yuḳālu* هو مؤتنب ای لايشتهى الطعام
- el-evb** Hemzeniñ fetḥi ve vāv'in sükūnyıla. Ve
- el-iyāb** (15) Hemzeniñ kesri ve yā'nıñ taḥfīfiyle ve teşdīdiyle lügatdır. Ve
- el-evbet** Hemzeniñ (16) fetḥiyle. Ve
- el-eybet** Vāv'ı yā'ya ḳalble gérü dönmeḳ rücū' ma'nāsınadır. *Yuḳālu* آب الرجل يوؤب او با وايا و او بة و اينة اذا رجع (17) ve evb buluta dēnür şehāb gibi (18) ve yele dēnür rīḥ ma'nāsına ve sūr'at ma'nāsınadır ve tavār yürürken ellerni ve ayāḳlarını (19) çāpuk döndürmek

ya'nī çapuk almak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* آبه اوبا اذا قصد و دأب
 رجعها في السير (20) ve kaçd ve 'azm eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
 آبه اوبا اذا قصد ve de'v ve (21) 'ādet ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
 هذا اوبه اي عادته ve doğruluk istiḳāmet ma'nāsınadır. (22) Ve bāl
 ārisına dēnür. Naḥl ma'nāsına ve yola dēnür ṭarīḳ ma'nāsına ve
 cihet ve semt (23) ma'nāsınadır. *Teḳūlu* كنت على اوبه اي ve géce
 içre şuya gelmege dēnür. *Yuḳālu* (24) آب الماء اوبا اذا جاءه ليلا ve
 evb āyib lafzından cem' olur. Şaḥb ve şāḥib gibi (25) rāci' ma'nāsına ve evb keزالik maşdar olur. İb'ād eylemek ma'nāsına.
Yuḳālu آبه الله اوبا (26) اي ابعده ve bu bed-du'adır ve yekülüne
 آبك وآب لك مثل و يلك ya'nī “Vay saña” şāriḥ (27) dēr ki bunuñ
 ma'nāsına ba'dehu fā'il-i idmār (28) *ماودك ماتكره* آبك ماتكره idi.

et-te>vīb

Tef'īl vezninde. Ve

et-te>yīb

Vāv'ı yā'ya ḳalble bunlar da rüci' (29) eylemek ma'nāsınadır.

Yuḳālu اوب عنه و ايب اذا رجع ve bütün gündüz yolda seyr eylemek
 (30) ma'nāsınadır. Géceye ḳadar ṭurmayup gitmekden 'ibāretidir.

Yuḳālu اوبوا اذا ساروا (31) النهار كله ve merküb olan develer
 birbirine ḳızışup mu'āraza ve mübārāt

141

(1) éderek gitmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu*

اوبت الركاب اذا تبارت في السير

et-te'evvub

(2) Tefa'ul vezninde bu daḥi rüci' eylemek ma'nāsınadır.

el-uvvāb

ve

el-uyyāb

Hemzeleriñ zammı (3) ve vāv ve yā'niñ teşdīdleriyle āyib
 kelimesinden ki rāci' ma'nāsınadır cem'lerdir.

el-iyāb

(4) Kitāb vezninde. Ve

- el-uyūb** Ku'ūd vezninde güneş batup gâ'ib olmak ma'nâsıdır. (5) *Yuḳālu*
آیت الشمس ایبا وایوبا اذا غابت
- el-mute'evveb** ve
- el-mute'eyyeb** Mimlerin zammı ve vāv-ı (6) müşeddede ve yā-yı müşeddeniñ fethiyle te'evvub ve te'eyyub kelimelerinden maşdarlardır. Géce ile gelmek (7) ma'nâsına. *Yuḳālu* تاوبه وناپه متاوبا ومتأپیا اذا اتاه لیل
- el-i'tiyāb** İfti'āl vezninde (8) géce içre şuya gelmek ma'nâsıdır. *Teḳūlu*
أنتبت الماء أتیا یا ای وردته لیل
- el-eveb** (9) Fethateynle fārılmak ma'nâsıdır. *Yuḳālu*
اوب الرجل اوبا من الباب الرابع اذا غضب
- el-ī'āb** (10) İcāb vezninde bir kimseyi fārılmak ma'nâsıdır. *Teḳūlu*
اوبنته ای اغضبتنه
- el-mu'āvebet**(11) Mufā'alet vezninde merküb olan develer birbirine kıızışup mu'āraza ile (12) yürüyüşmek ma'nâsıdır. *Yuḳālu*
آیت الرکاب اذا تبارت فی السیر
- el-mu'evvibet** Mim'iñ (13) zammı ve vāv-ı müşeddeniñ kesriyle bütün gündüz hüüb eden rüzgāra dénür. *Yuḳālu* (14)
ریح مأوبه ای تهب النهار كله
- el-āyibetü** Nā'ibet vezninde nişf-i nehār vaḳtinde içilen (15) meşrūba dénür şūrbe-i ḳā'ile ma'nâsına.
- ābet** Gābet vezninde Īrān'da Sāve şehriñe (16) ḳarīb bir şehriñ adıdır. Ve Mağribde İfrīḳiyye ḳurbünde bir şehriñ adıdır.
- Me'āb** Seḫāb vezninde (17) Arz-ı Şām'dan Belḳā ḳazāsında bir beldedir. Ve me'āb evb lafzından ism-i mekāndır dönüp (18) varacak yere dénür. Mercī' ve münḳaleb ma'nâsına ve *yuḳālu*
ya'ni مثال ای بينهما ثلاث رحلات بالنهار (19) بينهما ثلاث مأوب علی وزن
“Miyānelerinde gündüz gitmesiyle üç ḳonāḳ (20) mesāfe vardır.”
Burāda me'āvib me'āb lafzından cem'dir. Gündüz yürüyüp varacak yere (21) dénür.

- el-mu'evveb** Mu'azzam vezninde kârpūzuñ tepesi dilimi ve yāka oyuntusu gibi (22) be-gāyet degirmi ve müdevver kaç olunan şey'e dēnür ve minhu'l-meselu: Kāle el-Ḥubāb b. el-Munzir: (23) *أنا ججيرها المأوب وعذيقها المرحب* ve ḥuceyr ḥucretiñ muşagğarıdır ki burāda mağāra (24) murāddır ve 'uzayk 'izkiñ muşagğarıdır ki ḥurmā şālķımınıñ çöpüne dēnür. Ya'nī "Men ānlarıñ (25) müdevver naķb olunmuş gāriyim ki baña ilticā éderler ve ḥurmāsı çok dalıyım ki benden (26) ictinā éderler." Meşel-i mezbūr *أنا جذيها المحكك* 'unvānıyla da menķüldür.
- āb** Nāb (27) vezninde bir ma'rūf ādıdır. 'Acemīden mu'arrebdir. Şühūr-ı Rūmiyyeden āgustos dēdikleri (28) āy olacaktır.
- el-evbāt** Hemzeniñ fetḥi ve vāv'ıñ sükūnuyla evbetiñ cem'idir, ṭavār (29) ayāķlarına dēnür kavā'im ma'nāsına.
- Benū Evvāb** Tevvāb vezninde bir kabīledir. Muḥayyis el- (30) evvābī ki tāb'ındendir ol kabīleye mensūbdur.
- el-uhbet** Hemzeniñ zammı yāt ve yarāga (31) dēnür ki seyr ü sefer ve ḥarb maķūlesi ḥālat mühimātıdır. Sāz ve 'udde ma'nāsına.
- 142 **el-hubet** (1) Hā'niñ zammıyla uhbet ma'nāsınadır. *Yukālu* *أخذ للسفر أهته أي عذته*
- et-te'hīb** Tef'ıl (2) vezninde yarāklanup ḥāzır u āmāde olmak ma'nāsınadır. *Yukālu* (3) *أهت للامر تاهيا اذا*
- et-te'ehhub** Tefa'ul vezninde te'hīb ma'nāsınadır. *Yukālu* *تأهب للحرب اذا اسعد*
- (4) **el-ihāb** Kitāb vezninde deriye dēnür cild ma'nāsına 'ala-ķavlin dībāgat olunmamış (5) ḥām deriye dēnür. Cem'ī āhibet gelür. Hemzeniñ meddiyle ef'ilet vezninde ve uhub gelür (6) zammateynle ve eheb gelür fetḥateynle. Mişbāḥ'ıñ beyānına göre cem'-i aḥīr gāyr-i ķıyās üzeredir. (7) Ve 'inde'l-ba'z ism-i cem'dir ve ihāb

esmādandır. İhāb bin ‘Umeyr ma‘ruf rācizdir ve Ebū (8) İhāb bin ‘Azīz aṣḥābdandır.

- ehāb** Şehāb vezninde Medīne-i Münevvere kırbünde bir mevzi‘dir.
- (9) uhbān** ‘Uṣmān vezninde aṣḥābdandır.
- Eyheb** Zeyneb vezninde bir mevzi‘dir.
- el-eyyāb** (10) Kettān vezninde saḳḳā‘ ma‘nāsınadır. Ve fi’l-ḥadīs [كان طالوت اياها اي سقاوا]
- el-eybet** (11) ‘Aybet vezninde evbet lafzında lügatdır ki rüçū‘ ma‘nāsınadır. Vāv’ı yāya münkalib olmuştur. (12) Nete ki zıkr olundu.

(13) Faṣlu’l-Bā

- el-bu‘eb** Zufer vezninde şol āta dēnür ki kışa gövdelü ve kılın (14) etlü ve seyrek ādımlu eṣeğin yürümesi ve segirmesi pek meydānlu ola.
- bebbet** Debbet (15) vezninde henüz dillenmege başlayan ma‘şūmuñ şavtından hikāyedir ki bebbe bebbe déyerek söylemege (16) başlar ve bebbet bir recül-i Ḳureşī laḳabıdır. Cevheri’niñ bebbet bir cāriye ādıdır déyüp recez ile (17) istiṣhādı gālaṭdır. Ancak bebbe zıkr olunan ḳureşī laḳabıdır ki ‘Abdullah bin el-Ḥāriṣ bin (18) Nevfel’dir. Kezalik Cevheri’niñ istiṣhād maḥalinde rācizden hikāye ile ḳāle’r-rāciz ḳavli (19) daḫi gālaṭdır. Belki ol ürcüzeyi zıkr olunan ‘Abdullah henüz tıfl-ı şağır iken (20) vālidesi Hind bint Ebī Süfyān terḳiṣ éderek terciz ve ve inşād eylemişdir ve ürcüze (21) budur: * لا نكحن بيه جارياً خديبه مكرمة محبة له تجب اهلى
ya‘nī “Bebbe’ye ben bir (22) tenū-mend maḥbūbe duḫter nikāḫ édüp ālurum ki ḥüsn ü cemālde Ḳureyş nisvānına gālibe (23) olur.” Şāriḫ بدخل فيها زبه fıḳra-i laṭifesini daḫi ilḥāḳ eylemişdir ve bebbet etine ṭolu (24) nāziük beden ter ü tāze civāna dēnür. Ve bebbet lafzı aḫmaḳ kimseye şıfat olur. Güyā ki (25) hikāye-i şavt-

- ı şabî gibi beyhüde démek olur. Dār-ı bebbet Mekke-i Mükerrime'de bir hānedir.
- el-bebbu** (26) Bā'nıñ fethiyle be'c mürādifidir ki çarb ve küne ve uslûb ma'nāsınadır. Lisānımızda (27) bābet ve çeşid ta'bir olur. Ve tenūmend ve semīn civāna dēnür. *Yuḳālu* سميّا (28) رأيتُ ببا اي شابا
- el-bebbān** Ḳabbān vezninde ve bā'nıñ taḥfifiyle cā'izdir. Bu daḡi uslûb ve tarīḳa (29) ma'nāsınadır.
- Yuḳālu* هم بيان واحد وعلى بيان واحد ويخفف اي على طريقة (30) a'nī
 “Cümlesi yek-renk ve yek-ḫarz ve yek-revişlerdir.” Ḳāle'ş-şāriḫ ve minhu ḳavlu 'Ömer raḍiyallāhu 'anhu (31) [يريد التسوية في القسم وكان يفضل] ان عشت فسا جعل الناس بيانا واحدا
- 143 **el-be'bebet** Ḳabḳabet vezninde erkek deve kükremek hedīr-i (2) faḫl ma'nāsınadır.
- Berdizbeh** Dāl-ı mühmele ve zā-yı mu'ceme ile derḫidmet vezninde İmām (3) Buḡārī 'aleyhi'r-raḫmet hażretleriniñ ceddī ismidir. Ve bu kelime-i Fārisiyedir, ikinci zerrā' (4) ma'nāsınadır.
- Besbet** Resmet vezninde Buḡārā ḳazasında bir ḳaryedir.
- Beşbet** Şīn-ı mu'ceme (5) ile irānda Merv nām belde muzāfātından bir ḳaryedir.
- Be'neb** Zeyneb vezninde Buḡārā (6) ḳazasında bir ḳarye ādıdır. Muḫaddişinden Celvān bin Semure ve İbrāhīm bin Aḫmed ve Vekī' bin (7) Aḫmed ve Aḫmed bin Sehl el-Be'nebiyyūn āndandır.
- el-bevbāt** Bā'nıñ fethi ve vāv'ıñ sükūnıyla beriyye (8) ve beyābāna dēnür. Felāt gibi ve bevbāt yemen tarīḳında bir şarb 'aḳabe ādıdır.
- el-bāb** (9) Ḳapuya dēnür. Cem'i ebvāb gelür ve bībān gelür. Ticān vezninde ve nādir olarak ebvibet gelür. Zīrā (10) fa'al ki fā'nıñ fethiyledir ef'ilet üzere cem'lenmez. Mū'ellif Beşār'ir'de eyitti ki

bāb lafzı medḥal-i emkine (11) maʿnāsına mevzūʿdur ki ḳapu taʿbīr olunur. Bāb-ı dār ve bāb-ı belde gibi ve mecāzen bir şeyʿe (12) vesīle-i vusūl olacak nesnede istiʿmāl olunur ve minhu *Yukālu* العلم باب الى علم كذا اي به يتوصل اليه (13) في العلم باب كذا وهذا ve maʿānī-i sāʿire bundan müteferriʿdir ve Mişbāḥʿda (14) bu vech üzere mersūmdur ki bāb kelimesiniñ aşlı bebeb olmak üzere muḳadderdir ki (15) fetḥateynledir. Bināʿenʿaleyh vāv elifʿe ḳalb olunmuşdur. Baʿzen biʿt-taḥşış muzāf olur. Bābuʿd-dār (16) gibi kezalik Bağdādʿda bir maḥalle ismi olan Bābuʿş-Şām gibi. Ve eger müteżāyifeyne nisbet (17) olunursa yalnızca evvele nisbet olunur. El-bābīy dénür ve ikisine birden nisbetle el-Bābīyuʿş-(18) Şāmiyyu daḫi dénür. Ve yalnızca aḫīrede nisbet olunur ve gāhca ol iki isim terkīb (19) olunur. İsmi vāḫid ḥükmünde ḳılındıktan soñra ikisine birden nisbet olup meşelā el-bā (20) beşāmiyy dénür. Ed-dāreḳuṭniyy dédikleri gibi inteha. Ve bāb Ḥaleb eyāletinde bir belde ādıdır. (21) Ve Hecer ḳurbünde bir taḡ ismidir.

- el-bevvāb** Tevvāb vezninde ḳapucıya dénür. Der-bān (22) maʿnāsına ve bevvāb Ziyād bin Ebīhi nām kimsenin ḳarısı ismidir.
- el-bivābet** Kitābet vezninde (23) ḳapucılık ḫirfetine dénür.
- el-bevb** Bāʿniñ fetḫi ve vāvʿiñ sükūnuyla ḳapucı olmak (24) maʿnāsınadır. *Yukālu* باب له يبوب بوبا اي صار بوبا بالله ve divāra baca ve ḫücre açmak (25) maʿnāsınadır. *Yukālu* باب الرجل اذا حفر كوة باب الرجل اذا حفر كوة
- et-tebevub** Tefaʿul vezninde ḳapucı (26) ṭutmak maʿnāsınadır. *Yukālu* تبوب بوبا اذا أخذ
- el-bāb** ve
- el-bābet** Hāʿyla ḫisāb ve (27) ḫudūd maḳūlesiniñ gāyet ve nihāyetine itlāḳ olunur.

bābātu'l-kitāb Nāme ve nüshānıñ (28) sutūrundan 'ibāretdir. Bunuñ müfredi yokdur. Şāriḥ dēr ki gerçi mü'ellif müfredini inkār (29) eyledi. Lākin müfredi bābetdir ki nev^c ma^cnāsınadır. Her şey'iñ nev^ci eşḫāşını bilmege (30) medḥal oldığıçun lākin kitāba muzāf oldukda sutūr ve vücūhu irāde olunur (31) ve bunda müfred olarak müsta^cmel olmaz zīrā murād mecmū^c-ı vücūh ve sutūrudur. Pes mü'ellifñ

144

(1) vāḥidi yokdur démekden murādı bu māddeye müsta^cmel vāḥidi yokdur démek olur. (2) Hatta Esās'da bu veçhile mersūmdur mā-nassuhu *Yuḫālu* (3) *فلان من أهون باباته الكذب وهي* (3) *انواع خبثه وقال ابن مقبل * بنى عامر ما تأمرون بشاعر * تخير بابات الكتاب* *هجائيا * اي اختار من وجوه الكتاب هجائيا* ve bābet bir şey'e şāliḥ ve çeşbān olan (5) nesneye itlāḳ olunur. *Yuḫālu* *هذا بابته اي يصلح له ويقال ليس هذا من بابتي* a^cnī (6) "Bu benim ḥarcım degildir." Ve bābet Rūm ülkesinde bir serḥad ādıdır ve Buḥārā ā^cmālinden bir (7) ḳarye ādıdır. İbrāhim bin Muḥammed bin İşḫāḳ el-Muḥaddiṣ ol ḳaryedendir ve bābet vech ya^cnī şinf (8) ve nev^c ma^cnāsınadır. Cem^ci bābāt gelür ve şart ma^cnāsına isti^cmāl olunur ki bir şey'iñ (9) vuḳū^cna ḥāricden ya^cnī anıñ māhiyetinden ḥāric olarak mevḳūfun ^caleyh olan nesneden (10) 'ibāretdir. *Yuḫālu* *هذا بابته اي شرطه*

el-Buveyb Zubeyr vezninde Mışır ḳurbünde bir ḳaryedir (11) ve Buveyb muḥaddiṣinden 'İsa bin Hallādıñ ceddı ismidir.

el-Būb Bā'nıñ zammıyla Mışır diyārında (12) bir ḳaryedir.

Bābu'l-Ebvāb Ḥazar ülkesinde bir serḥad derbendiniñ ismidir ki ḫālen (13) demür ḳapu dédikleridir.

bāb ve būbet Bā'nın zammıyla ve

Buveyb Zubeyr vezninde esāmī-i (14) ricāldendir.

- Bābā** Hāzret-i ‘Abbās’ın ‘abd-i mu‘taḳī ismidir. Kezalik Hāzret-i ‘Āīṣeniñ (15) kölesi ādıdır ve ‘Abdurrahman bin Bābā Be‘bāh bi’l-hā’i ve ‘Abdullāh bin Bābā ev Bābī bi’l-yā’i ve (16) Bābeyh bi-ziyādetü’l-hā’i tāb‘ındendir.
- bābüyet** Zamm-ı bā ve feth-i yā-yı taḫṫīyye ile ‘Alī bin Muḫammed (17) el-Esvārī nām muḫaddiṣiñ ceddīdir ve Aḫmed bin el-Ḥasan bin ‘Alī el-Ḥinnā’ī pederiniñ ceddī ismidir. حنا(18) māddesinde beyān olundu.
- Būbet** Kezalik ismi ‘Acemīdir İbrāhim b. Būbet ve ‘Abdullāh b. Aḫmed (19) b. Būbet ve Ḥasan b. Muḫammed b. Būbet muḫaddiṣlerdir.
- el-bābiyyet** Teṣḫid-i yā ile u‘cūbe ma‘nāsınadır ki (20) ta‘accüb olunacak ‘acīb nesneye dēnür. *Yuḳālu* اق بالبايسة اى بالاجوبة
- Bābeyn** (21) Teṣniye bünyesiyle Baḫreyn eyāletinde bir mevzi‘dir.
- Bābān** Merv şehrinde bir maḫalledir.
- el-bīb** Zīb (22) vezninde ḫavuza Őu aḳacak muŐluĝa dēnür ki ḳuyıdan çekilen Őuyı boŐaltdıkda (23) oradan ḫavuza akup dökülür ve ḫavuzuñ bacasına dēnür ki ḫavuza Őu gelecek (24) ve ḫavuzdan taŐra aḳacak delikdir.
- el-beyyāb** Őeddād vezninde ezikka ve esvāḳda Őu (25) gezdiren saḳḳāya dēnür. *Yuḳālu* هو اليباب اى الساقى يطوف بالماء
- Beybet** ‘Aybet vezninde (26) esmādandır. Ḥārīṣ b. Beybe ḳabīle-i mucāŐi‘ a‘yānıdır.

(27) FaŐlu’l-Tā

- tey‘eb** Fa‘lel vezninde ya‘nī ḫurūfi aŐliye olarak bir mevzi‘ ādıdır.
- et-tev‘ebāniyyān**(28) Tā’yı zā‘ide olmaĝla mevzi‘-i zikri وأب māddesidir. Cevherī vehmine (29) mebnī burada irād eyledi. Őārīḫ dēr ki ‘acībdir ki mü‘ellif maḫall-i mezbūra ihāle idüp (30) ve orada zikrinden sākit olmuŐdur. Őiḫāḫ’da memeleriñ baŐlarıyla beyān olunmuŐdur.

- tu'ebet (31) Humezet vezninde وَاَبْ māddeinde mersūmdur.
- et-te'leb Fa'el vezninde bir
- 145 (1) nev^c şecerdir. 'Arabistānda āndan 'Arabī yāy düzerler. Ve bunuñ mevzî-i zikri bu maķāmdır. (2) Zīrā rubā'īdir. Cevherī elif be be māddeinde zıkr eylemekle mü'ellif aña ta'rīz eylemişdir.
- el-tebb (3) Tāniñ fetħi ve bāniñ teşdīdiyle. Ve
- et-tebeb Feraħ vezninde. Ve
- et-tebāb Seħāb (4) vezninde. Ve
- et-tebīb Ĥabīb vezninde naķş ve ĥasār ve ziyān ma'nasınadır. Mü'ellifiñ ıtlāķına (5) göre bunlar maşdarlardır lākin ümmehāt-ı sā'ireniñ beyānına göre tebb kelimesi maşdardır. (6) Ve tebāb ve tebīb isimlerdir. Ziyān ve ĥisār ma'nasına ve Rāğıb'ıñ beyānına göre teb ve tebāb (7) māddeisi ziyān ve ĥüsrānda istimrār ma'nasına mevzû'dur ve minhu ķavluhu ta'ālā [ابن لوب (8) ثبت يدي] Hatta istimrār ma'nasını mütezammın olduğından istitbāb (9) istimrār ma'nasına isti'māl olunmuşdur ve tebb ve tebāb ĥüsrān 'alāķasıyla muṭlaķā helāk (10) ma'nasına da isti'māl olunur. Ve Esās'ıñ beyānına göre istitbāb tamām ma'nasına da isti'māl (11) olunur. Zīrā ĥüsrān ve helāk bir nesneniñ tamāmına tābi'dir ke-mā kile (12) *اذا تم امرنا نقصه *توقع زوالا اذا قيل تم *
nteha. Ve *Yuķālu*
- (13) تباله على الدعاء نصب لانه مصدر محمول
على فعله ويقال تباله تبيبا على المبالغة اي الزمته الله خسرانا وهلاكاً
ya'nī Ĥaķ (14) ta'ālā ĥüsrān ve helākı aña lāzım kılsun ki dā'imā
ĥüsrān ve helāk āndın (15) dūr olmasun démekdir. Ve *yuķālu*
ابن لوب [الاية (16) ثبت يده اي ضلنا وخسرنا كما في التنزيل] ثبت يدي
Ve tebb helāk eylemek ma'nasınadır. *Yuķālu* تب فلانا اي اهلكه ve
kesmek (17) ma'nasına isti'māl olunur. *Yuķālu* تب الشيء اذا قطعه

- el-tetbīb** Tef'ıl vezninde bu daħi (18) naķş ve ĥasār ya'ni ziyān ve ĥasāret eriřdirmek ma'nāsınadır ve mü'ellifiñ tertibine göre (19) ism olur. Naķş ve ĥasār ma'nāsına ve tetbīb bir kimse ĥaķķında tebālehu dēyü bed-du'ā eylemek (20) ma'nāsınadır. *Yuķālu* تبيها تبيها اذا قال له تباله
- et-tābb** Teřdīd-i bā ile pīr ve sāl-ħorde (21) kiřiye iṭlāķ olunur. Vücūd ve kuvvetinde naķş ve ĥalel ṭārī olmak melābisesiyle (22) ve bu ism-i fā'il-i nesebīdir. *Teķūlu* كنت شابا فصرت تابا وضعيف ve za'if ve zebūn kimseye iṭlāķ (23) olunur ve arķaları bāğır? olan erkek deveye ve erkek eřege iṭlāķ olunur. Cem'ī (24) etbāb gelir.
- et-tebevub** Tenevvur vezninde mehleke ve ĥaṭar-nāk ma'nāsınadır. *Yuķālu* اشتكى تبويه اي ما انطوت عليه الاضلاع (25) ve bedende eyegüleriñ her taraftan muhīṭ ve müřtemil olduėı u'zva (26) dēnür řadr ve ķalb gibi. *Yuķālu* اشتكى تبويه اي ما انطوت عليه الاضلاع
- et-tibbet** (27) Tā'niñ kesri ve bā'niñ teřdīdiyle ĥālet-i ředīde ma'nāsınadır. *Yuķālu* شديدة (28) هو في تبة اي حالة
- el-itbāb** Hemzeniñ kesriyle za'if kılmak ma'nāsınadır. *Yuķālu* اتب الله قوته اي اضعفها (29)
- et-tebtobet** Zelzelet vezninde ķocāmak ma'nāsınadır. *Yuķālu* تبت الرجل اذا شاخ (30)
- et-tebbiyy** Tā'niñ fetħi ve kesri ve bā'niñ teřdīdiyle bir nev' ĥurmā ādıdır. Bařra'ya (31) maĥşūř řihrīz nām ĥurmā gibi.
- et-ticāb** Kitāb vezninde ma'denden çıkmıř řol
- 146 (1) gümüş filizzine dēnür ki bir def'a zevb olunup lakin henüz ānda gümüş cevheriniñ (2) baķiyyesi ķalmıř ola.
- et-ticābet** Hā'yla tecābdan bir kıṭ'adır. *Yuķālu* (3) اي بالتجاب والتجابه وهو ما اذيب مرة من تجارة الفضة وقد بقي فيه منها

- et-ticbāb** Bā'yle timsāl (4) vezninde gümüş ma'adeninde kā'in filizziñ cirm ve cesesinde merküz olan cā-be-cā gümüş (5) tamarlara ve cevherlü huṭūṭa dénür.
- tecīb** Tā'niñ zammı ve fethiyle kinde kabilesinden (6) bir baṭndır. Kināne bin Bişr et-Tucībī ki Ḥazret-i 'Osmān raḍiyallāhü 'anhu āniñ yediyle (7) şehādet bulmuşdur āndandır.
- Tecūb** Tā'niñ fethiyle Yemen'de Ḥimyeyer kavminde bir kabiledir. (8) İmām 'Alī Kerremullāhu Vechehu Ḥazretleriniñ katline cesāret iden şaḳi 'Abdurrahman (9) b. Mulcem et-Tecūbī āndandır. Cevherī ḡalaṭ édüp Velīd bin 'Uḳbeniñ işbu (10) *الا ان خیر الناس بعد ثلاثة قتيل * الجيبي الذي جاء من مضر ** beytini taḥrīfle et-tecībī yerine (11) et-tecūbī 'ibāretiyle irād eylemişdir. Ya'ni āḡāh oluñuz ki üç zātdan soñra nāsıñ ḡayırlusu (12) Tucībī olan şahşın katl eylediği zātdır ki Muḍar kabilesinden neş'āt eylemişdir Cevherī (13) zevāt-ı selāsı ḡulefā-yı selāse zann eylemekle ḡüyā ki İmām 'Alī'yi irāde eylemişdir lākin aşl (14) zevāt-ı selāsdan murād şāhib-i sa'ādet 'aleyhi's-şalātu ve's-selām ḡazretleriyle şeyḡayn-i (15) mūkerremeyn olmaḡla maḡtūl-i Tucībī Ḥazret-i 'Osmān'dır ve şā'iriñ murādı oldur ve beyt-i mezbūru (16) Kumeyt nām şā'ire nisbeti daḡı vehmdir. Şāriḡ dēr ki Cevherī bu māddelede İbn Fāris'e (17) tābi' olmaḡla vehm ve ḡalaṭdan maşūndur. Ve Ebū 'Ubeyd el-Bekrī faşlu'l-maḡāl fi şerḡi'l-Emşāl (18) nām kitābında beyt-i mezbūru Nā'ile bint Ferāfişa 'azv eylemişdir ki zevce-i Ḥazret-i 'Osmāndır. (19) Ve beyt-i sāni budur:
- * ومالي لا ابي وتبي قرابي * وقد حبت عنا فضول ابي عمرو ** (20) işbu ḡāfiye delāletiyle beyt-i evvelde muḍar ḡād-ı mu'ceme ile ḡalaṭdır. Şavāb olan bimışr (21) olmaḡdır şād-ı mūhmele ile.

- et-tahrebūt** Tā'nıñ fethi ve hā-yı mu'cemeniñ sükūnıyla be-ğāyet (22) şoy ve güzīde ve eşkīn ve yügrük nāķaya dēnür. Bu mādnenin mevzi'-i zikri bu maķāmdır. (23) Cevherī tā'yı ziyādeye haml ile خرب māddesinde sebt eyledi. Tā ise kelimeniñ evveline ziyāde (24) kılınmak cā'iz degildir.
- en-nehārīb** Nūn'la نخریب māddesinde mersūmdur.
- et-turbu** ve
- et-turāb** (25) ve
- et-turbet** Tā'larıñ zammıyla. Ve
- et-terbā'** Şahrā' vezninde. Ve
- et-turebā'** Nufesā' vezninde. Ve
- et-teyreb** (26) Şayķal vezninde.
- et-teyrāb** Elif ziyādesiyle. Ve
- et-tevreb** Cevher vezninde. Ve
- et-tevrāb** (27) Elif ziyādesiyle. Ve
- et-tiryeb** 'İşyer vezninde. Ve
- et-terīb** Emīr vezninde toprāğa dēnür. (28) Hāk ma'nāsına ve turābıñ cem'i etribet gelür. Eşribet vezninde ve tırbān gelür tā'nıñ kesriyle (29) ve sār lügāt-ı mezkūreniñ cem'leri mesmū' degildir.
- et-terba'** Şahrā' vezninde yere dēnür (30) arz ma'nāsına.
- et-tereb** Fethateynle bir mekān pek toprāķlı olmak ma'nāsınadır. *Yuķālu* (31) **ترب المكان ترا من الساب الرابع اذا كنت تراه** ve bir kimseniñ eline toprāķ girmek
- 147 (1) ma'nāsınadır ki fi'l-ħaķīķa eli toprāğa bulānup toprāķlı olmakdan 'ibāret yāķūd emelinden (2) ħā'ib ve nevmīd olmakdan kināyetdir. *Yuķālu* **ترب الرجل اذا صار في يده التراب** ve toprāğa (3) yapışmak ma'nāsınadır. Bu daħi gerek ħaķīķī olsun ve gerek şiddet-i faķr u meskenetden toprāğa (4) muttaşıl olup āniñ üzerinde yatup oturmakdan kināye olsun. *Yuķālu* **ترب الرجل** (5)

kezalik اذالزق بالتراب تربة الشئ dërler bir nesne toprağa bulanup topraklı hâk-âlüd (6) olsa ve terib ve metreb ma'ad vezninde ümîd ve emelden hâ'ib ve hâsir olmak ma'nāsına (7) isti'māl olunur. *Yuḳālu* تربة الرجل تريا ومتريا اذا خسرت ve faḳîr ve bî nevā olmak ma'nāsına (8) isti'māl olunur. *Yuḳālu* تربة الرجل اذا افتقر ve filān kimse aṣlā hayr u menfa'at (9) görmeyüp dā'ima hâ'ib ve hâsir olsun dëyü bed-du'ā maḳāmında تربة يداه dërler. (10) لا اصاب تربة يداه ma'nāsına Nihāye'de mersümdur ki işbu تربة يداه kavlini 'Arablar irād édüp (11) lâkin āniñla du'ā-yı haḳîkî murād eyleyüp hemān lafzı üzere icrā éderler. Nete ki الله (12) قاته daḳı bu minvāl üzeredir ve ba'zen haş ve taḫrîd mevki'inde irād éderler.

el-itrāb

(13) Hemzeniñ kesriyle bir kimsenin mālı kıllet bulup faḳîr olmak ma'nāsınadır. Farḫ-ı faḳr (14) u meskenetden nāşî türābe mülāşık olmak mülāhazasıyladır. *Yuḳālu* اترب الرجل اذا قل مالاه (15) ve bir kimseniñ mālı keşret bulup ğanî olmak ma'nāsınadır ki toprak kadar mālı (16) çoğalmak mülābesesiyledir. Pes azdāddan olur. *Yuḳālu* اترب الرجل اذا كثر مالاه ve üç (17) def'a alınıp şatılmış kûla mālîk olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اترب الرجل اذا ملك (18) ğarihiñ beyānına göre bu zillet ma'nāsından (19) me'hūzudur. Zîrā 'adetā iki def'a alınıp şatılan kûl keşîr olur lakin üç def'a (20) mu'āmeleden baḳiyye kalan elbette zelîl ve haḳîr olur ve 'aded-i mezbûr aḳl-ı dereceden 'ibāretdir. (21) Ve bir nesne üzere toprak dökme ve toprak serpmek ve topraklamak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اترب الشئ اذا جعل عليه التراب

- et-tetrīb** Tef'ıl vezninde bu daħi bir kimse fak'ır olmak ve ğanī olmak (23) ma'nālarıdır. İtrāb gibi ve bir nesne üzere toprāk dōkmek ve toprāklamak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* تربة (24) یعنی اتربه.
- et-terebūt** Melekūt vezninde çok kullanılmağla rām ve münḳād olan deveye dēnür. (25) *Yuḳālu* رجل تربوت ای ذلول ويقال ناقدة تربوت dēnür. (25) *Yuḳālu* şāriḥ dēr ki bu türābdan meḥūzdur (26) zilletden nāṣī yāḥūd tā' dāldan mübeddedir ki durbetden meḥūz olur ve bu Sībeveyhi ḳavlıdır (27) inteha.
- et-teribet** Feriḥat vezninde parmaklarıñ uçlarına dēnür unmulet ma'nāsına ve bir nev' (28) nebāt ismidir ki terbā' daħi dērler şahrā' vezninde ve terebet daħi dērler feteḥātla.
- et-terā'ib** (29) Tā'niñ fethiyle cem'ci teribetdir göğüs kemiklerine dēnür ki göğüs tahtası ta'bir olunur. (30) 'Ala-ḳavlin göğüsten iki boyun ḥalḳasınıñ kemikleri ḫarafına dēnür yāḥūd iki meme ile (31) boyun ḥalḳası kemikleriniñ aralığına dēnür ve 'ala-re'yin göğüsüñ şāğ ḫarafından dōrt
- 148 (1) şol ḫarafından dōrt dāne ḳabūrgalara itlāk olunur yāḥūd iki el ve iki ayak (2) ve iki gözden 'ibāretdir. Yāḥūd göğüsde ḳılāde gececek mevzi'e dēnür.
- et-tirb** (3) Tā'niñ kesriyle yāşdaşa dēnür lidet ve hem-zād ma'nāsına. *Yuḳālu* هذا تربة ای لدته وسنه تماثل (4) ve tesāvī cihetinde 'azm-ı şadra teşbīḥ olunmuşdur. Yāḥūd türāba vuḳū'da bi'l-ma'iyye (5) olmak münāsebetine mebnīdir ve ekşeri mū'enneşde isti'māl olunur. *Teḳūlu* ای لدتی (6) هو تربی وهی تربی
- el-mutārebet** Mufā'alet vezninde bir adama yāşdaş olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* تاربت الجارية الجارية اذا خادتها وصاحبها (7) تاربتها ve yāşdaş olanlar birbirine yār u hemdem olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* تاربت الجارية الجارية اذا خادتها وصاحبها (8)
- et-terbet** Temret vezninde za'iflik ve nātüvānlık (9) za'fet ma'nāsınadır.

- Turebet** Tā'niñ zammıyla humezet vezninde Mekke-i Mükerrerme'ye iki merhale qarīb yerde (10) bir deredir ki Bostān-ı İbn ʿĀmir'e cereyān éder.
- Tureybet** Cuheyne't vezninde Yemen'de bir mevzi'dir. (11)
- Turābet** Kumāmet vezninde yine Yemen'de bir mevzi'dir.
- Turbān** ʿUṣmān vezninde Medīne-i Münevvere ile (12) Hafır nām maḥal beyinde bir deredir.
- Ebū Turāb** İmām ʿAlī raḍıyallāhu ʿanhu cenāblarınıñ (13) künyesidir ki Hāzret-i Resūlullāh ʿAleyhi's-selām vazʿ eylemiştir ve Risāle-i Kuşeyriyye (14) ricālinden Zāhid-i Naḥşebī künyesidir ki ʿārīf-i maʿrūfdur ismi ʿAsker b. Hüşeyindir.
- et-turābiyyūn** (15) Muḥammedān ibnā Aḥmed el-Merveziyyān ki tesniyedir ve ʿAbdulkerīm bin ʿAbdurrahman (16) ve Naşr bin Yūsuf ve Muḥammed bin Ebi'l-Heysen nām muḥaddislerdir.
- İtrīb** İzmīl vezninde Mışırda (17) bir nāḥiyedir.
- et-tirāb** Kitāb vezninde koyun kısmınıñ ƙalçasına dénür اصل ذراع (18) التراب الوذمة maʿnāsına ve minhu وليت بنى امية لانقضهم نفص القصاب التراب الوذمة [ʿAlī raḍıyallāhu ʿanhu (19)] inteha. Tirāb zıkr olunan (20) ʿuzūvlardır. Ve vezīmet ve ferihāt vezninde evzāmı munƙatır olmuş ƙoğaya dénür. Ve evzām (21) ƙoğanıñ ƙulblarını bend éttikleri ƙayışlara dénür. Pes maʿnā bend ve peyvendleri sökülmüş (22) ƙoyun ƙalçalarını ƙaşşāb ne gūne silkerse ben de ol taʿifeyi öylece silkerim yaʿnī (23) ḥuḅs ve denesden anları taḥhīr ve temyīz éderim démekdir. Müellif dér ki ʿinde'l-baʿz burada (24) tirāb terb lafzından ki ƙarb veznindedir. Cemʿdir. Ve terb terib muḥaffefidir ki ketif (25) veznindedir. Yāḥūd bu rivāyet ğalaṭ-ı rāvī olmağla şavāb olan الوذام التربه ʿibāretiyle (26) olmağdır. Vizām vezimetin cemʿidir ki işkenbeye

dénmekle ma'nā-yı hadīs “Toprāğa düşmekle (27) toz ve toprak olmuş işkenbeyi kaşāb ne güne kaldırıp silkerse ben de ānları öylece (28) silküp taḥīr éderim.” démek olur. Qaldı ki ikinci ihtimāle göre ketif vezninde (29) teribetden murād yine işkenbedir. Nete ki Niḥāye-i ibn Eṣīr’de meşrūḥdur.

- Mātireb** Tā’niñ (30) kesri ve rā’niñ fethiyle Semerḳand şehrinde bir maḥalledir.
- et-turbiyyet** Uḫciyyet vezninde buğday (31) envā’ından kızıl buğdaya déntür.
- Yetrebu** Yemne’u vezninde Yemāme ḳurbünde bir mevzi’dir. Eṣca’
- 149 (1) ‘ala-ḳavlin şemmāḥ nām şā’irin işbu
 * وعدت وكان الخلف منك سجية * مواعيد عرقوب اناء يترب *
 beytinde yetrebu lafzından murād mevzi’-i mezbūrdur ve ‘urḳūb zunbūr vezninde (3) ḫulf-i va’d ile meşhūr bir kimsedir. Birāderine ḫurmā va’d édüp ḫulf eyledigine (4) işāretidir. Mü’ellifiñ istiṣḥādı ba’zıları s̄ā-yı müşelleṣe ile yeṣrib resm eylemeleriyle anlarıñ ḡalaṭlarını (5) mübeyyindir.
- et-turebiyy** Ḳureşiyiyy vezninde Ḥuseyn b. Muḳbil nām kimse nisbetidir. Meşāḥīr-i ümerādan (6) Ḳayzān nām emiriñ Bağdād’da kā’in türbesinde muḳīm olduḡıçun aña nisbet olunmuşdur. (7) ve mezbūr ḫuseyn taḥdīs-i hadīs eylemişdir.
- ter’ab** Şa’leb vezninde.
- tebra’** Temna’ (8) vezninde iki mevzi’lerdir. Bu kelimeleri naḫviyyūnuñ munşarīf ḳılmaları tā’larınıñ aşliyye olduḡı (9) mübeyyindir.
- et-ta’ab** ‘Aceb vezninde renc ü zaḫmet çeküp yorulmak ma’nāsınadır.
 تعب الرجل تعباً من الأسباب الرابع ضد استراح (10) Yuḳālu
- el-it’āb** Hemzenin kesriyle bir kimseye (11) zaḫmet vérüp yormak ma’nāsınadır. Yuḳālu اتعبه اتعاباً ve bedende şikest olmuş kemigi (12) oñulduktan şoñra tekrār şikest eylemek ma’nāsınadır. Yuḳālu الجبر اتعب العظم أي اعنته بعد (13) burada اعنته nūn ve tā ile dir

- اعتبه nüshaları gâlaftır. Ve it'ab taldurmak (14) ma'nâsınadır. *Yuḳālu* اتعب الإناة اذاملة ve bir kimsenin devābb ve mevāṣīsi ta'ab çeküp (15) turgun ve dermānde olmak ma'nâsınadır. *Yuḳālu* اتعب القوم أي اتعبت ماشيتهم
- et-te'ib** (16) Ketif vezninde.
- el-mut'ab** Mukrem vezninde yorgun ve turgun ta'ab-nāk adama dēnür. *Yuḳālu* (17) هو تعب ومتعب ولا تقل متعوب لخالفه السماع والقياس وقيل هو لحن لان الثلاثي لازم واللازم لا يبنى منه المفعول (18)
- et-taḡb** Tā'niñ fetḥi ve ḡayn-ı mu'cemeniñ sükūnuyla çirkin (19) ve ḳabīḥ şey'e dēnür. Ve rībet ma'nâsınadır ki sū-i zannı müstelzim ḥāletden 'ibāretdir.
- et-teḡab** (20) Fetḥateynle fesād ve helāk ma'nâlarınınadır ve kir ü pās ve vesāḥ ve deren ma'nâlarınınadır. Ve ḳıtlık ḳaḥṭ (21) ma'nâsınadır. Ve açlık cū' ma'nâsınadır. Ve 'ayb ve naḳīṣa ma'nâsınadır. Ve 'ayblu olmak (22) ma'nâsınadır. *Yuḳālu* اتعب الشيء تعبا من الباب الرابع ya'nī zıkr olunan ma'nâlarıñ cümlesinden (23) vech-i mezkūr üzere mutaṣarrıfıdır.
- el-itḡāb** Hemzenin kesriyle 'ayblamak ve ma'ṣyüb eylemek (24) ma'nâsınadır. *Yuḳālu* اتعبه غيره أي عابه
- et-telb** Tā'niñ fetḥi ve lām'iñ sükūnuyla ziyān (25) ve ḥasār ma'nâsınadır. *Yuḳālu* تباه وتلبا أي الزمه الله خسارا وخسارا
- telib** Ketif (26) vezninde. Ve
- Tilib** Filiz vezninde Aṣḥāb-ı Kirāmdan İbn Sufyān el-Yaḳzān bin Ebī Ṣa'lebe (27) ismidir. Beni'l-'Anber kabilesindendir ve tilibb filiz vezninde bir mevzi' adıdır. Ve şu'arā-i Cāhiliyye'den yine 'Anberī bir ṣā'ir adıdır 'ala-ḳavlin ṣā'ir-i merkūmūñ ismi ketif veznindedir. İsm-i (29) ṣaḥābī gibi yāḥūd ikisi bir zātdır.
- et-tevleb** Cevher vezninde merkeb sıpasına dēnür. (30) Caḥṣ ma'nâsına.

- el-itliḥbāb** İtmiḥnān vezninde bir iş yoluna girüp rāst ve müstaḫīm (31) olmak maḥnāsınadır ki min-baḥd mümtedd ve müstemir olup gider. *Yuḫālu* اتلاب الامر اتلابا اذا
- 150 **et-tuleḥbībet** (1) ve nesne mīl gibi dikilüp ṭurmak maḥnāsınadır. *Yuḫālu* اتلاب الشي اذا انتصب (2) ve eşek başını ve göğsünü havāya diküp örü ṭutmak maḥnāsınadır. *Yuḫālu* اتلاب (3) الجار اذا اقام صدره ورأسه ve yol ḥatt-ı müstaḫīm gibi uzanup ṭoḡrulmak maḥnāsınadır. (4) *Yuḫālu* اتلاب الطريق اذا استقام وامتد
- et-tuleḥbībet** Ṭumāḥnīnet vezninde maḥnā-yı evvelden (5) ismdir. Ṭoḡruluk ḥāletine dēnür. *Yuḫālu* بالامر تلايية اي استقامة
- Tinneb** Ḳinneb vezninde (6) Şām diyārında bir ḳaryedir. Muhaddīşinden meşhūr kātib-i Fāḥiḳ Muḫammed bin ḥAḳīl et-Tinnebi oraya (7) mensūbdur. Ve Şāliḥ et-Tinnebi ki kezalik rivāyet-i hadīs eylemişdir oradandır.
- et-tennūb** Tennūr (8) vezninde Rūm diyārına maḥşuş bir büyük şecer ādıdır. Āndan ḳaṭrān ḥāşıl olur. (9) Bu şecer çam ağacınıñ dişi nev'idir. Türkide köknar ağacı ve ḳaṭrān ağacı taḥbīr ēderler. (10)
- et-tevb** Şevb vezninde. Ve
- et-tevbet** Nevbet vezninde. Ve
- el-metāb** Meḥāb vezninde. Ve
- et-tābet** (11) Ġābet vezninde. Ve
- et-tetvībet** Tebşiret vezninde günāhdan rüçūḥ ēdüp Ḥāzret-i Ḥaḳḳ'a teveccüh (12) eylemek maḥnāsınadır. Aşl-ı mādde rüçūḥ maḥnāsınadır lākin rüçūḥ ḥani'z-zenb maḥnāsında (13) ḡālib olmuşdur. *Yuḫālu* تاب الى الله يتوب توباً وتوبة ومتاباً وتابة وتوبة اذا رجع (14)
- عن المعصية صيغة اخيره خلاف *Yuḫālu* تاب الله عليه

ای وقفه للتوبة ارجع به من التمدید الى الخفيف ومن الخطر الى الإباحة ارجع (15)
 علیه بشخصه وقبوله وهوای الله تعالى تواب علی عباده (16)
 ..nü>ellifñ

Beşā'ir'de beyānına (17) göre tevbet Ecmel-i vücūh üzere günāh ve ma'şiyeti terk eylemekden 'ibāretdir ki envā'-ı (18) i'tizārıñ eblağı budur. Zīrā i'tizār üç vech üzeredir evvel bir günāh ve cünhadan (19) mü'tezir olan kimse "Ben ānı işlemedim." déyü inkār eylemekdir. Şāni "Şu māddeye mebnī işledim." (20) déyü bast-ı i'tizār éder. Şālīs egerçi işledim ve fi'l-ḥaḳīka is'ād eyledim lâkin min- (21) ba'd terkine 'azm u kaşd eyledim déyü i'tizār éder. İşte tevbet bundan 'ibāretdir inteha. (22)

et-tā'ib İsm-i fā'ildir.

et-tevvāb Şīga-i mübālagadır ve tā'ib elḳābdandır. Aḫmed b. (23) Ya'ḳūb et-tā'ib El-Anḫākī Muḳri-i kebîrdir mettaḳaddimindedir ve 'Abdullah ibni Ebu Tā'ib (24) muḫaddisdir. Mütā'ahḫirindedir . Tevbet esāmīdendir.

Tellu Tevbet Şehr-i Müşul ḳurbünde bir ḳaryedir. (25)

el-istinābet İsti'ānet vezninde bir kimseden tevbe eylesini taleb eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (26)

استتابه ای سألته ان يتوب ومنه قولهم ان المرء يستتاب

et-tābūt Ma'lūmdur ki (27) içine cenaze vaḳ' ve naḳl olunan zarf-ı ḫaşebīdir. Aşlī te'buvet idi terḳuvet vezninde (28) vāv iskān olunan hā-i te'nīs tā'ya ḳalb olundu. Ve lügat-ı Enşār-ı kirām hā-i aşliyye (29) ile tābūhdur. Şāriḫ dér ki te'būt fa'lūt veznindedir tevbden me'ḫūzdur. Dā'imā (30) kendüsiyle i'āde-i cenāze olduḡuḳun tesmiye olunmuşdur. Ve zamaḫşeriniñ muḫtārī aşlī (31) tevebūtdur. Vāv-ı meftūḫa ile 'ale'l-ḳā'ide vāv elif'e ḳalb olunup tābūt oldu.

(1) Ve bu vechile lügat-ı Ḳureyşi terciḫ eylemişdir. Ve ma'lūm ola ki Ḳur'ān-ı Kerīm'de zıkr olunan (2) tābūtdan murād Teverāt

kitābı vaẓf olunan şandūḳadır ki çemşir ağacından idi. (3) Hazret-i Mūsā'nıñ intikālinden soñra Benī İsrā'ile ğazab-ı rabbānī zuhūriyla ref' olundu. (4) Ba'ḍe-zamānın Ṭālūt'uñ pādişāh olmasında irāde-i ilahiyeye 'alāmet olmak için āşikārece (5) melā'ike-i kirām āsumāndan inzāl eylediler. Ehl-i ḥaber dērler ki cümle-i enbīyānıñ temāşilī ānda (6) mevcūd olup Ḥazret-i Adem-i Şafi'ye getürmişler idi. 'Arzı ṭülünün şülüşānı kadar (7) idi. Ya'ḳūb-i İsrā'ıl ḥazretlerine kadar tevārüs cihetiyle tedāvül édüp Benī İsrā'ıl (8) yedinde iken tekrar ref' olundu. Ešnā-yı cihād u ğazāda pīş-gāhlarına taḳdīm olunup (9) andan sekīnet ve iṭmīnān-ı kulüb ḥāşıl olur idi intehā.

Yetīb Yeġību vezninde (10) Medīne'de bir taġdır.
et-tābet Ğābet vezninde tevbet ma'nāsınadır nete ki qarīben zıkr (11) olundu. Şāriḥ yā'ī olduğunı inkār eylemişdir. Pes mü'ellife göre aşlī teyibetdir. Yā-yı (12) hemze ve hemze elife ḳalb olunmuşdur.

(13) Faşlu's-Şā'i'l-Müşellese

eş-şe'b Şā'nıñ fetḥi ve hemzeniñ sükūnuyla vücūde muḳadimde-i nevm (14) fütürı gibi kesel ve fütür 'arız olup esnemek ma'nāsınadır.

Yuḳālu ثَبَّتَ الرَّجُلَ عَلَى

(15) المجهول ثَابًا إِذَا أَصَابَهُ كَسَلٌ وَفَتْرَةٌ كَفَتْرَةِ النَّعَاسِ فَهُوَ مَثُوبٌ أَمَهَاتٌ سَأَرَهُدْ

(16) فَيَقْتَحِعُ عِنْدَهَا فَهْ 'ibāreti ziyāde olarak mersūmdur.

eş-şu'ebā' Nufesā' vezninde isimdir. (17) esnemege dēnür. *Yuḳālu*

أَخَذَتْهُ الثَّوْبَاءُ وَهِيَ فَتْرَةٌ تَعْتَرِي الشَّخْصَ فَيَقْتَحِعُ عِنْدَهَا فَهْ

(18) **et-teşā'ub** Tefā'ul vezninde esnemek ma'nāsınadır ve ḥaber āraşdırmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (19) ثَابَ الْخَبْرُ أَيْ تَجَسَّسَهُ

et-teşe'ub Tefa'ul vezninde bu daḥi esnemek ma'nāsınadır.

eş-şe'eb (20) Fethateynle bu daḥi isimdir. Esnemek ḥāletine dēnür.

- el-eş'eb** A'ceb vezninde bādiye eşcārından (21) bir nev' şecerdir. Müfredi eş'ebetdir hāyla.
- eş-şebāb** Tebāb vezninde gereği gibi yerleşüp (22) oturmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ثب الرجل ثابا اذا جلس متمكنا ve tamām olmak ma'nāsınadır. (23) *Yuḳālu* ثب الامر اذا تم
- eş-şebşebet** Zelzelet vezninde bu daḫi gereği gibi yerleşüp oturmak (24) ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ثب الرجل بمعنى ثب
- eş-şābbet** Şābbet vezninde ve mürādifidir ki (25) tāze ve genc 'avrata dēnür. *Yuḳālu* جارية ثابتة أى شابة
- Şahb** Şā'niñ fetḫi ve ḫā'niñ (26) sükūnuyla Benī Kilāb diyārında bir tağdır ki ānda āltun ve cez'-i ebyaz ma'denleri vardır. (27)
- eş-şerb** Darb vezninde şol zār gibi yufḳa iç yağıdır ki işkenbeyi ve bağırsaqları (28) ihāta éder. Türkide çöz ta'bīr olunur. Cem' şurūb gelür. Nucūm gibi ve eşrub gelür (29) eklub gibi ve cem'u'l-cem' eşārib gelür ve serb maşdar olur. Bir kimseye cürm ve cünḫası (30) muḳābilinde lev m ve ta'bīr eylemek ve ḳınamak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اذا لامه وعيره بذنبه (31) ثربه ثريا من الباب الثاني ve ḫastaniñ libāsını şoyup çıkarmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ثرب المريض اذا نزع عنه ثوبه (1)
- eş-şerebāt** Fethātla parmaqlara dēnür. Eşābi' ma'nāsına (2) zāhiren şerb müfredidir.
- et-teşrīb** Tertīb vezninde bu daḫi bir kimseye günāhı sebebiyle (3) lev m ve serzeniş eylemek ve ḳınamak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ثربه وثره عليه ثريا اذا الامه (4) وعيره بذنبه ve şerb ve kāğıd maḳūlesini dürüp bükme ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ثرب الثوب (5) اذا طواه
- el-işrāb** Hemzeniñ kesriyle bu daḫi lev m ve ta'yīr eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (6) اثره بمعنى ثوبه ve ḫayvāniñ serb dēdikleri zikr olunan

- yağı çok olmak ma'nāsınadır. (7) *Yuḳālu*
 اترب الكيش اذا زاد ترابه يعني شحمه
- el-muṣrib** Mufsid vezninde ḳalilü'l-‘aṭā (8) olan kimseye dēnür.
- el-muṣerrib** Muzevvir vezninde dā'imā miyāne'i nāsı taḥlīt ve efsād éden (9) fitnekāra dēnür. Teṣribden ism-i fā'ildir ki ifsād ve taḥlīt ma'nāsınadır. *Yuḳālu* مثرِب اى مخلط مفسد (10) رجل
- Ṣerib** Ketif vezninde Bādiyede Muḥārib ḳabīlesi yurdunda (11) bir ḳuyı ādıdır.
- Ṣerebān** Fethātle yemende bir ḥiṣār ādıdır.
- eṣ-ṣerbā'u** Ḥamra'u vezninde semüz (12) ve iç yağı çok ḳoyuna dēnür.
Yuḳālu شاة ترباء اى سمينة ذات التراب
- Eṣārib** (13) Ecānib vezninde Ḥaleb ḳazāsında bir ḳaryedir.
- yeṣribu** Yadribu vezninde.
- eṣribu** Yā-yı (14) hemzeye ibdalle medīnetü'n-nebī 'aleyhiṣ-ṣalātu ve's-selām ismidir. Nisbetinde yeṣrebīyy ve eṣribīyy dēnür. (15) rālarıñ fethi ve kesriyle ṣāriḥ dēr ki Sām bin Nūḥ evlādından ibtidā arz-ı mezbūrede (16) sākin olan yeṣrib ismiyle müsem mādır. Resül Ekrem ṣallallahu 'aleyhi ve selem ḥāzretleri (17) lafz-ı merḳūmuñ ma'nāsı tebāḥ ve fesādı mutazammın olmağla istiḥcān buyurmalarıyla ref'i ve ṭaybe (18) ve ṭābe ismiyle tesmiye buyurdılar inteha. Ve yeṣribīyy aṣḥābdan Ebu Ramṣe el-belevī ismidir. 'Ala-(19) ḳavlin Rifā'a bin Yeṣribīdir ki bu daḥi eṣḥābdandır ve 'Ömer bin Yeṣribī aṣḥābdandır ve 'amīre bin (20) Yeṣribī tābi'ındendir.
- eṣ-ṣurḳubiyet** Ṣā'nıñ ve ḳāf'ıñ zammıyla Mıṣır keteninde bir nev' beyāz beze (21) dēnür.
- eṣ-ṣuntub** Ḳunfuz vezninde micvāb-ı ḳaffās ismidir. Ya'nî ḳafeṣ yapanlarıñ ağac (22) ve ḳamıṣ kesüp yonacak āletlerine dēnür ki demürden olur.

- eş-şac̣b** Şā'nîñ fethi (23) ve ʿayn'îñ sükūnuyla aqıtmaq maʿnāsınadır. Lākin pınar ve ayāzma maqūlesinden ve oluq ve havuz (24) ayagı gibi yerden kaynayup coşkun çıkararak aqıtmağā maḥşūşdur. *Yuqālu* ثعبان الماء والدم (25) ثعبان من الباب الثالث اذا بخره ve şac̣b mübālagaten vaşf olur āqıcı sā'il maʿnāsına (26) ke-mā se-yuzkeru ve dereniñ şu āqacak yerine dēnür. Mesilü'l-vādi maʿnāsına cemʿi şuʿbān (27) gelür buḥnān vezninde.
- el-inşic̣āb** İnfiʿāl vezninde maʿnā-yı evvelden muḥāviʿdir. *Yuqālu* (28) ثعبان الماء فانشب اي بخره فانشبجر
- eş-seʿab** Fethateynle ve
- el-uşūb** Uslūb vezninde. (29) Ve
- el-uşubān** Hemzeniñ ve ʿayn'îñ zammıyla bunlar da sac̣b gibi āqıcı sā'il nesneye dēnür. (30) Yuqālu ماء ثعبان كما ذكر وثعبان واثعوب واثعبان اي سائل
- el-meşāʿibu** Mim'îñ fethiyle (31) meşʿab lafzından cemʿdir şu cereyān édecek āqındı yere ve şu yolına dēnür. Mesilü'l-
- 153 (1) mā'i maʿnāsına ve minhu meşāʿibü'l-medīnetü ey mesā'il havuzuñ oluğuna ve muşluğuna (2) meşʿab iḥlāqı bu cihettedir. Şāriḥ dēr ki havuza şu dökilecek oluğa kezalik (3) satıḥ üzere vazʿ olunan oluğa da meşʿab iḥlāq olunur.
- eş-şuc̣bet** Curʿat vezninde (4) ʿala-ķavlin hemzetzet vezninde olmağla cevheri vehm eylemişdir. Bir nevʿ kertenkeledir ki başı (5) yeşil olur ve be-gāyet ḥabişdir. Türkide yılāna āğuvéren taʿbīr olunur. Ve şuc̣bet fāreye (6) dēnür. Ve bir nevʿ şecer ādıdır.
- eş-şuc̣bān** ʿUşmān vezninde be-gāyet iri ve uzun olan (7) yılāna dēnür ki ejdehā taʿbīr olunur. ʿAla ķavlin ḥāşşeten yılāniñ erkeğine dēnür ve ʿala- (8) reʿyin ʿumūm üzere muḥlāķā yılāna dēnür cery ve seyelān maʿnāsındandır.
- el-eşʿabiyy** Ecnebiyy (9) vezninde ve

- el-uş^uubān** ve
- el-uş^uubāniyy** Hemzeleriñ ve ‘ayn’larıñ zammıyla şol dā’irelü irü yüze (10) ıtlāk olunur ki be-ğāyet güzel ve beyaz ola.
- eş-se‘ābīb** Se‘ābīb vezninde āğızdan (11) āқан yelmeşik şāfi şuya dēnür ki tel gibi sünüp uzanur. Sālyā ta‘bīr olunur. (12) *Yuqālu*
فوه يجرى ثعابيب اى يجرى منه ماء صاف ممدد
- eş-se‘ūb** Şabūr vezninde (13) ahlāt-ı erba‘aden şāfrāya dēnür mirret gibi.
- eş-şā‘leb** Ca‘fer vezninde tilkiye dēnür ki (14) ma‘rūf cānverdir. Erkekine ve dişisine ıtlāk olunur. ‘Ala-қavlin dişisine şā‘lebet (15) ve erkeğine şā‘leb dēnür ve su‘lubān dēnür s̄ā’niñ ve lām’iñ zammıyla. Qaldı ki Cevheri’niñ (16) su‘lubān erkek tilkiye ıtlāk olundığına istişhād eylediği şā‘iriñ işbu
(17) * ارب يبول الثعلبان برأسه * لقد ذل من بالث عليه الثعالب * beytinde vāқи‘ su‘lubān lafzını (18) zammıyla inşād ve murād erkek tilkidir dēyü tefsīr eylemesi ğalaṭ-ı şariḥdir ve ğalaṭda (19) mesbūқdur. Ya‘nī b‘azı selef daḡı bu vecih üzere ğalaṭ eylediler. Murād, Kisāī dir. (20) Belki şavāb olan s̄ā’niñ fetḡıyledir ki şā‘leb lafzından tesniyedir. Zīrā menşe-i beyt (21) budur ki Ğāvī b. ‘Abdu’l‘uzzā nām kimse Benī Suleym’e maḡşuş Suvā‘ nām şanemiñ (22) ḡādimī idi. Bir gün şanem-i mersūm қurbünde otururken segirderek iki tilki gelüp (23) ol şanem üzere şu‘ūd ve ayaklarını қaldırıp üzerine tebevvl eylediler. Ğāvī (24) bu ḡāli müşāhede eyledikde “Böyle tanrı mı olur?” dēyü beyt-i mezbūru inşād édüp (25) “Yā ma‘şere Suleym! Ḥudā ḡakkı işbu şanem đarr ve nef‘ ve men‘ iṭāya қādir degildir.” dēdi (26) ve şanemi şikest édüp dergāh-ı Ḥazret-i Resūlullah’a ‘azīmet ve ba‘de’t-teşerrūf (27) ‘arż-ı şehādet eyledi. Ḥazret-i Resūl ‘aleyhi’s-selām isminden pürsān oldukda Ğāvī (28) b. ‘Abdu’l‘uzzā oldığını ifade eylemekle Ḥazret-i Resūlullah istiḡcān édüp belki (29) Rāşid bin

‘Abdirabbihî’dir déyü buyurmalarıyla min-ba‘d Rāşid ile nām-dār olmuşdır. Ve şa‘leb (30) lafzınıñ cem‘i şe‘ālib gelür ve şe‘ālī gelür bā’yı yā’ya ibdalle. Şārih dēr ki vezn-i aḥīr (31) zarūret-i şī‘ire maḥşūşdur. Ve ekser-i ehl-i lügat şu‘lubān şāniñ zammıyla erkek tilkiye

154

(1) itlāk olundığını beyt-i mezbūr ile istişhād éderler. Nete ki uf‘uvān erkek ef‘āya (2) ve ‘ukrubān erkek ‘akreb itlāk olunur ve Zemāḥşerī ve Hāfız Şerefuddīn ed-Dimyāfī (3) bu bābda müttefiklerdir inteha. Ve şa‘leb ḥavūzdan taşraya şı çıkacak maḥrece ve oluğa (4) dēnür. Nüşa-i şaḥīḥa مخرج الماء من الحوض ‘ibāretiyedir ve şa‘leb ḥurma serdikleri yerden (5) yaǧmūr şuyı āḳup gidecek delige ve ārqa dēnür. Ve mızrāğın temren koǧasına (6) girdigi ucna dēnür. Ve ḥurmā diplerinden sürüp çıkan fidānlar ki gül ta‘bīr olunur, (7) kesildikde yerlerinde qalan köküne dēnür. ‘Ala-ḳavlin bedenden sürüp çıkan fidānlar (8) kesildikde bedende kalan diplerine ve omqalarına dēnür.

el-meş‘alet

Mim’iñ ve lām’iñ fethiyle (9) ve

el-muşa‘libet

Mim’iñ zammı ve lām’iñ kesriyle. Tilkisi çok yere dēnür. *Yuḳālu* مشعلية اى كثيرة التعالب (10) أرض مشعلية ‘akreb māddesinde ma‘ḳaret ḳabīlindendir. (11)

eş-şā‘lebet

Hā’yla ‘uş‘uş ma‘nāsınadır ki insanıñ ve ḥayvanıñ maḳ‘adında ve ḳuyruḳ dibinde (12) puc ve ḳuyruḳ şoḳumı ve uca ta‘bīr olunur. Mercimek kadar bir kemikdir ki fātiḥa’i ḥilḳat (13) benī Ādem ve ḥātimet-i fenā vü ‘adem ol kemikdir. Ba‘zı diyārda aña büzdüm kemigi ta‘bīr éderler. (14) Ve şa‘lebet ist ve maḳ‘ada dēnür ki ve şa‘lebet ‘arabdan niçe kimseleriñ ve niçe ḳabileleriñ ismidir. (15) Ve āndandır ki şa‘lebetān iki ḳabile pederleridir. Biri Şa‘lebe bin Cedā‘ ve birisi Şa‘lebe bin (16) Rūmāndır. Ve şa‘lebet yigirmi iki şaḥābi ismidir. Ve Şa‘lebe bin ‘İbād ve Şa‘lebe bin Suheyl ve

Şa'lebe (17) bin Muslim ve Şa'lebe bin Yezîd muḥaddisîndendir. Ve Ebu Şa'lebe el-Ḥuşeni ki cediti Ḥuşeyn'e mensûbdur, (18) isminde ihtilâf olunmuşdur. ba'zılar Cursûm b. Yâsir ve ba'zılar Nâşib ve ba'zılar Lâbis (19) ve ba'zılar Nâşim ve ba'zılar Curhum dâ'î beyân eylediler ve kendisi aşḥâb-ı kirâmdandır. (20)

dâ'u's-ş-şaleb Ma'rûf 'illetidir. Tilki kısmına 'arız olup tüyleri dökülmekle dâ'u's- (21) şaleb ıtlâk eylediler. B'az kimseye 'arız olup saç ve şakalı bi'l-cümle dökülür. (22) Nete ki dâ'u'l-ḥayyet nâm 'illet sebebiyle derisi kavlayup soyulur. Sebebi ḥiddetli, fasid yâḥûd (23) muḥterik hılt ve tuzlu yâḥûd müte'afin balgamdır.

'inebu's-şaleb Ma'rûf nebâtdır ki (24) Türkîde it üzümü dâ'irler. Tab'atı müberrid ve râdi' ve kabızdır, yedi dânesini yutmak yarağan (25) 'illetine nâfi'dir ve ḥabli kâṭı'dır mücerrebedir.

Ḥavzu's-Şaleb Ḥâ-yı mu'ceme'-i meftûḥa ile (26) 'Umân nâm belde verâsında bir mevzi'dir.

Zû Şu'lubân Şâ'nîñ ve lâm'îñ zammıyla Mülük-i Yemen'den (27) ezvâ' ıtlâk olunan ya'nî zû lafzıyla muşaddarü'l-laḳab olan mülüklardan biridir.

Su'aylibân (28) Şâ'nîñ zammıyla yaḥûd Şu'âlibât bir mevzi' adıdır.

Ḳarnu's-Şe'âlib Ḳarnu'l-menâzil ile müştehir (29) olan mevzi'dir ki ehl-i Necd'îñ mîkâtıdır.

Deyru's-Şe'âlib Bağdâd ḳurbünde bir mevzi'dir. (30)

eş-şalebiyyet Yâ-yı müşeddede ile ât kısmının köpek gibi segirtmesine dâ'ir.

Yuḳâlu والفرس الثعلبية وهي عدو كالكلب (31) *بعده* bu resme

segirtmek mekârihtendir. Ve Şa'lebiyyet Mekke

155

(1) yolunda bir mevzi'dir.

eş-şagb Şâ'nîñ fetḥi ve ğayn-ı mu'cemeniñ sükunuyla dürtmek ta'n (2)

ma'nâsınadır. *Yuḳâlu* *ثعبه بالرح ثعبا من الباب الثالث اذا طعنه*

boğazlamak zebḥ ma'nâsınadır. (3) *Yuḳâlu* *ثعب الشاة اذا ذبحها* ve

- dereniñ batnında kalan çok şuya dênür ve bu ma'nâda (4) fethateynle de lügatdır. Cem'î şigâb gelür ve şâ'nıñ kesriyle eşgâb gelür ve şigbân gelür şâ'nıñ (5) kesri ve zammıyla.
- et-teşagğub** Tefa'ul vezninde diş eti kıanayup kıanı akmak ma'nâsınadır. (6) *Yuğālu* تثقت لشه بالدم ای سالت
- eş-şagab** Fethateynle buz eriyüp akmak ma'nâsınadır. (7) *Yuğālu* تثقت الحمد تغيا من الباب الرابع اذا ذاب ve eşgab tağ kıuytusunda olan şu (8) gölüne dênür. Güneş işâbet eylememekle şuyı soğuk olur. *Yuğālu* ای الغدير في ظل جبل (9) رضابه كالغيب
- eş-şigrib** Zibric vezninde şararmış dişlere dênür.
- eş-şakb** (10) Şâ'nıñ fetħi ve kâf'ıñ sükûnuyla ortası açık olan delige dênür. Ĥarğ nâfiz ma'nâsına. (11) Cem'î eşkıub gelür ve şukûb gelür ve şakb maşdar olur delik delmek ma'nâsına. *Yuğālu* ثقبية
- (12) ثقباً من الباب الاول اذا خرقة
- et-teşkıb** Tef'ıl vezninde şakb ma'nâsınadır. Teşdîdi (13) tekşîr içündür. *Yuğālu* ثقبه بتقبيا بمعنى ثقبه ve âteşi tutuşdurup yalıñlandırmak (14) ma'nâsınadır. *Yuğālu* ثقب النار اذا اوقدها ve saç ve şakala cā-be-cā pîrlik nişânesi (15) düşüp kır serpmek ma'nâsınadır ki mecâzdır. *Yuğālu* ثقبه الشيب وثقب فيه ثقبيا اذا ظهر الشيب عليه
- el-inşikâb** İnfi'âl vezninde, delik delinmek ma'nâsınadır.
- el-teşakğub** (17) Tefa'ul vezninde inşikâb ma'nâsınadır. *Yuğālu* ثقبه فانثقب وثقب ve bu ma'nâda müte'addi olur. (18) *Teğūlu* ثقبه ثقبته بمعنى ثقبته ve âteşi tutuşdurup 'alevlendirmek ma'nâsınadır. *Yuğālu* اوقدها (19) ثقب النار ای
- el-mişkab** Minber vezninde delik delemek âlete dênür ki burğu ve taħrifle (20) matğab ta'bîr éderler. Ve Mişkab Şâm ile Kûfe beyninde olan yolun ismidir. Kezalik Kûfed'en (21) Mekke'ye varacak yolun

ādıdır. Ve mişkab rey ü tedbiri nāfiz ve kārger adama itlāk olunur. (22) *Yuḳālu* هو مثقب أى نافذ الرأى

- el-Muşakḳib** Muḥaddis vezninde şuʿarādan ʿĀid bin Miḥşan (23) laḳabıdır.
- el-meşkab** Maḳʿad vezninde ulu yola dēnür, şehrāh maʿnāsına. *Yuḳālu* المثقب أى الطريق العظيم (24) سلکوا
- eş-suḳūb** Ḳuʿūd vezninde āteş tutuşup yanmak (25) maʿnāsınadır. *Yuḳālu* ثقت النار ثقبوا إذا اتقدت ve yıldız parıldamak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* (26) ثقب الكوكب إذا اضاء ve bir nesneniñ rāyīhası etrāfa yayılmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* (27) ثقت الراية إذا سطعت ve hācet ve nāḳanıñ südi çok olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* (28) ثقت الناقة إذا غرزلنها ve bir kimseniñ rey ü tedbiri nāfiz olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* (29) ثقب رأيه إذا نفذ Esās'ın beyānına göre bu maʿnalar mecāzdır.
- el-işkāb** Hemzeniñ (30) kesriyle āteşi tutuşdurup yaḳmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* اثقب النار أى أوقدها
- eş-seḳūb** (31) Şabūr vezninde ve
- eş-şikāb** Kitāb vezninde āteş tutuşdıracak nesneye dēnür. Çirā
- 156 (1) ve funda ve oṭun ḥardeleri gibi ki tutruḳ taʿbīr olunur.
- el-usḳūb** Uslūb vezninde (2) şol kār-güzār kimsedir ki burgu gibi umur ve meşalih-i nāsa duḥūl ve nüfūz ve rūyet (3) éder ola daḥḥālu'l-umūr maʿnāsınadır. *Yuḳālu* هو انقبوب أى دخال فى الامور
- eş-seḳīb** (4) Emīr vezninde pek kızıl çehrelü kişiye dēnür. Şiddet-i ḥumretten güya ki ʿulu āteş (5) gibi lemʿān éder. Ve seḳīb pek südlü nāḳaya dēnür.
- eş-seḳābet** Kerāmet vezninde bir kimsenin (6) çehresi ziyādesiyle kızıl olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* ثقب الرجل ثقابة إذا صار ثقبيا (7) شديد الحمرة

- eş-şākib** Bu daḥi südü çok nākaya dēnür. [والنجم الثاقب] ki (8) Qur'an-ı Kerimde vāki'dir, cemi-i kevākibden mürtefi' kevkeb dēmekdir yāḥūd kevkeb-i Zuḥal (9) murāddır ki semā'-ı sābi'adadır. Güya ki eflāke yāḥūd zulmete nāfiz olduḡıçun ıtlāk (10) olunmuştur. *والمعنى الاول مأخوذ من قول العرب للطائر اذا لحق بطن السماء قد ثقت الطائر* (11)
- Şaḡb** Şa'nın fethi ve ḡāf'ın sükūnuyla Yemāme'de bir ḡaryedir. Ve Şaḡb (12) bin Ferve eşḡabdandır. 'Ala-ḡavlin Şuḡayb'dır, zubeyr vezninde.
- şakbān** Şahbān vezninde Yemen'de (13) Cened ḡazāsında bir ḡaryedir.
- Yeşḡubu** Yeşuru vezninde bādiyede bir mevzi'dir.
- Şuḡayb** (14) Zubeyr vezninde Mekke yolunda Şa'lebiyye nām mevzi'iñ yukarı tarafından Şām'a müşil bir ḡarīḡ (15) ādır.
- eş-şelb** Ḳalb vezninde levm ve ta'yīb ve ta'yīr eylemek ma'nāsınadır ki ḡınamak ta'bīr (16) olunur. *Yuḡālu* ثلثه ثلثيا من الباب الثاني اذا لامه وعابه (17) ma'nāsınadır. *Yuḡālu* ثلثه اذا طرده ve bir nesneye ters çevirmek ma'nāsınadır. İçini (18) taşrasına yāḥūd āltını üstüne döndürmek gibi. *Yuḡālu* ثلثه اى قلبه ve bir nesneye gedik (19) gedmek ve raḡne eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* ثلثه اى ثلثه
- el-meşlebet** Mim'iñ fethi ve lām'iñ (20) fethi ve zammıyla isimdir. Bir kişiniñ kendi ḡaḡḡında şuyū'undan iḡtirāz eylediḡi 'ayb u naḡīşaya (21) dēnür ki murād 'ayb u naḡīşasına bā'iş olan ḡaşletdir. *Teḡūlu* مثلثة اى مسبة يلام بها ويعاب (22) ما عرفت في فلان
- eş-şilb** Şā'nıñ kesriyle şol erkek deveye dēnür ki (23) ziyādesiyle pīr olmaḡla dişleri ufanup ve ḡuyruḡunuñ tüyleri dökülmüş ola. Cem'i (24) eślāb gelür ve şilebet gelür şā'nıñ kesriyle ḡiredet vezninde mü'ennesinde silbet dēnür ḡāyle. Ve silb (25) pīr ve sāl-ḡorde ādeme dēnür şeyḡ gibi. Ve dişisini döl tıtturmayan deveye

- dénür. (26) Ve Şilb bir şahābi ismidir. Yāhūd bu tā-yı fevkiyye iledir. Nete ki zıkr olundı ve şilb ʿayblu (27) kişiye déñür ke-mā se-yuzkeru.
- eş-şelib** Ketif vezninde raḥne-dār olan mızrāğa déñür. (28) *Yuḫālu* ریح ثلب ای مشم ve ʿayblu kimseye déñür. *Yuḫālu* معيب (29) رجل ثلب بالكسر وثلب ای
- eş-şeleb** Taʿab vezninde bir nesne buruşup büzülmek taḫabbüz maʿnāsınadır. Ve kirlenmek (30) veşah maʿnāsınadır. *Yuḫālu* الثوب اذا وسخ (31) ثلب الشيء ثلبا من الباب الرابع اذا تقبض ويقال ثلب
- el-eşleb** Hemzeniñ fethi ve kesri ve lām'ın fethiyle topraklı karışık
157 (1) taşlara ʿala-ḫavlin ḥurde moloza déñür.
- eş-şelib** Emīr vezninde şol otlāğa (2) ve çayıra déñür ki kadīm olup üzerinden zamān geçmekle ḫararmış ola. ʿAla-ḫavlin iki (3) yıllık otlāğa déñür. Ve şelib çoraḫ yerlerde biten ayrıḫ otundan bir nevʿin ismidir.
- el-muşālib** (4) Mim'in zammıyla zıkr olunan şelib nām ot otlayan ḫayvana déñür. *Yuḫālu* ای یا کل الثلب (5) برذون مثالب
- eş-Şelebūt** Ḥalezūn vezninde ḫayyīḫ kabilesiyle Zubyān kabilesi aralığında (6) bir dere yāḫūd bir arzın ismidir.
- eş-şālibet** İsm-i fā'il nesebîdir. Raḥne-dār olan şey'e (7) déñür. Te'nîşi mevşûf itibarıyladır ve minhu *Yuḫālu* (8) أمراء طالبة الشوی ای متشققه القدمین ya'ni ayakları çatlamış ḫātündür. Şevā şin'in fethi ve elif'in ḫaşıyla atın ayaklarına dénmekle (9) merkûbiyyet münāsebetiyle nisvāna mülāyim olmuştur.
- eş-şevb** Şavb vezninde.
- eş-su'ūb** (10) Ḳu'ūd vezninde gérü dönmek rüç' maʿnāsınadır. *Yuḫālu* (11) ثاب الرجل يثوب ثوبا وثوبا اذا رجج ve ḫolmak maʿnāsınadır. ʿAla-

کتاب الحوض اذا *Yuḳālu* kavlin ٲolmaęa yaklařmak ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* کتاب الحوض اذا (12) أمثلاً او قارب الامتلاء mü‘ellifiñ Beřā‘ir’de beyānına göre řevb māddeyi bir nesne hālet-i (13) ūlāsına ‘avdet yāhūd evvelü’l-fikr āhirü’l-‘amel muḳtezāsınca fikr ve endiře ile muḳaddere (14) ve maḳşūde olan hālete ric‘at eylemek ma‘nāsına mevzū‘dur. قولهم تاب فلان الى داره و ثابت نفسى اى رجعت (15) فن الرجوع الى الحالة الاولى ya‘ni canım yerine geldi ve (16) من الرجوع الى الحالة المقطرة المقصودة بالفكر الشوب a‘ni nensūc olan beze řevb itlāḳı (17) nessāciñ müteḥayyülesinde taḳdīr ve tařvīr olunan hālete medār-ı nesc olan riřteniñ ‘avdet (18) eyledięi mülāḥazasına mebnīdir. Ve řāḥib-i Muęrib’iñ tevcihine göre güya ki libās ile lābis (19) beyninde mu‘āvedet olduęuna mebnīdir. Kezalik imtilā‘ ma‘nāsı dađi andan müteferri‘dir. Güya ki ḥavz (20) maḳūlesi tehī oldukdan soñra yine ٲolmaęa ‘avdet eylemesi mülāḥazasıyladır. Ve cezā‘ dađi (21) ‘āmiline ‘āid olduęıçun mülābesesiyledir. Ve řeyyib zevcden ‘avdet eyleyüp ve teřvīb tekrīr (22) ve terci‘-i nidā olmak ḥasebiyledir. Ḥülāřa bi’lcümle ma‘āni-i sārīreniñ zımnında ‘avdet ma‘nāsı (23) melḥūzdur inteha.

et-teřvīb

Tef‘īl vezninde bu dađi rüci‘ ve ‘avdet eylemek ma‘nāsınadır. (24) *Yuḳālu* ثوب الرجل تتوبنا اذا رجع ve bir kimseye ‘ameli muḳābilinde ecr ve cezā‘ vérmek (25) ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* ثوبه مئوبته اى اعطاه ايها Ve ‘ivaz vérmek ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* ثوبه اى عوضه (26) ve cemā‘ti namaz kılmaęa çağırmaĸ yāhūd iki kerre çağırmaĸ, ‘ala-ḳavlin (27) řabaḥ ezānında mü‘ezzinler iki def‘a [الصلوة خير من النوم] démek ma‘nāsınadır ki Ḥāzret-i (28) Bilāl’den ibtidā mesmū‘-ı hümayun oldukda takrīr buyrulmaęla sünnet olmuřdur. *Yuḳālu*

- المؤذن إذا دعا الجماعة إلى الصلوة بقوله [حى على الصلوة] أو ثنى الدعاء أو قال (29)
 فى اذان الفجر [الصلوة خير من النوم] مرتين صودا على بدء (30) ثوب
 namāz için (31) kâmet getürmek ma'nâsınadır. *Yuḳālu*
 ثوب للصلوة إذا أقام ve farz namāzından soñra nāfile
- 158 (1) kılmak ma'nâsınadır ki cümlesi 'avreti mutaẓammındır ve
 bunlar haḳîḳat-ı şer'îyyelerdir. *Yuḳālu* (2)
 ثوب بركتين إذا تطوع بما بعد الفريضة
- eş-şevbân Feteḫatla ḫastanın bedeni şıḫḫata yüz (3) tutmak ma'nâsınadır ki
 canı yerine gelüp mizâcı saḡlık ḫâletine 'avdet eylemekden (4)
 'ibâretdir. *Yuḳālu* ثاب جسم المريض ثوبانا إذا اقبل
- eş-şevâb Şehâb vezninde bala (5) dênür. 'Asel ma'nâsına, arınıñ
 tereddüdüyle ḫâşıl oldığı mülâḫazasıyladır. Ve bal ârisına (6)
 dênür. Tereddüdü ve kovânına terâcü'î ḫasebiyle. Ve ecr ve cezâ
 ma'nâsınadır ki a'mâl muḳâbilinde (7) i'tâ olunan pâdâşdan
 'ibâretdir. Meczî olan kimseye 'âitdir. Gerçi ḫayr ve şerde (8)
 müsta'meldir. Lâkin ḫayrda eşherdir.
- el-meşûbet Mim'iñ fetḫi ve sâ'niñ zammıyla ve
- el-meşvebet (9) Metrebet vezninde bunlarda ecr ve cezâ ma'nâsınadır ki
Yuḳālu له الثواب والثوبة والثوبة أى الجزاء (10)
- el-işâbet ve
- el-işvâb Hemzeleriñ kesriyle bir kimseye 'ameli muḳâbilinde ecr ü şevâb
 (11) vérmek ma'nâsınadır. *Yuḳālu*
 آتاه الله والثوبة مشوبته أى إعطاء أيها ve töldürmek (12)
 ma'nâsınadır. *Teḳūlu* أثبت الحوض أى أملائه
- el-meşâb Mim'iñ fetḫiyle ism-i mekândır. Devâbb (13) ve mevâşiyi saḡy
 için kıyıda şu çeken kimsenin tûrdığı yere dênür. 'Ala-ḳavlin
 (14) kıyınıñ vasaḫına dênür. Bunlarda daḫi 'avdet ma'nâsı

melhūzdur ve nāsīñ Ba‘de’t-teferruḵ (15) müctemi‘ olacakları cem‘iyyet-gāha dēnür.

el-meşābet

Hā’yle ḵuyınıñ şuyı müctemi‘ ve vāfir (16) olan yerine dēnür ki oradan alındıkça yine etrāfdan aḵup yığılır. Ḵuyınıñ ḥazinesi (17) ta‘bīr olunur ve ḵuyınıñ āğzına dā‘ire-mā-dār çevrilen bilezik taşına dēnür. Yāḥūd (18) mevzi‘-i tayyine ya‘ni duvariñ taşla örilecek yerine dēnür. Ve nāsīñ bā‘de’t-teferruḵ merreten (19) ba‘de-uḥrā mürāca‘at édecekleri cem‘iyyet-gāhlarına dēnür. Umūr yeri ve meşveret-gāh gibi. (20) Ve Ka‘be-i Mükerreme’ye meşābet itlāḵı her sāl aña iyāb ve rüçū‘ olundığına mebnīdir.

et-teşevvub

(21) Tefa‘ul vezninde farīzadan soñra nāfile namaz ḵılmak ma‘nāsınadır ki şalāt-ı nāfileye ‘avdet (22) éder. *Yuḵālu* ثوب المصلی اذا تغل بنه القريضة /e kesb-i şevāb eylemek ma‘nāsınadır.

(23) *Yuḵālu* ثوب الرجل اذا كسب الثواب

eş-şevb

Şā’niñ fethiyle insanın önüne giyecegi (24) libāsa dēnür. Aşl mensūc olan bez ve keten ve ḥarīr ve şūf maḵūlesine dēnür. Libāsa (25) itlāḵı mā-ye‘ül itibārıyladır. Nete ki zıkr olundu. Cem‘i eşvub gelür eflus vezninde (26) ve eş‘üb gelür hemze ile edru‘ gibi ki zammeniñ istişkāline mebnīdir ve eşvāb gelür ve şiyāb (27) gelür şā’niñ kesriyle. Ve ‘Arablar istihşāna muḵārrin du‘ā maḵāmında لله ثوبه dérler. لله دره (28) ma‘nāsına; ya‘ni “Aniñ bu bābda cezā ve mükāfātı bizim vüs‘ümüzde degildir, Ḥudā-yı müte‘āl ḥayr ile (29) mükāfat eylesün” demekdir. ‘Ādetā teşrīf-i ḥuşūşi ḥil‘āta mebnī olup ve libās-ı müte‘ayyinān-ı (30) ‘Arab ridā‘ ve izārdan ‘ibāret olmağla teşniye ile irād éderler. Güya “iki ḵat mükāfat (31) eylesun” demek olur. Ve Esās’dan münfehim olan burada şevble nefsi-lābis murāddır.

Yuḵālu فلان طاهر الثياب اذا وصفوه بطهارة النفس والطهارة من العيب

(11) ve *Yuḵālu* فلان دنس الثياب اذا كان خبيث الفعل والمنهيب

- şevbu'l-mā** Selā ve ğirs (12) ma'nāsınadır ki veled ile veleden soñra çıkan çirkāble memlû deriye dēnür. Eş ve şon (13) ta'bîr olunur. İnsanda ve hayvanda olur.
- eş-şevvāb** Bevvāb vezninde şevb şatan kimseye (14) dēnür ve şevb şahibine dēnür ve Muhammed bin 'Ömer eş-Şiyābi muḥaddişındendir, ḥamāmda nāsın eşvābını (15) ḥıfz eylediğiçün nisbet olunmuşdur.
- Şevb** Şavb vezninde esāmi'pi ricāldendir. Şevb bin (16) Şahme Hātım-i Ṭā'ī'yi esīr éden kimsedir ve Şevb bin en-Nār şu'arā-yı cāhiliyyedendir ve Şevb (17) bin Telde, mu'ammerīndendir. Kādisiyye vaḳ'asına müte'allik eş'arı vardır.
- Şuveyb** Zubeyr vezninde (18) ve
- eş-Şevāb** Seḥāb vezninde esāmīdendir.
- eṭvā' min şevāb** Meşeliniñ menşe'idir. Sebī (19) budur ki merḳūm ğazāya gidüp 'ala-ḳavlin başka bir sefer édüp mefḳūd ve ḥaberi münḳatı' (20) olmağla zevcesi nezr eyledi ki eger mezbūr Şevāb sağ ve esen gelür ise burnunu (21) delüp ve bir nesne geçirdükden soñra yederek Mekke-i Mükerrime'ye getüre. Ba'de-zemānın şevāb vaṭanına (22) 'avdet ve zevcesiyle mülākāt eyledikde zevcesi nezr-i vāḳ'ı kendüsine ḥaber vérmekle (23) ol daḥi ḳabūl ve icābet eylemişdir. Bināenaleyh be-ğāyet muṭ' ve münḳād ḥaḳḳında ḍarb-ı meşel (24) olmuşdur. Ve Şevāb muḥaddişinden bir cemā'at isimleridir.
- Şuveb** Zufer vezninde bu daḥi esmādandır. (25) Şuveb bin Ma'n Eṭ-ṭā'î ḳudemā'-yı Cāhiliyye'dendir. Ve Zur'a bin Şuveb el-Muḳrī, Dimaşḳ ḳāḍisidir. (26) Ve 'Abdullah bin Şuveb Ebu Müslim el-Ḥavlānî ez-Zāhid'di. Ve Cumeyḥ ḥā ile 'ala-ḳavlin 'ayn ile muşāğgaran (27) İbn Şuveb ve Zeyd bin Şuveb muḥaddişındendir. Cumeyḥ'den Yahya el-Vaḥḥāzî ve Zeyd'den Yūsuf bin Ebi'l-Hakīm (28) rivayet-i eḥādīş eylediler. Ve Hāriş bin Şuevb

- tābi'indendir. 'Abdülğānī el-Maḳdisī bunu vehminden nāṣī (29) hemze ile 'unvānında ṣebt eylemiştir.
- Ṣevābet** Seḫābet vezninde bu daḫi esmādandır. (30)
- Meṣveb** Maḳ'ad vezninde Yemen'de bir beldedir.
- Eṣveb** Aḫmed vezninde İbn 'Utbe'dir ki (31) ḫorūs-ı ebyaḫ ḫaḳḳında vārid olan ḫadīs-i ṣerīf rüvātındandır. قال الديميرى فى حياة الحيوان مانصه روى ان اثوب بن عتبة ان النبي عليه الصلوة والسلام [قال الديك (1) الايض خليلي] ورواه غيره بلفظ [الديك الايض صديق وعدو والشيطان يحرس (2) دار صاحبه وسبع دور خلفه] (3)
- eṣ-ṣā'ib** Nā'ib vezninde yaḡmur muḳaddimesi olan (4) ṣedīd rüzgāra dēnür ki bora ve ḳāy ta'bir olunur.
- ṣā'ibu'l-baḫr** Derya ba'ade'l-cezr medd (5) eyledikde ṭolgunlukla taṣup feyezān éden ṣuya itlāk olunur ki çekildiği yeri (6) ve belki sāhili basup toldurur. *Yuḳālu* غطاء نائب البحر اى ماؤه القائن بعد الجزر (7)
- ṣevvāb** Kettān vezninde İbn 'Utbe'dir ki muḫaddiṣindendir. Ve ṣevvāb ibn Ḥuzābet 'inde'l-(8) muḫaddiṣin zikr ve menḳabe ṣāhibidir.
- el-istiṣābet** Ṣevāb ve ceza' ta'leb eylemek ma'nāsınadır. (9) *Yuḳālu* استتابه اى سأله ان يشبهه ve bir şey'in ric'atını istemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ما لا اى استرجعه (10) استتاب
- Ṣuveyb** Zubeyr vezninde tābi'inden muḫaddiṣ iki zātdır. Biri Kelā'î (11) ve birisi Bikālî'dir ve Ziyād bin Ṣuveyb ve 'Abdurraḫman bin Ṣuveyb tābi'indendir.
- Ṣībān** Kīzān (12) vezninde bir eyālet ādıdır.
- eṣ-seyyīb** Seyyīd vezninde zevcinden müfārat eylemiş ṭul (13) ḫatūna dēnür gerek mevt ve gerek ṭalāk sebebiyle olsun. 'Ala-ḳavlin medḫülün-bihā olan (14) ḫatūna dēnür ki er görmüş 'avret olacaktır. Biker muḳabilīdir ve mütezevvic olmuş erkege (15) daḫi itlāk olunur ki 'azeb mukābili olur. Pes müzekker ve mü'enneṣe

ıtlāk müsāvî olur. (16) *Yuḡālu*

(17) *ya'ni* امرأة ثيب ای فارقت زوجها اودخل بها ورجل ثيب ای دخل به

تزوج بامرأة ve ʿalā reyin kısmına ṣeyyib ıtlāk olunmaz. İlla

ولدت الثيبين kavlerinde (18) taḡlībān ıtlāk olunur. Mişbāh'ın

beyānına göre ṣeyyib kelimesi fey'ıl veznindedir ṣevbden ism-i

(19) fā'ildir. Mütezevvic olan insana dēnür. Nhāyet ḥātūn kısmına

ıtlākı eşherdir, veḥ-i (20) evvele muḡāyir vechile ehline ʿavdet ve

rücu' eyledikleriçün ve bunda müzekker ve mü'enneṣ (21)

müsāvîdir. Nete ki eyyim ve bıkır kelimeleri daḡı bu resmedir.

Cem'-i müzekkeri ṣeyyibūn ve cem'-i mü'ennişi (22) ṣeyyibāt

gelür. Ve Muḡrib'de mersūmdur ki ṣeyyib erinden müfāraḡat

eylemiş ḥātūna dēnür. Ricāl (23) kısmına ıtlāk olunmaz. Lākin

Kisā'ī'den mervîdir ki ṣeyyib daḡıl olan ere ve medḡülün bihā

(24) olan ḥātūna ıtlāk olunur. ḡalib-i aḡvālde tezevvüce ʿavdet

étdiklerine mebnîdir. Nete ki (25) ergen olan ere ve ere varmamış

ḥātūna bıkır ıtlāk olunur ve İbn Eṣīr, bıkır olmayan (26) recül ve

mer'e ile beyān ve tezkır ve ten'işini tesviye eylemiştir.

(27) قال الثيب من ليس بیکر

(28) ويقع على الذكر والانی ويقال رجل ثيب وامرأة ثيب وقد يطلق على المرأة البالغة

اودخل بها والرجل دخل به kavldı ki mü'ellifiñ

ḡavlleri bünye-i (29) meḡül üzeredir. Fıkra-i ṣāniye müşākeleyi

mutaḡammındır inteha.

el-muşeyyeb Mu'azzam vezninde (30) ṣeyyib olmuş ḥātūna dēnür.

et-teşeyyub Tefa'ul vezninde ḥātūn ṣeyyib olmak ma'nāsındır. (31) *Yuḡālu*

يقال تثيب المرأة اذا صارت ثيبا ve işbu ṣeyyib lafzınıñ mevzi'-i zikri bu

maḡāmdır.

(1) ثوب māddesi zeylinde irādı vehmdir. Şāriḡ dēr ki aşlı vāvî

olmaḡla vehm degildir, (2) rücu' ma'nāsından me'ḡūzdur.

(3) Faşlu'l-Cīm

- el-ceʿb** Cīm'iñ fethi ve hemzeniñ sükūnuyla ğalīzū'l-cūsse eşege dēnür. (4) ʿAla-ķavlin yabān eşegine maḥşūşdur. *Yuķālu* حار جأب ای غليظ او من وحشية Ve bedende (5) göbege dēnür surret maʿnāsına. Ve arslāna dēnür. Ve muṭlakā ğalīz ve künde ve taşlak şey'e (6) dēnür. Ve ceʿb bir mevziʿ ādıdır. Ve āşı taʿbīr olunan kırmızı çamura dēnür maġrat gibi (7) ve ceʿb maşdar olur, māl kazanmak maʿnāsınadır. *Yuķālu* جأب الرجل جأبا من الباب الثالث (8) جأب الرجل اذا باع المغرة ve āşı şatmak maʿnāsınadır. *Yuķālu* اذا كسب المال
- el-cuʿūbet** (9) Cīm'iñ ve hemzeniñ zammıyla türş-rū olmak kulūḥu'l-vech maʿnāsınadır ki ğaḫab ve infīʿāl (10) yā istişķāl için yüz burtarup bed çehre göstermekden ʿibāretidir. Ve baʿzı kimsede ḫılķī (11) olur.
- ceʿbetu'l-baṭn** Meʿnet maʿnāsınadır ki göbekte kısıķ aralıġıdır. Sepetlik taʿbīr (12) olunur.
- ceʿbetu'l-midrā** Mim'iñ kesri ve elif'iñ kasrıyla henüz boynuzları belürmiş (13) geyige itlāk olunur. Zirā boynuz ibtidā zūhūrunda ğalīz olup baʿdehu incelür. (14)
- el-Ceʿyebān** Aṭyebān vezninde bir mevziʿdir.
- Dāretu'l-Ceʿb** Bu daḫi bir mevziʿdir.
- el-ceʿneb** (15) Nūn'la caʿfer vezninde ķaddi ķaşīr ve cūsşesi ḫaķīr yaķışksız ādeme ve āta dēnür. Müʿenneşinde (16) ceʿnebet dēnür. Hā'yla ve hā'sız cāʿneb daḫi cāʿizdir.
- el-cebb** Cīm'iñ fethi ve bāniñ teşdīdiyle. (17)
- el-cibāb** Kitāb vezninde kesmek ķaṭʿ maʿnāsınadır. *Yuķālu* جأب الشيء جأبا و جأبا (18) جأب الشيء جأبا و جأبا ve ḫāyeleri dibinden kestüp ḫādım ve ṭevāşī kılmak maʿnāsınadır. *Yuķālu* جب (19) خصيه اذا استأصله ve ḫurma ağacına āşı urmak maʿnāsınadır.

Yuḳālu جب الخيلة اذا (20) تفحها ve galebe eylemek ma'nāsınadır.

Yuḳālu جب القوم اذا غلبهم

el-ictibāb İktisāb (21) vezninde bu daḥi kesmek ma'nāsınadır. Mü'ellifiñ Beşā'ir'de beyānına göre mādde-i mezkūre bir şey'i (22) istîşāl vechiyle ḳaṭṭ eylemek ma'nāsına mevzû'dur. Sā'ir ma'ānî andan müteferri'dir. (23)

el-cebeb Fethateynle deveniñ örgücünü kesmek 'ala-ḳavlin örgücü hāvūd yemekle örgüc (24) başıḳ ve bodur ḳalmaq ma'nāsınadır.

el-ecebb Fethateynle ve bā'nıñ teşdîdiyle örgücü vaşf-ı (25) mezkûr üzere olan erkek deveye dēnür.

el-cebbā Zebbā vezninde mü'ennesidir. *Yuḳālu* (26)

بعيرا جب وناقصة جباء اي بين الجب ve cebbā ḳıynaqklarınıñ eti olmayan şağrısız (27) hātûna dēnür, yāhūd şadr ve seydleri büyümeyp yatıḳ olan hātûna, yāhūd uyluḳ (28) etleri az ve hîre olmaḳla butşuz olan hātûna dēnür. *Yuḳālu* امرأة جباء اي لاليتين (29)

لها اوالتي لم يعظم صدرها وثديها اوالتي لا فتحين لها

el-cubbet Cīm'iñ zammıyla libās-ı (30) ma'rūfdur ki Türkîde daḥi cübbe dēnür. Maḳṭū'u'l-kümm ve ḳaşīru'z-zeyl olur. Cem'ī (31) cubeb gelür ḳubeb gibi, cibāb gelür ḳibāb gibi. Ve Cubbet bir mevzi' ādıdır ve hicācu'l-ayn

162

(1) ya'ni gözün üstünde olan kemige dēnür ki ḳaş ānıñ üzerinde biter ve cubbet diri' ya'ni (2) zerre ta'bîr olunan cenk libāsına dēnür ki cübbe ve cevşen daḥi dērler. Ve ṭavar ṭırnaḳınıñ (3) ḥaşvine ya'ni içine yāhūd kenarına yāhūd ṭavarın incik kemigiyle uyluḳu ḳavuşacak (4) eñ ve oynaq yerine dēnür. Ve cubbetu's-sinān mızrāḳ temreniniñ ḳovanına dēnür ki aña gönderiñ (5) ucu daḥil olur. Ve Cubbet Bağdād a'mālinden Nehrevān ḳazasında bir ḳarye adıdır ve yine (6) Bağdād a'mālinden Ya'ḳubā ḳurbünde bir ḳarye ādıdır. Muhammed bin el-Mübārek el-Cubbā'ī ve Da'vān

bin ‘Alī (7) el-Cubbā’ī oraya mensūbdur. Şāriḥ dēr ki şavāb olan cubbī olmaktadır. Ve cubbet Mıŝır’da (8) bir mevzi’dir. Ve Dimaşk ile Ba’lebek beyninde bir mevzi’dir ve bādiyede ‘Ālic nām maḥal kumlūğunda (9) bir ŝu ismidir. Ve Ŧarābulus każasında bir kařyedir muḥaddiŝinden ‘Abdullah bin Ebi’l-Ŗasan (10) el-Cubbā’ī oradandır.

et-tecbīb

Tertīb vezninde ātiñ ayađınıñ sekīl ta‘bīr olunan beyāzı (11) incikle uyluđ beynini mūŝıl olan yere kađar varmaktadır ki ōñ ayaklarında dizlerini ve ārd (12) ayaklarında siñirlerini tecāvüz eylemekden ‘ibārettir. *Yuđālu* فرس مجيب اذا ارتفع البياض (13) ya‘ni التخييل منه الى الجيب ve ũrkmeđ nifār ma‘nāsınadır ve kađmak firār ma‘nāsınadır. (14) Ve devvāb ve mevāŝiyi ŝuya kađırmak ma‘nāsınadır. *Yuđālu* جيب المال اذا ارواها (15)

el-cubb

Cīm’iñ zammıyla kuyıya dēnür bir ma‘nāsına, ‘ala-kařlin dibi derin ŝuyu çok (16) olana yāḥūd ođlađın ve çayırılıđın pek a‘lā ve eltař yerinde vāki‘ olana yāḥūd içerü (17) divarı taŝla ōrũlũp yapılmıŝ olana yāḥūd nās ḥařr eylemeyũp ōylece ‘ala ḥālihā (18) mevcũd olan kuyıya dēnür ki ‘ādī olur. Cem‘ī ecbāb gelũr ve cibāb gelũr (19) cīm’iñ kesriyle ve cibebet gelũr kiredet vezninde. Ve cubb ŝol ŝu tołumuna ve dađarcıđā (20) dēnür ki iki deriden dikilũp vāsi‘ olmak içũn aralıđına bir deri dađı zamm olunmuŝ ola. (21) Ve ‘Arablar ānı iki kař dikũp içine nebīz vař‘ éderler. Ve cubb berber-zemīnde bir mevzi‘ (22) ādıdır ki āndan zũrrāfa dēdikleri ḥayvān getũrirlere. Zũrrāfa taḥrīfle zũrnāpa dēdikleri (23) cānverdir ki Fārisīde uŝtur-gāv ve peleñ dērlere. Ve cubb tařyīp kařīlesine maḥŝũŝ bir maḥzar (24) ya‘ni meŝhed ādıdır ve Benũ ‘Āmir kařīlesi ve Đubbe bin Ğaniy cemā‘atī yurdlarında birer ŝu (25) isimleridir ve Kāḥire-i Mıŝr ile Bulbeys kařabası beyninde bir mevzi‘dir. Ve Ḥaleb kařasında (26) bir kařyedir ki

kelb lafzına izāfetle Cubbu'l-Kelb derler. Ānda bir çeşme vardır, kudûz (27) kelb ışırdığı kimse üzerinden kırk gün murûr eylemezden aqdem āniñ şuyundan içse (28) marazından şifā-yāb olur.

Cubbu Yūsuf Bilād-ı Şam'dan Ṭaberiyye şehrine on iki (29) mīl mesāfede, ʿala-ğavlin Sencil ile Nābulus miyānında vāқи'dir ki ihvānları ol kuyuya (30) bırakup gitmişler idi.

Deyru'l-Cubb Mavşil kâzasında bir mevzi'dir.

cubbu'l-ğalfat (31) Ḥurmāniñ ibtidā çıkan çiçeginiñ kabcığı çıkdıktan soñra içine ıtlāğ olunur.

163 **el-cebāb** (1) Şehāb vezninde kağt-ı şedīd ma'nāsınadır. *Yuğālu* اصحابهم الجباب اي القوي الشديد (2)

el-cibāb Cīm'iñ kesriyle mufā'alelden maşdar-ı şānīdir, bāb-ı muğālebedendir ki ḥüsn yāḥūd (3) ḥaseb ve neseb ve māl maqūlesi esbāb-ı mefāḥir ile müfāḥara eylemek ma'nāsınadır. *Teğūlu* (4) جابني جبابا بجيبته اي فاخرني فغلبته

el-cubāb Ğurāb vezninde kıtlık kağt ma'nāsınadır (5) ve bir vecihle taleb ve rağbet ta'alluğ eylemez olan heder ve beyhûde ve bîḥayr nesneye dēnür (6) ve deve südiniñ yüzünde köpük tarzında peydā olan şey'e dēnür ki deve südi kaymak (7) tutmadığını bilmeyenler ānı kaymak zann ederler.

el-icbāb Hemzeniñ kesriyle deve südiniñ (8) yüzi zıkr olunan cubāb tutmak ma'nāsınadır. *Yuğālu* ذاجباب (9) اجب لبن الناقة اجبا اذا صار

el-cebūb Sabūr vezninde yere dēnür, ʿarz ma'nāsına, ʿala-ğavlin yeriñ yüzine (10) yāḥūd pek ve ğalīz olan yere dēnür. Yāḥūd toprağa dēnür ve Cebūb Yemen ülkesinde (11) bir ḥişār ādıdır. Ve Medīne kâzasında bir mevzi' adıdır. Ve Bedr türābında bir mevzi'dir.

el-cebūbet (12) Cīm'iñ fethiyle kesek ta'bīr olunan katı toprak parçasına dēnür, mederet ma'nāsına.

- el-ecebb** (13) Hemzeniñ ve cīm'iñ fethiyle 'avret yerine dénür ferc ma'nāsına.
- Cubābetu's-Sa'diyy** (14) Sumāmet vezninde Sa'd kabîlesinde bir hırsız şā'ir adıdır.
- Cubeyb** Zubeyr vezninde (15) aşhābdandır. Ve Ebu Cum'a el-Enşāri ismidir. Yāhūd bu Cunejb'dir nūnla. Ve Cubeyb Ece' nām (16) Cebel yanında bir vādi ismidir ve bādiyede keḥale nām şu ḳurbünde bir dere ādıdır.
- Cubbā** (17) Cīm'iñ zammı ve elif'iñ kasrıyla İrān'da Hūzistān ülkesinde bir eyālet ādıdır. Şeyhü'l- (18) Mu'tezile Ebū 'Ali el-Cebānī ve oğlu Hāşim el-Cubbāī oraya mensūblardır ve Nehrevān (19) ḳazasında bir ḳarye ādıdır. Ebu Muhammed bin 'Ali Ḥammād el-Muḳrī oraya mensūbdur. Ve 'Irāḳ'da (20) Hit nām belde ḳurbünde bir ḳaryedir. Muhamamed bin Ebu'l-'uzzā oradandır ve baḡdād ḳazasında (21) Ya'ḳūbā ḳurbünde bir ḳaryedir. Nisbetlerinde cubbbā'iyy dénür.
- Cebba** Ḥatta vezninde Yemen'de bir ḳaryedir. (22) Şu'ayb bin el-Esved el-Cebbāī el-Muḥaddiṣ oraya mensūbdur. Ve Aḥmed bin 'Abdullah el-Cubbī cīm'iñ (23) zammıyla muḥaddiṣindendir. Dā'imā cübbe şatdıḡıçun aña Cibābī daḡi dērler.
- cebbūyet** Cīm'iñ (24) fethi ve bā-yı müşeddedeniñ zammı ve yā-yı taḥtiyeniñ fethiyle esāmīdendir. Muḥammed ve 'Osmān ibnā Maḥmūd (25) bin Ebī Bekr bin Cebbūye el-İşbahāniyyān ve Muḥammed bin Cebbūye el-Hemedāni muḥaddiṣindendir.
- el-cebbāb** (26) Kettān vezninde cübbe şatan kimseye dénür. 'Addulḳavī bin el-Cebbāb el-Mısrī muḥaddiṣindendir, (27) cecdi Sūḳu'l-cibāb'da cübbe-fürüş oldıḡıçun Cebbāb ıtlāḳ olundu. Ve Ḥāfız Aḥmed (28) bin Ḥālid bin el-Cebbāb muḥaddiṣdir.

- el-cubābāt** Cīm'iñ zammıyle Kūfe ile Vāsiṭ beyinde Zī Qār (29) nām maḥalle qarīb bir mevzi'dir.
- el-cebcebet** Cīm'leriñ fethiyle ū iḥre olan ūol iri (30) qayaya dēnür ki ū ānı baūup örtmemekle öylece tomalup tırur ola etānu'd- (31) daḥl daḥi dērler.
- el-cubcubet** Cīm'leriñ zammıyla topraq çekecek meūm zembīle dēnür.
- 164 (1) Ve cebcebet cīm'leriñ fethi ve zammıyla ūol iūkenbeye dēnür ki A'rāb ānı tathīr ēdüp (2) kurutduktan ūoñra daḡārcıq gibi iḥine et qavurması ve pasdırma toldurup ḥıfz (3) ēderler. 'Ala-qavlin ūol çervīū yaḡına dēnür ki eridüp iūkenbe iḥre qorlar. (4) Yāḥūd ūol deriye dēnür ki boḡazlanmış deveniñ yanında degirmice kesüp ba'zı (5) 'amelden ūoñra iḥine kıyma ve qavurma maḡūlesi qoyacak zarf ēderler.
- Cubcub** Hudhud (6) vezninde Medīne qurbünde bir ūudur.
- el-cebcāb** Ṭabṭāb vezninde ve
- el-cubācīb** Cīm'iñ (7) zammıyla çok ūuya dēnür. *Yuḡālu*
ماء حجاج و حجاج اي كشير
- el-cebceb** Fedfed vezninde (8) düz ve hemvār yere dēnür, 'arż-ı müsteviye ma'nāsına.
- Baḡī'u'l-Cebceb** Medīne'de bir mevzi'dir. (9) Yāḥūd bu ḥā-yı mu'ceme iledir.
- el-cebācīb** Cīm'iñ fethiyle ṭabl ve qōs ma'nāsınadır. (10) ūāriḥiñ beyānına göre müfredi cebcebet yāḥūd cebcābdır. ūavt-ı bā'īū tesmiyedir, debdebet (11) ve debdāb gibi. Ve Cebācīb Mekke-i Mūkerreme'niñ ṭaḡlarına yāḥūd esvāqına dēnür yāḥūd Minā'da (12) vāq'ci salḡānedir ki oraya qurbān iūkenbeleri atılır. Ve cebācīb iri gövdelü dīzmān (13) nāqalara dēnür.
- el-mucābbet** Mim'iñ zammı ve bā'nıñ teūdidıyle mufā'alet vezninde bāb-ı muḡālegadandır. (14) Ve ba'zı esbāb-ı mefāḡir ile mefāḡare

- eylemek ma'nāsınadır. Nete ki maşdar-ı şānisi olan (15) cibāb zeylinde zıkr olundu.
- et-tecābb** Teşdīdi bā'yle tefā'ul vezninde eḥadühümā āḫeriñ (16) kız karındaşlarını tezevvüc edişmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* *تجيبا اذا تناكحا اختيمهما*
- Cebbān** (17) Kettān vezninde 'Acemde Ahvāz ḳāzasında bir ḳaryedir.
- el-cebcebet** Zelzelet vezninde Diyār- (18) be-diyār seyr ü seyāḫat edüp gezmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* *الارض (19) تجيب الرجل اذا ساح في*
- Cutāvib** Cīm'iñ zammıyla Mekke ḳurbünde bir mevzi'dir.
- el-caḫcebet** Cīm'leriñ fethiyle (20) ve beyne hümā ḫā-yı mühmile ile helāk eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* *تجيب العدو اي اهلكه (21) ve bir nesnede tereddüd eylemek ma'nāsınadır. Yuḳālu* *تجيب في الشي اذا تردد فيه* ve beri öte (22) gidüp gelmek ve olṫa ḫalmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* *تجيب الرجل اذا جاء وذهب (23)*
- Caḫceb** Ca'fer vezninde bir recül ismidir.
- Caḫcebā** Merḫabā vezninde enşārdan (24) bir cemā'atdir.
- el-caḫdeb** Ca'fer vezninde kışa boylu bodur kimseye dēnür.
- el-caḫreb** (25) Cīm'iñ fethi ve zammıyla iri gövdelü ṫopaḫ bodura dēnür. Ve
- el-caḫreb** ve
- el-cuḫārib** (26) 'Ulābiṫ vezninde cüşsesi iri 'azîmü'l-heykel āta dēnür. *Yuḳālu* *اي عظيم الخلق (27) فرس جحرب وجمارب*
- el-cuḫrubān** Uf'uvān vezninde şol iki ṫamarlara dēnür ki ātıñ (28) iki lihzimetlerinde olur. Lihzimet şol sivri kemikdir ki ḳulaḫ āltında ḫeñe nihāyet (29) buldıḫı yere ḳadar olur. Bir ucu küşek diliñ āltına varır. İki ṫarafına lihzimetān (30) dēnür. İşbu cuḫrubān lafzı teşniye olarak müsta'meldir lihzimetān gibi.
- el-caḫneb** Nūn'la (31) ca'fer vezninde. Ve
- el-ceḫanneb** Cehennem vezninde kışa boylu bodur kişiyeye; 'ala-ḫavlin kışa ve gövdesi

- 165 (1) etsiz h̄ire ve zebûn kimseye d̄enür. Ve řavî ve ředîd kimseye d̄enür. Ve büyük tencereye d̄enür.
- el-cuĥānib** (2) ‘ulābiĥ vezninde bu daĥi eti āz, řelimsiz, kıřa boylu ādeme d̄enür.
- el-ceĥābet** H̄ā-yı mu‘ceme ile seĥābet (3) vezninde ve
- el-ciĥābet** Kitābet vezninde. Ve
- el-ceĥĥābet** Cebbānet vezninde aĥmak ve nādān kimseye (4) d̄enür. Ve řiřman, řakıl ve nā-tırāř kiřiye d̄enür.
- el-caĥb** Ďarb vezninde ĥastalıktan (5) vücūdu pek zebūn ve naĥîf olup ve iĥerisi řavuk aĥaç gibi bomboř řalup (6) ecvef olan kiřiye d̄enür.
- el-ciĥabb** Teřdîd-i bā’yle hicveff vezninde ‘azîmü’l-cüşse (7) dîzmān deveye d̄enür. Ve řadr ü menzilet řaĥî bahādır ādeme d̄enür. Ve za‘îf ve zebūn (8) insan ve ĥayvana d̄enür.
- el-cuĥdub** Ęunfuz vezninde. Ve
- el-cuĥādib** ‘Ulābiĥ vezninde. (9) Ve
- el-cuĥādibet** Hā’yla. Ve
- el-cuĥādiba** Elif’iñ meddi ve řařıyla. Ve
- ebu cuĥādib** ‘Ulābiĥ (10) vezninde. Ve
- ebu cuĥādibā** Elif’iñ řařıyla bünyesi iri, řalın gövdeli, dîzmān insan (11) ve ĥayvana d̄enür ve bir nev‘ cundeb ya‘ni ocaĥ řekirgesine d̄enür ki yeřil ve ayaĥları (12) uzun olur. Ba‘zı ümmehātda cundeb erkek řekirge ile müfesserdir. Ve muĥlaĥā iri (13) řekirgeye de cuĥdub ve cuĥādib d̄enür. Ve iri ořurgān böceğine d̄enür. Ve cuĥdub (14) řunfuz vezninde ve cuĥdeb cundeb vezninde arslāna d̄enür.
- Caĥdeb** Ca‘fer vezninde (15) řā‘ir ve ‘ilm-i ensābda māhir Ebu’ř-řalt el-Kūfî ismidir.
- el-cedb** Cîm’iñ fetĥi ve dāl’iñ (16) sükūnuyla kıtlık maĥl ve řaĥt ma‘nāsınadır. *Yuĥālu* بدافى بلدهم الجذب اى المحل řāriĥ (17) d̄er ki bu ma‘nādan fi‘l bāb-ı ĥāmisden mutařarrıfdır. *Yuĥālu*

جدبت الارض جدوبة اذا عملت (18) ve 'ayblamak ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
جدبه جدبا من الباب الاول والثاني اذا عابه

el-cādib (19) Yalancıya dēnür kāzib ma'nāsına. Şāriḥ cādib lafzınıñ fi'li nā-mesmū' olduğunu İmām (20) Ḥalīl'den naql éder. Lākin İbn Zeyd taşarrufunu rivāyet eylemişdir. *Yuḳālu* جذب الرجل اذا كذب

el-cundub Ḳunfuz vezninde. Ve

el-cundeb Cīm'iñ zammı ve dāl'iñ fetḫiyle. Ve

el-cindeb (22) Dirhem vezninde bir nev' ma'rūf çekirge ismidir. Ba'zı ümmehātda erkek çekirge ile (23) ve ba'zında ocaḳ çekirgesi ve géce çekirgesi dedikleri çekirge ile müfesserdir. Ve Cindeb (24) bir recül ādır.

umm-cundeb Dāhiyeye itlāk olunur ve gadr ve zūlm ü siteme itlāk olunur. (25)
Yuḳālu وقعوا في ام جندي اي ظلوا على بناء المجهول

el-icdāb Hemzeniñ kesriyle (26) bir yeri kıtlık üzere bulmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اجذب الارض اذا وجدها جدبة ve kıtlık gelmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اجذب القوم اذا اصابهم الجذب ve bir yerde kıtlık vāḳ'i (28) olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اجذب المكان اذا صارنا جذب

el-cedb Darb vezninde. (29) Ve

el-cedūb Şabūr vezninde. Ve

el-mecdūb Ma'yūb vezninde. Ve

el-cedīb Emīr vezninde (30) be-gāyet ḳaḫt u galā üzere olan ḳuraḳ yere dēnür. *Yuḳālu* مكان جذب وجدوب (31)

ومجدوب وجديب اي بين الجدوبة ويقال ارض جدبة وارضون جدوب كأنهم

166

جعلوا كل جزء منها جدباً ثم جمعوه على هذا ويقال ارض جذب ووصف المصدر ويقال (1)

كانت فيه اجادب قيل هي جمع اجذب الذي هو جمع جذب

el-cudūbet Cīm'iñ (3) zammıyle kıtlık olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
اجذب (4) جذب المكان جدوبة من الباب الخامس بمعنى

- el-cedbā** Hamrā² vezninde cins-i nebātdan ʿārī olan kır şahrāya dēnür. *Yuḳālu* (5) فلاة جذبا اي مجذبة ليس فيها مرتع ولا كلا
- el-micdāb** Mihrāb vezninde evzān-ı (6) mübālağadandır. Şol yere dēnür ki dā'imā қаһт ve қилет üzere olup ҳишб ü rehāsı nādir (7) vāқиʿ ola miḥşāb muḳabilidir.
- cidebb** Hiceff vezninde ḥarf-i taʿrīfdan mücerred olarak (8) cedb ismidir ki kıtlık dēmekdir.
- et-teceddub** Tefaʿul vezninde ʿayb ve ʿār maʿnāsına olan (9) cedb lafzından meḥūz₂dur. Bir nesneyi ʿaybsamak ve ānı kendi nefesine ʿār ve naḳīşe (10) ve nā münāsib ʿadd eylemek maʿnāsınadır ve minhu *tekūlu* (11) ما يجذب ان اصحبتك اي ما اسستوخم
- ecdābiyyet** Hemzeniñ fetḫiyle Mağrib'de şehir-i Berḳa ḳurbünde bir beldedir.
- el-cezb** Cīm'iñ (12) fetḫi ve zāl-ı muʿcemeniñ sükūnuyla bir nesneyi çeküp uzatmak ve südürmek maʿnāsınadır, (13) şūverī ve maʿnevīde şāyīʿdir. *Yuḳālu* جذبه جذبا من الباب الثاني اذامده ve bir nesneyi (14) āḥer yere naḳl édüp yerni değıştirmek maʿnāsına müstaʿmeldir. *Yuḳālu* جذب الشيء اي حوله عن موضعه (15) ve nāḳaniñ südi çekilüp āzalmak maʿnāsına istiʿmāl olunur. *Yuḳālu* (16) جذبت الناقة اذا قل لها ve āy āḥir olmak maʿnāsına istiʿmāl olunur. *Yuḳālu* جذب الشجر اذا مضى عامه اي اكثره (17) ve veledi südden kesmek maʿnāsına istiʿmāl olunur. (18) *Yuḳālu* جذب المهر اي قطمه ve bāb-ı mübalağada istiʿmāl olunur. Yaʿni bir nesneyi çekişmek (19) bābında āḥere gālib olmak maʿnāsına olur. *Yuḳālu* جذب فلان فلانا من الباب الاول (20) اذا غلبه في المجاذبة lakin bunda münāsib olan جاذبه جذبه unvānıyla olmaqdır. Ve ʿArablar (21) سدير جذب dērler. Serīʿ maʿnāsına burada vaşf-ı bilmaşdardır. Ve cezb ḥurmā beynisini (22) kesmek maʿnāsınadır. *Yuḳālu* جذب النخلة جذبا من الباب الثاني اذا قطع جذبا ve ḳabda (23) olan şuyu

āğzıyla bir şoluğda çeküp içmek ma'nāsına isti'māl olunur.

من الماء نفسا اذا كرع فيه (24) *Yuḳālu* جذب

el-ictizāb İfti'āl vezninde bu daḥi bir nesneyi çeküp (25) uzatmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اجتذبه بمعنى جذبه ve bir nesneyi selb ve ihtilās eylemek (26) ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اجتذبه أي سابه

el-mucāzebet Mufā'alet vezninde çekişmek ma'nāsınadır. (27) *Yuḳālu* اذا حوله عن موضعه (28) *Yuḳālu* جاذبا الرجلان اذا تازعا ve bir nesneniñ yerini değiştirmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* جاذب الشيء

el-incizāb İnfī'āl vezninde çekilüp uzamak ma'nāsınadır. (29) *Yuḳālu* جذبه فأنجذب

et-tecāzub Tefā'ul vezninde incizāb ma'nāsınadır. Ve çekişmek tenāzu' (30) ma'nāsınadır. *Yuḳālu* تجاذبا أي تنازعا

el-cāzib ve

el-cāzibet ve

el-cezūb Şabūr vezninde (31) südi çekilüp azalmış nāḳaya dēnür. Cāzibiñ cem'ī cevāzib gelür ve cizāb gelür

167

(1) Cīm'iñ kesriyle nā'im ve niyām gibi.

cezābi Kesr üzere mebnī olarak ḳatāmi vezninde (2) ölümüñ ismidir, meniyyet ma'nāsına cezb-i nüfūz eyledigine mebnîdir.

cezbet Temret vezninde (3) isimdir. Bir nesneyi çeküp uzatmağa ve çekilüp uzatmağa dēnür. Ve çekilüp uzadılan (4) şey'e dēnür, iplik teli gibi. Ve arzdan kıṭ'a-i ba'ideye ıtlāḳ olunur. Güya ki çekilüp (5) uzamış gibidir ve minhu *Yuḳālu* بينه وبين المنزل جذبة أي قطعة بعيدة

el-cezeb Fethateynle (6) ḥurmā beynisine dēnür. Cummāru'l-naḥl ma'nāsına, 'ala-ḳavlin sert ve dürüşt olanına dēnür. (7)

el-cizāb Kitāb vezninde bu daḥi ḥurmā beynisine dēnür. Müfredle cezbet ve cizābetdir. (8) *Teḳūlu* اكلنا الجذب والجذاب أي جوار الخمل أو الخشن منه

- el-cūzāb** Cīmiñ zammıyla (9) bir nev̄e ta‘āmdır ki şeker ve pirinc ve etden tertīb olunur. Şārihiñ beyānına göre gūdāb (10) ma‘arrebīdir. Burhān’da gūdāb kāf-ı Fārisī-i mezmūmla bir dürlü ta‘āmdır ki et ve pirinç ve nohūd (11) ve ceviz ile pişirtüp üzerine sirkeli pekmez şerbeti dökerler ve aña āş-ı Hābeşī daħi (12) dērler. Ve ‘inde’l-ba‘z pūryān pilavıdır ki aña güveç pilavı daħi dērler dēyü mersūmdur. (13)
- el-cezzābet** Cīm’iñ fetħi ve zāl’iñ teşdīdiyle kıldan düzülmüş tuzakdır ki āniñla toygār (14) kuşu şayd éderler.
- el-cizibbān** Cīm’iñ ve zāl’iñ kesri ve bā’niñ teşdīdiyle ‘ifittān vezninde (15) na‘leyn ya‘ni ayak kabınıñ taşmasına dēnür zimāmu’n-na‘l ma‘nāsına.
- et-tecezzub** Tefa‘ul (16) vezninde içmek ma‘nāsına isti‘māl olunur. *Yuḳālu* تجذّب اللين اذا شربه
- el-cezebāt** (17) Fetħatle cezbetiñ cem‘idir ki ārzdān kıṭ‘a-i ba‘ideye dēnür. Bu ma‘nādandır ki ‘Arablar وادى جذبات (18) أخذق dērler. Filan sülükunda yā fi‘linde ve ḳavlinde işābet eylemeyüp ḥaṭā eyledi (19) diyecek yerde. Ve bu cem‘ şīgasıyla müsta‘mel olan ta‘bīrātındandır.
- el-cereb** Fetħateynle uyuz (20) ve gicik ta‘bīr olunan ‘illete dēnür ve bu ma‘nāda maşdar olur. *Yuḳālu* جرب البعير جرباً (21) من الباب الرابع ve به جرب أي cereb ‘ayb u naḳīşa ma‘nāsına isti‘māl olunur. *Yuḳālu* عجيب (22) ve جرب أي صده (23) جرب السيف جرباً اذا صدق ويقال بالسيف kılıc pāsına iṭlāk olunur. *Yuḳālu* جرب أي صده (23) جرب السيف جرباً اذا صدق ويقال بالسيف kılıc pāsı şeklinde şol ‘arızaya dēnür ki ba‘zı göz ḳapağımıñ (24) iç yüzine ‘arız olur. Dā‘imā gicişüp tūrur. Bu bir ‘illetdir ki göz ḳapağlarınıñ iç (25) tarafına bir kızılılık ve gicişmek ve ḥurde dārı gibi ufacık beşreler ‘arız olur. Sebebi (26) yanmış āhlaṭdır. Müfredāt-ı

tıbbiyyede cerebu'l-^ʿayn dédikleri budur. *Yuḳālu* باجفانه جرب (27) وهو كالصداء يعلمو باطن الجفن ve cereb bir kimseniñ tarlası hayr u menfa^ʿatden alup (28) tebāh olmak ma^ʿnāsınadır. *Yuḳālu* جرب الرجل إذا هلكت أرضه ve bir kimseniñ devesi (29) uyuz olmak ma^ʿnāsınadır. *Yuḳālu* جرب الرجل إذا جربت إليه

- el-cerib** Ketif vezninde. (30) Ve
- el-cerbān** ʿAṭṣān vezninde. Ve
- el-ecreb** Aḥmer vezninde, uyuz ve gıcik olan (31) insan ve hayvana dénür.
- el-curb** Cīm'iñ zammıyla ecrebiñ cem^ʿdir. Ve
- el-cerbā** atlā
- 168 (1) vezninde ecrebiñ ve cerbāniñ cem^ʿdir.
- el-cirāb** Cīm'iñ kesriyle ecrebiñ cem^ʿdir.
- el-ecārib** (2) Ecrebiñ cim^ʿdir.
- el-icrāb** Hemzeniñ kesriyle bir kimseniñ devesi uyuz olmak (3) ma^ʿnāsınadır. *Yuḳālu* اجرِب القوم إذا جربت أبلهم
- el-cerbā** amrā^ʿ vezninde göge (4) dénür. Semā^ʿ ma^ʿnāsına. Taḥtında merkūz olan kevākib sebebiyle cereb işābet éden bedende (5) teşbih olunmuşdur. ʿAla-avlin felek-i şemsiñ ve felek-i kameriñ dā'ir oldukları semt ve nāḥiyeye (6) ıtlā olunur ki murād ve şemsiñ ḥāricü'l-merkez ve kameriñ felek-i tedviri medārları olacaktır. (7) Ve cerbā^ʿ ura yere dénür, ārz-ı maḳḥūta ma^ʿnāsına. Ve güzel ve dilber ıza dénür ve Cerbā^ʿ (8) Diyār-ı Şāmiyye'de Ezruḥ nām aşaba yanında bir arye ādıdır. Mābeyni üç günlük mesāfededir déyenler (9) alaṭ eylediler. Lakin al vehm ḥavz-ı nebevī ḥaḳında vārid olan işbu (10) [ما بين ناحيتي حوضي كباين المدينة وجرباء وأذرح] ḥadīsinde vāqi^ʿ ziyādesi ya^ʿni المدينة^ʿ lafzını (11) işat éden rāvilerden neṣ^ʿat eylemişdir. Ve

lafz-ı mezbûru İmâm Dârekuṭnî kendi kitâbında (12) şebt eylemiştir.

el-cerîb

Emîr vezninde bir nev° ölçek ismidir ki dört kaḫîz miḫḫârı (13) nesne ālur ve kaḫîz bir ölçektir ki sekiz mekûk ālur ve her mekûk üç kîledir ve her kîle (14) bir menn ile bir menniñ yedi şümünüdür ve cerîb lafzınıñ cem°i ecirbet ve curbân gelür. Cîmiñ zammıyla erġifet (15) ve ruġfân gibi. Ve cerîb tarlaya dénür mezra°a ma°nâsına. Şâriḫ dér ki mü°ellifiñ mezra°a ile (16) tefsîri takyîd maḫalinde ıtlâḫdır. Zîrâ cerîb tarladan miḫḫâr-ı ma°lümü'l-misâḫadır ki tülen (17) ve arzân altmışar ārşûn yerden °ibâretdir. Farisîde gerî ve Türkîde dönüm dérler. Mişbâḫ'da (18) bu resme mersümdür ki cerîb aşl dereye dénür vâdî ma°nâsına ba°dehu bi'l-isti°âre arzdan (19) kıṭ°a-i mütemeyyîze ıtlâḫ olundu ve miḫḫârı bi-ḫaseb-i işlâḫ-ı ehlü'l-ekâlim muḫtelifdir. (20) Lâkin Semev°el Kitâbu'l-Misâḫa'da bu güne beyân eyledi ki altı dane mu°tedil şa°îrin (21) mecmûc miḫḫâr-ı arzına işbi° dénür. Ve dört işbi° ḫabza ve altı ḫabzaya zîrâ° ve on (22) zîrâ°a ḫaşba ve on ḫaşbaya eşel dérler ve eşeli kendi nefsine ḫarbdan ḫâşıl (23) olan miḫḫâra cerîb kezalik eşeli ḫabzaya ḫarbdan olana kaḫîz ve ve yine eşeli zîrâ° (24) ḫarbdan ḫâşıl olana °aşîr dérler. Pes bu taḫrîre göre cerîb on biñ zîrâ° (25) miḫḫâr olur ve ḫudeme el-Kâtib beyânına göre eşel altmış zîrâ°dan °ibâret olup (26) ve nefsine ḫarbdan ḫâşıl olana cerîb ıtlâḫ olunmaġla aña göre cerîb üç biñ (27) altı yüz zîrâ° éder ve cerîbu't-ṭa°âm ya°nî ḫubûbât ölçüsünde dört kaḫîz isti°âb (28) éden ölçege dénür ve Muṭarrizî beyânına göre ṭülen ve °arzan altmışar zîrâ° miḫḫârı (29) tarlaya dénür. Aşl dört kaḫîzi müstev°ib mikyâl ismi olup ba°dehu evvel miḫḫâr-ı (30) toḫumu müstev°ib tarlaya ıtlâḫ olunmuşdur. Nete ki berîd fi'l-aşl berîde-

- düm mu‘arrebī olarak (31) menzil beygirine d n r. Ba‘dehu aña r kib olan ul ga ıtl k olunduktan sonra  n 
- 169 (1) seyr eylediđi mes fede isti‘m l olundu ve Őarihin bey nına g re geri ve gar b mu‘arreb dir (2) inteha. Ve cer b dereye d n r. V di ma‘n sına ve  ays bil dında h ŐŐaten bir dereniň ismidir.(3)
- el-cirbet** C m’iň kesriyle tarlaya, ‘ala- avlin  opr đı h liŐ ve temiz olup eŐc r (4) ve bin  eŐeri olmayan tarlaya y h d zer‘ ve  ars i in geređi gibi na aŐ ve ıŐl h (5) olunmuŐ tarlaya d n r ve Őol postuňu ve deri y  haŐ r ma  lesine d n r ki  uyum  (6) ken rına giril p  ekil r ber ye d k len Őu  uyuya Őı ramamak i in perde  derler. (7) ‘Ala- avlin Őol deri ve tahta ma  lesine d n r ki cedvelin ve ar n   n tine perde v r  (8) ger p  ekerler t  ki Őu  n n  zerinden taŐup cerey n eyleye.
- Cerbet** Hemzet (9) vezninde Mađrib’de bir  aryedir.
- el-cir b** C m’iň kesriyle, d đarcıđa d n r ki i ine z d (10) ma  lesi vaz‘ olunur. ‘Ala- avlin mu la a  abe den r vi‘  ma‘n sına. Ve iŐbu cir b lafzı (11) c m’iň kesriyledir, fethi c iz degildir y h d   d  ‘ y d ve s ‘iriň fethiyle hik ye  dikleri (12) l gat-ı za‘ fdir. Cem‘i curup gelir zammeteynle ve curb gelir s k n-ı r  ile ve escribet gelir. (13) Ve cir b h ya  orbasına ıtl k olunur. Ve cir bu’l-b r  uyum  ma al-i ittis ‘i olan (14) i  d ‘iresinden ‘ib retidir. Ve cir b mu addiŐinden Ya‘  b bin ‘br h m El-bezz z la abıdır. Ve Eb  (15) Cir b mu addiŐinden ‘Abdullah bin Mu ammed el- ureŐi k nyesidir.
- el-cur b**  ur b vezninde (16) boŐ gemiye d n r. Ve Mekke-i M kerreme’de bir Őu  adıdır.
- el-cerebbet** C m’iň ve r ’niň ve b -y  (17) m Őeddeniň fethiyle hergeleye d n r cem ‘atu’l- umur ma‘n sına. ‘Ala- avlin  il z ve Őid d ve t v n  (18) olan  im ra ve insana ıtl k olunur. Ve  ok nesneye d n r. Ve b diyede bir tađ  adıdır (19) y h d bunda

zammıteynledir, huzukkat gibi ve cerebbet şol ‘ayāl müte‘allaḳāta dēnür ki hemān zād (20) ve nafaḳanı ekl ve tenāvül eyleyüp vechen mine’l-vücûh seña ḥayr ve menfa‘atleri olmaya ve bir (21) maşlahata yaramayalar pek angarya nüfūs-ı zā‘ide olacaktıdır.

el-cerenbet Kelenbet vezninde (22) çok nesneye dēnür.

el-cerebb Fethateynle ve teşdīd-i bā’yle muḥīl ve fitnekār ve dubaracı (23) bodura denür. *Yuḳālu* هو جرب ای قصیر خب

el-ciribbānet Kesreteynle ve teşdīd-i bā’yle (24) ‘ifittānet vezninde yüze çağırıcı, deli zefīr, salīḫa ve bedzebān ḳarıya dēnür.

el-cirbiyā (25) Kīmiya³ vezninde poyrāz ta‘bīr olunan yele dēnür yāḥūd ānıñ serinligine ve soḡuḳluḡuna (26) dēnür yāḥūd cenüb ile şabā beyninde hubüb éden yele dēnür. Ve cirbiyā³ za‘īf ve zebūn (27) ve nā-tüvān kimseye dēnür.

el-ciribbān Cīm’iñ ve rā’niñ kesri ve zammı ve bā’niñ şeddesiyle gömlek (28) yaḳasına dēnür ve curubānu’s-seyr ḳılıcıñ āḡzına dēnür ki çalım yeridir. ‘Ala-ḳavlin şol (29) ḡılāfa ve ḳubūra denür ki içine ḳın ve baḡları ve sār ḫaḳımıyla ḥıfz içün ḳılıç vaḫ³ (30) olunur ve aña curbān daḫi dēnür ‘uḣmān vezninde. *Yuḳālu* حده اوشی * يجعل فيه السيف وعمده وحاله (31) جر بان السيف وجربانه ای

el-tecribet Tekmilet vezninde şınamak iḫtibār

170

(1) ma‘nāsınadır. *Yuḳālu*

اخري (2) تجربه تجر به اذا اختبره مصباحه جرب تجر به ای اختبره نمره بعد
ya‘ni bir şey’i tekrar bitekrar şınamak ma‘nāsıyla mersüm ve tecribet āndan isimdir. (3) Cem‘i tecārib gelür mesācid vezninde déyü mübeyyendir.

el-mucerreb Mu‘azzam vezninde (4) şol cümledir ki bilcümle aḥvāl ü atvāri bi’d-defe‘āt tecribe ile herkesiñ ma‘lūmı ola güya ki (5) uyuz deve gibi mestürī ḫārice iḫrāc olunmuş olur; *Yuḳālu* رجل يجرب ای بلی
(6) ما عنده Ve mucerreb arslāna iḫlāḳ olunur.

- el-mucerrib** Muḥaddiṣ vezninde aḥvāl-i rüzgārı (7) keṣret-i tecrîbe ile ḥaḳā'ıḳ ve deḳā'ıḳ-i umūr u ūṣūnāta 'ārîf ve vāḳıf olan ehl-i baṣirete (8) dēnür. *Yuḳālu* رجل مجرب اذا كان يعرف الامور
- el-mucerrebet** Mu'azzamet vezninde Tāmmü'l- (9) vezn aḳçelere itlāk olunur. *Yuḳālu* دراهم مجربة ای موزونة
- el-ecrebān** Aḥmeran (10) vezninde Benü 'Abs ile Zubyān ḳabīlesine itlāk olunur.
- el-ecārib** Benī Sa'd ḳabīlesinden (11) bir cemā'atdır.
- Cureyb** Zubeyr vezninde Yemen'de bir vādi ve Hecer ḳazasında bir ḳarye ādıdır (12) ve Cureyb b. Sa'd Huzeyl ḳabīlesiniñ silsile-i nesebi ricālindendir ve muḥaddiṣinden Muḥammed bin İsmā'il (13) bin İbrahīm bin İsmā'il ez-Zāhid el-Belḥī ceddiniñ ceddı ismidir ve cureybet hā'yla İbnu'l-Eşyem (14) dēr ki şā'ir-i meşhūrdur.
- Ebu'l-Cerbā'** 'Aşım bin Dulef'dır ki Cemel vaḳa'sında 'A'īşe (15) raḳıyallāhu 'anhā cenābınıñ devesini çeken zātıdır.
- el-cevreb** Cevher vezninde ma'rūfdur ki (16) ayaḡa giyilür taḥrīfle çorab ta'bīr olunur cem'ı cevāribet ve cevārib gelür. Şārihiñ (17) beyānına göre gevreb mu'arrebīdir. *Yuḳālu* لبس الجورب ای لفافة الرجل
- et-tecevrub** (18) Tedaḥruc vezninde ayaḡa çorap giymek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* تجورب زيد اذا لبس الجورب (19)
- el-cevrebet** Daḥrecet vezninde bir kimseye çorab giydirmek ma'nāsınadır. *Teḳūlu* ای البسته الجورب (20) جوربته
- el-cevrābiyy** Çorab işleyen ve çorab şatan kimseye dēnür. 'Ali (21) bin Aḥmed ve birāder zādesi Aḥmed bin Muḥammed ve Muḥammed bin Ḥalef el-Cevāribiyyūn muḥaddiṣlerdir. (22)
- el-icrībāb** İşrībāb vezninde ve murādıfidir ki bir nesneye boyun uzadup bakmak (23) ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اجرأب الرجل ای اشراب

- el-icrinbā** İslinkā vezninde yaşıksız (24) uyumak ma'nāsınadır. *Yuḡālu* اجرنبى الرجل اذا نام بلا وسادة burada mevād hitām (25) bulmuştur. Ve ba'zı nüshada işbu i'tirāz-ı ātī'z-zikr mastūrdir. Mü'ellif dér ki (26) Cevherī'niñ 'Amr b. el-Ḥubāb nām şā'iriñ işbu طر اوبار الجراب على النثر * (27) * وفيها وان قيل اصطلينا تضاعن كما beytinde vaḡ'ci cirāb kelimesi curb lafzından cem'idir, (28) rumḥ ve rimāḥ gibi deyü taḡriri sehvidir. Zirā cirāb ancak cerib cem'idir ki ketif (29) veznindedir. Ma'nā-yı beyt budur ki "Her ne kadar şūret-i zāhirde miyānemiz muşālaḥa pezīr (30) olup ve beyne'n-nās şulḥ ve şalāḥımız müştehir olduysa da lākin derūnlarımızda yine ḥıḡd (31) ve kīne ve 'adāvāt muzmerdir. Nete ki uyuz develerin dökilen tüyleri gerçi ḡurudukdan soñra
- 171 (1) reşehāt-ı emtār ile yeñiden tāb ve ḡarāvet bulan muzır ve mūzī nebāt gibi nābit (2) olup lakin taḡtında yine 'illet-i cereb müstekinn ve dergārdır." neşr şol ota dénür ki (3) ḡurudukdan soñra 'aḡib-i şayfda yağmur te'şiriyle yeşerüp tazelenür. Mevāşīye muzır olmaḡla (4) çobanlar ictināb éderler.
- Cerseb** Şā-yı müşellese ile ca'fer vezninde yāḡūd ḡunfuz vezninde (5) bir mevzī' adıdır.
- el-cercebet** Deḡrecett vezninde ekl eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* جرجب (6) الطعام اذا اكله ve ḡabda olan ta'āmı temāma tenāvül édüp sömürmek ve dīb (7) göstermek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* ما فيه (8) اكل جميعه يا'ni جرجب الاناء اذا اتى على ما فيه.
- el-curcubb** Ḥurḡubb vezninde. Ve
- el-curcubān** Uf'uvān vezninde baḡn ve cevḡ (9) ma'nāsınadır. *Yuḡālu* ملا جرجبة وجرجبانه اى جوفه وبطنه
- el-cerācib** Zelāzil (10) vezninde cüsseleri iri dızmān develere dénür.

- cerdebet** Dehrecett vezninde taʿāmı (11) hırş ve şereh-i tām ile ekl eylemek maʿnāsınadır ki şoğumsuzluk eylemek tabîr olunur. (12) Güya ki sofrada olan taʿāmı bi-cümletihi kendi başına ekl eylemek dāʿiyesinde olur ki (13) beğāyet zemîmedendir. *Yukālu* جردب الرجل اذا اكل ونعم يتناوله غيره أو اكل بمينه ومنع بشماله (16) جردب الرجل اذا وضع يده على الطعام لئلا
- el-cerdebān** Cīm'iñ ve dāl'iñ fethiyle. Ve
- el-curdebān** (17) Cīm'iñ ve dāl'iñ zammıyla. Ve
- el-cerdebiyy** Caʿferiyy vezninde. Ve
- el-mucerdib** İsm-i fāʿildir bünyesiyle (18) vasc-ı mezkūr üzere olan kimseye dēnür. Ve cerdebān cīm'iñ ve dāl'iñ fethiyle girdebān (19) muʿarebīdir ki lafz-ı Farisīdir, hāfızu'r-rağīf maʿnāsınadır. Zirā girde kaf'iñ kesriyle pide (20) taʿbīr olunan ekmekdir ve bān şahib maʿnāsına olmağla girde-bān pideci démek olur. (21)
- el-cirdebān** ve
- el-cirdebī** Cīm'leriñ kesriyle tālķavuğa dēnür, tufeyli ve kāse- līs gibi (22) *Yukālu* هو جردبان وجردي اي طفيلي
- el-cirdāb** Cīm'iñ kesriyle girdāb Farisī (23) muʿarrebdir, vasaṭu'l-baḥr maʿnāsına. Mütercim dér ki girdāb kāf-ı Farisīyeniñ kesriyle deryāda (24) şol çevrintiye dēnür ki aña düşen sefine bir vechile ḥalāş olmaz. Nete ki oqyanusa (25) sefer édenle hikāyet éderler ve baʿzı küçük baḥr ve nehlerde daḥi olur ki kanal taʿbīr (26) olunur. Pes müʿellifiñ vasaṭu'l-baḥr ile tefsīr-i nā-mülāyımıdır.
- el-cerşebet** Şīn-ı muʿceme (27) ile dahrecet vezninde bir kimseniñ vücūdı ārıķlayup mehzūl olmak, ʿala-ķavlin ḥasta (28) iken eyüce olmak maʿnāsınadır. *Yukālu* جرشب الرجل اي هزل او مرض ثم ائدمل (29) ve ḥātūn yaşını bulup ekselmek ve döllemek yāḥūd ziyādesiyle

- 172
- koçamak yāhūd elli (30) yaşına varmak ma'nāsınadır. *Yuqālu* جرثبث المرأة اذا ولت اوبلغت الهرم اوخسين (31)
- el-curşub** Kūnfuz vezninde kışa boylu bodur kimseye dēnür.
- el-cer'ab** Ca'fer (1) vezninde taşlak ve bed-endām ve nā-tıraş nesneye dēnür ve kalın ve galîz nesneye dēnür. (2) Ve dāhiye'yi şedîdeye dēnür. Ve cer'ab zikri sebkat eden Caḥdeb nām nessābeniñ pederi (3) ismidir.
- el-cir'ib** Kindil vezninde bu daḥi taşlak ve yakışiksız ve bed-endām şey'e dēnür. (4)
- el-cer'abet** Daḥrecet vezninde şuyı eyüce ve hoşca içmek ma'nāsınadır. *Yuqālu* (5) جرعب الماء اذا شرب به شربا جيدا
- el-cur'üb** Cumhūr vezninde şuyı şiddetle içen (6) iri ve nā-tıraş kimseye dēnür.
- el-icri'bāb** İcli'bāb vezninde yere yıkılıp düşmek (7) ma'nāsınadır maşrū' gibi. *Yuqālu* اجرعب الرجل اذا صرع
- el-cizb** Zā-yı mu'ceme (8) ile ḥizb vezninde naşib ve ḥişşe ma'nāsınadır.
- el-cuzb** Cīm'iñ zammıyla ḳullara dēnür. (9) 'Abīd ma'nāsına ki 'abdiñ cem'īdir. Şārihiñ beyānına göre ism-i cem'īdir. *Yuqālu* له جزب كثير اى عيد (10)
- Benū Cuzeybet** Cuheyneṭ vezninde bir ḳabīledir, cuzb lafzından fu'ayletdir. (11)
- el-miczeb** Minber vezninde hoş-siret ve pākīze-ṭinet ādama dēnür. *Yuqālu* مجزب اى الحسن السيرة الظاهرة (12) رجل
- el-cesreb** Sīn'le ca'fer vezninde uzun şey'e (13) dēnür. İnsan olsun sā'iri olsun. Şāriḥ dēr ki bu cesr ile serb kelimelerinden (14) menḥūtdur.

- el-ceşb** Cīm'îñ fetḥi ve şīn-ı mu'cemeniñ sükūnuyla ta'ām ğalīz olmak, 'ala-ķavlin (15) ķatķısız olmak ma'nāsınadır. *Yuķālu* والرابع اذا غلظ او صار بلا ادم (16) جشب الطعام وجشب جشبا من الباب الاول ve unı yā bulġurı iri öġütmek ma'nāsınadır. (17) *Yuķālu* جشب الله شبابه ve 'Arablar يقال جشبه اذا طحنه جريشا dérler. Ezhebehu ma'nāsına ya'ni (18) "Ḥaķ ta'āla āndan civānlık revnāķını izāle édüp pīr ādem gibi vücūdunı yābis ve bī- (19) tāb ve terāvet eylesün!" ve ba'zılar رداء lafzıyla tefsīr étdiler ya'ni جشبه الله dérler. (20) "Ānı dün ve redī ve kemter eylesün!" ma'nāsına ve 'ala-ķavlin aķmā'ehu ma'nāsınadır ki "Şuveri (21) ve ma'nevī ḥor ve ḥaķīr eylesün!" démekdir. Ve ceşb ma'nā-yı evvelde vaşf-bi'l-maşdar olur ki (22) ğalīz ta'āma yāḥūd ķatķısız ta'āma dénür.
- el-ceşib** Ketif vezninde. Ve
- el-micşāb** (23) Miḥrāb vezninde. Ve
- el-ceşīb** Emīr vezninde. Ve
- el-mecşüb** Meczüb vezninde bunlarda ğalīz (24) yāḥūd ķatķısız ta'āma dénür. *Yuķālu* طعام جشب وجشب ومجشاب وجشيب ومجشوب (25) ای غليظ او بلا ادم
- el-ceşüb** Şabūr vezninde vücūdı ķurı ve ḥuşūnetlü bodur (26) 'avrata dénür.
- el-ceşīb** Emīr vezninde mutlakā ḥaşin ve ğalīz ve beşi' ve nāzībā şey'e (27) dénür. Ve dā'imā bulġūr gibi ğılzat ve ḥuşūnetli ta'ām ekl éden kimseye dénür.
- el-ceşūbet** (28) Cīm'îñ zammıyla ğılzat ve ḥuşūnetli ta'ām ekl éder olmak ma'nāsınadır. *Yuķālu* جشب (29) الرجل جشوبة من الباب الخامس اذا كان سيء المأكل
- Benū Ceşīb** Emīr vezninde (30) 'Arabdan bir baṭndır.
- el-micşeb** Mīnber vezninde bünyesi iri tenū-mend bahādıra dénür. (31)

- el-muceşşeb Mu'azzam vezninde ma'şeti dürtüşt ve haşin olan kimseye dénür.
- el-cuşb
- 173 (1) Cīm'iñ zammıyla nār kabuqlarına dénür, kuşûru'r-rummān ma'nāsına, müfredi çeşibdir.
- el-ca'bet (2) Temret vezninde oq kıburına dénür. Ve bir nev'ine kandil dérler. Ve terkeş dađı dénür cem'î (3) ci'āb gelir, cīm'iñ kesriyle *Yuqālu* نكبت جمعته ای كنانته
- el-ca'b Şa'b vezninde (4) terkeş yapmak ma'nāsınadır. *Yuqālu* (5) جمع الجعبة جمعاً من الباب الثاني إذا حتمها ve bir nesneyi ters döndürmek ma'nāsınadır. İçini taşra çevirmek gibi. *Yuqālu* (6) قلبه جمعته ای جمع Ve yere çalmak ma'nāsınadır. *Yuqālu* (7) جمعته إذا صرعه Ve ca'b deve kıgınıñ kümelenmiş küçükçe yığına dénür.
- el-ce'āb (8) Şeddād vezninde terkeş düzen kimseye dénür.
- el-ci'ābet Kitābet vezninde terkeşçilik (9) hırfetine dénür, muħaddisinden Ebū Bekr bin el-Ci'ābī pederi aña mensūbdur.
- et-ta'cīb Tef'ıl (10) vezninde. Ve
- el-ca'be'et Selkıyet vezninde. Ve
- el-ci'bā' Silkā' vezninde yere çalmak ma'nāsınadır. (11)
- el-inci'āb İnfī'āl vezninde.
- el-teca'ub Tefa'ul vezninde.
- et-teca'bī Teselkī vezninde (12) muṭāvi'leridir, yere çalınmak ma'nāsına. *Yuqālu* جمعته جمعياً وجمعاً وجمعاً فأنصب (13)
- el-cu'b Cīm'in zammıyla bedende göbегin altından (14) maq'adı ihāta éden pūc kemigine varınca yumuşak olan 'uzva dénür. *Yuqālu* جمعته وهو ما اندال من تحت السرة الى انفتح (15) اشتى

- el-caʿbī** Ğarbī vezninde kırmızı (16) qarıncaya dēnür cemʿi caʿbiyyāt gelir ve lügat-ı mezbûre baʿzılarıñ haţtıyla cuʿabā ʿunvânındaki (17) cīmʿiñ zammı ve elifʿiñ kaşrıyla urebā vezninde mersüm olmağla cemʿi cuʿabeyāt olur. (18)
- el-ciʿibbā** Zimikkā vezninde ve elifʿiñ meddiyle cāʿizdir. Dübüre dēnür, ist maʿnāsına. El-ciʿibbāʿet (19) bu dađi kesreteyn ve bāniñ teşdiyyeyle. Ve
- el-caʿbāʿ** Şahrāʿ vezninde ist ve maķʿada dēnür. (20)
- el-micʿab** Minber vezninde şol güreşci pehlivāna dēnür ki fenninde be-ğayet māhir (21) ve bahādır olmağla kendüsiyle güreş tutanları dāʿimā başup aşla kendi başılmaz ola. (22) *Yuķālu*
هو محب ای صریح علی وزن سکیت بصرع ولا بصرع
- el-ecʿab** Aħmer (23) vezninde şol kimsedir şişman ve qarını büyük olmağla işte gücte çabuk hareket (24) édemeyüp zaʿifüʿl-ʿamel ola. *Yuķālu*
رجل اجب ای بطین ضعیف العمل
- el-mutecaʿib** (25) Muteķarrib vezninde meyyit maʿnāsınadır ki ölümcül demekdir. *Yuķālu* بتشديد الياء هو متجب ای میت (26)
- el-cuʿbüb** ʿUşfür vezninde şol zaʿif ve zebün kişiyeye dēnür ki (27) aşla bir işe yaramaya, ʿala-ķavlin denī ve fūrū-māye yāħūd bodur kimseye dēnür.
- et-tecaʿbī** (28) Teselķī vezninde ʿasker pek çok olmağla biri biri üzere müctemiʿ ve müzdehim olmak (29) maʿnāsınadır. *Yuķālu*
جیش یجبی ای یرکب بعضه بعضا
- el-caʿbāʿ** Ğamrāʿ vezninde (30) cüssesi iri ve büyük ʿavrata vesāʿir ğayvana dēnür. *Yuķālu* جمعاء ای طخمة كبيرة (31) امرأة جمعاء ونملة وشاة
- Cuʿşub** Şā-yı müselleşe ile ķunfuz vezninde bir recül ismidir.
- 174 **el-caʿşebet** (1) Daħrecet vezninde şoğumsuzluk hırş ve şereh maʿnāsınadır. *Yuķālu* الجمشة ای الحرص والشرة (2) ماهذه

- el-cuʿdubet** Kūnfüzet vezninde ū yūzūnde peyda olan ʕabarcıklara (3) dēnūr ki yağmur yağarken haşıl olur ve örümcek evine dēnūr, beytū'l-ʿankebūt (4) maʿnāisna. Ve oğlağ henüz toğdukda iki çenesi arasında āğuz gibi lezūcetlū (5) nesneye dēnūr. Ve cuʿdubet bir recūl-i Medenî ismidir. Ve hāsız cuʿdub daği esmādandır. (6)
- el-caʿşeb** Şīn-ı muʿceme ile caʿfer vezninde uzun boylu cūşsesi ʕalın ve tenū-mend kişiyeye (7) dēnūr.
- el-caʿneb** Nūn'la ʕaşrū'l-ʕāmet kimseye dēnūr.
- cağib** Ğayn-ı muʿceme ile ketif (8) vezninde bir lafızdır ki şeğib kelimesine itbāʿen zıkr olunur. Müfred olarak bir isme zıkr (9) olunmaz. *Yuḡālu* رجل شغب جغب yaʿni pek müfsid ve fitnekār kimsedir.
- el-celb** Darb (10) vezninde. Ve
- el-celeb** Taʿab vezninde deve ve ʕoyun ve cāriye maḡūlesini beyʿ için bir yerden (11) āğer yere sürüp eylemek maʿnāsınadır ki sürūñ götürmek taʿbīr olunur. *Yuḡālu* جلبه جلبا من الباب الاول والثاني اذا ساقه من موضع الى آخر (12) ve bu maʿnāda daği lāzım olur. (13) *Yuḡālu* جلبه جلب هو اي انساق ve nās ğurīv ve feryād ve çığıltı eylemek maʿnāsınadır. *Yuḡālu* (14) جلب القوم اذا صاحوا وصوتوا وكسب kesb ü kār tarīkına dūrüşmek maʿnāsınadır. *Yuḡālu* (15) جلب لاهله اذا كسب وطلب واحتمل ve at ʕoşarken daha ziyāde ḡahiş ve ğayret (16) gelüp iḡdām eylemekle refīḡlarni sebḡ eylesün deyü rākibi yāğūd ardında olan kimse (17) ata ḡayḡırmak maʿnāsınadır. *Yuḡālu* جلب على الفرس اذا زجره müellif bunu tekrār (18) eylemişdir. Ve ʕan ʕurumak maʿnāsınadır. *Yuḡālu* جلب الدم اذا يبس ve bir kimseye şerr ü mażarrat (19) işāline dāʿir vaʿid ile taḡvīf ve tehdīd eylemek maʿnāsınadır. *Yuḡālu* جلب فلانا اذا (20) توعدده بشر Ve

cemā'at cem' eylemek ma'nāsınadır. *Yukālu* جلب الجمع ای جمعه ve yara (21) oñulmak ma'nāsınadır. *Yukālu* جلب الجرح اذا برأ ve birirmek ictimā' ma'nāsınadır. *Yukālu* (22) جلب الشيء جلبا من الباب الرابع اذا اجتمع جلب عليه جلبا من الباب الاول اذا جنى عليه *Yukālu* (23)

el-ictilāb İfti'āl vezninde (24) bu daħi sürüñ sürüp getürmek ma'nāsınadır.

Yukālu اجتلبه بمعنى جلبه

el-incilāb (25) İnfī'āl vezninde muṭāvi'idir. *Yukālu* جلبه فاجلب

el-isticlāb Bir kimse kendi ṭarafına (26) sürüñ sürülüp gelmesini ṭaleb eylemek ma'nāsınadır. *Yukālu* استجلبه اذا طلب ان يجلب له (27)

el-celeb Fethateynle bir maħalden sürülüp götürülen mevāṣī ve sebāya maḳūlesine dēnür ki (28) süreḳ ta'bir olunur meclüb ma'nāsınadır.

Yukālu الخليل وغيرها (29) اشترى من الجلب وهو ما جلب من eclāb gelür ve celeb ğırıv ve feryād ve çığıltıya dēnür. *Yukālu* (30) ما هذا الجلب ای اختلاط الصوت ve şol celeb ki işbu *لا جلب ولا جنب* (31) ḥadişiyle nehy-i şer'ī vārid olmuşdur.

Muḥaddisīn ma'nāsında iḥtilāf eylemişdir. Ba'zıları dēdi ki

175

(1) celeb ḳuşu meydānda biriniñ atı ḳoşup giderken bir nice kimseler ḥıyānetle atı (2) şaşırıp yüzni döndürmek için ğırıv ve feryād eylemekden 'ibāretdir ve ba'zıları 'indinde (3) voyvodalar zekāt sevāyimini kendi ḳurbalarında olan Miyāh semtine yāḥūd şehrlerine celb (4) için māl aşḫābına teklīf eylemektir. Pes bu menhī olmağla buldukları mer'āda varup (5) zekātlarını aḥz eylemek lāzımdır. 'Ala-ḳavlin voyvoda kendisi sürüntüñ üzerine varmayup (6) bir maħalle nüzül oradan ādem irsāl ve sürüyi ṭarafına celb édüp meḳş eylediği (7) yerden zekātü almaktır yāḥūd ḳoşu ve yarış meydānında bir kimseye ārḳasından gelmek

zamnında (8) sipāriş eylemekle ol kimse ārkasından at ile sürüp cā-be-cā haykırarak teşvīk (9) ve tehyīc eylemekden ‘ibāretidir. Bu resme vaz^c ve hareket atıñ cerinde me‘ūnet olmağla envā^c-ı (10) hīleden olduğına mebnī nehy vārid olmuştur. Ve ceneb lafzı maḥallinde zıkr olunur inşā³ (11) Allāh ta‘āla.

el-celebet Feteḥātla bu daḡi ġırīv ve feryād ve ihtilāt-ı aşvāt ma‘nāsınadır. (12)

el-celībet Ḥabībet vezninde. Ve

el-celūbet Şabūret vezninde bunlar da bir maḥalden celb (13) olunan sürege dēnür ve celeb gibi ve celūbet erkek develere dēnür. ‘Ala-ķavlin şol (14) develere dēnür ki ānlara metā^c ya‘ni eşāşü’l-beyt taḥmīl olunur ola . Müfredi ve cem‘ (15) müsāvīdir.

el-iclāb Hemzeniñ kesriyle nās ġırīv Ve feryād ve şamāta eylemek ma‘nāsınadır. (16) *Yuḡālu* اجلب القوم بمعنى جلبوا و ve vüçūh-ı kesb ve kāra devrişmek ve kazanç tarīķine (17) çabalamak ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* اجلب الرجل لاهله اذا كسب وطلب واحتمل ve ata zecr (18) ve azār ile haykırmak ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* اجلب على الفرس اذا زجره ve kan kurumak (19) ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* اجلب الدم اذا يسس ve bir kimseyi şerr ü mażarrat va‘diyle taḡvīf (20) eylemek ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* اجلب فلانا اذا توعدده بشر ve cemā‘at cem^c eylemek ma‘nāsınadır. (21) *Yuḡālu* اجلب الرجل اذا جمع الجمع ve deve hāvutunuñ ḫaṭabına yaş deri ķaplayup (22) üzerinde kurumak ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* اجلب قته اي عشاء الجمل الرطب حتى يسس (23) Ve yardım eylemek ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* اجلب فلانا اي اعانه Ve birirmek ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* (24) اجلب القوم اذا تجمعوا ve heykel ve bāzū-bend maḡūlesini meşīn içre vaz^c eylemek (25) ma‘nāsınadır ki murād üzerine meşīn ķaplamaktır. Nete ki ba‘zı at gerdānına

taķılan (26) nüŝhalara meŝin ķaplayup dikerler. Ve iclāb bir kimsenin nāķaları erkek köŝek (27) toęurmak ma'nasınadır.

Yuķālu اجلب فلان ای و لدت ابه ذكورا

et-teclīb (28) Tef'ıl vezninde bu dađı ğırıv ve feryād eylemek ma'nasınadır.

Ve ata zecr ve azār ile (29) ĥayķırmak ma'nasınadır ki murād müsābaķa atları gelüp geęerken biriniñ ardından teŝvıķ (30) ięün çağırılmaktan ibāretidir. Ve men' eylemek ma'nasınadır. *Yuķālu*

جلبه اذا متعه ve bir miķdar (31) yük ve keęe maķūlesini çamur gibi nesne ile tılā édüp nāķeniñ memesine bend eylemek

176

(1) ma'nasınadır ta ki yavrısı baŝıyla nāķeniñ memesine urmaya,

teķūlu (2) جلب ضرع حلوتك

el-celīb

Emir vezninde bir yerden aķer yere naķl ve celb olunan nesneye

dénür. *Yuķālu* (3) عبد جلب ای مجلوب cem'ı celbā gelür, katlā gibi ve culebā' gelür ķutelā' gibi. *Yuķālu* (4)

امراة جلب من نسوة جلي وجلائب

el-mucellib

Muĥaddiŝ vezninde ziyādesiyle ğüröldeyen (5) řarrāķalu ğök

ğürültisine dénür. *Yuķālu* رعد مجلب ای مصوت

el-cellābet

Cim'in (6) fetĥi ve lām'in teŝdidiyle. Ve

el-mucellibet

Muĥaddiŝet vezninde. Ve

el-cilibbānet

Kesreteyne (7) ve teŝdīd-i bā'yla. Ve

el-cilinbānet

Kesreteynle. Ve

el-culubnānet

Žammeteynle kelb gibi yüze çağırıcı, (8) ŝaltāķ ve salīta ve yāve-

ğüy bed-ĥüy 'avrata dénür. *Yuķālu* (9) امراة جلابة و مجلبة

وجلبنانة و جلبنانة و جلبنانة ای مصوتة صحابة مهذارة سيئة الخلق

el-culubbān

(10) Žammeteyn ve teŝdīd-i bā'yla. Ve

el-celebbān

Fethateyn ve teŝdīd-i bāyle ŝamātacı ŝaltāķ ve çağırĝan (11)

kiŝiye dénür. *Yuķālu* رجل جلبان و جلبان ای ذو جلبية

el-culbet

Curat vezninde (12) oñulmaya başlayan yaranın mühresine dênür ki yaranın üzerinde kabuğ tarzında tekevün (13) éden dericikden 'ibâretidir. Ve culbet şehâb kıt'asına dênür ve moloz ve çakıl yığımına (14) dênür ki biri biri üzere müterâkim olmağla devâbbiñ mürûruna mâni' olur. Ve bölük bölük (15) bitmiş otlak parçalarına dênür. Ve kaht ve galâ ve şiddet üzere olan seneye dênür. *Yuḳālu* (16) **وقعوا في الجلبة أي السنة الشديدة وسهر** ve sebz ve muṭarra mîşe ağaçlarına dênür. Ve zemânin (17) şeddet ve miḥnetine dênür. *Yuḳālu* **إصابتنا جلبة الزمان أي شدته** ve açlık cū' ma'nâsınadır (18) ve deve hāvutunuñ haṭabına çekilen deriye ve meşîne dênür ve deve semerine üstivâr (19) étdikleri demür alete dênür. Semerün kaşları gibi. Ve şol halka ve çapraz maḳûlesi (20) küçük demür parçasına dênür ki anıñla kırık çanak maḳûlesi kinedlenür ve şol (21) nüşha ve heykel ve bâzû-bend maḳûlesine dênür ki üzerine meşîn kaplanup dikilmiş ola. (22) Mü'ellifin **والعودة تخرز عليها جلد** 'ibâretiyle irâd eylemekle ol güne terceme olundu. (23) Lâkin muḳademce ve *Yuḳālu* **واجلب الرجل اذا جعل العودة في جلبة** 'ibâresi karînesiyle (24) şavâb olan **والجلدة تخرز على العودة** ünvanında olmaktadır ki culbet nüşha ve bâzû-bend (25) maḳûlesine kapanan deri ve meşîn demek olur inteha. Ve culbetu's-sikkîn bıçağın zivânasına (26) dênür ki bıçağın şapnı demürine kavuşdıran nesnedir. Ve şol tamuzlığa ve mayaya (27) dênür ki yoğurd olmak için süde çalınur. Ve culbet buḳ'at ma'nâsınadır ki etrafınıñ (28) hey'etinden ḥaric arz kıt'asına dênür ve culbet bir nev' otluğ adıdır bunların mecmû'unda (29) cem'leri culbdur hâ'sız.

el-cilb

Cîm'iñ kesriyle, deve pālânına dênür, cemî'-i edevât (30) u ḥaşviyyatıyla; 'ala-ḳavlin pālânın örtüsüne dênür yâḥūd ḳolansız

ve ipsiz vesā'ir (31) edevātsiz yalnız ağacına dēnür ki ḥaṭab ta'bir olunur.

- el-culb** Cīm'iñ zammı
- 177 (1) ve kesriyle yağmursuz seḥāba dēnür. 'Ala-ḳavlin ufḳdan ṭağ gibi arḳuru gerilüp ḳalḳan (2) seḥāba dēnür. Ve culb cīm'iñ zammıyla gēceniñ sevād ve zūlmetine dēnür ve bir mevzi' adıdır. (3)
- el-cilbāb** Cīm'iñ kesriyle. Ve
- el-cilibbāb** Sinimmār vezninde gömlege dēnür, ḳamīs (4) ma'nāsına. *Yuḳālu* لبس جلبابه وجلبابه ای قيصه Ve cilbāb nisvān ṭa'ifesine maḥşuş (5) bir nev' şevb-i vās'ia dēnür ki ḳardan şağır olur ve üstlük dēdikleridir. 'Ala-ḳavlin (6) büründükleri cāra dēnür ki 'Arabistān'da nisvān aña cellābiyy ta'bir éderler. Bu diyārlarda (7) ferāce anıñ bedelidir ve 'inde'l-ba'z nisvānıñ baş örtülerine dēnür. Ḥimār ma'nāsına. (8) Ve cilbāb mülk ve memleket ma'nāsına müsta'meldir. *Yuḳālu* نزعوا جلبابه ای عزلوا عن ملكه (9) Nete ki ḳamış ile daḫi mülk ve vilāyetden kināye olunur.
- el-celbebet** Daḥrecet vezninde (10) cilbāb giydirmek ma'nāsınadır.
- et-tecelbub** Tedaḥruc vezninde cilbāb giymek ma'nāsınadır. (11) *Yuḳālu* جلبه قجلب
- el-celenbāt** Fethateynle şışmān ḥātūna dēnür.
- el-cullāb** Zunnār (12) vezninde gül-āb-ı Farisī mu'arrebîdir ki gül şuyu dēnür. Ve Cullāb Raḳqa eyāletinde şehri Ruhā (13) ḳurbünde bir ḳarye adıdır. Ve orada bir nehriñ ismidir. mü'erriḥînden 'Ali bin Muḥammed el-Cullābi ol (14) ḳaryedendir.
- Cillīb** Sikkīt vezninde bir mevzi'dir.
- el-culubbān** Zammateynle ve bā'nıñ teşdidiyle. (15) Ve
- el-culbān** 'Uşmān vezninde burḳaḳ ta'bir olunan ḡallege dēnür. Ve şol ḳubūra dēnür ki (16) gönden ve saḫtiyāndan ṭağarcıḳ şeklinde

diküp içine kılıc ve çamcı maķūlesi alāt (17) ve edevāt vaż' éderler yāhūd kıřāb ğimd ya'ni kılıcı kıınıyla ve bağıyla içine vaż' (18) étdikleri çarfa dénür.

el-yencelib Yencezibu vezninde ki muzāri' bünyesiyledir şol (19) boncuğa dénür ki efsûnkārlar ba'zı kimseyi cezb ve tesdîr için yāhūd firār édeni (20) ircā' için aña efsûn idüp i'māl éderler. *Yeķūlune:* اهـيـذه يـنجـلب ان يـقم وان (21) يشب في الاصل bu, fi'1-i muzāri' dir. *يـنجـلب يـنجـلب* diyerek efsûn éderler idi. Ba'cdehu (22) giderek tenkîr ile isim olundu.

el-dā'iretü'l muctelebet Ki dā'iretü'l-mucteleb dađı dérler. (23) 'İlm-i 'arūz dā'irelerinden bir dā'iredir. Bi'l-işāret hāvī olduđı bađūruñ keşret ve ictimāhı (24) bā'is-i tesmiyedir. Zirā seri' muķtađab ve hafif ve münserih ve muzāri' ve müctes bađrlerni (25) müştemildir yāhūd bađrlerniñ dā'ire-i uhrādan müctelib olması sebep-i tesmiyedir. Meşelā müfā'ilin (26) bađr-i tavīleden ve fā'ilātün medīdden ve müstef'ilün basītden ictilāb olunmuşdur.

el-Culeybīb (27) Musağgar bünyesiyle kuneydîl vezninde aşhābdan bir zātıdır.

el-cilhāb Hā-yı mühmele ile sirdāb (28) vezninde. Ve

el-cilhābet Hāyle pek pîr ve salğorde kimseye dénür ve gövdesi dađametlü (29) olduđı hāde eclağ ya'ni başınıñ iki tarafında kııl olmamak vechiyle kel olan kimseye (30) dénür.

el-celhab Ca'fer vezninde. Ve

el-celāhib Cîmiñ fethiyle cilhāb ma'nāsınadır. (31)

el-cilhābb Teşdîd-i bā'yla kıřşebb vezninde uzun kimseye dénür.

el-muclehibbet Muţma'innet vezninde.

178 (1) bir yere toplanup birikmiş develere dénür. *Yuķālu*

اهـل مـجـلـبـة اى مـجـلـبـة

Celhab Ca'fer (2) vezninde bir recül ismidir.

- el-iclihbāb** Hā-yı mu'ceme ile i'şīşāb vezninde düşmek (3) ma'nāsınadır. *Yukālu* ضربه فاجلب أي سقط
- el-celdeb** Ca'fer vezninde şulb ve şedīd (4) olan şeye dēnür.
- el-cel'ab** ve
- el-cel'ābet** Cīmleriñ fethiyle. Ve
- el-cela'ba** Hābneṭa vezninde (5) ve elif'ıñ meddiyle cā'izdir. Ğalīz ve nā-tırāş ve cāfi ve şırrır kimseye dēnür ve şol deveye (6) dēnür ki şaşkın ve oğüz ādem gibi sersem ve sebük-mağz olmağla yürümekde şitāb ve sür'atle (7) beyhūde çabalayup iqdām éder ola. Aña 'acrefiyyet dañi dēnür mü'ennesinde cel'abāt dēnür (8) hā'yla.
- el-cela'bā** Kāranbā vezninde gözi yiti şedīdü'l-başar, göregen kişiyeye dēnür. (9) *Yukālu* رجل جلعي العين أي شديد البصر
- el-cela'bāt** Hābenṭāt vezninde yük götürmekde (10) ve yola gitmekde kavī ve şedīd olan nāḳaya dēnür ve ziyāde pīrlikten beli kemān gibi (11) egilüp düşkün olan nāḳaya dēnür.
- el-cili'bānet** Cilinbānet vezninde ve mürādifidir ki (12) zıkr olundu.
- el-icli'bāb** İclihbāb vezninde uzanıb yatmak ma'nāsınadır. *Yukālu* (13) اجلب الرجل اذا اضطجع وامتد ve gitmek ma'nāsınadır. *Yukālu* اجلب فلان أي ذهب (14) ve çoğalmak ma'nāsınadır. *Yukālu* اجلب الشيء اذا كثر ve yürümekde çabalayup cidd u cehd (15) eylemek ma'nāsınadır. *Yukālu* اجلب الرجل اذا جد في السير
- el-mucle'ibb** Muṭma'inn vezninde (16) be-ğāyet şerīr ve şerrinde nāfiz ve māzī olan kimseye dēnür ve keşirü'l-ḳamş ya'ni çok (17) selindi getüren sél şuyuna dēnür. *Yukālu* سيل مجلب أي كثير القمش
- cel'ab** (18) Ca'fer vezninde Medīne'de bir tağıñ ismidir.
- Dāretu'l-Cel'ab** ve
- Dāretu'l-Cila'b** Ki sibecl (19) vezninde bir mevzi' adıdır.

- el-culhüb Cumhūr vezninde ferici büyük ‘avrata dēnür. (20) *Yuḳālu*
امرأة جلهوب أى العظيمة الركب
- el-cilhāb Cilbāb vezninde dereye dēnür. (21)
- el-cenb Cīm’iñ fetḥi ve nūn’uñ sükūnuyla. Ve
- el-cānib Nūn’uñ kesriyle. Ve
- el-cenebet (22) Feteḥatla yāna dēnür şaḳḳ ma‘nāsına insanıñ vesā’ir nesneniñ

olsun. Cem‘leri cenüb gelür cīmiñ (23) zammıyla ve cevānib ve cenā’ib gelür mü‘ellifiñ Başāir’de beyānına göre aşl cenb māddeşi (24) cāriḥaya ya‘ni insan ve ḥayvaniñ şaḳḳına mevzū‘dur ki yān ta‘bīr olunur ve bi’l-isri‘āre (25) ol yāndan yaña olan semt ve nāḥīyedir daḥi isti‘māl olunur. Nete ki yemīn ve şimāl daḥi (26) böylecedir. Ve cānib kelimesi ism-i fā‘il nesebīdir semt ve nāḥīye ma‘nāsınadır ve yān ve cenb (27) ma‘nāsına olur inteha. Ve cenb kelimesi maşdar olur. Bir kimsenin yanı ağrımak ma‘nāsınadır. (28) *Yuḳālu*

جنب الرجل مینیا للمعمول كعنى إذا شكى جنبه واشبو * اتق الله في جنبه
(29) لا تغتله ولا تغشه ولا تقده في ساقه * meşelini ba‘zılar i‘bāretiyle
tefsīr eylediler ki ānı (30) görmez yanından gelüp aḥz ve ihlāk ve ayağını bir fitneye ilkā eylemekden taḥzīrdir ve ba‘zılar (31) burada cenb kelimesi vaḳî‘ā ya‘ni faşl ve mezemmet ve şetm ile tefsīr eylediler ki bu daḥi

179

(1) mecāzdır. Ya‘ni “Āniñ ḥaḳḳında nā-sezā söyleme!” dēmekdir. Ve fıḳra-i şāniye sāk-ı şecere ḳavādiḥ ya‘ni (2) ağac ḳurdu iḳā‘ından müste‘ārdir. Mütercim dēr ki Beyḍāvī

(3) [يا حسرتنا على ما فرطت

(4) في جنب الله] الآية كريمة سمعنى في جانبه أى في حقه وهو طاعته وهو كناية فيها

مبالغة وقيل في ذاته على تقدير مضاف كالطاعة وقيل في قرينه
(5) eylemişdir. Pes her ḥâlde mecāz olur. Lüzum yāḥūd mücāveret ‘alāḳasıyla. Ve zāt irāde (6) olundukda kināye olur.

Nete ki şāhib-i Keşşāf beyān eylemişdir lākin kināyede maʿnā-yı (7) ḥaḳkî daḥi irāde eylemek cāʿiz olmağla kināye olması mübhemdir. Zīrā Ḥaḳ taʿāla cārihadan (8) münezzehtir inteha. Ve cenb maşdar olur. Öte kaçmak ve defʿ eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu* جنباً إذا دفعه (9) جنبه ای کسی جنبه (10) Ve ibʿād eylemek maʿnāsınadır. *Yuḳālu* جنبه ای ابعد Ve müştāk olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* جنبه ای اشتاق (11) Ve bir yere ġarīb olarak nezīl olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* جنب في بني فلان (12) müʿellif bu maʿnāyı tekrār eylemişdir ve bir nesneye kemāl-i ḥāhiş ü ārzū (13) sebebiyle muḫtarib ve bī-ḳarār olmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu* جنب اليه و جنب جنباً من الباب (14) الاول والرابع اذا قلتي ve cenb her şeyin göm ve muʿzam ve ekser olan yerine dēnür. (15) Meşelā cenbu'l-baḥr deryāniñ engin yeridir ve Cenb Yemen'de bir ḳabiledir yāḥūd ehl-i ḳabileniñ (16) laḳabıdır, mensûb olacak pederleri degildir. Ve Cenb bin ʿAbdullah el-Kūfî muḥaddişindendir. (17)

el-cenīb

Emīr vezninde şol kimsedir ki müteʿakkıfan yaʿni yürürken yengec gibi bir yanı üzere (18) yanc yanc yürür ola. *Yuḳālu* رجل جنيب أي كأنه يمشى في جانب متعقفا ve cenīb yedek (19) ātına dēnür. Yanda çekilüp gittiğiün. *Yuḳālu* فرس جنيب وخيل جنائب ve cenb (20) şāriḥ dēr ki burada ceneb ki fetḫateynledir ism-i cemʿidir inteha. Ve cenīb bir nevʿi aʿlā ḥurma (21) ādıdır.

el-mucānebet Mefāʿalet vezninde. Ve

el-cināb

Cīm'iñ kesriyle bir kimseniñ yanına varmak (22) maʿnāsınadır. *Yuḳālu* جنبه مجانبه وجنابا اذا صار الى جنبه Ve bir kimseden yanlayup

mübā'adet (23) eylemek ma'nāsınadır. Bu şüretde azdāddan olur.

Yuḳālu جانيه اى باعده

cāru'l-cenb (24) Cīm'iñ fetḫi ve nūn'uñ sükūnuyla şol ḳomşudur ki ḥānesi seniñ ḥāneñe bitişik olmağla (25) yanında ola. *Yuḳālu*

هو له جار الجنب اى اللازق به الى جنبه

eş-şāhib bi'l-cenb (26) Sefer yoldaşına dēnür ki seferde dā'imā yanında ola.

Yuḳālu صاحبك فى السفر (27) هو صاحب الجنب اى

el-cāru'l-cunub Zāmmeteynle kendi ḳavm ve 'aşiretinden olmayan ya'ni (28) yabancı tā'rifeden olan ḳomşudur ki bu' d ma'nāsındandır.

Yuḳālu جارك من غير قومك (29) هو الجار الجنب وهو

el-cenābet Cīm'iñ fetḫiyle. Ve

el-cenbet Temret vezninde ve fetḫātla (30) lügatdır. Yanda olan nesneye dēnür ve *minhu* جنباتها الانف و جنباتها ويحرك اى جنباه (31) ya'ni burnu iki taraflu ihāta éden ḳanadlarıdır.

el-mucennebet Mu'azzamet vezninde 'askeriñ

180

(1) muḳaddimesine dēnür ki çarḳacı ta'bīr olunur. *Yuḳālu*

هم المجنبة للجيش اى المقدمة

el-mucennibetān (2) Teşniye ve ism-i fā'il bünyesiyle 'askeriñ şağ ve şol ḳolarına itlāk olunur. Meymene ve meysere (3) ma'nāsına. *Yuḳālu*

كان فى احدى المجنبتين وهما المينة والميسرة

el-ceneb Fetḫateynle. Ve

el-mecneb (4) Maḳ'ad vezninde bir nesneyi itüp yanına toğru çekmek

ma'nāsınadır. Yedek çekmek gibi. *Yuḳālu* جنبه (5)

جنبها ومجنبا اذا قاده الى جنبه

'arız olan āğsaḳlık (6) gibi yürüyüş ḫāline dēnür ki yanlarını çekerek yan yan yürümekden 'ibāretdir. Ba'zen pek (7) şusuzlukdan ve ba'zen futûrdan nāşî olur. Ve ceneb zîyādesiyle şusuzlukdan deveniñ (8) öykeni yanına yapışmak ma'nāsınadır.

Ve *kaşır* nesneye dênür ve şol ceneb ki **جنب (9) لاجلب ولا** hadîşinde vârid olmuşdur. Ödül meydânında yanınca bir yedek at alup altında (10) olan at yoruldukda ol yedege binüp bu vecihle aherleri sebķ eylemekden ʿibâretidir. (11) Ve zekât huşûşunda ceneb zekât-ı emvâl alan voyvoda maħall-i zekât olan yerden baʿîd (12) mevziʿe varup emvâliñ yanına gelmesini emr eylemek yâhûd māl şâhibi mālını mevziʿnden (13) tebʿîd eylemekle voyvoda taleb-i zekât için dūr u dırâz tekellüfle varmağa muhtâc olmakdan (14) ʿibâretidir. Hülâşa celeb ve ceneb iki mâddede olacaktadırlar. Biri sibâķ ve biri zekât (15) huşûşundadır. İkisinden daħi nehy-i şerʿî şâdir olmuşdur. Nete ki **جنب** mâddesinde (16) beyân olundu.

el-mecnüb ve

el-mucennneb Muʿazzam vezninde yedekde çekilen nesnedir yedek atı (17) gibi.

el-cunnâb Rummân vezninde bir kimsenin yanında beraber gezen kişiye dênür. **جنابك ای مسأرك الى جنبك (18) هو** *Yuķālu*

el-cenîbetân Cîmʿiñ fetħi ve teşniye bünyesiyle deveniñ iki (19) yanlarına maħmûl olan yük denklerine dênür. Müfredi cenîbetdir ve cenîbet üç yaşına (20) girmiş koyunuñ yüküne dênür şüfüʿs-şeniyy maʿnâsına.

el-cānib ve

el-cunub Zammeteynle. (21) Ve

el-ecnebiyy ve

el-ecneb Aħmer vezninde serd ve serkeş hayvana dênür. Ve ğarîb ve bigāneye (22) dênür. Ve cānib muķāranetinden ictināb olunan zelîl ve maħķūr kimseye dênür. Ve iki ard (23) ayaklarınıñ mā-beyni meydānlu, satanı açık olan ata dênür ki medîħasındandır.

el-cenbet (24) Termet vezninde. Ve

el-cinābet Kitābet vezninde isimlerdir, garfblige ve bīgānelige dēnür. Ve cenbet (25) nāsdan çekilüp ‘uzlet eylemege dēnür. *Yuḡālu* رجل ذو جنبه ای اصترال من الناس (26) ve nāhiye ma‘nāsınadır. Deveniñ eyegü derisine dēnür ki andan ‘ulbe düzilür içine (27) süd şağılır ve şol ħurde ağaclara dēnür ki yaz mevsiminde tāzelenüp yapraqlanur. (28) ‘Ala-ḡavlin sebze ile şecer beyninde berzaḡ olan nebāta dēnür. Ve cenbet esāmî-i recāldendir. (29) Cenbe bin Tārīḡ zemān-ı ħilāfet-i Şiddīḡ-ı Ekber’de iddi‘ā-yı nübüvvet éden secāḡ nām ‘avretiñ (30) mü‘ezzini ismidir. Ve ‘Abdullah bin Cenbe imām-ı naḡv olan Müberred’iñ üstādıdır.

et-tecnīb Tef‘īl (31) vezninde bir nesneden yanlayup ba‘īd olmak ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* جنبه تجنبا اذا بعد عنه

181

(1) Ve ba‘īd eylemek ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* جنبه اياه ای بعده عنه
 Ve sürüye erkek şalıvermemek (2) ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* جنب الرجل اذا لم يرسل الفحل في ابه وغنمه
 Ve bir kimseniñ (3) mevāşileriniñ südi çekilüp kesilmek ma‘nāsınadır. *Yuḡālu* الجانب اليانهم (4) جنب القوم اذا انقطعت
 Ve tecnīb isim olur atıñ ard ayaklarında olan tevtīr ve inḡināḡ ḡāletine dēnür ki (5) ayaklarınıñ sinirleri dik ve toḡrı olmayup nev‘an maḡavves olmakdan ‘ibāretdir ve bu at (6) kısmında şıfat-ı medīḡadır. *Yuḡālu* جنبه تجنبا ای انحناء
 ve bu ma‘nāda (7) tecnīb tevtīr ve temtūn gibi isimdir. Gerçe fi’l-aşl maşdardır.

et-tecennub Tefa‘ul vazninde. (8) Ve

el-ictināb İfti‘āl vezninde. Ve

el-mucānebe ve

et-tecānub Buñlarda bir nesneden yanlayup ba‘īd (9) olmak ma‘nāsınadır.

Yuḡālu جنبه واجتنبه وجانبه وتجنبه ای بعد عنه

- el-cenib** Ketif (10) vezninde Bedevî ve hayme-nişîn A'râbdan şol kimsedir ki mihmân gelmek havfından nâşî yol (11) ağzı olan semtden bir tarafa çekilüp alargada ikâmet éder ola. *Yuḡālu* رجل جنب (12)
 أى يجنب قارعة الطريق مخافة طروق الاضياف
- el-cenābet** Cīm'iñ fetḥiyle inzāl-i (13) menī sebebiyle ḡusl farz olmak ma'nāsınadır ki bu'd ma'nāsından me'hūzdur. Zīrā ḡable'l-ḡusl (14) ḡurubāt-ı ilahiyeden ba'īd olur. Lafz-ı merḡūm itlākāt-ı şer'iyededir. *Yuḡālu* جنب الرجل (15)
 وجنب جنابة من الباب الرابع والخامس
- el-cunub** Žammeteynle cenābetlü olan kimseye (16) dénür. Müfredi ve teşniyesi ve cem'î ve müzekker ve mü'enneşi berāberdir. *Yuḡālu*
 هو وهما وهم وهى جنب (17) zīra maşdar mecrāsına cāri olan esmādandır. Ve 'inde'lba'z şıfat olmaḡla mutaşarrıf (18) olup teşniyesinde cunubān ve cem'inde ecnāb dénür. Lakin mü'enneşinde hā'yla cunubet mesmū' (19) degildir.
- el-icnāb** Hemzeniñ kesriyle ba'īd eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu*
 اجنبه أى ابعد (20) ve cunub olup ḡusl iḡtizā eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* اجنب الرجل اذا صار جنبا (21)
 ويقال اجنب على البناء للمفعول
- el-isticnāb** Bu daḡi cunub olmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (22)
 استجنب الرجل بمعنى اجنب
- el-cenāb** Şehāb vezninde fenā' ma'nāsınadır ki sarāyiñ (23) ve hāneniñ çevresi ve ḡavlusu ve binādan ḡālî olan yeri ve şehir ve ḡal'anıñ yöresinden (24) 'ibāretdir. *Yuḡālu* رحب الجناب أى الفناء Ve raḡl ve menzīl ma'nāsınadır ve semt ve nāḡiye (25) ma'nāsınadır. Ve bir taḡın ismidir. Ve a'lām-ı ricālden Muḡammed bin 'Alî bin 'İmrān el-Cenābî (26) muḡaddiştir. Ve Ebu Cenāb et-Temīmî ve Ebu Cenāb el-Ḳaşşāb ve Ebu Cenāb bin Ebî Ḥayye ve Cenāb (27) bin

el-Hamhās ve Cenāb bin Nistās ve Cenāb bin Merşed ve Cenāb bin İbrāhīm muḥaddislerdir. (28) ve Cenāb bin Mes'ūd ve Cenāb bin 'Amr ve şu'arādandır. Ve Cenāb bir Mevzi' adıdır.

el-cunāb (29) Ğurāb vezninde zātü'l-cenb 'illetine dēnür ki göğüs içre balık etlerinde yāḥūd diyāfragma (30) dēdikleri ḥicāb-ı ḥācizde ya'ni ālāt-ı nefes ile ğidānıñ beynini ayıran perdelerde yāḥūd (31) göğsüñ iç tarafında olan ḥicābda olur bir ıssı şışdır.

el-cināb Kitāb vezninde

182

(1) At yedege gelüp yedilmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* طوع الجناب أي سلس القيادة ya'ni (2) yedlemesi āsān atdır. Ve cināb mücānebe ve mübā'ade ma'nāsınadır. Nete ki zıkr olundı ve minhu (3) *Yuḳālu* لج زيد في جناب قبح اي في مجانية اهله

el-cenābet Seḫābet vezninde şol (4) nākadır ki üzerinde şāḥibine zād u zaḫīre pahāsıyla zaḫīre- (5) keş olan ehl-i kafilēye sipāriş ve teslīm olana.

el-micneb Minber vezninde. Ve

el-mecnāb (6) Maḳ'ad vezninde çok şey'e dēnür ve ḥayırdan ve gerek şerden olsun. *Teḳūlu* تلخير الحنبا وشر الحنبا اي كثيرا (7) ان عندنا Ve micneb minber vezninde perdeye itlāk olunur sitr (8) ma'nāsına ve şol kapu taḥtası tarzında nesneye dēnür ki bal şağan kimse orada (9) siñüp arınıñ ḳoğanını oradan açup siperlenerek bal şağar. Ve micneb Ārāzī-i (10) 'Acemiñ 'Arab serḥaddına müntehi olan nihāyetine dēnür. Ve ḳalkana dēnür turs ma'nāsına ve bu (11) ma'nāda mimiñ zammıyla cā'izdir. Ve kürek ve şıyrıḳı ta'bīr olunan ālete dēnür ki demürden (12) ve taḥtadan dişsiz taraḳ şeklinde ve aşığısı yufḳa ve keskin olur ve anıñla tarlalarda (13) ve bağıçelerde dolab ve ḥavuzuñ yuḳarıları gibi ve yüksekce yerlere topraḳ çekilür. (14)

el-cenūb Şabūr vezninde şimāl muḳabili esen yele dēnür ki ḥālā kıble yeli tabīr olunur. (15) Muḥibbī Ḳaṭīb Cenūbī ḳurbünde Kevkeb-i Süheyl maṭla'ıyla Süreyyā maṭla'ınıñ aralığıdır. *Yuḳālu* (16)

هبت الجنوب وهي ریح تخالف الشمال مهبه من مطم سهيل الى مطم الثريا Müellifiñ

(17) Beşā'ir'de beyānına göre cenb-i Ka'be'den hūbūbu bā'is-i tesmiyedir. Lakin bu şimāl tarafına (18) nisbetle şahīḥ olur. Māvera' Ka'be'de olan diyāra göre mütemeşşī olmaz ve cenūb lafzınıñ (19) cem'ī cenā'ib gelür.

el-cunūb Ḳu'ūd vezninde cenūb yeli esmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (20)

جنوبا على بناء الجهول اذا اصابهم الجنوب *Yuḳālu* جنبت الريح جنوبا اذا هبت جنوبا و

اجنباوا اي دخلو في الجنوب (21) ve *Yuḳālu*

Cenūb Şabūr vezninde bir ḥātūn adıdır. (22)

el-cenābā' Cīm'iñ fethi ve medd ile.

el-cunābā' Sumānā vezninde şıbyān la'iblerinden bir güne (23) la'ib adıdır. Ve

el-cevānib Bir niçe bilāda itlāḳ olunur.

cunneb Ḳubber vezninde Başra (24) ḳāzasında bir nāḥīyedir.

el-cunebet Cīm'iñ zammıyla ve humezet vezninde dā'imā kendinden ictināb (25) olunacak şey'e dēnür. Şāriḥ dēr ki işbu fu'alet vezni ki fā'niñ zammı ve 'ayn'iñ fethiyle (26) dır. Mübālağa-i fā'il ma'nāsına mevzū'dur ve 'ayn'ın sükūnuyla mef'ül ma'nāsınadır. Ve nādiren (27) eḥadühümā āḥer ma'nāsına müsta'meldir. İşbu جنبة māddesi ki vezni evveldendir. Müellifiñ (28) tefsīrine göre gerçi ma'nā-yı mef'öldür, lākin güyā ki nāsı kendiden ictināb ve ib'ād (29) eylemekle ma'nā-yı fā'ile rāci'dir.

Cennābet Cīm'iñ fethi ve nūn'uñ teşdīdiyle fārs sahilinde (30) Ḥārek ḥışnına muḳābil bir beldedir ki Ḳarāmiḥa ḥā'ifesi oradan neş'et eylediler ve muḥaddişinden (31) 'Ali bin 'Abdūlvāḥid el-Cennābī oradandır.

el-mecnūbet Mim'iñ fethiyle şol seḥābe dēnür ki

183

(1) ānı cenūb yeli iḥdās ve sevḳ eyleye.

Cenbā' Şahrā vezninde Temīm bilādında bir (2) mevzi'dir.

- el-cennāb** Kettān vezninde esāmīdendir. Ebu'l-Cennāb el-Ḥiyevaḳī el-Ḥarezmi ki (3) Necmu'l-Kurbā ile mülakḳabdır, kibār-ı meşāyihdandır.
- Cuneyb** Zubeyr vezninde Ebū Cumu'a el-Enşārī (4) ismidir. 'Ala-ḳavin bā ile Cubeyb'dir ki, nete ki zikr olundu.
- el-cinḥāb** Hā-yı mühmele ile (5) sincāb vezninde tıḳnāz gövdelü topaç bodura dénür. *Yuḳālu* (6) رجل جنجاب ای قصير ملزز
- el-cevb** Cīm'iñ fetḥi ve vāv'iñ sükūnuyla yırtmak ḥarḳ ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (7) جابه يجوبه جوبا اذا خرقة ve kesmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (8) جابه اذا قطعه Aşl-ı terkîb (8) bu m'nāya mevzu'dur. Ve büyük çoğaya cevb dénür ,delv-i 'azîme ma'nāsına. Ve ḥātūnlariñ (9) ferācelerine dénür ve ḳalḳana dénür. Ve ocağa dénür kânūn gibi. Ve Cevb bir recül ismidir. (10) Ve bir mevzi' adıdır. Ve cevb ḳaṭ'-ı mesāfe eylemek ma'nāsına müsta'meldir. *Teḳūlu* جبت الارض (11) اذا قطعها ve gömleğe yaḳa açmak ma'nāsınadır. Nete ki yā'iden daḥi gelür. *Teḳūlu* جبت (12) القيص اجوبه واجيبه ای عملت له جيبا
- el-ictiyāb** İfti'āl vezninde bu daḥi (13) yırtmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* اجتاب (14) اجتاب Ve gömlek giymek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (15) القيص اذا لبسه (15) اجتاب البئر اذا احتفرها
- el-micveb** Minber vezninde ḳalḳana dénür.
- el-cevāb** Şavāb vezninde isimdir, sā'iliñ (16) şordığı māddeye muḳābele ve iskāt eylediği kelāma dénür. Farisīde pāsūḥ dērler. Ve bu (17) ḳaṭ' ma'nāsından meḥūz'dur.
- el-icāb** ve
- el-icābet** Hemzeleriñ kesriyle. Ve
- el-cābet** (18) Tā'at vezninde. Ve

el-mucūbet Meşūbet vezninde. Ve

el-cībet Cīm'in kesriyle cümlesi (19) cevāb ma'nāsınadır. Ve bunlarda icāb ve icābet ve mecūbet ki maşdar-ı mīmīdir, ef'alden (20) maşdarlardır. Sā'ile cevāb vérmek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* اجابه واجاب عنه وجابه (21) ve cībet, cevāb gibi isimlerdir, kemāseyüzkeru, ve minhu'l-emşālu * اسماء سمعا فاساء جابه * (22) Ba'zı maḡalde şūlāsi olarak اسماء سمعا unvānında mersūm olmaḡla mü'ellif (23) anı nefy eylemişdir. Kaldı ki mü'ellif işbu icābet ve cābet ve eḡavātını teşvīş eylemişdir. Ümmehāt-ı (24) sā'irede icāb ve icābet if'alden maşdar ve cābet ve cībet ism-i maşdar olmak üzere (25) mersūmdur. Ḥattā Meydānī Mecma'ında meşel-i mezbūr zımnında dédi ki cābet icābet ma'nāsınadır. (26) *Yuḡālu* اجاب اجابه وجابه وجوابا وجيبة unlar maşdar degil iken maşdar mevzi'ne (27) vaz' olunur ve Durre'de cābet ism-i maşdardır ve icābet maşdar oldıḡı taşrīḡ-kerdedir. (28) Ve mustaḡ şā'da meşel-i mezbūr bu resme maşṭūrdur ki Suheyl bin 'Amr kendi oḡlu Enes (29) ile gider iken nāḡāḡ Aḡnes-i Şaḡafī'ye müşādefe étdiler. Aḡnes ḡāl ve ḡāṡır istifsārından soñra (30) Suheyl'e: "İşbu ma'ıyyetiñde olan ḡulām kimdir?" deyü sū'āl eyledikde ol daḡı oḡlu olduḡunu (31) ifade eyledi. Pes Aḡnes Enes'e teveccūḡ édüp این امك يا بنی Ya'ni "Oḡlum ḡaşd ve 'azīmetiñ

184

(1) ne semtedir?" dédi. Enes "umm" kelimesini ḡaşd ma'nāsına almayup "vālide" ma'nāsına fehmi eylemekle: (2) "Vālidem, Ḥanzala'nıñ ḡānesine un öḡütmege gétdi." déyü cevāb vérmekle Suheyl: اسماء (3) سمعا فاساء جابه déyüp ba'dehu darb-ı meşel olmuşdur. Ya'ni "Yañlış diñledi ve yañlış (4) cevāb vérdi." Maḡrab-ı meşel ma'lūmdur inteha.

- el-cevbet** Nevbet vezninde çukura dēnür. (5) Hufret ma'nāsına. Ve toprağı dürişt ve muhkem yer aralığında vāki^c düz ve mülāyim mekāna dēnür. (6) Ve büyüt aralığında olan açık yere dēnür yāhūd iki arz aralığında olan düz (7) ve açık yassı meydāna dēnür cem'ī cuveb gelür şurad vezninde şüzüz üzere. (8)
- el-ecveb** Akreb vezninde ef'al-i tafđildir. Ve minhu'l-ħadīs جوف الليل الغابر [فانه اما من جيت الارض اذا (9)] ان رجلا قال يارسول الله اى الليل اجوب دعوة فقال وانفذ الى مظان الاجابة او انه من باب اعطى (10) لفارهة وارسلنا الرياح لواقع (11) قطعتمها بالسير على معنى امضى دعوة ya'ni ħadīs-i merķūmda ecveb kelimesi yā kaṭ'-ı mesāfe (12) ma'nāsına olan cevbden me'hūz ef'aldir kıyās üzere, bu şüretde ħāşıl ma'nā "Ayā hangi (13) gece cevfinda 'arz-ı dergāh-ı ilāhî kılınan du'ā mevķi^c-i kabūle ikā^c ve mazinne-i icābete iblāğ (14) ve infāz bābında sār gēcelere nisbetle şedīdü't-te'sīr?" dēmek olur yāhūd اعطى لفارهة (15) kavlinde اعطى kelimesi اعطاء lafzından şüzüz üzere ef'al olduğı gibi bu dađı (16) icabetden taşarruf olunmuşdur ki اسرع في الاجابة dēmek olur ve bu güne mezīdden ef'al (17) taşarrufu Sībeveyhi 'indinde maķīsdır. Nete ki ta'accüb dađı taşrif olunur. وارسلنا الرياح لواقع للدراهم واولاهم المعروف (18) ما اعطاهم Yukālu kerīmesinde vāki^c levākih ki (19) lākaħiñ cem'īdir. Ĥavāmil ma'nāsınadır. Riħ kendi ħāmil-i mā³ olmayup belki seħāba mulķih (20) olmağla muḑil ma'nāsı irāde olunmağın bu dađı ol kabīleden olur. Şārīh dēr ki mulķikāta (21) levākih itlākı yā isnād-ı mecāzī kabīlindendir. Yāhūd ħaķīkat olur ki ism-i fā'il-i nesebī (22) olur. Lābin ve tāmir gibi zātu'l-liķāħ dēmek olur. Yāhūd mecāz fi'l-mūfred olur. Sebebiyet (23) itibāriyle zīrā laķħ-ı riyāħ ilķaħa sebebdır yāhūd mākāne itibāriyladır. Yāhūd ħazf-ı zevā'id (24)

qabilindendir. *Yuḳālu* ^{أقبل فهو باقل واعشب فهو عاشب} Ve Zemaḥşeri'niñ beyānına göre mādde-i (25) merḳūme güyā ki taḳdīr اجابت الدعوة māddesinden mutaşarrıfır ki bāb-ı hāmisdendir ṭālet (26) gibi. Pes صارت الدعوة مستجابة ma'nāsına olur inteha.

el-cevā'ib Cevānib vezninde (27) nev-zuhūr aḥbār ve ḥavādişe itlāk olunur. Aḥbār-ı ṭārīpe ma'nāsına. Ve *yuḳālu* ^{هل من جابئة} (28) خبر ای طریفنة خارقة بلاد Ve diyārı ḳaṭ' édüp geldiğiçün itlāk olunmuşdur. (29)

cābetu'l-midrāCā'be'l-midrā ma'nāsınadır. Ya'ni mehmūzu'l-ayn olan ce'bet lafzında (30) lügatdır ki boyñuzı belürmiş āhūya déntür.

el-inciyāb İnfī'āl vezninde nāḳa südi (31) şağılurken boyñunu uzadup rām olmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* ^{انجابت الناقة اذا مدت}

185

^{غنتها لللب} (1)

el-istecvāb ve

el-istecābet Cevāb vérmek icābet ma'nāsınadır. *Yuḳālu* (2)

^{استجوبه واستجاب له ای اجابه}

et-tecāvub Tefā'ul vezninde cevāblaşmak (3) ma'nāsınadır. *Yuḳālu*

^{تجاوبوا ای جاوب بعضهم بعضا}

el-Cābetān İki mevzi'dir.

Cābān (4) Bir recül adıdır ve Vāsiṭ ḳazasında bir ḳaryedir. Ve Yemen'de bir eyālet adıdır.

tecūbu Teḳūlu (5) vezninde ḥimyer ḳabā'ilinden bir ḳabiledir.

Tucību Tuşību vezninde İbn-i Kinde'dir ki ismiyle (6) Kinde ḳabilesinden bir batn müsemmādır. Mü'ellif bunları ticāb māddesinde daḥi zıkr eylemişdir. (7) Ve tucību Şevbān bin Suleym nām kimseniñ ḳızı ismidir.

- el-ceyb** Ğayb vezninde yaqaya dénür, (8) girîbân ma'nāsına. Ve maşdar olur libāsa yaqa açmak ma'nāsına. *Teḳûlu* جبت القميص (9) اجوبه جوابا واجيبه جيبا اى قورت جينه
- et-tecvîb** Tefîl vezninde bu daḥi ceyb (10) ma'nāsınadır. *Teḳûlu* جوبت القميص اى عملت له جيبا
- el-mecevvebet** Mu'azzamet vezninde şol (11) yere dénür ki ba'zına yağmur işābet édüp ve ba'zına işābet eylememiş ola. *Yuḳālu* أرض (12) تجوبه اذا اصاب المطر بعضها
- el-cā'ibu'l-ayni** Arslāna itlāk olunur.
- Cevvāb** (13) Kettān vezninde Mālik bin Ka'b'îñ laqabıdır.
- Cübān** Tūfān vezninde Merv nām belde қаазasında (14) bir қaryedir, Қубān mu'arrebīdir.
- el-cehb** Cīm'îñ fetḥi ve hā'nūñ sükūnuyla çirkin ve zışt (15) ve şaḳîl yüze dénür. *Yuḳālu* له وجه جهب اى سمح تقبل
- el-micheb** Mınber vezninde (16) bî-ḥayā olan kimseye dénür.
- el-cāhib** Cānib vezninde āşikāre ma'nāsınadır, cāhī gibi. (17) *Yuḳālu* اتاه جاهيا وجاهيا اى علانية
- Cîb** Zîb vezninde Ḳudüs ve Nābulus arasında (18) iki ḥişār adıdır.
- el-ceyb** 'Ayb vezninde yaqaya dénür girîbân ma'nāsına cem'î (19) cuyüb gelür 'inde'l-ba'z bunuñ mevzi'-i zikri bu maḳāmıdır. Cevb mādresi degildir. Şāriḥ (20) dır ki ḥālā libāsıñ yanlarında ceyb itlāk olunan yerler ki libāsıñ kesesi menzilindedir, (21) bu lügat-ı 'āmīyyedir, yaqaya teşbîhle itlāk olunmuşdur. Ve ceyb yaqa açmak ma'nāsınadır. *Teḳûlu* (22) جبت القميص اجيبه كاجوبه mü'ellif bunu cevab zeylinde daḥi zikr eylemişdir. Ve ceyb (23) şadr ve ḳalb ma'nāsına isti'māl olunur. *Yuḳālu* هو ناصح الجيب اى القلب والصدر (24) ya'ni emīnehā ve cîbü'l-arḍ dırler medḥalu'l-arḍ ma'nāsına. Ve

Ḥamza bin Ḥuseyn el-Ceyyāb ki (25) şeddād veznindedir, muḥaddişindendir ve Muḥammed bin Mucīb el-Ḳūfī muḥaddişdir.

(26) Faşlu'l-Ḥā

- el-ḥavʿeb** Kevkeb vezninde vāsiʿ dereye dēnür. Ve vāsiʿ қоғaya (27) dēnür. Ve қавāta gibi büyük ve içi çukur tavar tırnağına dēnür. Ve şuvāta ve çeşmeye (28) ve ayazmaya dēnür ki andan devābb ve mevāşi şulanur. Yāḥūd bir maḥşūş çeşmeniñ (29) ismidir. Ve Başra kırbünde bir mevziʿ ādıdır. Şāriḥ dēr ki işbu mevziʿ Mekke ile Başra (30) beyninde vākiʿ menzil olacaktır ki cemel vaḳʿasında Ḥazret-i ʿĀʿiše oraya nüzül (31) ve kilābları nebḥ eyledi ve baʿzılar bunu seḥāb vezninde ve baʿzılar sukker vezninde taḳyīd (1) eylediler. Resūl-i ekrem şallallāhu ʿaleyhi ve sellem ḥazretleri bir gün ezvāc-ı muṭahhereye (2) [ايتكن تنجها كلاب الحواب] buyurmalarıyla, nebḥ-i kilāb aña işāretidir. Ve Kelb bin Vebre nām (3) kimseniñ kıızı ismidir.
- el-ḥavʿebet** Ḥā'yla pek büyük қутuyu ve şuşağa ve pek büyük (4) қоғaya dēnür.
- el-ḥubb** Ḥā'niñ zammı ve bā'niñ teşdīdiyle dostluq, sevgi maʿnāsına isimdir, (5) vidād gibi.
- el-ḥibāb** ve
- el-ḥib** Ḥā'larıñ kesriyle. Ve
- el-muḥabbet** Mim'iñ ve ḥā'niñ fethiyle. Ve
- el-ḥubāb** (6) Ḥā'niñ zammıyla ḥubb maʿnāsınadır. *Yuḳālu* *وداد وحب (7) بينهما حب وحباب وحت ومحبة وحباب ای* Ḥā'niñ zammı ve kesriyle maşdar olur sevmek maʿnāsına; *teḳūlu حبيته أحبه (8)* *حيا وحباً من الباب الثاني* ve bu şāzıdır. Zīrā muzāʿif müteʿaddī bāb-ı şāniden vārid olmaz. (9) Müʿellif Beşāʿir'de bu resme taḥḳīḳ

eylemiştir ki maʿlūm ola ki işbu ḥubb mādresi lügatda (10) beş maʿnâ üzere dâʾirdir.

1 Şafâ ve beyâz maʿnâsınadır. Fe-li-haza حبة الاستان dەرler beyâz (11) ve nazâretine binâʾn

2 ʿUluv ve zuhûr maʿnâsıdır, حباب الماء ol cihetdendir.

3 Lüzûm ve şübût (12) maʿnâsınadır ve minhu حب البعير واحب اذا برك فلم يقم

4 Ḥulûş ve lübâb maʿnâsınadır. (13) ve minhu حبة القلب اي ليه وداخله ومنه ايضا الحبة لواحد المحبوب اذ هي اصل (14) ve mādde-i kavāme.

5 Hıfz ve imsāk maʿnâsınadır ve minhu حب الماء للوعاء الذي يحفظ (15)

فيه الماء ويمسكه وفيه معنى الثبوت ايضا Pes emr-i zāhirdir ki işbu maʿānî-i ḥamse muḥabbet (16) ve vidādîñ levâzımındandır. Zîrâ şefâ-ı meveddet ve irâde-i qalb ve taʿalluq-ı derûnuñ maḥbûb tarafına (17) kemâl üzere ʿulûv u zuhûr ve şebût u lüzûmu ve muḥibbiñ lübb-i qalbi maḥbûbe ihâle olunması (18) ve derûnde ʿalaqasınıñ maḥfûz olması bâb-ı muḥabbetde derkârdır. Bu vecihle ḥuşuş-ı muḥabbetde (19) māʿnî ḥamse-i merķûme bilcümle müteḥakkıq olmuştur. Pes bu mʿanaları cāmîʿ olan mefhūma dāl (20) olmak için eczasına ḥubb mādresini vazʿ eylediler ki aqşâ-yı ḥulqdan olan ḥâʾ ḥarfıyle (21) şefevî olan bâʾ ḥarfinden mürekkib olmağla güya ki muḥibbiñ ibtidâ ve intiha-i ḥâlû ve şanı (22) serâser maḥbûbuna münḥaşır olup miyâne de eşyâ-yı sâʾireniñ teḥallülü olmadığını telmîḥ ve işʿare (23) mebnîdir. Aşl muḥabbetiñ daḥi şanı boyluca olmak lâzımdır. Pes bundan noqşân olur ise (24) aña muḥabbet itlâkı şaḥîb ve revâ degildir inteha. Ve ʿArablar taʿaccüb maqâmında حب بفسلان (25) dەرler ما احبه maʿnâsına yaʿni “Ne ʿaceb maḥbûb oldı!” Şâriḥ dەر ki bunuñ aşlı ḥabub (26) idi

kerume vezninde ba‘de’l-iskān idgām olundu ve *teḳūlu* حُبِّتْ إِلَيْهِ أَي صَدَرْتُ حُبِّيَالَهُ (27) ya‘ni “Ben aña sevgili maḥbūb oldum.” Ve bunuñ bāb-ı ḥāmseden olarak muzā‘afda شَرَرْتُ (28) ve لَبِيتْ kelimelerinde gayrı nazīri yokdur. Ve ḥubb bir nesneyi bir kimseye sevdirmek ve sevgili (29) ḳalmak ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* حُبُّ إِلَى هَذَا الشَّيْءِ حُبًّا أَي جَعَلْتَنِي أَحِبَّهُ Ve ḥubb destiye dénür, (30) cerret ma‘nāsına ‘ala-ḳavlin iri ve büyük destiye dénür ki küp olacaktır. Yāḥūd şol (31) oturağa dénür ki dört dane taḥtadan tertīb édüp ortası delik olmaya aña

187

(1) iki ḳulblu büyük desti oturdular. ‘Arablarıñ حيا وكرامة ḳavleri buña mebnīdir ki (2) ḥub küpe ve kerāmet küpüñ ḳapağına lakin şaḥīḥ olan احبك حيا واکرمك (3) اما کراما tevīlindedir. Ve ḥubb kelimesiniñ cem‘ī aḥbāb gelür ve ḥabebet gelür fethatle ve ḥibāb (4) gelür ḥā’niñ kesriyle. Ve ḥubb ṭurmak, vuḳūf ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* حُبُّ الرَّجُلِ إِذَا وَقَفَ (5) ve ta‘ab çeküp rencīde olmak ma‘nāsınadır. *Yuḳālu* حُبُّ زَيْدٍ عَلَى الْمَجْهُولِ إِذَا اتَّبَعَهُ (6)

el-ḥibāb

Kitāb vezninde sevgiye dénür. Nete ki zıkr olundu. Ve Ḥibāb Esāmî-i (7) ricāldendir. Ve bir ḥabbeden olan küpeye dénür ve mef‘ale bābından maşdar olur sevişmek (8) ma‘nāsına. *Teḳūlu* حَابِبْتَهُ حُبًّا

el-ḥibb

Ḥā’niñ kesriyle sevgi ve muḥabbet ma‘nāsınadır ki (9) zıkr olundu. Ve maḥbūb ma‘nāsınadır. Mü‘ennişi ḥibbetdir ḥā’yle. Cem‘ī aḥbāb gelür (10) ve ḥibbān gelür ḥā’niñ kesri ve bā’niñ teşdīdiyle ve ḥubūb gelür ḥā’niñ zammıyla ve ḥabebet (11) gelür feteḥatle ve ḥubb gelür ḥā’niñ zammıyla nedret üzere, ‘ala-ḳavlin bu ism-i cem‘idir. (12) Ve ḥiib sevicı, muḥib ma‘nāsınadır. *Teḳūlu* هُوَ حُبِّي أَي مَحْبُوبِي وَتَقُولُ أَنَا أَحِبُّهُ أَي مَحْبُوبِي (13) Ve bir ḥabbeden olan küpeye dénür. Şāriḥ dér ki Aşma‘ī‘den menḳūldur ki Cendel bin

(14) ʿUbeyd er-Rāʿī'den işbu

تبيت الحبة التضاض منه مكان الحب تستمع السرارا eytinde (15) vākiʿ ḥibb

lafzınıñ maʿnāsından sūʾāl eyledim. “Ḥabbe-i vāḥidden olan küpedir.” déyü cevāb (16) vérmişdir inteha.

el-ḥubāb

Ḥā'nıñ zammıyla muḥabbet maʿnāsınadır ki zıkr olundu. Ve maḥbūb (17) maʿnāsınadır. Ve yılāña dénür ḥāyyet gibi. Ve Benü Suleym ḳabīlesinden bir cemāʿat adıdır. Ve Enşār'dan (18) bir zād ismidir. Ve Ḥubāb bin el-Munzir ve Ḥubāb bin Ḳayzı ve Ḥubāb bin Zeyd ve Ḥubāb bin Cezʿ (19) ve Ḥubāb bin Cubeyr ve Ḥubāb bin ʿUmeyr ve Ḥubāb bin ʿAbdullah aşḥābdandır. Ve ḥubāb ḥubābet (20) lafzından cemʿ-i cinsi olur ki şu böceklerinden bir siyāh böcek adıdır, ḳurbağa yavrusı (21) dédikleridir. Ve Ḥubāb ism-i şeytāndır.

el-iḥbāb

Hemzenıñ kesriyle muḥabbet eylemek maʿnāsınadır. (22) *Yuḳālu*

(23) *أحبه أحباً فهو محب وذلك محبوب على غير قياس ومحب بالفتح وهو قليل*

فأدر وتقول أحبيته وأحبه تحذف الياء الثانية

olduğundan (24) çöküp yürümekden imtināʿ eylemek, ʿala-ḳavlin vücūdına şikestelik ʿarız olup (25) yāḥūd bir marāz ve ʿillet işābet eylemekle ḥarekete bî-mecāl olup çöküp ḳalmak (26) maʿnāsınadır, tā ki ifāḳat bulup yāḥūd helāk olunca ḳadar. *Yuḳālu* *أحب البعير إذا برك*

(27) *فأكثر أو أصابه كسر أو مرض فلم يبرح مكانه حتى يبرأ أو يموت*

ḥasta (28) şağalup ifāḳat bulmak maʿnāsınadır. *Yuḳālu*

أحب فلان إذا برأ من مرضه Ve ekin dane (29) ṭutmak maʿnāsınadır.

Yuḳālu *أحب الزرع إذا صار ذاحب*

el-istiḥbāb

Dost edinmek (30) maʿnāsınadır. *Tekūlu* *أحبيته وأحبيته واستحبيته* ṣāriḥ

dér ki istiḥbāb müsteḥāb olmak (31) maʿnāsına da gelir, istiḥsān müstaḥsen olmak maʿnāsına geldiği gibi. Ve istiḥbāb mevāşīniñ

188

(1) işkenbelerinde şu haylî müddet ifrâğ olmayup öylece тұрмаğla şusuzluğa taħammülleri (2) mümtedd olmak maʿnâsıdır. Ve bu hâlet, menâzil-i Kâmer'den Tarfe ve Cebhe'niñ iltikâsı ve Süheyl (3) yıldızınıñ maʿan tulûʿu hengâmında olur. *Yuḳālu* *وطال ظمؤها* (4) استعيت كرش المال اذا اسكنت الماء *Yuḳālu* استعيت عليه اي اثره Mütercim dér ki zâhir istihbab-ı fıkhi buñdan meḥûzdur. (6)

el-ḥabīb

Emîr vezninde maḥbûb maʿnâsıdır ve muḥib maʿnâsına gelür. *Teḳūlu* *اي محبكم* (7) انا حبيكم Ve ḥabīb ḥarf-i taʿrîfsiz otuz beş nefer şaḥâbî ismidir. Ḥabīb bin Eslem (8) Ḥabīb bin el-Esved gibi. Ve muḥaddişinden bir cemâʿat adıdır.

el-ḥubbet

Hâ'niñ zammıyla maḥbûb (9) maʿnâsıdır ḥibb ve ḥubâb gibi. Ve şol nesneye dénür ki anıñ saña vérilmesini yâḥûd (10) kendi māl ve mülküñ olmasını sevüp hoşlanur olasin. Ve ḥubbet muḥabbet maʿnâsıdır. (11) Ve üzüm çekirdegine dénür. Taḥfifle ḥubet daḥi dénür. Ve ḥabîbe maʿnâsıdır. Cemʿi ḥubeb gelür (12) şurad vezninde.

Ḥubeyyib

Muşağğaren yâ-yı müşeddede ile esâmîdendir: Ḥubeyyib bin Ḥabīb ki (13) Ḥamzâ ez-Zeyyât el-Muḳri birâderidir. Ve Ḥubeyb bin Ḥacr ve Ḥubeyyib bin ʿAli muḥaddişindendir. Ve zubeyr (14) vezninde Ḥubeyb bin en-Nuʿmân tâbʿindendir ve bu, Ḥubeyb bin Nuʿmân Esedî'niñ gayrıdır. Evvel-ki (15) Ḥazret-i Enes'den, ikinci, Ḥuraym bin Fâtik'den rivâyet-i ḥadiş eylemişdir.

ḥabbezā

Hâ'niñ (16) ve bā-yı müşeddenniñ fethiyle “Ḥoşâ ve ne güzel ve ne mutlu ve ne muḥabbet olunacak nesnedir” (17) démekdir. *Yuḳālu* *حبذا الامر اي هو حبيب* Ve bu efʿâl mediḥdendir, niʿme gibi. Fî'l-aşl ḥabbe (18) fiʿl-i mâzîdir aşlı ḥabubedir kerume vezninde

صار محبوبا ma'nāsınadır. Ve zā kelimesi (19) fā'ildir ki esmā-i işāretten bir ism-i mübhemdir. Mecmu'ı ism-i vāhid menziline tenzıl olunup (20) maḥala ibtidā'iyet üzere ve mā-ba'di ḥaberiyyet üzere merķu'lardır. Mā-ba'di, zā kelimesinden bedel (21) olamaz zîrā zıkr olundığı üzere ḥabbe kelimesine mülāzım ve mümtezic olmağla kelime-i vāhide (22) kılınup meşel mecrāsına cārî olmuştur. Pes **حبدا زيد وحبدا هند** dēnür **حبده هند** (23) dēmek cā'iz degildir.

el-ḥebāb

Seḥāb vezninde nihāyet-i muḥabbet ma'nāsınadır. 'Ala-ķavlin (24) meblağ-ı cühd ve tākāt ma'nāsınadır. *Yuķālu* غاية محبتك او مبلغ **حياتك ان تفعل كذا اي** (25) **جهدك** ya'ni "Seniñ nihāyet-i tākāt-ı maḥbûbeñ şöylece eylemekdir" dēmek olur. Nete ki **جداك** (26) **حياتك المحموده** ma'nāsınadır. Bunlar terākīb-i maḥşûsadır. Ve ḥabābu'l-mā' (27) şuyuñ 'azım ve keşir olan yerine dēnür. Yāḥūd mā-ı cārî yüzünde yol yol silsile (28) tarzında ḥādış olan tariķalara dēnür ki yavaşca rûzgār toķunmasınıñ eşeri olur. (29) Yāḥūd şuyuñ yüzünde ḥādış olan ķabarcıklara dēnür ki yağmur yağdıķda ḥādış olur. (30) Kezālik ḥabābu'r-reml ķumluğun mu'azzam ve keşir olan yerine dēnür. .Ve Óabāb esāmīdendir. (31) Ve cig ve şebnem ta'bır olunan ruḥûbete dēnür, ṭall ma'nāsına. Ve Óabāb bin Şāliḥ el-Vāsaṭī

189

(1) Ve Aḥmed bin İbrāhım bin Ḥabāb el-Ḥabābī muḥaddisīndendir.

et-teḥābb

Tefā'ul vezninde aşlı (2) teḥābub idi, sevişmek ma'nāsınadır.

Yuķālu **تحابوا اي احب بعضهم بعضا**

et-teḥabbub

(3) Tefā'ul vezninde bir kimseye dostluk ve muḥabbet göstermek ma'nāsınadır ve bu, tekellüfü mutazammıñdır. (4) *Yuķālu* **تحيب اليه اي اظهر المحبة** Ve şuya evvel ķanmak ma'nāsınadır. Şāriḥ dēr ki ümmehāt-ı (5) sâ'irede "evvel" ķaydı yokdur belki

تحبب الحمار وغيره اذا امتلأ من الماء (6) mersüm olmağla mecāz olur, “Küp gibi şu ile toptolu oldu” demek olur, zīrā (7) ḥubb küpe dénür. Nete ki zıkr olundu inteha.

Ḥabīb Emīr vezninde Ḥubeyyib muşāğğaren (8) ve teşdīd-i yā ile Ḥabejb kumeyt vezninde ve Ḥabībet sefīnet vezninde ve Ḥudeybet cuheyneṭ vezninde (9) ve Ḥabābet seḫābet vezninde ve Ḥabāb seḫāb vezninde Ḥibāb kitāb vezninde ve Ḥabbet ḍabbet (10) vezninde ve Ḥabāḫib ʿulābit vezninde Esāmi²-i eşḫāşdandır, nete ki ba^czısı zıkr olundu.(11)

Ḥabbān Kettān vezninde Yemen’de bir dere adıdır. Ve esāmīdendir: Ḥabbān bin Munḳiz aşḫābdandır. (12) Ve Ḥabbān bin Hilāl ve Ḥabbān bin Vāsī^c bin Ḥabbān ve Seleme bin Ḥabbān muḥaddişlerdir.

Ḥibbān (13) Ḥā’niñ kesri bā’niñ teşdīdiyle Şehr-i Neysābūr’da bir maḥalledir. Ve esāmīdendir: Ḥibbān bin el-Ḥakīm (14) es-Sulemī ki Benü Suleym kabīlesindendir, aşḫābdandır. Ve Ḥibbān bin Becc eş-Şudā^{rī}, ʿala-ḳavlin bu, fetḫ-i (15) ḫā iledir ve Ḥibbān bin Ḳays ʿalā-rey’in yā-yı taḫtiyye iledir, aşḫābdandırlar. Ve Ḥibbān bin Mūsā (16) ve Ḥibbān bin ʿAṭīyye ve Ḥibbān bin ʿAli el-ʿAnezī ve Ḥibbān bin Yesār muḥaddişlerdir.

Ḥubbān Ḥā’niñ (17) zammıyla bu daḫi esāmīdendir Ḥubbān bin Maḥmūd el-Bağdādī ve Muḥammed bin Ḥubbān bin Bekr rivāyet-i (18) ḫadīş eylediler.

el-muḥabbet İsm-i mef’ul bünyesiyle ve

el-maḫbūbet ve

el-muḥabbebet Mu^cazzamet vezninde. (19) Ve

el-Ḥabībet Sefīnet vezninde Medīne-i Münevvere isimleridir. ʿAla sākinihā’ş-şalavātu.

maḥbeb (20) Maḥṣad vezninde bir recül ismidir.

el-ḥabbet Ḥā'niñ ve bā-yı müşeddeniñ fethiyle ḥabb kelimesiniñ (21) vāḥidīdir buğday ve arpa ve sâ'ir gılālīñ danesine dēnür. Ve ḥabb ism-i cinsdir. Cem'î (22) ḥabbāt gelür ve hubûb gelür ḥā'niñ zammıyla ve ḥubbān gelür tumrān gibi ki temriñ cem'îdir. (23) ve ḥabbet ḥācet ma'nāsınadır. *Teḳūlu* عالي فيه حبة اي حاجة ve bir ḥātūn ismidir ki Manzūr (24) nām cinnī aña ta'aşşuḳ édüp dā'imā mülākāt ve anıñ ta'limī üzere ol ḥātūn ṭabābet (25) éder idi ve ḥabbet bir nesneniñ bir kıt'asına dēnür ve ḥabbet vezn-i ma'rūfdur مكك māddesinde (26) mersūmdur. Orada beyānına göre bir dirhemiñ sümününüñ sūdüsü miḳdārıdır ki bir dirhemiñ kırk(27) sekiz cüz'ünden bir cüz' olur. Ve ḥabbet ḥarf-i ta'rīfsiz esāmīdendir ve Ḥabbe bin Ba'kiñ ve Ḥabbe (28) bin Ḥabis aṣḥābdandır ve Ḥabbe bin Ebī Ḥabbe ve Ḥabbe bin Müslim ve Ḥabbe bin Cuveyn el-'Urenī ve Ḥabbe (29) bin Seleme tābi'ındendir ve Ebū Ḥabbe el-Bedrī, 'ala-ḳavlin şavāb olan nūn'ladır ve Ebū Ḥabbe el- (30) Māzinī ve Ebū Ḥabbe bin 'Abd bin 'Amr ve Ebū Ḥabbe bin Ğaziyye ve 'Abduselām bin Aḥmed bin Ḥabbe (31) ve 'Abdulvahhāb bin Ḥibetullah bin Ebī Ḥabbe muḥaddişiındendir.

ḥabetü'l-ḳalb Süveydādır ki

190 (1) yürekde olan siyāh danecikdir. Maḥall-i idrāk ü başiretdir. Ba'zılar muḥcetu'l-ḳalb ile tefsîr (2) éttiler ki yürek ḳanıdır. Aşl, yürek ortasında olan noḳta gibi ḳan olacaktır. (3) Ve ba'zlar semeretu'l-ḳalb ile tefsîr eylediler Şāḥib-i Dīvān beyānına göre süveydā ile (4) bir olacaktır. Ve 'inde'l-ba'z ḥabbetu'l-ḳalb yürekde bir siyāh ḥarde nesnedir ki yüregiñ (5) vasaṭında olur. Bu daḥi yine dane-i dil olacaktır ki suveydā dēdiklerdir. Şāriḥ dēr ki (6) Ezheri'niñ beyānına göre ḥabbetu'l-ḳalb yüregiñ dāḥilī olan 'alāḳadan 'ibāretdir. Mü'ellifiñ (7) ḥarf-i terdīd ile beyānı iḥtilāf-ı

ta^cbīr kabīlindendir. Mütercim dēr ki semeretu'l-qalb anda mevdū^c (8) olan quvā-yı başıretden ʿibāret olmak melhūz-ı gālibdir gözde olan quvvet-i başr menzilindedir, (9) qalb gözi dēdikleri olacaktır, bi^c-aynihi gözüñ bebegi gibi bir maⁿādır ve ba^czı muḥaqqıqīn (10) qalb için yedi tabaqa tertīb eylemiştir.

1 şadrdır ki maḥal-i İslām ve mevki^c vesvāsdır. (11)

2 qalb dēr ki maḥall-i imāndır.

3 şigāfdır ki yürek perdesidir, maḥall-i muḥabbetü'l-halkdır.

4 (12) fū^ʾāddır ki maḥal-i zū^ʾyātu'l-halkdır.

5 muḥabbeü'l-qalbdır ki maḥall-i maḥabbetü'l-haḳ'dır.

6 suveydā^ʾ (13) dır ki maḥall-i ʿulūm-ı dīniyyedir.

7 muḥcetü'l-qalbdır ki maḥall-i tecellī-i şifāt-ı ilāhiyedir inteha. (14)

el-ḥabbetu'l-ḥaḍraŞakızlık ağacının yemişidir ki buṭm daḥi dērler. Çitlenbik ta^cbīr olunur. (15)

el-ḥabbetu's-sevdāŞünīzdır ki çörek otudur.

el-ḥibbet Hā'nın kesriyle sebzevāt (16) ve reyāhīn yaⁿi çiçeklerin tohumlarına dēnür ʿala-qavlin bir ḥurde nebātdır ki otluklar aralığında (17) nābīt olur yāḥūd her nev^cden ḥubūb-ı muḥtelifeye dēnür, meşelā buḡdāy ve ārpa ve mercimek (18) maḳūlesi ḥubūb müctemi^c oldukda aña ḥibbet ıtlāḳ olunur, ʿala-qavlin şahrada biten (19) otların tohumuna dēnür yāḥūd cem^ʿ nebātın tohumlarına dēnür. Müfredi ḥabbetdir hā'nın (20) fethiyle, yāḥūd tohumsuz bütün nebātın tohumuna ḥibbet dēnür kesr ile tohumlu biten nebātın tohumuna (21) ḥabbet fethle. Ve biri biri üzerine yığılup mütekessir olan otluğa dēnür, ʿala-qavlin (22) sebzevātın qurısına dēnür. Ve Ḥibbet esāmīdendir. Ya^cḳūb bin Ḥibbe, İmām Aḥmed ḥazretlerinden (23) rivāyet-i eḥadīṣ eylemiştir.

- el-ḥabb** Hā'nıñ fethiyle zıkr olundığı üzere ḥabbetiñ (24) cem^c-i cinsīdir ve Ḥabb Yemen'de şehr-i Sebā muzāfātından bir ḳal^cadır ve Ḥaḍramevt türābında (25) bir tağ adıdır.
- el-ḥabeḇ** Fethateynle. Ve
- el-ḥineḇ** Ğineḇ vezninde şuyuñ ve ḳumluğuñ (26) ḳum ve firāvān olan yerine dénür ve ağızda olan dişlerin incü dizisi gibi ḥüsn-i vaż^c (27) ve luṭf-ı nizām üzere olarak billür gibi şāf ve berrāḳ ve ābdār olması ḥāletine dénür. (28)
- ummu-ḥubāḇ** Ğurāḇ vezninde dünyānıñ künyesidir.
- Ḥubāḇet** Hā'nıñ zammıyla. Esāmīdendir: (29) Ḥubāḇe es-Sa^cdī bir hırsız şā^cirdir ve Ğubeydullah bin Ḥubāḇe muḥaddisdir, İmām-ı Beḡavī'den istimā^c-ı (30) ḥadīs eylemiştir.
- Ḥabāḇet** Seḫāḇet vezninde. Esmādandır: Ḥabāḇe el-Vālibiyye ki Benū Vālib'den (31) bir kimsedir ve Ummu Ḥabāḇe ikisi de tāḇīndendir.
- Ḥabbāḇet** Hā'nıñ fethi ve bā'nıñ
- 191 (1) teşdīdiyle Ebū Seleme et-Tebūzeki nām muḥaddisiñ şeyḫası olan Ğālime ḥātūndur ve Ḥabbāḇe (2) nisvān esāmīlerindedir.
- ḥabḫabet** Kebkebet vezninde şuyuñ az az ve aheste aheste (3) aḳmasına dénür ki şavtıyla mu^cabberdir. Bu ma^cnāda maşdar ve isim olur. *Yukālu* حَبَبٌ اَلْمَاءِ (4) حَبَّةٌ اِذَا جَرِيَ قَلِيْلًا ve *teḳūlu* سمعت حَبَّةَ الْمَاءِ اِي جَرِيَه قَلِيْلًا Ve ma^cānī ātiyede daḫi (5) kezālik maşdar ve isim olur. Ve za^cf ve neḫāfet ma^cnāsınadır ve deve sürmek ma^cnāsınadır. (6) Ve ḥabḫabetu'n-nār ateşiñ tutuşup Ğalevlenmesine dénür ve ḥabḫabet ḳārpuzā dénür, bittīḫ (7) Şāmī ma^cnāsına, aña ehl-i Ğirāḳ raḳḳiyy ve ehl-i Fūrs hindī dērler, zīrā ibtidā Ğirāḳ'a Raḳḳa (8) eyāletinden ve Ğacem'e Hindistān'dan gelmiştir. Cem^cī ḥabḫab gelür. Ve ḥabḫabet āriḳ ve mehzūl (9) develere dénür ve minhu'l-meşelu:

اهلكت من عشر ثمانيا وجئت بها حجة Ya'ni (10) on deveniñ sekizni helāk eyledik ve ikisini naḥf ve nātüvān getirdiñ.

el-ḥabḥab (11) Kebkeb vezninde bu daḥi şuyüñ azca azca aqmasına dénür ve cüşsesi küçük zebün (12) ve cüre deveye dénür.

el-ḥabḥāb Taḫḫāb vezninde. Aşḥābdan bir zātdır ve kışa (13) ve bodur kimseye ḥabḥāb dénür. Ve ḳabḫü'l-heykel 'abūs ve demîm kimseye dénür. Ve bed ḥüy (14) ve bed meşreb kimseye dénür ve Ḥabḥāb 'Amr bin el-Ḥalī nām kimseniñ kılıcı adıdır ve ḥabḥāb (15) cūra ve zebün ve za'îl kişiye yāḥūd öylece olan erkek deveye dénür. Ve Ḥabḥāb (16) Şu'aybel-Başrī et-Tābi'ī pederiniñ ismidir.

el-ḥabḥabiyy Yā-yı müşeddede ile bu daḥi zebün (17) ve cūra ve za'îl erkek deveye dénür.

el-muḥabḥib İsm-i fā'il bünyesiyle bed-ğidā olan (18) kimseye dénür.

el-ḥebāḥib Kevākib vezninde ḥabḥāb lafzından cem'dir. Ayağı serī (19) ve çapuk develere dénür. Ve ḥurde ve cüşsesiz develere dénür ve bir belde adıdır.

el-ḥubāḥib (20) 'Ulābit vezninde bir nev' sinek adıdır ki gece vaḫti uçar ve ḳanadları şem' gibi leme'an (21) éder. Türkîde âteş böcegi ve yıldız böcegi dedikleri nāru'l-ḥubāḥib bundandır, 'ala-ḳavlin (22) nāru'l-ḥubāḥib çakmak taşlarınıñ biri birine toqunmalarından havāya müteḫāyir olan şerāresinden (23) 'ibāretidir.

Ebū Ḥubāḥib Muḥārib ḳabīlesinden bir baḥîl kimse idi, miḥmān ḥavfından (24) ḥaymesinde âteşi ḥurde ince odunlar ile yaḳar idi tā ki pek parlamagla iyāb (25) ve zehāb édenler görüp gelmeyeler. 'Ala-ḳavlin bu ḥabḥabetden meḥūzudur ki za'f ma'nāsınadır. (26) Ateşi za'îf olduğuna mebnîdir yāḥūd vech-i mezkûr üzere çakmakdan çıkan şerāreye (27) maḥmûldür.

umm ḥubāḥib Yeşil çekirgeye şebîh bir böcektir, uçar ve sarı ve yeşil (28) alāca ve ḳanadları kırmızı ve sarı renkler ile müzeyyendir.

- Zerrā Ḥabbāʿ** Zāl-ı muʿceme (29) ile emmā lemmā vezninde bir kimseniñ laqabıdır.
- el-ḥābb** Teşdīd-i bā'yle şol atılan oqa dénür ki (30) nişāna toqunmayup etrafına düşe. *Yuḳālu* سـهـمـ حـابـ اذا وقع حول القر طاس cemṭ (31) ḥavābb gelür.
- Ḥubbī** Rubbī vezninde bir ḥātūn adıdır. Ve Tihāme'de bir mevzi'dir.
- ummu maḥbūb**
- 192 (1) Ḥayyeniñ ya'ni yılanıñ künyesidir.
- el-Ḥubeyyibet** Muşagğarā ve yā'nıñ teşdīdiyle Yemāme'de bir qaryedir. (2) Ve esāmīdendir: İbrāhīm bin Ḥubeyyibe ve İbrāhīm bin Muḥammed bin Yūsuf bin Ḥubeyyibe muḥaddişlerdir. (3)
- Ḥubeybet** Cuheyne't vezninde 'İrāk' da Baṭīḥa nevāḥîsinde bir mevzi'dir.
- el-muḥibb** İḥbābdan (4) ism-i fā'ıldır, müzekker ve mü'enneşe ıtlāḳ olunur. *Yuḳālu* رجل محب وامرأة محبة ای محبة (5) ya'ni sevice ḥātündür. Şāriḥ dır ki bu, İmām Ferra' qavlıdır ve muḥibb ziyādesiyle yorılıp (6) fūrū-mānde ve bî-tāb olan deveye dénür ki māddesi beyān olundu. *Yuḳālu* حسيب (7) بعير محب ای
- Aḥbāb** Hemzeniñ fethiyle Benī Suleym diyārında bir mevzi'dir.
- el-Ḥubābiyet** Ḥā'nıñ (8) zammıyla Mışır ülkesinde iki qaryedir.
- Buṭnān Ḥabīb** Furqānu kerîmin vezninde Şām (9) ülkesinde bir beldedir.
- Ḥabbūbet** Ḥā'nıñ fethi ve bā-yı müşeddeniñ zammıyla İsmā'ıl bin (10) İşḥāq er-Razī laqabıdır ve Ḥafız bin Muḥammed el-Yūnāriti el-İşbahānī ceddiniñ ismidir. (11)
- el-ḥatreb** Tā-yı fevḳıyye ile ca'fer vezninde kışa boylu ve bodur kişiye dénür.
- el-ḥaşrebet** (12) Sā-yı müşelşele ile dahrecet vezninde şu bulanmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* حثرب الماء اذا كذب (13) ve *Yuḳālu*

حشربت البتر اذا كدر ماؤها وانخلط بالحماة
ya'ni "Kuyınıñ şuyı çamura (14)
karişmağla bulandı."

- el-ḥişribet** İkrimet vezninde ḥişrimet ma'nāsınadır ki üst dudağıñ (15) vasaatında olan dā'irecige dēnür.
- ḥuşrub** Burku' vezninde bir nebâtdır ki yumuşak yerlerde (16) biter, 'ala-kavlin dürtüşt ve ḥaşın yerlerde biter. Ve ḥuşrub bulanık gālîz şuya dēnür. (17) Ve tencere dibinde kalan gālîz bulaşığa ve vesaha dēnür ki kazımağa muhtâc olur.
- el-ḥişlib** (18) Zibric vezninde ḥubübâtdan çıkan yağın yâhūd şâfî yağın dibinde kalan 'aķerîne (19) ve poşasına dēnür.
- el-ḥac̣b** Darb vezninde. Ve
- el-ḥicāb** Kitāb vezninde setr (20) ve nihān eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
حجبه حجبا وحجابا من الباب الاول اذا ستره
Ve ḥicāb (21) ism olur, kendüsiyle setr olunacak perdeye dēnür. Cem'î ḥucub gelir zammeteynle. *Yuḳālu* (22) *دونه حجاب وهو ما احتجب به* ve ḥicāb bādiyede ḥarret ta'bîr olunan kara taşlık (23) tepeniñ munḳatı' olduğu yere dēnür. Ve muttariden uzun uzadı rāst ve hemvār olan (24) kumluga dēnür. Ve tepesi yüksek tağa dēnür *Yuḳālu*
قعد في ظل الحجاب أي الجبل المشرف (25) ve ḥicābü'ş-şems güneşiñ ziyā ve pertevine yâhūd nâhiye ve cānibine itlāk olunur (26) ve muṭlaķā iki nesne beynine perde ve ḥā'il olan şey'e ḥicāb itlāk olunur. Ve ḥicāb zār gibi (27) ince ve yufka etcegize dēnür ki insaniñ iki yañları beyninde mu'teriz ve aķciger ile nefes (28) mecrāsı olan boğurtlağıñ arasına ḥā'il olunur. Bu şûretde ḥicābu'l-cevf dēdikleri (29) perdeden ki yürekle baṭn beyninde ḥā'il olan ince deriden başka olur. Ve Ḥicāb dünyāyı (30) muḥîṭ olan cebel-i Ḳāf'dan ötede bir cebel adıdır. Ḳāle eş-şāriḥ ve bihi fussire

الايه وهو جبل دون قاف كانت الشمس تغيب من ورانه (31) kavluhu ta'ālī

[حتى توارت بالحجاب]

193

(1) ve hicāb ma'āzallahi ta'āla bir kimse müşrik olarak fevt olmak ma'nāsına isti'māl olunur ki (2) şeref-i imāndan maḥcūb olur ve minhu ḥadīsu Ebī Zerr raḍiyallahu 'anhu enne'n-Nebī 'aleyhi's-
(3) şalātu ve's-selāmu kāle

[4] ان الله يغفر للعبد ما لم يقع الحجاب قيل يا رسول الله وما

الحجاب قال ان تموت النفس وهى مشركة

et-taḥcīb

Tef'īl vezninde bir nesneyi (5) pek setr ve nihān eylemek ma'nāsınadır. *Yuḳālu* جبه تخبيا اى ستره

el-iḥticāb

İfti'āl (6) vezninde. Ve

et-teḥaccub

Tefa'ul vezninde gizlenüp şaklanmak ma'nāsınadır. *Yuḳālu* الرجل ونحجب اذا تستر (7) احتجب
hamilinden ziyāde gün geçmek (8) ma'nāsına isti'māl olunur. *Yuḳālu* من تاسعها (9) احتجبت المرأة بيوم او يومين اذا مضى يوم او يومين
Ya'ni "Toḳuz āyından bir gün ya iki gün ziyāde geçdi."

el-ḥācib

Ḳapucıya (10) iṭlāk olunur. Ve kibār, ḥuşūşā şeyhü'l-İslām perdecisine iṭlāk olunur. Cem'ī ḥacebet (11) gelür ketebet vezninde ve ḥicābet gelür kitābet vezninde. *Yuḳālu*
(12) فلان حاجب الامير اى بوابه

el-ḥicābet

Kitābet vezninde ḳapucılık ve perde-dārlik ḥiḍmetine dēnür.

el-ḥācibān

(13) Teşniye bünyesiyle gözlerin üstünde olan kemiklere dēnür, etiyle ve kıllı ile ki Türkīde (14) ḳaş ta'bīr olunur. 'Ala-ḳavlin ḥacib ol kemik üzere bütün sādece kılla dēnür. (15) Gūyā ki gözüñ derbānıdır. Cem'ī ḥavācib gelür. Ve ḥācīb her nesneniñ ucuna ve kenārına (16) iṭlāk olunur, meşelā ḥācebü's-şems güneş tulū'ndan evvel zuhūr eden kenārından (17) 'ibāretidir nete ki ḳarnu's-şems

daği dérler ki ibtidā zuhûr éden cü'zünden 'ibâretidir. *Yuḳālu* (18)

بدا حاجب الشمس اى ناحية منها

Ḥacibu'l-Fīl Bir şā'ir laḳabıdır. Ve Ḥācib bin (19) Yezīd ve Ḥācib bin Zeyd ve 'Uḫārid bin Ḥācib aşḫāblardır.

Zū'l-Ḥācibeyn Bir sipehsālār-ı (20) Fārsī laḳabıdır iki bevvābi var idi.

el-ḥaceb Fethateynle boğazda şulaḳ olacak (21) boğurtlağa dénür.

el-ḥecib Ketif vezninde küçük tepeye dénür, ekemet ma'nasına. (22)

el-maḥcūb Ā'ma ve ḍarīr olan kimseye ıtlāḳ olunur. *Yuḳālu* رجل محبوب اى
(23) ضميمه

el-ḥacebetān Feteḫatla uca ve segirden ta'bir olunan kemiklerin böğüre ḫoḡru (24) müşrif olan uclarına dénür, 'ala-ḳavlin şaḡlu şollu ḳasıḳlarıñ üzerlerinde ḳarın (25) yumuşağına ḫoḡru müşrif olan iki kemige dénür. Ve at kısmında ḫacebatān uyluḳlarıñ (26) üzerlerinde olan ucalardan batnıñ şifāḳı üzere müşrif olan uclarına dénür. (27) Ve şifāḳ şād'ıñ kesriyle ḳıl biten derinin altında olan yufḳa deridir ki ḫuşyelerine (28) ḳarīb olan maḫaldir.

el-Ḥacīb Emīr vezninde bir mevzī'dir.

el-istiḫcāb Bir kimseyi (29) ḳapucu yā perdecı édinmek ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
استحجاب اى ولاء الحجابة

el-ḫadeb (30) Ta'ab vezninde arḳa ḳıḳup göḡüs ve ḳarın içrü girmek vechiyle ḳanbur olmak (31) ma'nāsınadır. *Yuḳālu*
حدب الرجل حدبا من الباب الرابع اذا خرج ظهره ودخل

194

(1) صدره وبطنه Ve āḳındı ve engebe bayır maḳūlesi yerden aşıḡıya ḫoḡru tedricī (2) inüp gitmek ma'nāsınadır, ḫalḡanıñ ve ḳumluḡuñ tedricī inmeleri gibi. Ve arzıñ ḡalīz (3) ve mürtefi' olan yerine dénür ki aḫdeb kimseniñ ḫadebi şeklinde olur ve teşbiye (4) cihetiyledir. *Yuḳālu* نزلوا في حدب من الارض وهو الغلط المرتفع منها
Ve ḫadebu'l-mā' (5) şu aḳındılarınıñ biri biri üzerine bürilüp bingeşmesinden 'ibâretidir ki büḡrilik (6) ḫāleti peydā olur ve

- el-ḥadibet** Feriḥat vezninde zıkr olunan ḥadeb dédikleri nebāt çok olan yere (25) déntür. *Yuḳālu* ارض حدیبة ای کثیرة الحدب
- el-ḥudb** Hā'nıñ zammıyla ḥadbaḥ (26) kelimesinden cem'dir zahmetlü ve meşakkatlü umûr u aḥvāle déntür. *Yuḳālu* اتعبه حدب (27) شاقّة الامور ای شواقها جمع شاقّة ve *Yuḳālu* سنة حدباء ای شديدة ve ḥadbāḥ شجرة حدباء (28) gibi bügri ağaca déntür. *Yuḳālu* شجرة حدباء ve şol dābbeye déntür ki arḳalığında (29) ḳalçalarınıñ üstünde olan uca kemikleri sip sivri taşra çığıḳ ola. *Yuḳālu* دابة (30) ḡāriḥ dér ki Ka'b bin Zuheyr'in işbu طالت سلامته * يوماعلى آلة حدباء محمول * (31) * كل ابن انثى وان beytinde vāḳi' āletin ḥudbā'e na'ş olacaktır,
- 195 (1) lākin muṭlaḳ na'ş olmayup ḡurebāḥ ve fuḳarāḥ ta'c'bīr étdikleri ḥarpuşte olmak pek mülāyimdir (2) inteha.
- el-uḥaydib** Muşaḡḡar bünyesiyle Rüm ülkesinde bir taḡdır.
- ḥadām** Ḳıṭām (3) vezninde ki kesr üzere mebnîdir pek ḳaḥṭ şedîd üzere olan nesneye déntür. Ve bir mevzi' (4) adıdır. Ve mu'arabbā isti'māl olunur, nete ki cerīr'in işbu * لقد جردت يوم الحداب نساؤكم * فنبأت مجالها وقت مهورها * (5) beytinde vāḳi' olmuşdur.
- Ḥidāb** Kitāb vezninde Benī (6) Yerbū' yurdunda vāḳi' Kindilere maḥşuş bir şarb ve dürişt yerde bir mevzi'dir. Anda (7) bir vaḳ'a olmaḡla yevmu'l-ḥidāb ma'rūfdur ve ḥidāb serāt diyarında bir nice cebel adıdır. (8)
- el-ḥudeybiyet** Taḥffile duveyhīyet vezninde ve ḳalılan müşedded olur Mekke-i Mükerreme ḳurbünde bir ḳuyı (9) adıdır. 'Ala-ḳavlin orada nābit bir şecere-i ḥadbāḥ ismidir ki mevzi'-i mezbûr anlar ile (10) müte'āref olmuşdur. Şāriḥ dér ki bey'atu'r-rıdvān ol şecere taḥtında mün'aḳid olmuşdur. (11)

- el-Ḥudeybā** Muşagğar bünyesi ve elif'îñ meddiyle Cezîme kabîlesi yurdunda bir şuyuñ ismidir. (12)
- et-taḥaddub** Terettub vezninde bir kimseye ya bir nesneye ilişüp murtebiñ ve müte'allik olmak ma'nāsınadır. (13) *Yuḡālu* **تحدب به اذا تعلق** ve bir kimseyi esirgeyüp mihrübānlık eylemek ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (14) **تحدب عليه اذا تعطف** Ve ṭul ḡātūn evlādına mihr ve şefkatinden ere varmayup (15) ṭul oturmak ma'nāsınadır. *Yuḡālu* (16) **تحدبت المرأة اذا لم تتزوج واشبكت على ولدها** Bunlar bi'l-cümle ma'nā-yı mecāzīdir. Meşelā bir kimseye ḡanburluk gibi yapışup ta'alluḡ eylemek ve esirgediği (17) kimse üzerine ḡanburluḡ gibi avrılıp düşmek daḡıkalarnı mülāḡazaya mebnīdir.
- ḡadebdeba** (18) 'Acebseña vezninde nebīñ ḡavmine maḡşüş bir nev' oyun ismidir.
- el-ḡarb** Darb vezninde (19) ma'rūfdur ki cenk ve ḡitāl ve kārzār ma'nāsınadır. Ve bu mü'ennesdir, muḡātelet itibāriyle ve ba'zān müzekker (20) olur, ḡitāl itibāriyle. Cem'ī ḡurüb gelür. *Yuḡālu* **وقعت بينهم الحرب ای المقاتلة** Ve ḡarb (21) cengāver bahādıra itlāḡ olunur ki mübālaḡaten vaşf-bi'l-maşdar olur. *Yuḡālu* **شديد الحرب شجاع** (22) **رجل حرب ای** ve *yuḡālu* **رجل حرب ای عدو محارب** Ya'ni ḡarb lafzı 'adüvv-i muḡāribede (23) itlāḡ olunur, her ne ḡadar ceng-āver muḡārib degil ise de, zîrā muḡārebe üzeredir. Bunda (24) müzekker ve mü'ennesi müfred ve cem'î beraberdir, zîrā fi'l-aşl maşdardır. Ve Ḥarb esāmî-i ricāldendir: (25) Ḥarb bin Umeyye bin 'Abduşems Ḳureşî-i Umevî'dir. Ve Ḥarb bin 'Abdullāh er-Rāvendi Maşşūr-ı 'Abbāsī (26) ser-'askeridir. Ve Vaḡşī bin Ḥarb aşḡābdandır. Ve Ḥarb bin el-Ḥāriş tāb'ındendir ve 'Ali (27) ve Aḡmed ve Mu'āviye ki Evlād-ı Ḥarb'dir ve Ḥarb bin 'Abdullah ve Ḥarb bin Ḳays ve Ḥarb

bin Ḥalid (28) ve Ḥarb bin Şeddād ve Ḥarb bin Şāriḥ ve Ḥarb bin Zuheyr ve Ḥarb bin Ebu'l-Āliye ve Ḥarb (29) bin Şabiḥ ve Ḥarb bin Meymūn ki şāhibu'l-ʿamiyedir ki metrūku'l-ḥadīşdir ve Ḥarb bin (30) Meymūn ki Ebu'l-ḥattābdır, cümlesi muḥaddişledir, ʿāmīyet mulbesāt maʿnāsınadır. Bināʿenʿaleyh rivāyet (31) eylediği eḥādīş maʿmūl bihā degildir ve zıkr olunan Ḥarb bin Meymūn ile Ebū'l-ḥattāb

196

(1) Ḥarb bin Meymūn'u İmām Buḥārī Muslim, şaḥş-ı vāḥid zann eylediler.

TÜRKÇE DİZİN

İlk numaralar orijinal metindeki sayfayı, ikinciler ise kelimenin geçtiği satır numarasını göstermektedir.

ağaç	138-11	bilemek	136-30
ağsaklık	180-5	bilezik taşı	158-17
ağuveren	153-5	binkeşme	194-5
akçe	137-9	birikmek	139-9, 175-23
akışıp gelmek	139-2	biriktirmek	131-14, 139-8,
akıtmak	152-23		173-6
arpa kabuğu	133-16	bitmek	138-2
aslan	185-12	bodur kimse	164-24
aş	167-11	bodur kişi	137-12
aşağı	137-16	bodur	171-31, 173-27
ateş böceği	191-21	boğurtlak	193-21
atmaca	131-17	bol eylemek	137-28
ayrık otu	157-3	bol	137-27
ayrılıp dökülmek	136-4	bora	160-4
ayrıştırmak	145-18	bozarmak	155-6
azca azca	191-11	böğür	192-28
bal	158-4	bölük bölük	176-14
bal arısı	140-22	bölüşmek	138-1
bal arısı	158-5	buğdaycık	194-8
balık	136-20	burgu	155-19
basık ve bodur kalmak	161-24	butuz	161-28
baş parmak	139-22	bügri	194-18
bebbe bebbe	142-15	bükme	152-4
bel	137-27	büyük ve bol tencere	137-9
belirmek	161-12	büzülmek	156-29
beyaz bez	152-20	cinayet eylemek	174-22

çabalamak	175-17	çözülme	136-11
çabuk	139-28, 191-19	çukur	184-4
çağıltı	174-29	da'vet eylemek	135-4, 6
çağırğan	176-10	dağ tekesi	139-20
çağırmaq	131-12, 14	dağ	134-1
çakmak taşı	191-22	dalak	192-28
çalınmaq	176-27	dalkavuk	170-21
çalpa	176-27	damar	194-21
çatlamak	157-8	damızlık	176-26
çekip sıyırmak	132-16	danecik	190-1
çekirge	165-22	darılmak	141-9
çekişmek	166-26	darılmak	141-10
çelimsiz	165-2	davar ayakları	141-29
çemşir	151-2	davar	136-13
çevirmek	156-17	davar ayakları	141-29
çevrinti	170-24	değiştirmek(yer)	166-27
çıban	139-16	delik	155-10
çıban	194-6	delik delinmek	155-16
çıkarmak	151-31	delik delmek	155-11
çıtılık olmak	138-12	delik	144-25
çıtılık eylemek	138-22	demir alet	176-19
çiçek büzüği	194-6	demir kapı	144-13
çitlenbik	190-14	depretmek	132-24
çoğalmak	178-14	deve sürmek	191-5
çoğaltmak	136-31	deve	137-10
çorak yer	157-3	devenin örgücünü kesmek	161-23
çöküp kalmak	187-25	dikilip durmak	150-1
çöpür	194-7	dilim	141-21
çörek otu	190-15	dip	136-14
çöz	151-28	dip	154-8

dişi	139-6	ekselmek	171-29
doğan	131-18	eli kesilmek	136-8
doğarcık	162-19	elini kapmak	171-14
doğrulmak	150-3	ergice	133-27
doğruluk	140-21, 150-5	erkek eşek	139-6
doğurmak	175-27	erkek	153-7
doldurmak	148-13, 158-11	esmek	182-19
dolmak	157-11	esnemek	151-14, 18, 20
domalmak	163-30	eşek	161-3
dopdolu	188-6	ey demek	131-13
döl	156-25	eyüce	171-28
döllemek	171-29	gazel çehre	156-4
döndürmek	140-19	gazel olmak	156-6
döndürmek	156-18	gecik	167-31
döndürmek	173-5	gedik gedmek	156-19
dönüm	168-17	gemi	169-16
dubaracı	169-22	geri dönmek	140-16
dul hatun	160-12	geviş getirmek	137-31
dullamak	171-29	geviş getirmez olmak	137-10
durgun	149-16	geyik	161-13
düğüm	136-10	gezmek	164-18
dürtmek	155-1	gicik	167-20
düşmanı bir hamle ile bozmak	132-21	gicişmek	167-25
düşmek	178-3	girişmek	138-12
düşüp dökül-	136-6	gitmek	139-5
ebe pisigi	194-9	gitmek	178-13
edep öğretmek	134-29	giydirmek	133-19
edeplenmek	134-29	giydirmek	170-19
edepli kişi	134-25	giymek	133-21, 26
edepli olmak	134-22	giymek	177-10

göbek	161-5	kambur	193-30
göğüs tahtası	147-29	kanal	171-25
gök gürültüsü	176-5	kan karımak	174-18, 175-18
gömlek yakasına	169-28	kanı akmak	155-5
gömlek	133-14	kapı	143-9
göregen	178-8	kapıcı	143-21
götürmek	139-26	kapıcı olmak	143-24
güç pilavı	167-12	kapıcı tutmak	143-26
gümüş filizi	146-1	kapıcı	143-21, 193-9
gür ve sık olmak	138-11	karın	137-16
ham deri	142-5	karındaş	164-16
haykırmak	132-30	karışıp girişmek	138-18
haykırmak	174-17, 175-18, 175-29	kasık	138-2
hazırlanmak	130-13	kaş	193-14
hurma salkımının çöpü	141-24	katıp karıştırmak	138-9
içmek	167-16	katkısız	172-15
ideşmek	164-16	katmak	139-6
ikamet getirmek	157-31	katran ağacı	150-9
ilim öğretmek	134-27	kay	160-4
incik kemiği	162-3	kayış	147-21
ip ve örün	136-12	kaymak	163-7
iri kaya	163-30	kazanmak	161-7
işkembe	164-1	kel	177-30
it üzümü	154-24	kemik	154-12
kaçık	133-27	kerevit	136-20
kaçmak	162-13	kertenkele	153-4
kalça	136-14, 148-17	kesilmek	181-3
kalkan	139-31, 183-15	keskin kılmak	136-30
kambur olmak	194-15	kesmek	161-21, 183-7
		kığı	173-7

kıl	138-2	kuyruk sokumu	154-12
kılıcın ağzı	169-28	kuyu kazmak	183-14
kına yakmak	131-22	kuzu	136-18
kına	131-20	kuyruk sokumu	154-12
kınamak	151-30, 152-3, 156-15	kükremek	143-2
kırışmak	155-15	kürek	182-11
kırmızı çamur	161-6	küstürmek	137-4
kırmızı karınca	173-16	maya	176-26
kırmızı	138-27	memleket	177-8
kıtlık	137-21	muymul	131-18
kızıl	156-6	namaz kılmak	158-21
kirlenmek	156-29	ocak	183-9
kocamak	145-29, 171-29	ocak çekirgesi	165-11
koğa	147-20	oğlak	136-18
koğan	162-4	okşamak	131-11
koğmak	139-6, 156-17	olta çalmak	164-22
koyun	152-12	oluk	154-3
kovan	162-4	omça	154-8
kök	136-13	onulmak	149-12
kök	154-7	osurgan böceği	165-13
kök nar ağacı	150-9	otlak	176-15
köpük	163-6	oturmak	151-22, 23
körpe kuzu derisi	139-15	oyluk	161-27
köstek	136-13	oynak yer	162-4
kumluk	192-24	oyuntu	141-21
kurak	168-7	öğütmek	172-6
kurbağa yavrusu	187-20	ölümcül	173-25
kurutmak	175-22	ön	139-6
		örü tutmak	150-2
		özlemek	132-15

paçasız ona	133-14	sınamak	169-31
pala	176-29	sıpa	148-29
parıldamak	155-25	sırık	182-11
parmak	136-15	sinek	191-20
parmak	152-1	sivri	164-28
pide	171-19	soğumsuzluk	171-11
pideci	171-20	sömürmek	171-6
pisi pisi	194-9	su ağmak	137-23
posa	192-19	su bulanmak	192-12
poyraz	169-25	su gölü	155-8
puc	154-12	su yolu	152-31
sağalmak	139-16	su	136-22
sağrısız hatun	161-27	susuzluk	139-13
saka	144-25	suya kandırmak	162-14
salıyurmamak	181-1	sündürmek	166-12
salmak	132-16	sürün götürmek	174-11
sapır sapır dökülmek	136-6	sütten kesmek	166-17
sararmış diş	155-9	şaltak	176-10
sarmaşık	138-12	şol	137-31
satmak	161-8	taşra	144-24
savurmak	139-27	teke	136-20
seğirtme	154-30	tel	153-11
sepetlik	161-11	temri	162-4
sertleşmek	137-3	tepe	193-21
sevdirmek	186-28	terkeşçilik	173-8
sevgili kalmak	186-29	tertıp eylemek	134-23
sevici	192-5	tertıp olunmak	133-17
sevişmek	187-7, 189-2	tıknaz	183-6
sevmek	186-7	tırnak	133-27
sıkı	138-21	tilki	153-13

topaç	139-19, 164-25	üstlük	177-5
toplayıp sürmek	139-3	ürkmek	162-13
toprağa yapışmak	147-3	üzüm çekirdeği	188-11
toprak	139-27	vedat eylemek	135-3
toprak girmek	146-31	yaban eşeği	139-20, 161-3
topraklamak	147-21, 23	yağı çok olmak	152-6
topraklı olmak	146-30	yağmak	139-11
tortop	194-10	yaka açmak	185-8
toyğar kuşu	167-14	yakışıksız	137-13, 172-3
toz	139-27	yaklaşmak	157-11
tozak	194-9	yakmak	155-30
tul hatun	160-13	yalınlandırmak	155-13
tul oturmak	194-14, 195-15	yanç yanç yürümek	179-18
tul	188-31	yanmak	155-24
tutruk	156-1	yapışmak	180-8
tuzak	167-13	yarak	141-30
tuzla	136-23	yaraklanmak	142-2
tüy	138-5	yardım eylemek	175-23
uc	154-6, 12	yaşdaş olmak	147-6
ulu yol	155-23	yaşdaş	148-3
unulmak	174-21	yat	141-30
urı tutmak	150-2	yatık	161-27
urmak	136-17	yatmak	178-12
usluluk	134-4	yavru	187-20
uyumak	170-24	yayı arkaya almak	133-24
uyuz	167-30, 168-2	yayılmak	155-26
uzanıp doğrulmak	150-3	yedilmek	182-1
uzun kimse	137-21	yel	169-25
uzuv ve endam	135-12	yelmeşik	153-11
uyuz olmak (deve)	167-29, 168-3	yere çalınmak	173-12

yere çalmak	173-6, 11	yorulmak	148-9
yığın	173-7	yufka	193-27
yılan	137-18, 153-7	yutmak	154-24
yıldız böceği	191-21	yügrük	146-22
yıldız parıldamak	155-25	yün	138-5
yırtmak	183-6, 12	yürüyüşmek	141-12
yoldaş	179-26	yüz tutmak	158-3
yonacak	152-22	zağnus	131-18
yorgun	149-16	zeyrek olmak	135-26
yormak	148-11	zürafa	162-22

ARAPÇA DİZİN

İlk numaralar orijinal metindeki sayfayı, ikinciler ise kelimenin geçtiği satır numarasını göstermektedir.

‘inebu’s-ṣa’leb	154-23	Caḥceb	164-23
āb	141-26	Caḥcebā	164-23
ābet	141-15	Cābān	185-3
Aḥbāb	192-7	cābetu’l-midrā	184-29
Baḳī’u’l-Cebceb	164-8	cāru’l-cenb	179-23
bāb	144-13	caḡib	174-7
Bābā	144-14	cezābi	167-1
Bābān	144-21	cezbet	167-2
bābātu’l-kitāb	143-27	Cebba	163-21
Bābeyn	144-20	Cebbān	164-16
Bābu’l-Ebvāb	144-12	cebbūyet	163-23
Bābüyet	144-16	cel‘ab	178-17
bebbet	142-14	Celḥab	178-1
Benū Ceṣīb	172-29	Cenbā’	183-1
Benū Cuzeybet	172-10	Cennābet	182-29
Benū Evvāb	141-29	Cenūb	182-21
Berdizbeh	143-2	Cerṣeb	171-4
Besbet	143-4	Cerbet	169-8
Beṣbet	143-4	cerdebet	171-10
Be’neb	143-5	ce’betu’l-baṭn	161-11
Beybet	144-25	ce’betu’l-midrā	161-12
Buṭnān Ḥabīb	192-8	Cevvāb	185-12
būbet	144-13	Cīb	185-17
Būbet	144-18	cidebb	166-7
Buveyb	144-13	Cillīb	177-14
Caḥdeb	165-14	Cuṣub	173-31

Cubābetu's-Sa ^c diyy	163-13	eş-se ^c üb	153-12
Cübān	185-13	eş-seķābet	156-5
Cubbā	163-16	eş-seķīb	156-3
Cubbu Yūsuf	162-28	eş-seķüb	155-30
cubbu'l-ṭal ^c at	162-30	eş-sebsebet	151-23
Cubcub	164-5	eş-sebāb	151-21
Cubeyb	163-14	eş-selb	156-15
Cuneyb	183-3	eş-seleb	156-29
cunneb	182-23	eş-selib	156-27
Cureyb	170-11	eş-selīb	157-1
Cutāvib	164-19	eş-serb	151-27
Dāretu'l-Cel ^c ab	178-18	eş-serbā ^u	152-11
Dāretu'l-Ce ^b	161-14	eş-serebāt	152-1
Dāretu'l-Cila ^b	178-18	eş-se ^b	151-13
dā ^u 's-sa ^c leb	154-20	eş-se ^e eb	151-19
Deyru's-Se ^c ālib	154-29	eş-sevāb	158-4
Deyru'l-Cubb	162-30	eş-sevb	157-9
eş-sa ^c b	152-22	eş-sevb	158-23
eş-sa ^c leb	153-13	eş-sevebān	158-2
eş-sa ^c lebet	154-11	eş-sevvāb	159-13
eş-sa ^c lebiyyet	154-30	eş-seyyīb	160-12
eş-saķb	155-9	eş-siķāb	155-31
eş-sāķib	156-7	eş-silb	156-22
eş-sābbet	151-24	eş-siğrib	155-9
eş-sālibet	157-6	eş-su ^c bān	153-6
eş-sā ⁱ b	160-3	eş-su ^c bet	153-3
eş-sağab	155-6	eş-suķüb	155-24
eş-sağb	155-1	eş-suntub	152-21
eş-se ^c ab	152-28	eş-surķubiyyet	152-20
eş-se ^c ābīb	153-10	eş-su ^e bā ^ḥ	151-16

eş-şuḡūb	157-9	el-ḥabīb	188-6
eş-Şelebūt	157-5	el-ḥac̄b	192-19
eş-Şevāb	159-18	el-ḥaceb	193-20
Eşārib	152-12	el-ḥacebetān	193-23
eşribu	152-13	el-ḥācib	193-9
Eşveb	159-30	el-ḥācibān	193-12
eş-şāḥib bi'l-cenb	179-25	el-ḥadeb	193-29
eṭvā ^c min şevāb	159-18	el-ḥadib	194-19
Ebbā	133-4	el-ḥadibet	194-24
Ebbet	132-27	el-ḥarb	195-18
Ebbetu'l-Ulya	132-28	el-ḥatreb	192-11
Ebbetu's-Suflā	132-28	el-ḥav ² eb	185-16
ebu cuḥādib	165-9	el-ḥav ² ebet	186-3
ebu cuḥādibā	165-10	el-ḥebāḥib	191-18
Ebū Ḥubāhib	191-23	el-ḥebāb	188-23
Ebū Turāb	148-12	el-ḥecib	193-21
Ebu'l-Cerbā ²	170-14	el-ḥislib	192-17
ecdābiyyet	166-11	el-ḥisribet	192-14
edbu'l-baḥr	135-7	el-ḥib	186-5
ehāb	142-8	el-ḥibāb	186-5
el-ḥaşrebet	192-11	el-ḥibāb	187-6
el-ḥabḥab	191-10	el-ḥibb	187-8
el-ḥabḥāb	191-12	el-ḥibbet	190-15
el-ḥabḥabiyy	191-16	el-ḥicāb	192-19
el-ḥabb	190-23	el-ḥicābet	193-12
el-ḥābb	191-29	el-ḥineb	190-25
el-ḥabbet	189-20	el-ḥubāḥib	191-19
el-ḥabbetu'l-ḥaḍra ²	190-14	el-ḥubāb	186-5
el-ḥabbetu's-sevdā ²	190-15	el-ḥubāb	187-16
el-ḥabeb	190-25	el-ḥubb	186-4

el-ḥubbet	188-8	el-caʿbī	173-15
el-ḥudb	194-25	el-caʿneb	174-7
el-ḥudeybiyet	195-8	el-caʿşeb	174-6
el-aḥdeb	194-19	el-caḥb	165-4
Elāb	140-4	el-caḥcebet	164-19
el-āyibetü	141-14	el-caḥdeb	164-24
el-āzibet	137-30	el-caḥreb	164-24
el-bāb	143-26	el-caḥreb	164-25
el-bāb	143-8	el-cāzib	166-30
el-bābet	143-26	el-cāzibet	166-30
el-bābiyyet	144-19	el-cābet	183-17
Elbān	140-3	el-Cābetān	185-3
el-bebbān	142-28	el-cādib	165-18
el-bebbu	142-25	el-cāhib	185-16
el-beʿbebet	143-1	el-cahneb	164-30
el-bevb	143-23	el-cānib	180-20
el-bevbāt	143-7	el-cānib	178-21
el-bevvāb	143-21	el-cāru'l-cunub	179-27
el-beyyāb	144-24	el-cāʿibu'l-ʿayni	185-12
el-bīb	144-21	el-ceʿcāb	173-7
el-bivābet	143-22	el-ceḥḥābet	165-3
el-Büb	144-11	el-ceḥābet	165-2
el-buʿeb	142-13	el-ceḥanneb	164-31
el-Buveyb	144-10	el-cezzābet	167-13
el-caʿşebet	173-31	el-cezb	166-11
el-caʿb	173-3	el-cezeb	167-5
el-caʿbāʿ	173-19	el-cezebāt	167-16
el-caʿbāʿ	173-29	el-cezūb	166-30
el-caʿbet	173-1	el-cebāb	162-31
el-caʿbeʿet	173-10	el-cebācib	164-9

el-cebb	161-16	el-celenbāt	177-11
el-cebbāb	163-25	el-celīb	176-2
el-cebbā ³	161-25	el-celībet	175-12
el-cebcāb	164-6	el-cellābet	176-5
el-cebceb	164-7	el-celūbet	175-12
el-cebcebet	163-29	el-cenāb	181-22
el-cebcebet	164-17	el-cenābā ³	182-22
el-cebeb	161-23	el-cenābet	179-29
el-cebūb	163-9	el-cenābet	181-12
el-cebūbet	163-11	el-cenābet	182-3
el-cedb	165-28	el-cenb	178-21
el-cedb	165-15	el-cenbet	179-29
el-cedbā ³	166-4	el-cenbet	180-23
el-cedīb	165-29	el-ceneb	180-3
el-cedūb	165-29	el-cenebet	178-21
el-cehb	185-14	el-cenīb	179-17
el-cel ^c ab	178-4	el-cenib	181-9
el-cel ^c ābet	178-4	el-cenībetān	180-18
el-celḥab	177-30	el-cennāb	183-2
el-cela ^c ba	178-4	el-cenūb	1822-14
el-cela ^c bā	178-8	el-cer ^c ab	171-31
el-cela ^c bāt	178-9	el-cer ^c abet	172-4
el-celāḥib	177-30	el-cerācīb	171-9
el-celb	174-9	el-cerbā	167-31
el-celbebet	177-9	el-cerbān	167-30
el-celdeb	178-3	el-cerbā ³	168-3
el-celeb	174-10	el-cercebet	171-5
el-celeb	174-27	el-cerdebān	171-16
el-celebbān	176-10	el-cerdebiyy	171-17
el-celebet	175-11	el-cereb	167-19

el-cerebb	169-22	el-ciḥābet	165-3
el-cerebbet	169-16	el-cizāb	167-7
el-cerenbet	169-21	el-cizibbān	167-14
el-cerib	167-29	el-cibāb	161-17
el-cerīb	168-12	el-cibāb	163-2
el-cerşebet	171-26	el-cībet	183-18
el-cesreb	172-12	el-cilḥāb	177-27
el-ceşb	172-14	el-cilḥabb	177-31
el-ceşib	172-22	el-cilḥābet	177-28
el-ceşīb	172-23	el-cilb	176-29
el-ceşīb	172-26	el-cilbāb	177-3
el-ceşüb	172-25	el-cilḥāb	178-20
el-ceşūbet	172-27	el-ciliḥbānet	178-11
el-ceḥb	161-3	el-cilibbāb	177-3
el-ceḥneb	161-14	el-cilibbānet	176-6
el-Ceḥyebān	161-14	el-cilinbānet	176-7
el-cevāb	183-15	el-cinḥāb	183-4
el-cevānib	182-23	el-cināb	179-21
el-cevāḥib	184-26	el-cināb	181-31
el-cevb	183-6	el-cinābet	180-24
el-cevbet	184-4	el-cindeb	165-21
el-cevrābiyy	170-20	el-cirḥb	172-3
el-cevreb	170-15	el-cirāb	168-1
el-cevrebet	170-19	el-cirāb	169-9
el-ceyb	185-18	el-cirbet	169-3
el-ceyb	185-7	el-cirbiyāḥ	169-24
el-ciḥābet	173-8	el-cirdāb	171-22
el-ciḥbāḥ	173-10	el-cirdebān	171-21
el-ciḥbbā	173-18	el-cirdebī	171-21
el-ciḥabb	165-6	el-ciribbān	169-27

el-ciribbānet	169-23	el-cunābā	182-22
el-cizb	172-7	el-cundeb	165-21
el-cu ^ᶜ b	173-13	el-cundub	165-21
el-cu ^ᶜ būb	173-26	el-cunebet	182-24
el-cu ^ᶜ dubet	174-2	el-cunnāb	180-17
el-cuḥādib	165-8	el-cunub	180-20
el-cuḥādiba ^ᶜ	165-9	el-cunub	181-15
el-cuḥādibet	165-9	el-cunūb	182-19
el-cuḥdub	165-8	el-cur ^ᶜ ūb	172-5
el-cuḥānib	165-1	el-curāb	169-15
el-cuḥārib	164-25	el-curb	167-31
el-cuḥrubān	164-27	el-curcubān	171-8
el-cūzāb	167-8	el-curcubb	171-8
el-cubāb	163-4	el-curdubān	171-16
el-cubābāt	163-28	el-curṣub	171-31
el-cubācīb	164-6	el-cuṣb	172-31
el-cubb	162-15	el-cu ^ᶜ ūbet	161-8
el-cubbet	161-29	el-cuzb	172-8
el-cubcubet	163-31	el-dā'iretū'l muctelebet	177-22
el-cudūbet	166-2	el-eṣ ^ᶜ abiyy	153-8
el-culb	176-31	el-eṣeb	134-2
el-culbān	177-15	el-eṣleb	156-31
el-culbet	176-11	el-eṣ ^ᶜ eb	151-20
el-Culeybīb	177-26	el-ebāb	132-11
el-culhūb	178-19	el-ebāb	132-24
el-cullāb	177-11	el-ebābet	132-11
el-culubbān	176-9	el-ebābet	133-2
el-culubbān	177-14	el-ebb	131-28
el-culubnānet	176-7	el-ebīb	132-11
el-cunāb	181-28	el-ec ^ᶜ ab	173-22

el-ecārib	168-1	el-evbet	140-15
el-ecārib	170-10	el-eveb	141-8
el-ecebb	161-24	el-eybet	140-16
el-ecebb	163-12	el-eybet	142-10
el-ecneb	180-21	el-eyyāb	142-9
el-ecnebiyy	180-21	el-ezb	137-23
el-ecreb	167-30	el-ezeb	137-10
el-ecrebān	170-9	el-ezīb	137-20
el-ecveb	184-8	el-ezib	137-20
el-edb	135-5	el-heyī	130-4
el-edeb	134-3	el-hey	130-24
el-Edebiyy	135-9	el-hey ^{et}	129-29
el-edīb	134-24	el-heyī	130-4
el-elbā	139-1	el-hī	130-24
el-elebet	139-30	el-hī ^{et}	130-10
el-elūb	139-26	el-hubet	141-31
el-enāb	140-10	el-işķāb	155-29
el-eneb	140-8	el-işābet	158-10
el-erābet	135-26	el-işrāb	152-5
el-erb	136-15	el-işvāb	158-10
el-ereb	135-24	el-iḥbāb	187-21
el-ereb	135-29	el-iḥdāb	194-15
el-erīb	135-27	el-iḥdīdāb	194-16
el-erib	135-28	el-iḥticāb	193-5
el-erībet	137-9	el-ibābet	133-2
el-eşb	138-8	el-icāb	183-17
el-eşeb	138-11	el-icābet	183-17
el-eşebāniyy	138-27	el-icbāb	163-7
el-evb	140-14	el-icdāb	165-25
el-evbāt	141-28	el-iclāb	175-15

el-icli ^c bāb	178-12	el-istecvāb	185-1
el-icliḡbāb	178-2	el-istiṣābet	160-8
el-icnāb	181-19	el-istiḡbāb	187-29
el-icrāb	168-2	el-istiḡcāb	193-28
el-icri ^c bāb	172-6	el-isticiḡbāb	174-25
el-icriḡbāb	170-22	el-isticiḡcāb	181-21
el-icrinbā ^ḡ	170-23	el-istinābet	150-25
el-ictizāb	166-24	el-isti ^ḡ dāb	134-29
el-ictibāb	161-20	el-it ^c āb	149-10
el-ictilāb	174-23	el-itb	133-8
el-ictināb	181-7	el-itbāb	145-28
el-ictiyāb	183-12	el-itibāb	133-7
el-īdāb	135-2	el-itli ^ḡ bāb	149-30
el-ihāb	142-4	el-itḡrāb	147-12
el-ilb	139-22	el-itḡgāb	149-23
el-ilbāb	139-25	el-ī ^ḡ bāb	141-9
el-inṣi ^c āb	152-27	el-ī ^ḡ tināb	140-11
el-inṣiḡkāb	155-16	el-ī ^ḡ tiṣāb	138-28
el-incicāb	173-11	el-ī ^ḡ titāb	133-25
el-incizāb	166-28	el-ī ^ḡ tiyāb	141-7
el-incilāb	174-24	el-iyāb	140-14
el-inciyāb	184-30	el-iyāb	141-3
el-īrāb	136-27	el-izb	137-12
el-irb	135-10	el-maḡbūbet	189-18
el-irbet	135-22	el-maḡcūb	193-22
el-irbiyān	136-19	el-meṣ ^c alet	154-8
el-ireb	135-25	el-meṣḡkab	155-23
el-īsāb	138-7	el-meṣā ^c ibu	152-30
el-isb	138-2	el-meṣāb	158-12
el-istecābet	185-1	el-meṣābet	158-15

el-meşlebet	156-19	el-muşerrib	152-8
el-meşübet	158-8	el-muşeyyeb	160-29
el-meşvebet	158-8	el-muşrib	152-7
el-mecdüb	165-29	el-mū ^ʿ arib	137-6
el-mecevvebet	185-10	el-mū ^ʿ etteb	133-26
el-mecnāb	182-5	el-muḥabḥib	191-17
el-mecneb	180-3	el-muḥabbebet	189-18
el-mecnüb	180-16	el-muḥabbet	186-5
el-mecnübet	182-31	el-muḥabbet	189-18
el-mecşüb	172-23	el-muḥibb	192-3
el-metāb	150-10	el-mucāzebet	166-26
el-me ^ʿ debet	134-30	el-mucābbet	164-13
el-me ^ʿ dubet	134-31	el-mucānebe	181-8
el-me ^ʿ rubet	135-24	el-mucānebet	179-21
el-mişķab	155-19	el-mucellib	176-4
el-mic ^ʿ ab	173-20	el-mucellibet	176-6
el-micdāb	166-5	el-mucennebet	179-31
el-micheb	185-15	el-mucennibetān	180-1
el-micneb	182-5	el-mucennneb	180-16
el-micşāb	172-22	el-mucerdib	171-17
el-micşeb	172-30	el-mucerreb	170-3
el-micveb	183-15	el-mucerrebet	170-8
el-miczeb	172-11	el-mucerrib	170-6
el-mi ^ʿ şeb	133-28	el-muceşşeb	172-31
el-mi ^ʿ leb	140-2	el-mucle ^ʿ ibb	178-15
el-mi ^ʿ tebet	133-9	el-mucleḥibbet	177-31
el-mi ^ʿ zāb	137-24	el-mucūbet	183-18
el-muşa ^ʿ libet	154-9	el-muhāye ^ʿ et	130-15
el-Muşakķib	155-22	el-muste ^ʿ reb	137-5
el-muşālib	157-3	el-mut ^ʿ ab	149-16

el-mutārebet	148-6	el-uhbet	141-30
el-mutecaʿib	173-24	el-ulbet	139-30
el-muteʿevveb	141-5	el-urb	136-18
el-muteʿeyyeb	141-5	el-urbān	137-7
el-muʾāvebet	141-10	el-urbet	136-10
el-muʾerreb	137-1	el-urbiyyet	136-13
el-mūʿesseb	138-5	el-urebā	136-28
el-muʿevveb	141-21	el-uskūb	156-1
el-muʿevvibet	141-12	el-uşābet	138-23
el-muʾtenib	140-13	el-uvvāb	141-2
el-mūʾteşeb	138-29	el-uyūb	141-4
el-müteheyyiʾet	130-26	el-uyyāb	141-2
el-Ḥabībet	189-19	el-yencelib	177-18
el-Ḥacīb	193-28	el-yerneʾet	131-21
el-Ḥubābiyyet	192-7	el-yeʾyāʾ	131-10
el-Ḥubeyyibet	192-1	el-yeʾyāʾ	131-18
el-Ḥudeybāʾ	195-11	el-yeʾyeʾet	131-10
el-teşakḳub	155-16	el-yurennā	131-19
el-tebb	145-2	el-yurennāʾ	131-20
el-tecaʿub	173-11	el-yūʾyūʾ	131-17
el-tecribet	169-31	en-neḥārīb	146-24
el-tetbīb	145-17	Erāb	136-21
el-uşʿūb	152-28	et- teʾtīb	133-17
el-uşʿubān	152-29	et-taʿab	149-9
el-uşʿubān	153-9	et-taʿcīb	173-9
el-uşʿubāniyy	153-9	et-taḥaddub	195-12
el-uḥaydīb	195-2	et-taḥcīb	193-4
el-ubāb	132-26	et-taḥrebūt	146-21
el-udbet	134-30	et-tābb	145-20
		et-tābet	150-10

et-tābet	151-10	et-tecbīb	162-10
et-tābūt	150-26	et-tecezzub	167-15
et-tāʾīb	150-22	et-teceddub	166-8
et-tagb	149-18	et-tecelbub	177-10
et-teskīb	155-12	et-tecennub	181-7
et-tesāʾub	151-18	et-tecevrub	170-17
et-tesaġġub	155-5	et-teclīb	175-27
et-teseʾub	151-19	et-tecnīb	180-30
et-teṣevvub	158-20	et-tecvīb	185-9
et-teṣeyyub	160-30	et-tehāyuʾ	130-9
et-tesrīb	152-2	et-teheyyuʾ	130-12
et-tesvīb	157-23	et-tehyīʾ	130-14
et-teʿīb	149-15	et-tehyiʾet	130-13
et-teḥābb	189-1	et-telb	149-24
et-teḥabbub	189-2	et-tennūb	150-7
et-teḥaccub	193-6	et-terāʾīb	147-28
et-teḥādub	194-18	et-terbāʾ	146-25
et-tebāb	145-3	et-terbaʾ	146-29
et-tebbiyy	145-30	et-terbet	148-8
et-tebeb	145-3	et-tereb	146-30
et-tebevub	143-25	et-terebūt	147-24
et-tebevub	145-24	et-terīb	146-27
et-tebīb	145-4	et-teribet	147-27
et-tebtebet	145-29	et-tetrīb	147-22
et-tecaʿbī	173-11	et-tetvibet	150-11
et-tecaʿbī	173-27	et-teʾbīb	132-30
et-tecāzūb	166-29	et-teʾdīb	134-25
et-tecābb	164-15	et-teʾebbub	132-31
et-tecānub	181-8	et-teʾeddub	134-28
et-tecāvub	185-2	et-teʾehhub	142-3

et-te ^h errub	137-2	et-tirb	148-2
et-te ^h eşşub	138-17	et-tiryeb	146-27
et-te ^h ettub	133-20	et-tule ^h bībet	150-4
et-te ^h evvub	141-1	et-turāb	146-24
et-te ^h ezzub	137-31	et-turābiyyūn	148-14
et-te ^h hīb	142-1	et-turbet	146-25
et-te ^h leb	139-18	et-turbiiyyet	148-30
et-te ^h leb	144-31	et-turbu	146-24
et-te ^h līb	139-31	et-turebā ^h	146-25
et-te ^h nīb	140-5	et-turebiyy	149-5
et-te ^h rīb	136-29	Eyheb	142-9
et-te ^h şīb	138-21	ezebu'l- ^h aķabet	137-18
et-te ^h vīb	140-28	Ḥabābet	190-30
et-te ^h yīb	140-28	Ḥabbābet	190-31
et-tevb	150-10	Ḥabbān	189-11
et-tevbet	150-10	ḥabbezā	188-15
et-tevleb	149-29	Ḥabbūbet	192-9
et-tevrāb	146-26	Ḥabīb	189-7
et-tevreb	146-26	Ḥacibu'l-Fil	193-18
et-tev ^h ebāniyyān	144-27	ḥabḥabet	191-2
et-tevvāb	150-22	ḥabetü'l-ķalb	189-31
et-teyrāb	146-26	ḥadām	195-2
et-teyreb	146-25	ḥadebdeba	195-17
et-teġab	149-19	Ḥavzu's-Sa ^h leb	154-25
et-tibbet	145-26	hey ^h e	130-28
et-ticāb	145-31	Ḥibbān	189-12
et-ticābet	146-2	Ḥidāb	195-5
et-ticbāb	146-3	ḥuşrub	192-15
et-ticbāb	146-5	Ḥubeybet	192-3
et-tirāb	148-17		

Ḥubābet	190-28	Ṣuveyb	160-10
Ḥubbān	189-16	tebra ^c	149-7
Ḥubbī	191-31	Tecūb	146-7
Ḥubeyyib	188-12	Tecūbu	185-4
İbb	132-23	telib	149-25
irb	135-20	Tellu Tevbet	150-24
İtrīb	148-16	ter ^c ab	149-7
izāb	137-22	tey ^o eb	144-27
Ḳarnu's-Se ^c ālib	154-28	Tilib	149-26
maḥbeb	189-19	Tinneb	150-5
Mātireb	148-29	Tucību	185-5
Meşveb	159-30	Turābet	148-11
Me ^o āb	141-16	Turbān	148-11
Merib	136-22	Turebet	148-9
şakbān	156-12	Tureybet	148-10
şā'ibu'l-baḥr	160-5	tu ^o ebet	144-30
şevbu'l-mā ^o	159-11	Ubbet	132-29
şevvāb	160-7	uhbān	142-9
Şaḥb	151-25	umm ḥubāḥib	191-27
Şakb	156-11	umm-cundeb	165-24
Şerebān	152-11	ummu maḥbūb	191-31
Şerib	152-10	ummu-ḥubāb	190-28
Şevābet	159-29	uşbet	139-1
Şevb	159-15	Yeşḳubu	156-13
Şībān	160-11	yeşribu	152-13
Şu ^c aylibān	154-27	Yetīb	151-9
Şuḳayb	156-13	Yetrebu	148-31
Şuveb	159-24	Zerrā Ḥabbā ^o	191-28
Şuveyb	159-17	Zū Şu ^c lubān	154-26
		Zū'l-Ḥācībeyn	193-19

SONUÇ

Bu çalışmada, Mütercim Âsım Efendi'ye ait Kâmûs Tercümesi adlı eserin 1. cildindeki 130-195. sayfaları transkripsiyon işaretleriyle Latin harflerine aktarılmış ve metnin dizinlerine yer verilmiştir. Sözü edilen 65 sayfa, dört ciltlik Kâmûs Tercümesi'nin İstanbul 1888 baskısına aittir.

Metnin çeviriyazısı hazırlanırken Arapça “*yuḳālu, teḳūlu*” ile başlayan cümleler, beyitler, hadisler ve ayetler eserin orijinalinden olduğu gibi aktarılmıştır. Kâmûs Tercümesi'nde satır içinde gösterilen kelimeler ise günümüz sözlükçülük anlayışına göre yeniden düzenlenmiş, madde başları satır başına çekilmiştir.

Tıpkıbasımından kolay bulunup okunabilmesi için, kelimelerin sayfa ve satır numaraları da belirtilmiştir. Çalışmanın sonuna açıklamalı Türkçe dizin ve Arapça dizin eklenmiştir. Böylece Gaziantep ve Kilis yörelerine ait söz varlığının da bulunduğu 1260 kelime bir bütün halinde dikkatlere sunulmuştur. Türkçe dizinde 429, Arapça dizinde ise 831 kelime bulunmaktadır.

Kâmûs Tercümesi, sözlükbilimi çalışanları ve ağız araştırmacıları için kaynak bir eser niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ömer Asım, *Türk Diline Emek Verenler Mütercim Asım*, TDK Yay., Ankara 1962.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (25. bs.), Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2011.
- Divlekçi, Celâleddin, *Dilbilim ve Kur'an İlimleri Açısından el-Fîruzabadi'nin Besair'i*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2000.
- Eminoğlu, Emin, *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Asitan Yay., Sivas 2010.
- Eren, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, (2. Bs.), Bizim Büro Basım Evi, Ankara 1999.
- Erdoğan, Mehtap, *Osmanlı Türkçesinde Benzer Yazılışı Kelimeler Sözlüğü*, Grafiker Yay., Ankara 2009.
- Erkan, Arif, *Arapça-Türkçe Büyük Sözlük El-Beyan*, Yasin Yayınevi, İstanbul 2006.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, (3. bs.), Sosyal Yay., İstanbul 1995.
- Güler, Kemal, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesindeki Türkçe Hayvan İsimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988.
- İbn-i Manzur, *Lisanü'l-Arap*, Dar Sader Yay., Beyrut 1995.
- İlhan, Nadir, *Geçmişten Günümüze Sözlükçülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*, Manas Yayıncılık, Elazığ 2007.
- Kaçalin, Mustafa S., "Mürtercim Âsım Efendi", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, XXIV, 200-202.
- Kanar, Mehmet, *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yay., İstanbul 2005.
- Karlı, İlyas, *Mütercim Ahmed Âsım Efendi ve Arap Lügatçılığındaki Yeri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Kılıç, Hulusi, "Fîruzâbâdi", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1996, XIII, s. 142-145.

- Kirişçiođlu, M. Fatih, *Mütercim Âsım Efendi'nin Kâmus Tercümesi'ndeki Uzun İsimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988.
- Koç, Mustafa- Tanrıverdi, Eyüp, *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi-Mütercim Âsım Efendi*, C. I-II, Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı, İstanbul 2013.
- Komisyona, *Resimli ve Metin Örneklı Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, (2. bs.) C. VI, Elvan Yay., Ankara 2007.
- Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 2007.
- Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yay., İstanbul 1995.
- Redhouse, James W., *Turkish and English Lexicon*, (3. bs.), Çağrı Yay., İstanbul 2006.
- Sami, Şemsettin, *Kamus-ı Türki*, (13. bs.), Çağrı Yay., İstanbul 2004.
- Togan, Zeki V., *Tarihte Usûl*, (4. bs.), Enderun Kitabevi, İstanbul 1985.
- Turhan, Emin Ali, *Kâmus-ı Okyanus'ta Nebât Adları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1988.
- Türk Dil Kurumu, *Derleme Sözlüğü*, C. I-VI, Ankara 2009.
- Türk Dil Kurumu, *Tarama Sözlüğü*, C. I-VIII, (4. bs.), Ankara 2009.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. bs.), Ankara 2005.
- Türk Dil Kurumu, *Yazım Kılavuzu*, (24. bs.), Ankara 2005.
- Türkmen, Dursun Ali, *Mütercim Âsım Efendi ve Tuhfe-i Âsım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1995.
- Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, (2. bs.), MULTILINGUAL Yabancı Dil Yay., İstanbul 2007.
- Yazıcı, Numan, *Mütercim Âsım ve Kâmûs Tercümesi (Hadis İlimleri Yönünden Değerlendirme)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1999.
- Yolcu, İsmet, *Örnek Sözlük (Arapça-Türkçe)*, EĞİT-SAN Basım Yayın, Ankara 1996.

- 1 طبع و سرشت و نهاد بدر پس هیئتک مفهومی عرضک مفهومیته متقار بدر نهایت
 2 عرض مقولات اعراض جمله سنه اطلاق اول نور هر برینه عرضی اعتباریه و هیئت
 3 موضوعاتند حصول اعتباریه اطلاق اول نور يقال له هیئته حسنه ای حال و کیفیت
 4 (الهی) کیس وزنده (والهی) ظریف وزنده هیئت و قیافتی خوب و خوشنا اولان
 5 کسیه دینور يقال رجل هی و هیبی ای حسن الهیته و هیئه هانک قحیله و هیاهه کرامه
 6 وزنده برکسه یارنسنه خوب هیئت اولمق معناسنه در يقال هاء الرجل یهء کخاف یخاف
 7 و هاء یهئ یهئ یهئ هیئه و هیئه هیاهه ککرم کرامه اذا صار حسن الهیته و بر خصوص
 8 ایچون کندی هیئتی اخذ ایلک یعنی اقتضا ایدن لوازم و تدارکاتی کوروب حاضر
 9 و آماده اولمق معناسنه در يقال هاء للامر یهئ اذا اخذله هیئته (التهاؤ) تفاعل
 10 وزنده توافق معناسنه در يقال تهاؤوا علی ذلك اذا توافقوا (الهیته) هانک
 11 کسریه مشتاق و آرزومند اولمق معناسنه در يقال هاء الیه یهئ ای اشتاق
 12 (التهؤ) تفعل وزنده هیئتلتک یعنی بر ماده ایچون اقتضا ایدن صورت لازم مدنی
 13 تکبیل ایدوب حاضر لنتی معناسنه در يقال تهاؤوا للامر اذا اخذله هیئته (التهیه) تکمله
 14 وزنده (والتهی) تفعیل وزنده برنسنه هیئت و قیافت و یروب اصلاح ایلک
 15 معناسنه در که حاضر لمق اکلازم کلور يقال هیاهه تهیه و تهیهنا اذا اصلحه (المهایاهه)
 16 مفاعله وزنده بر خصوصه بری برینه موافقت ایلک معناسنه در هیئت معناسندن
 17 مأخوذ در يقال هیاهه فی الامر مهایاهه اذا وافقه و عرف فقهاهه بالتوافق و التراضی
 18 مقاسمه منافعدن عبارتدر که استخسانا جائزدر [لهاشرب و لکم شرب یوم معلوم]
 19 نص مینه مبنی در مثلا برخانه ده مشترک اولان زید و عمرو دن هر بری حصه سنه
 20 مقابل برسنه مخصوصه اقامت ایلک و نهر و احددن هر کس بر کون ترا و باعجه لرینی
 21 سقی ایلک و عید مشترکی بر وقت مخصوصه استخدام ایلک کی نه که کتب
 22 فقهیه ده مبسوطدر مؤلف و المهایاهه الامر التهاؤا علیه عنوانیه رسم ایلکله عادی
 23 اوزه مسامحه ارتکاب ایلشدر تاء تأیث اسم مفعوله جلدن آیدر مکر تکلف ارتکاب
 24 اولنه یاخود هاء طغیان قلم اوله (الهی) هانک قحیله (والهی) هانک کسریه
 25 انسان قسمی یمکه و ایچیکه دعوت ایلیه جک صوتدن حکایه در و خاصه دوه بی صو
 26 ایچیکه چاغره جق صوتدن حکایه در (التهیه) محمله وزنده شول ناقه به اطلاق
 27 اولنور که صوی پک باک و ولود اولمقله چکدکده جلدن تخلفی نادر اوله یعنی
 28 هر بار دوله قالور اوله (هی) هانک قحی و یانک ساکونیه کلمه تعجدر تقول یا هی
 29 مالی یعنی عجبا بکانولدی و عند البعض اسم فعل امر در تبه و تبصر معناسنه که غفلتی
 30 ترک ایدوب متبصر و آگاه اول دیمکدر نه که صه کله سی اسکت معناسنه اسم فعل
 31 امر در و اشبو هی کله سی اجتماع ساکنین محذور ایچون حرکه اوزره و خفت

۱ ایچون فتحه اوزره مبنی اولمشدر شارح دیرکه عند البعض کلمه تاسفدرکه
 ۲ تغیر حال قدیمه دن نشئت ایدن حاله آجیوب حیف ایلکدن عبارتدر معلوم اوله که
 ۳ بین العرب تجبه و تاسفه دال اولان بران تعبیرات وارد یاسی مالی و زانی مالی
 ۴ و یا هی مالی کبی بونلرده اصل تجب اداتی ماء کله سیدر یاه حرف ندادر منادی ای
 ۵ نکره اوزره داخل اولمشدر اشبو متادال الفاظ مهمله در یعنی اصوات قیلندندر
 ۶ کویا که علی الابرار برکسیه نداء اولنور پس ترکیب مذکور تعجبی مشتمل اولغله
 ۷ کلمه واحده حکمنده قلوب مقام تعجبه استعمال اولندی و لزوم علاقه سیله مقام
 ۸ تأسفه دخی استعمال ایلدیلر منادال رک آخر لری کلمه واحده تک وسطی منزلنده قالمشدر
 ۹ و نداء و منادی جهتلری مضمحل اولمشدر زیرا مجموعی کلمه واحده منزلنده اولمشدر
 ۱۰ (فصل الیاء الیه) (الیایة) زلزله وزننده (والیایة) سلسال وزننده برکسیه
 ۱۱ لطف و نوازش و بشارت اظهار ایلک معناسنه درکه اوخشامق تعبیر اولنور یقال
 ۱۲ یایاه یایاه و یایاه اذا اظهر الطافه و برکسیه یی یانه چاغرمق معناسنه در یقال یایا
 ۱۳ بالقوم اذا دعاهم و دوه یی طور درمق ایچون ای دیمک معناسنه در علی قول ناسی
 ۱۴ برکدرمک ایچون یایا دیو چاغرمق معناسنه در یقال یایا بالابل اذا قال لها ای
 ۱۵ لیسکنها اوقال للقوم یایا لیجتمعوا و ای همز مک فتحیه دوه یی طور دیره جق صوتدن
 ۱۶ حکایه در و یایا فدقد وزننده ناسی برکک ایچون چاغره جق صوتدن حکایه در
 ۱۷ (الیوبو) هدهد وزننده یرنجی قوشلردن آتماجه کی برقوش آیدر ترکیده
 ۱۸ مویول دیرلر بعضلر دلوجه طغان ایله و بعضلر زاغوس ایله بیان ایتدیلر (الیایاه)
 ۱۹ سلسال وزننده ذکر اولنان قوشک اوتتمسندن حکایه در (الیرنا) یانک ضمی و فحی
 ۲۰ و رای مفتوحه و نون مشدده و قصر ایله (والیرناه) یانک ضمی و الفک مدیه قنده
 ۲۱ دینور حنا معناسنه (الیرناه) دحرجه وزننده صایح و صقاله قنه یا قق معناسنه در
 ۲۲ یقال یرنا طیه ای صبغها بالیرنا کما یقال حنا رأسه و بوغرائب افعالندر زیرا
 ۲۳ ماضی اوله رق مضارع ضیغه سننده وارد اولمشدر ابن بری مرحومدن منقولدرکه
 ۲۴ اکر یانک فتحیه یرناه دینورسه همزه ایله قرأت اولنور و اکر یانک ضمیله یرنا
 ۲۵ دینورسه همزه تک اتیان و اسقاطی جائزدر لسان العربده رنا ماده سی ذیلنده مرسومدر
 ۲۶ تم مایعلق بترجة باب الهمزة بعون الله و تیسیره فالحمد لله علی التوفیق و الصلوة علی
 ۲۷ الهادی الی سواء الطریق اولاه و آخره

باب الباء * فصل الهمزة

۲۸ (الاب) همزه مک فحی و بانک تشدیدیه مطلقا اوتیه دینور کلا معناسنه که فارسیده

1 کياه دينور وعلى قول رعى اولته جق چار لغه واوتلاغه دينور يا خود من غير بندر
 2 وزرع حاصل اولان هر بناته دينور که فارسي ادا ايله خودر و تعبير اولنور معنای
 3 آتيدن مأخوذدر ومنه قوله تعالى [وفا كهة و ابا] الایة وهو الكلا اولمرعى او ما
 4 انبتت الارض وانسانك بلنه دينور خصر معناسنه شارح دير که اکثر نسخهلرده
 5 خصر عنوانيله مرسومدر که خای معجمه نك ضمی وضاد معجمه نك فتحيله در لکن
 6 غلطدر صواب اولان خصر اولمقدر و بویالکن هذیل لغتیدر نته که عبادده و تکملهده
 7 وسائر امهاتده بوموال اوزره در انتهی و صاحب مصباحک و راغبک بیانته کوره
 8 اب گلهسی استعداد و تمیؤ معناسنه موضوع اولمقله سفر و شتا ایچون اعداده و جز
 9 ورعیه قابل و تمهی اولان سبزه و کياهه اطلاق آندن متفرعدر انتهی و اب
 10 گلهسی مصدر اولور سیر و سفره متعلق لوازم و آسیای تدارک ایدوب حاضر لغت
 11 معناسنه کاسید کر (الایب) دیب و زننده (والاباب) سحاب و زننده (والابابه)
 12 سحابه و زننده بونلرده اب معناسنه در يقال اب فلان للسیر یئب بکسر العین علی
 13 القیاس فی اللزیم المضعف ویؤب بالضم علی خلاف القیاس ابا و ایبا و ابابا و ابابه اذا
 14 تهبأ و اب و ابابه کتابه و زننده و ابابه سحابه و زننده غریب الدیار اولان کسه
 15 وطنی ارزو ایدوب اوزلمک معناسنه در يقال اب الرجل الی وطنه ابا و ابابه و ابابه
 16 ای اشتاق الیه و قیدن چکوب صیرمق ایچون الی قلیج قبضه سنه صالمق معناسنه در
 17 يقال اب یده الی سیفه اذا ردها لیسله و قصد معناسنه در يقال اب ایه ای قصد
 18 قصده مترجم دیر که زخمتمری کشافده مرعابه اب اطلاق قصد معناسندن مأخوذ
 19 اولق اوزره امضا ایلشدر که مأبوب دیمکدر مقصود معناسنه و یول طوغری
 20 و مستقیم اولق معناسنه در يقال ابت ابته ای استقامت طریقته و دشمنی بر حله
 21 ایه بوزمق معناسنه در يقال اب العدو اذا هزمهم بحمله لامکذوبه فیها مکذوبه
 22 لفظنی مصدر در کذب کبی یعنی بر حله صادقه ایه دشمنی منہزم ایلدی و دیر تمک
 23 تحریک معناسنه در يقال اب الشی اذا حرکه (اب) همزه نك کسر یله ینده بر قریه
 24 آدیدر (الاباب) کتاب و زننده سیر و سفره متعلق لوازم و اسبابه دینور يقال
 25 هوفی ابابه ای فی جهازه و صویه اطلاق اولنور و سراب معناسنه در که نصف
 26 نهار اسیلکنده ایر اقدن چوللرده صو هیئنده نمایان اولان پوصار قدر (الاباب)
 27 خراب و زننده سیل عظیمه و موج عظیمه اطلاق اولنور (ابه) همزه نك و پای
 28 مشدده نك فتحيله بر رجل اسمیدر [ابه العلیا و ابه السفلی] ینده عدن مضافاتندن
 29 لبح نام بلده قضاسنده ایکی قریه لردر مرقوم ابه نام کسه نك اسمیله مسالدر (ابه)
 30 همزه نك ضمیه مغریده افریقیه ایلتنده بر بلده در (التایب) تفعیل و زننده حیرمق
 31 معناسنه در يقال اب الرجل اذا صاح (التایب) تفعیل و زننده تعجب معناسنه در

- ۱ يقال تأب الرجل به أي تعجب به وصفانوب منبسط وشادان اولمق معناسنه در يقال
 ۲ تأب به ای تعجب (الاباه) سخابه وزنده (والاباه) كتابه وزنده يوله دينور
 ۳ طريقه معناسنه كرك حقيق وكرك معنوي اولسون (اب) حتى وزنده كوفه ايله
 ۴ قصر بني مقاتل بينضه برنهرك اسميدر ملوك نبطيه دن ابي بن الصا مغان نام ملك
 ۵ حفر ايتدر ملكه اكا عنسوب واسميه سمادر وينه عراقده واسط نام بلنده ترابنده
 ۶ برنهرك اسميدر ومدينه منوره ده بر قوي آيدر على قول بونده صواب اولان انا
 ۷ اولقدر نون مخففه ايله هنا وزنده (الائتاب) اكتساب وزنده حاضرالمق تميؤ
 ۸ معناسنه در يقال اتب الرجل اذا تيباً (الائتاب) همزه نك كسرى وتاي فوقيه نك
 ۹ سكونيله (والثبته) مكنسه وزنده يقاسز ويكسر اولان كوملكه دينور كه عرب
 ۱۰ نسوانى كيرل يز ويورونجك مقوله سى جارى وسطندن يرتوب بعض مرتبه عمل ايله
 ۱۱ بيونلريته كوروب كوملك طرزنده كيرل اكا بقيره دخى ديرل مشقوق اولدغيچون
 ۱۲ مؤلفك والبقيه قولى عطف تفسيريدر واتب نسوانك اوستنك تعبير ايتدكلى لباسه
 ۱۳ دينور فراجه كى ومطلقا همان بالدرك وبجاءك نصفنه بالغ لباسه دينور زيون كى
 ۱۴ على قول ياچدسز طونه دينور بوطلق تعبير اولنور ياخود يكلرى اوليان كوملكه
 ۱۵ دينور جى آتاب كلور همزه نك مديله واتاب كلور همزه نك كسريله واتوب كلور
 ۱۶ همزه نك ضميله واتب همزه نك كسريله ارپه نك قبوغنه دينور قشر الشعير معناسنه
 ۱۷ (التأيب) تفعليل وزنده ذكر اولنان اتب ديدكلى لباس ترتيب اولمق
 ۱۸ معناسنه در يقال اتب الثوب على بناء المجهول تأتيا اى صير اتبا بونك استعمالى
 ۱۹ مجهول اوزره در وتأيب بر كسيه اتب مزبورى كيدر مك معناسنه در يقال اتبه
 ۲۰ اياه اى البسه اياه يعنى الاتب (التأيب) تفعليل وزنده ذكر اولنان اتب ديدكلى
 ۲۱ لباسى كيمك معناسنه در يقال تأيب بالانبات اذا لبسه ويات وبراغنى كوروب حاضرالمق
 ۲۲ معناسنه در يقال تأيب للامر اذا استعدله ورنسته پكشوب صلابت بولمق تصلب
 ۲۳ معناسنه در يقال تأيب الشئ اذا تصلب ويالك باغنى كوكسه كتوروب اموزلى آنك
 ۲۴ ايچنده چقارمغله يابى ارقديه آلمق معناسنه در يقال تأيب القوس اذا جعل مجالها
 ۲۵ فى صدره واخرج منكبها منها (الائتاب) اكتساب وزنده بودخى ذكر اولنان
 ۲۶ اتب ديدكلى لباسى كيمك معناسنه در يقال اتب اتبا اذا لبس الاتب (المؤتب)
 ۲۷ معظم وزنده طرفلرى بر طرفه طوغرى اكر يجه وقاجق اولان كشى به دينور يقال
 ۲۸ رجل مؤتب الظفر اى معوجه (المؤتب) ناي مثله ايله منبر وزنده مشمل معناسنه در كه
 ۲۹ ولسه واحرام طرزنده بوكدن يابلس بر كونه لباسدر كه عربلر برنس كى اكا صاريلوب
 ۳۰ بورينورلر بتون بدنلرني احاطه ايدر ودوز وملايم يره دينور ونهر صغيره دينور
 ۳۱ جدول معناسنه واراض مرتفعه به دينور جى مائب كلور مكاسب وزنده ومائب جمع

- ۱ جمع صیغه سی اوزره بر موضع آیدر علی قول مدینه منوره قربنده بر طایخ آیدر که
 ۲ آنده سلطان الانبیاء علیه افضل التحایا حضرتلریک صدقاتلری واقع اولمشدر
 ۳ (الانب) فحیتله بر شجر آیدر و بو اثاب محفیدر که اجر و زندهدر (الادب)
 ۴ فحیتله ظرافت و اوصلولقی که ناسله قولاً و فعلاً لطف معامله و حسن مناوله ائملکن
 ۵ عبارتدر فارسیده فرهنگ دینور یقال به ادب ای ظرف و حسن تناول مترجمدر که
 ۶ تعریفانده ادب جمیع انواع خطادن مایه الاحتراز اولان نسنهین بملکن عبارتدر
 ۷ دیو معرفدر و بعض اعلام اخلاق حسنه ظاهره ایله تفسیر ایلشدر و دولت
 ۸ اسلامیهدن بر مدت مرورنده علوم عربیه و اشعاره ادب اطلاق ایلدیبر باعث
 ۹ تأدیب اولدیغیمون و ملکه تعصم من قامت به عایشینه عبارتیه تعریف ایلدیبر یعنی
 ۱۰ ادب بر قوت راسخه نفسیه در که متصف اولان کسنهین موجب شین و عیب اولان
 ۱۱ نسنهردن حفظ ایدر و ادب ایکی نوعدر بری ادب النفس و بریمی ادب الدرسدر
 ۱۲ دیدگی تعریف مذکورک فقره اخیره سنه ناظر اولمش اولور و فقره اولاسی
 ۱۳ اصطلاح عرفانه حفظ حدود شرعیه و سلوک طریقت مرعیهدر که اخلاق حینه
 ۱۴ باطنه دن عبارتدر * طرق الحق کلها آداب * و عند الفقها سنه مینی اولان حرکات
 ۱۵ دیکدر که ادب خیره و ادب عشره کلاملری اکا ناظردر و اشبو ادب کلهسی ادب
 ۱۶ لفظندن اسمدر ادب همزه نك فحی و دالك سکونیه برکسهین طعام و ضیافته دعوت
 ۱۷ ائلك معناسنه او انخله اخلاق مذکوره صاحبینی خیرات و حسناته داعی اولقی
 ۱۸ مناسبتیه ادب اطلاق اولمشدر و بین العلماء ادب البحث دخی واردر که علم مناظرهین
 ۱۹ مشتملدر خلاصه ادبک تحتده اخلاق مرضیه ظاهره دن ماعدا بالجمله شرعک استیجاب
 ۲۰ و عقلاک استحسان ایلدیبی اطوار و اقوال مندرجدر عفت و ظرافت و نزاکت و اظهار
 ۲۱ عدل و لطف معامله و انصاف و سایر مکارم اخلاق و محاسن اوصاف کبی انسی
 ۲۲ و ادب کلهسی مصدر اولور برکسه ایلو اولقی معناسنه یقال ادب الرجل ادبا
 ۲۳ من الباب الخامس اذا ظرف و حسن تناوله و مآدیه ترتیب ائلك معناسنهدر یقال
 ۲۴ ادب فلان ادبا من الباب الثاني اذا عمل مآدیه کما سیدکر (الادیب) امیر و زنده
 ۲۵ ایلو کشییه دینور جعی ادبا کلور علماء و زنده (التادیب) تفعل و زنده
 ۲۶ تعلیم ائلك معناسنهدر که مراد آداب شرعیه و عرفیه و علم او کرمک معناسنه در که
 ۲۷ ادب اکا لازم کلور یقال ادبه تادیب اذا علمه مصباحده علمه ریاضة النفس
 ۲۸ و محاسن الاخلاق عبارتیه مفسردر (التادیب) تفعل و زنده مطاوعیدر ادبئلك
 ۲۹ و ادب او کرمک معناسنهدر یقال ادبه تادیب تادیب (الاستدباب) تادیب معناسنهدر
 ۳۰ یقال استادیب بمعنی تادیب (الادیه) جرعه و زنده (والمآدیه) مسعده و زنده
 ۳۱ (والمآدیه) دالك ضمیمه مکرمه و زنده ضیافت طعامنه یا خود ولیمه طعامنه دینور

۱ تقول شهدنا الادبة والمادبة والمادبة هي طعام صنع لدعوة او عرس وادبه عجب
 ۲ وتعجب معنائه در (الايداب) همزه نك كسريه پادشاه ووالى قلم وسلطنت وایالتنده
 ۳ اولان اولكه ي پر عدل و داد ايلك معنائه در يقال آدب السلطان البلاد ايدابا
 ۴ اذا ملاها قسظا و عدلا وبركسي ضيافته دعوت ايلك معنائه در يقال آدبه اي
 ۵ دعاه الى طعامه (الادب) همزه نك فحوى ودالك سكونيله عجب معنائه در كه تعجب
 ۶ ايلكدر وبركسي ضيافته دعوت ايلك معنائه در يقال آدبه ادا من الباب الثاني
 ۷ اذا دعاه الى طعامه (ادب البحر) بعض امهاته همزه نك فحوى ودالك سكونيله
 ۸ بعضنده فحيتيله مضبوطدر دريانك كبرت آبنه اطلاق اولنور ضيافت معناسندن
 ۹ مأخوذدر يقال جاش ادب البحر اذا كتر ماؤه (ادبي) عربي وزنده طي قبيله سي
 ۱۰ ديارنده برطاغك اسيدر (الارب) همزه نك كسرى ورائك سكونيله زيركك دهاه
 ۱۱ معناسنده در ونكر وخبث وشروغائه معنائه در يقال به ارب اي نكر وخبث وغائله
 ۱۲ وعضو واندام معناسنده در تقول قطعته اربا اربا اي عضوا عضوا شارح ديرك
 ۱۳ جعي ارباب كلور احزاب كي ومنه حديث الصلوة [كان يسجد على سبعة ارباب]
 ۱۴ اي اعضاء راغيك محققنه ثوره ارب لفظي دفعي خصوصنده احتيالي مقتضى
 ۱۵ اولان فرط حاجت معناسنده موضوعدر پس مطلقا حاجندن اخص اولور بعده كاه
 ۱۶ حاجت مفرده دهه وكاه بلا حاجه همان مكر واحتياله استعمال ايلديلر بوضورنده
 ۱۷ دهاه ومكر وخبث وغائله معنائه بوندن متفرع اولور وكاه اولور كه يك حاجتلو
 ۱۸ اولان عضوه اطلاق اولنور زيرا اعضاء مطلقه ايكي قسمدر برى مدار حاجت اولان
 ۱۹ عضودر يدورجل وعين كي وبرسي مدار زينت اولان عضودر حاجب وحيه كي
 ۲۰ وعقده واحكام وسائر معانيسي دخی معنای اولدن مأخوذدر انتهى وارب عقل
 ۲۱ وذكاه ودين وملت معنائه در وفرج معناسنده در كه عضونا محرمدر وارب حاجت
 ۲۲ معناسنده در (الاربية) همزه نك كسريه وضميله اقتدر بودخی زيركك دهاه معناسنده در
 ۲۳ وحاجت معناسنده در ارب كي واربه همزه نك كسريه مكر وحيه معناسنده در
 ۲۴ (الارب) فحيتيله (والمأربة) ميمك فحوى ورائك حرکات ثلاثيله بودخی حاجت
 ۲۵ معناسنده در تقول ماني فيه ارب واربية وارب ومأربة اي حاجه (الارب) همزه نك
 ۲۶ كسرى ورائك فحيتيله (والارابه) كرامه وزنده عاقل وزيرك اولوق معناسنده در
 ۲۷ يقال ارب الرجل اربا كصغر صغر او اربابه من الباب الخامس اذا عقل (الاريب)
 ۲۸ امير وزنده (والارب) كسف وزنده عاقل وزيرك وهشيار اولان كشييه دينور
 ۲۹ (الارب) فحيتيله برنسنه يه ادمان ايلك معناسنده در كه مراد ادمان واعتياد ايله
 ۳۰ استاذ وحاذق اولمقدر يقال ارب بالشيء اربا من الباب الرابع اذا درب به يعنى
 ۳۱ وصارفيه ماهرا وبرنسنه يه محتاج اولوق معناسنده در يقال ارب اليه اذا احتاج اليه

- 1 وزمان سخت و مشتد اولق معناسنه در يقال ارب الدهر اذا اشتد و برنسته به
2 بغایت عشق و علاقه ايلك معناسنه در يقال ارب به اذا كلف و معده فاسد اولق
3 معناسنه در يقال اربت معدته ای قسدت و اعضاء بدن بر عارضه سبيله فصله فصله
4 آریلوب دو كلك معناسنه در يقال ارب الرجل اذا تساقطت اعضاءه و قطع اربه
5 و يقال اربت ايها الرجل من يدك ای سقطت اربك من اليدين خاصة یعنی اللريكة
6 مخصوص اولان عضورك لحم مهرا كبي صابر صابر دوشوب دو كلسون ابن اثيرك
7 بیانته كوره بين الناس مذموم و معيوب و خجیل و شرمسار اوله سن ديمك دن كناه در
8 و ارب بر كسه نك الى كسلك يا خود فقير اولوب ايدي ناس عطيه سنه محتاج اولق
9 معناسنه در يقال اربت يده ای قطعت او افتقر فاحتاج ما بایدي الناس و بو اكثری
10 بددعا موقعنده ایراد اولنور (الاربية) همزه نك ضميله دو كومه دينور عقده معناسنه
11 علی قول شول دو كومه دينور كه چوز مد بجه چوزليه یعنی سخت و شدید اوله
12 و اربه بيونه كچره جك قلايه دينور و آت طوار بغليه جق طاوله اينك و اورك
13 و كوكن و كوستك مقوله سنك اياغه كچه جك خلقه سنه دينور (الاربية) همزه نك
14 ضميله احجيه و زننده اولق دينه دينور كه قالجه تعبير اولنور يقال اشكي اربته
15 ای اصل فخذ (الارب) ضرب و زننده شهادت پر مغيله اورته پر مغلك آرالغنه
16 دينور و ارب مصدر اولور دو كومی يك بغليوب بحكم ايلك معناسنه در يقال ارب
17 العقد اربا من الباب الثاني اذا احكمه و بر كسه نك بر عضونه اورمق معناسنه در يقال
18 ارب فلانا اذا ضرب علی ارب له (الارب) همزه نك ضميله قوزينك و و او غلاغك
19 هنوز تولد ايلش تازه سنه دينور كه كوربه تعبير اولنور (الاربيان) همزه نك و بانك
20 كسريله بر نوع بالق آيدر تركيده تكه و كرويت ديدك ريدر و بر نوع بقل و نبات
21 آيدر مفردانه پاديه نوعندن بهار ديدك ريله مفسردر (اراب) همزه نك حرکات
22 ثلاثيه بر موضع آيدر علی قول بر صو اسميدر (أرب) منزل و زننده ينده بر موضع
23 آيدر ملحه در یعنی ترابنده طوزله ل و اردر كتب جغرافيايه مأرب ينده بر بلده در كه
24 سبأ دخي ديرلر ديو مر سومدر و مصباحده دخي مر قومدر كه مأرب ينده ازاد بلادندن
25 بر بلده در كه حضر موت طاغرينك نهاينده واقعدر و بلقيسك مقری ايدي و اكا
26 سبأ دخي ديرلر كه بانسی اولان سبأ بن يشجب بن يعرب بن قحطان ايله مسمار و بو
27 تأنيث و علميله غير منصرفدر (الارباب) همزه نك كسريله ظفرياب اولق معناسنه در
28 يقال آرب عليهم اربا اذا فاز و قلع (الاربي) همزه نك ضمی و رانك فحی و قصريله
29 آفت و داهيه معناسنه در (التأريب) تفعيل و زننده برنسته ي متين و بحكم قلقى
30 معناسنه در يقال ارب الشيء تأريبا اذا احكمه و ييقاق و قلع مقوله سنی بيليوب كسكين
31 قلقى معناسنه در يقال ارب السكين اذا حده و برنسته ي چوغالتمق و توفير و تكميل

- ۱ ائلك معناسنه در يقال ارب الشئ اذا وفره وكله (المؤرب) معظم وزنده وافر
- ۲ وكامل اولان شئيه دينور يقال شئ مؤرب اى موفر (التارب) تفعل وزنده برنسنه
- ۳ ضمنده سرد لشوب تعصب وامتاعله كردنكشاك ائلك معناسنه در يقال تارب
- ۴ فى الامر اذا تآبى وتشدد وتصنع وتكلفه زير كلنك وصورت دها كوستورمك
- ۵ معناسنه در يقال تارب فلان اذا تكلف الدهاء (المستارب) اسم مفعول بنيه سيله بور جلوپه
- ۶ دينور مديون معناسنه (المؤارب) مجاهد وزنده مداهى يعنى مكار وعيار وقلاش
- ۷ كسيه دينور يقال رجل مؤارب اى مداه (الاربان) همزهك ضميله عربان لفظنده
- ۸ لغت اولغله عرب ماده سننده مرسومدر كه مدار انعقاد بيع وشرا اولان پيشين اجقه په
- ۹ دينور (الاربية) كتيه وزنده بيوك وبول تجريه دينور يقال قدر اريه اى
- ۱۰ واسعه (الازب) همزهك وزاى مجمهك فحيله دوه كويش كتورمن اولق
- ۱۱ معناسنه در كه غلندن ياخود يك زبونلقدن اولوز يقال ازبت الابل ازبا من الباب
- ۱۲ الرابع اذا لم تجز (الازب) همزهك كسريه بودور كشي به دينور وغلظ الجته
- ۱۳ كسه په دينور و آفت وداهيه معناسنه در و لثيم وناكس شخصه دينور وياقشقس بد
- ۱۴ اندام وعبوس ودميم كسيه دينور وشول كسه په دينور كه اعضاء ومفاصلى اجه
- ۱۵ وخرده اولوب قطعا ككلى ولوحلى ارتيوب واپر يلميوب همان زياده سى
- ۱۶ قارى واشاغيسى طرفه اوله كه يوقارىسى قوال واشاغيسى ششخانى عجوبه شكل
- ۱۷ اولور يقال هوازب اى الدقيق المفاصل الضاوى لائيد عظامه وانما زيادته
- ۱۸ فى بطنه وسفليه (ازب العقبه) همزهك وزانك فحيله بريلان اسميدر بونك موقع
- ۱۹ ذكرى زيب ماده سنى اولغله اوراده مرسومدر بوراده ذكر ايدنلر وهم ايلشدر
- ۲۰ زيرا همزه سى اصليه دكلدر (الازب) كسف وزنده (والازيب) امير وزنده
- ۲۱ اوزون كسيه دينور (الازبة) ازمه وزنده قيلق شدت وقحط معناسنه در يقال
- ۲۲ اخذته الازبة اى الشدة والقحط (ازاب) كتاب وزنده بنوتميم شعبه سى اولان
- ۲۳ بنى العنبر جماعته مخصوص برصو آيدر (الازب) ضرب وزنده صو آغق
- ۲۴ معناسنه در يقال ازب الماء ازبا من الباب الثانى اذا جرى (المثراب) محراب
- ۲۵ وزنده وكاه اولور كه همزه پي يابه قلب ايدرلر اولوغه دينور ناودان معناسنه
- ۲۶ وبواسم آندر ذكر اولنان ازب لفظندن مأخوذدر على قول بولفظ فارسيدن
- ۲۷ معربدر بل الماء معناسنه كه بل كه سى بول لفظندن امر حاضر اولغله صوي بول ايله
- ۲۸ اساله ايله ديمكدر زيرا مير لفظلرى فارسيده بول ايلك معناسنه اولان ميريدن
- ۲۹ كه سندن امر حاضر در كويا كه آلت مرقومه په خطاب اولور مترجم دير كه قول
- ۳۰ اخير تصرف عجيب اولديغى غير ستيردر (الازبة) طازمه وزنده شول دوه لره
- ۳۱ دينور كه آريق اوللر يله كويش كتورمن اوللر يقال ابل آزية اى ضامرة لاجتر

(التآزب) تفعل وزنده بواوشمك اقتسام معناسنه در يقال تازبوا المال بينهم اذا
اقتسموه (الاسب) همزه مك كسرى وسينك سكونيله فاسبقده بتن قيلاره دينور على
قول اود يرند وعلی رأى خاصة مقعده بتن قبله دينور يقال حلق اسبه ای شعر
رکيه اوهو شعر الفرج اوالاست شارح ديرکه بونک اصلی وسب ایدی که نباته
دينور همزه واودن مبدله در (المؤسب) معظم وزنده توي و يوكى چوق طواره
اطلاق اولنور ماده مرقومه دن مأخوذ در يقال كبش مؤسب ای كثير الصوف
(الايساب) همزه مك كسريه برك ياتي چوق اولق معناسنه در يقال آسبت الارض
ايسابا اذا اعشبت (الاشب) همزه مك فتحى وشين مجمه مك سكونيله بر شيته شى
آخر قاتوب فارس در مق معناسنه در يقال اشبه اشبا من الباب الثاني اذا خلطه
وبركسيه لوم وتعيب وسرزنش ائلك معناسنه در يقال اشب فلانا اشبا من الباب
الثاني والاول اذا عابه ولايه (الاشب) فتحينه اغاجلر كور وصيق اولغله
داللى برى برينه كير يشوب صارمشق وچتلق اولق معناسنه در يقال اشب
اشجر اشبا من الباب الرابع اذا انف ووصف مذکور اوزره اولان اغاجلره
اطلاق اولنور مباغته تسميه بالمصدر در [ومنه حديث عبدالله او عمر و بن ام
مكتوم رضی الله عنه انه قال للنبي صلى الله عليه وسلم انى رجل ضرير بيني
وينك اشب فرخص لى فى العشاء والنجر قال هل تسمع النداء قال نعم فلم
يرخص له [يريد بذلك النخيل الملتفة (التآشب) تفعل وزنده بودنى اغاجلرى
برى برينه فارشوب كير شمك معناسنه در يقال تآشب الشجر بمعنى اشب وناس
برى برينه مختلط اولق على قول مجتمع اولق معناسنه در يقال تآشب القوم اذا
اختلطوا واجتمعوا وتآشبو اليه ديلر انضموا اليه معناسنه يعنى خلق اطراف دن كلوب آكا
منظم وملتق اولديلر (التآشب) تفعل وزنده اغاجلرى صيق وچتلق ائلك
معناسنه در تقول اشبت الشجر تآشبا اي جعلته ملتقا وناسى برى برينه دوشوروب
شوریده قلىق معناسنه در يقال اشب القوم اذا حرش بعضهم على بعض (الاشابة)
همزه مك ضميه اجناس مختلفه دن مجتمع اولان جاعته دينور اخلاط واواش معناسنه
وحرامله مختلط اولان قزاجه دينور جمى اشايب كلور اصابع وزنده يقال عنده
اشابة من الناس اي اخلاط ويقال له اشابة من الكسب اي ماخالطه الحرام
(الاشبايى) فتحاته بغايت قرمزى اولان شيهه دينور يقال رجل اشبايى اي شديد
الجرة (الانتشاب) اكتساب وزنده بودنى ناس برى برينه مختلط ياخود مجتمع
اولق معناسنه در يقال انتشاب القوم انتشابا اذا اختلطوا واجتمعوا (المؤتشب)
ميك ضمى ونا وشينك فتحيله نسبنده اخلاط والتباس اولان يعنى مضبوط النسب
وصريح الاصل اوليان كشى به اطلاق اولنور يقال هو مؤتشب اي غير صريح

- 1 في نسبه (اشبه) جرعه وزنده سباعدن قوردك اساميسندندر (الالب) همزتك
 2 قحني ولامك سكونيله ناس هر طرفدن آقشوب كلك معناسنه در يقال الب اليه
 3 القوم البيا من الباب الاول اذا اتوه من كل جانب وطوارلي طوپليوب سورمك
 4 معناسنه در يقال الب الابل البيا من الباب الاول والثاني اذا ساقها يعني منضما
 5 وطوار طوپلتوب سوريلوب كتمك معناسنه در يقال البيا البيا اي انساق
 6 وانضم بعضها الي بعض وارلك اشك ديشي بي اوكونه قاتوب قوغوب كتمك
 7 معناسنه در يقال الب الحمار طريده اذا طرفها طرفا شديدا شارح ديركه بومعناده
 8 حارندن غيريسي مسموع دكلدر پس خصايصدن اولور والب بركدرمك معناسنه در
 9 يقال الب الجيش اذا جمعهم وبرك معناسنه در يقال الب القوم اذا اجتمعوا
 10 وسرعت ايلك معناسنه در يقال الب الرجل اذا اسرع وعودت ايلك معناسنه در
 11 يقال الب اليه اي عاد ويعبور متصل ياغق معناسنه در يقال البيا البيا اذا دام
 12 مطرها والب ساق بزم عشرتك جنبش ونشاطنه دينور ونفس انسانيهك هوا
 13 وهوسه ميل وانجذابي حالته دينور وصوسزلفه دينور ودشتمك حس وادراك
 14 ايلوب ذهن وخيالريته خطور ايلين جهندن شخونلريته متعلق ترتيب اولسان
 15 رأي وتدييره دينور وكوربه قوزي دريسنه دينور وزهر قاتله دينور وطرده
 16 شديد معناسنه در وشدت حا وحرارته دينور وچبانك هنوز صاغانغه بشلامسي
 17 حالته دينور وظلم وعداوت اوزره مجتمع اولان ناسه دينور بونده همزهك كسريه
 18 لغندر يقال هم عليه الب والب واحداي مجتمعون عليه بالظلم والعداوة (التالب)
 19 ثعلب وزنده كودهسي طوپاج غليظ الجئه كسيه دينور واول هيئت اوزره اولان
 20 بيان اشكنه وطاق تكهسنه دينور مؤنثه تالبه دينور هايه يقال رجل تالب اي
 21 الغليظ المجتمع وكذا من حمر الوحش والوعسل وتالب باديه اشجارندن بر شجر
 22 آديدر (الالب) همزهك كسريه فتر معناسنه در كه باش برمغله شهادت بر معني
 23 آخلدقده ماينلريك حاوي اولديفي مقداردن عبارتدر تركيده سره تعبير اولنور
 24 والب برشجر آديدر كه اغاج قاوئي شجرينه شبيه اولور جميع حيواناته سم قاتلدر
 25 (الالب) همزهك كسريه بودني حار ديشيني اوكنه قاتوب شدله قوغوب
 26 كوترمك معناسنه در يقال الب الحمار طريده البيا اذا طرفها شديدا (الالب)
 27 صبور وزنده توز طپراق صاوران ريح بارديه دينور يقال ريح الب اي بارده
 28 تسفي التراب وقويدين قوغه بي چابك چقارر اولان كسيه دينور على قول جنبش
 29 ونشاطه صو چكن كسيه دينور يقال رجل الب اي سريع اخراج اللوا ونشيط
 30 يعني في ذلك (الالب) همزهك ضميه آجاق مجاعه معناسنه در (الالب) فتحاته
 31 يلبه معناسنه در كه دريدن اولان قلقانه دينور (التالب) تفعليل وزنده ناسي

۱۴۰ / ۱۱۴۰

۱ بری برینه قشقردوب میانه لرق افساد ایلک معناسنه در یقال الب بین القوم تألیا
 ۲ اذا حرضهم علی الفساد و افسد بینهم (المثلث) منبر و زننده سریع و چاپک آدمه
 ۳ دینور یقال رجل مثل ای سریع (البان) سخبان و زننده بر بلده آدیدر شارح
 ۴ دیر که غزین نام شهره ایکی مرحله مسافه ده واقعدر (الاب) سخاب و زننده
 ۵ مدینه منوره قرینده بر موضعدر (التائب) نوله تأدیب و زننده بر کسیه عتاب
 ۶ و سرزنش ایلک علی قول ادله و پراهینه اسکات و تیکیت ایلک یا خود سائله اقیح
 ۷ رد ایله جواب و یرمک معناسنه در یقال انبه تأنیا اذا لامه او بکته اوسالنه ففجهه
 ۸ ای رده اقیح رد (الانب) فحینهله سبروات قسندن باذنجانه دینور تقول اکلنا
 ۹ الانب ای الباذنجان شارح دیر که انب عند الاکثر طلب و زننده فارسیده دخی
 ۱۰ باذنجانه دیکله ظاهر لغت متوارده در و بعض مولدین تغییر ایله اندیخ تعبیر ایلدیلر
 ۱۱ (الاناب) سخاب و زننده مشک علی قول مسکه مشابه بر نوع عطر آدیدر
 ۱۲ (الانتاب) اکتساب و زننده شبع یا خود دغیری عارضه سببیه طعامه اشتها ساز اولوق
 ۱۳ معناسنه در (المونب) ایتنابدن اسم فاعلدر طعامی اشتها سی اولمیان کسیه دینور
 ۱۴ یقال هو مؤنث ای لایشهی الطعام (الاوب) همزه نک قحی و واوک سکونیه
 ۱۵ (والایاب) همزه نک کسری و یانک تخفیفیه و تشدیدیه لغندر (والایوبه) همزه نک
 ۱۶ قحیه (والاییه) واوی یایه قلبه کیر و دونک رجوع معناسنه در یقال آب
 ۱۷ الرجل یوؤب اوبا وایبا وایبه وایه اذا رجع و اوب بولوده دینور سخاب کبی
 ۱۸ و یله دینور ریج معناسنه و سرعت معناسنه در و طوار یوررکن اللرنی و ایاقلرنی
 ۱۹ چاپک دوندرمک یعنی چاپک آلمق معناسنه در یقال ما اعجب اوب قوائمه ای
 ۲۰ رجعها فی السیر و قصد و عزم ایلک معناسنه در یقال اوبه اوبا اذا قصد و دأب
 ۲۱ و عادت معناسنه در یقال هذا اوبه ای عاده و طوغریلق استقامت معناسنه در
 ۲۲ و بال آریسه دینور محل معناسنه و یوله دینور طریق معناسنه و جهت و سمت
 ۲۳ معناسنه در تقول کنت علی اوبه ای جهته و کجهه ایجره صویه کلمکه دینور یقال
 ۲۴ آب الماء اوبا اذا جاءه لایلا و اوب آیب لفظندن جمع اولور صحب و صاحب کبی
 ۲۵ راجع معناسنه و اوب کذلک مصدر اولور ابعاد ایلک معناسنه یقال آبه الله اوبا
 ۲۶ ای ابعده و بو بدعادر و یقولون آبک و آب لک مثل و یلک یعنی وای سکا شارح
 ۲۷ دیر که بونک اصلی آبک ماتکره ایدی حاودک ماتکره معناسنه بعده فاعل اضمار
 ۲۸ اولندی (التاویب) تفعیل و زننده (والتائب) واوی یایه قلبه بونلرده رجوع
 ۲۹ ایلک معناسنه در یقال اوب عنه وایب اذا رجع و بتون کوندر یولده سیر ایلک
 ۳۰ معناسنه در کجهیه قدر طور میوب کتمکدن عبارتدر یقال اوبا اذا ساروا
 ۳۱ النهار کله و مرکوب اولان دوهل بری برینه قیرشوب معارضه و مبارات

- ۱ ایدرک کتمک معناسنه در يقال اوبت الرکاب اذا تبارت فی السیر (التآوب)
 ۲ تفعل وزنده بودخی رجوع ایلک معناسنه در (الاواب والایاب) همزه لک ضمی
 ۳ و واو ویاک تشدید لیه آیب کله سندن که راجع معناسنه در جعلدر (الایاب)
 ۴ کتاب وزنده (والایوب) قعود وزنده کونش بتآوب غائب اولق معناسنه در
 ۵ يقال آبت الشمس ایبا وایوبا اذا غابت (التآوب والتأیب) میملک ضمی و واو
 ۶ مشدده ویای مشدده تک فحیله تآوب وتأیب کله لندن مصدر لدر کجه ایله کلک
 ۷ معناسنه يقال تآوبه وتأیبه متآوبا ومتأیبا اذا آتاہ لیل (الاثیاب) افتعال وزنده
 ۸ کجه ایجره صویه کلک معناسنه در تقول آثبت الماء اثیابا ای وردہ لیل (الاوآب)
 ۹ فحیلته طارلق معناسنه در يقال اوب الرجل اوبا من الباب الرابع اذا غضب
 ۱۰ (الاثیاب) ایجاب وزنده برکسه فی طارلق معناسنه در تقول اوبته ای اغضبته
 ۱۱ (المآوبه) مفاعله وزنده مرکوب اولان دوهل بری برینه قیر شوب معارضه ایله
 ۱۲ یوروشمک معناسنه در يقال آبت الرکاب اذا تبارت فی السیر (المآوبه) میمک
 ۱۳ ضمی و واو مشدده تک کسر یله بتون کوندز هوب ایدن روز کاره دینور يقال
 ۱۴ ریح مأوبه ای تهب النهار کله (الایة) نأبه وزنده نصف نهار وقتنده اچیلان
 ۱۵ مشروبه دینور شربه قائله معناسنه (آبه) غابه وزنده ایرانده ساوه شهرینه
 ۱۶ قریب برشهر آدیدر ومغریده افریقیه قریبده برشهر آدیدر (مأب) شهاب وزنده
 ۱۷ ارض شامدن بلقا قضا سنده بربلده در ومأب اوب لفظندن اسم مکاندر دونوب
 ۱۸ واره جق یره دینور مرجع ومنقلب معناسنه ويقال بینهما ثلاث مأوب علی وزن
 ۱۹ مثالب ای بینهما ثلاث رحلات بالنهار یعنی میانه لرنده کوندز کتسیله اوج قوناق
 ۲۰ مسافه وارددر بوراده مأوب مأب لفظندن جعدر کوندز یوریوب واره جق یره
 ۲۱ دینور (المآوب) معظم وزنده قارپوزک پیدسی دلیمی ویاقه اویونوسی کی
 ۲۲ بغایت دکرمی ومدور قطع اولنان شینه دینور ومنه المثل قال الحباب بن المنذر
 ۲۳ انا جیرها المآوب وعذیقها المرجب جیر جیره تک مصغریدر که بوراده مغاره
 ۲۴ مراددر وعذیق عذقک مصغریدر که خرما صالحینک چوپنه دینور یعنی بن آنلرک
 ۲۵ مدور نقب اولنش غاریم که بکا البجا ایدرلر وخرماسی چوق دالمیم که بندن
 ۲۶ اجناً ایدرلر مثل حزبور انا جذیلها الحکک عنوا یله ده منقولدر (آب) ناب
 ۲۷ وزنده بر معروف آدیدر بھمیدن معریدر شهر رومیهدن آغستوس دیدکری
 ۲۸ آی اوله جقدر (الاویات) همزه تک قحی و واوک سکون یله اوبه تک جعیدر طوار
 ۲۹ ایقلرینه دینور قوآم معناسنه (بنو اواب) تواب وزنده برقیله در محیش
 ۳۰ الاوای که تابعینددر اول قبیله یه منسوبدر (الابهة) همزه تک ضمی یات و پراغه
 ۳۱ دینور که سیر وسفر و حرب مقوله سی حالات مهمتیدر ساز وعده معناسنه (الیبة)

- 1 هانك ضمیله اهبه معناسنه در یقال اخذ للسفر اهته ای عذته (التاهیب) تفعلیل
2 وزنده یراقلنوب حاضر و آماده اولوق معناسنه در یقال اهب للامر تأهیا اذا
3 استعد (التاهیب) تفعل وزنده تأهیب معناسنه در یقال تأهب للحرب اذا استعد
4 (الاهاب) کتاب وزنده دری به دینور جلد معناسنه علی قول دیاغت اولنمامش
5 خام دری به دینور جیبی آهبه کلور همزه نك مدیله افعله وزنده و آهب کلور
6 ضمتیله و اهب کلور فحمتیله مصباحك پیانته كوره جمع اخیر غیر قیاس اوزره در
7 وعند البعض اسم جمعدر و اهاب اسمانددر اهاب بن عمیر معروف راجزدر و ابو
8 اهاب بن عزیز اسحابدندر (اهاب) سحاب وزنده مدینه منوره قربنده بر موضعدر
9 (اهبان) عثمان وزنده اسحابدندر (اهب) زینب وزنده بر موضعدر (الایاب)
10 کتان وزنده سقاء معناسنه در وفی الحدیث [كان طالوت ایبا ای سقاء] (الایبة)
11 عیبه وزنده او به لفظنده لغندر که رجوع معناسنه در واوی یابه منقلب اولمشدر
12 نه که ذکر اولندی
- 13 فصل الباء (البوب) زفر وزنده شول آته دینور که قصه کوده لو و قالین
14 اتلو وسیرك آدملو اشکین و یوریسی و سکرتمسی پك میدانلو اوله (بیه) ده
15 وزنده هنوز دیلانکه بشلیان معصومك ضوتندن حکایه در که به به دیهرك سوئیله که
16 بشر و به بر رجل قرشی لقیدر جوهرینك به بر جاریه آیدر دیوب رجز ایله
17 استهادی غلطدر انجق به ذکر اولنان قرشی لقیدر که عبدالله بن الحارث بن
18 نوفل در کذلک جوهرینك استهاد محلنده راجزدر حکایه ایله قال الراجز قولی
19 دخی غلطدر بلکه اول ار جوزهی ذکر اولنان عبدالله هنوز طفل صغیر ایکن
20 والدهسی هند بنت انی سفیان ترقیص ایدرک ترجیر و انشاد ایلشدر و ار جوزه
21 بودر * لا نکحن به جاریه خدیه مکرمه محبه ه تجب اهل کعبه یعنی به به بن بر
22 تنومند محبوه دختر نکاح ایدوب آلورم که حسن و جمالده قریش نسوانته غالبه
23 اولور شارح یدخل فیها زبه فقره لطیفدسنی دخی الحاق ایلشدر و به آته طلوع
24 نازک بدن رو تازه جوانه دینور و به لفظی احق کسیه صفت اولور کویا که
25 حکایه صوت صی کی بیهوده دیمک اولور دار به مکة مکرمه در خانه در
26 (الیب) بانك فحیله بأج مرادفیدر که ضرب و کونه و اسلوب معناسنه در لسانزده
27 بابت وچشید تعبیر اولور و تنومند و سمن جوانه دینور یقال رأیت بیای شابا
28 سینا (البیان) قبان وزنده و بانك تخفیفله یازدر بو دخی اسلوب و طریقه
29 معناسنه در یقال هم بیان واحد و علی بیان واحد و یخفف ای علی طریقه یعنی
30 جملهسی یکر نك و یکطرز و یکر و شلردر قال الشارح و منه قول عمر رضی الله عنه
31 [ان عشت فسا جعل الناس بیانا واحدا] یرید التسویه فی القسم و کان یفضل

- 1 المهاجرین و اهل بدر فی العطاء (البایة) قبیه و زننده ارکک دوه کو کره ملک هدیر
- 2 خل معناسنده در (بر دزبه) دال همله و زای مجمه ایله در خدمه و زننده امام
- 3 بخاری علیه الرحه حضرت لرینک جدی اسمیدر و بو کلمه فارسیه در اکجی زراع
- 4 معناسنده در (بسبه) رسمه و زننده بخارا قضا سنده بر قریه در (بشبه) شین مجمه
- 5 ایله ایرانده مرو نام بلده مضافتندن بر قریه در (بانپ) زینب و زننده بخارا
- 6 قضا سنده بر قریه آیدر محدثندن جاوان بن سمره و ابراهیم بن احد و وکیع بن
- 7 احد و احد بن سهل البایون آئندر (البوابة) بانک قحی و واک سکونیه بریه
- 8 و بیابانه دینور قلا کبی و بو بایه یمن طریقنده بر صرب عقبه آیدر (الباب)
- 9 قیویه دینور جعی ابواب کلور و بیان کلور تیجان و زننده و نادر اولدرق ابوبه کلور زیرا
- 10 فعل که فانک قحیلده در افعله اوزره جمع لغز مؤلف بصارده ایتدی که باب لفظی مدخل امکانه
- 11 معناسنه موضوعدر که قیو تعییر اولنور باب دار و باب بلده کبی و مجازا بر شینه
- 12 وسیله وصول اوله جق نسنده استعمال اولنور و منه یقال فی العلم باب کذا و هذا
- 13 العلم باب الی علم کذا ای به یتوصل الیه و معانی ساره بوندن متفرعدر و مصباحده
- 14 بو وجه اوزره مرسومدر که باب کله سنک اصلی بوب اولوق اوزره مقدردر که
- 15 قحیتنده در بناء علیه و اوالقه قلب اولنشد بر بعضا بالخصیص مضاف اولور باب الدار
- 16 کبی کذلک بغدادده بر محله اسمی اولان باب الشام کبی و اگر متضایینه نسبت
- 17 اولنور سه یالکزجه اوله نسبت اولنوب البابی دینور و ایکینه بردن نسبتله البابی
- 18 الشاهی دخی دینور و یالکزجه اخیرده نسبت اولنور و کاهجه اول ایکی اسم ترکیب
- 19 اولنوب اسم واحد حکمنده قلندقد نصرکه ایکینه بردن نسبت اولنوب مثلا البی
- 20 بشاهی دینور الدار قطنی دید کبری کبی انشی و باب حلب ایالتده بر بلده آیدر
- 21 و هجر قرینده بر طاع اسمیدر (البواب) تو اب و زننده قیو جی به دینور دربان
- 22 معناسنه و بواب زیاد بن ایبه نام کسه نک قرسی اسمیدر (البوابة) کتابه و زننده
- 23 قیو جیلق حرفته دینور (البوب) بانک قحی و واک سکونیه قیو جی اولوق
- 24 معناسنده در یقال باب له یوب بویا ای صار بو اباله و دیواره باجه و جره آچق
- 25 معناسنده در یقال باب الرجل اذا حفر کوة (الثوب) تفعل و زننده قیو جی
- 26 طوتمق معناسنده در یقال ثوب بوابا اذا اتخذ (الباب و البابه) هایلله حساب
- 27 و حدود مقوله سنک غایت و نهایتنه اطلاق اولنور (بابات الکتاب) نامه و نسخه نک
- 28 سطورندن عبارتدر بونک مفردی یوقدر شارح دیر که کرچه مؤلف مفردی انکار
- 29 ایلدی لکن مفردی باه در که نوع معناسنده در هر شینک نوعی اشخاصنی بلکه
- 30 مدخل اولدیغیچون لکن کتابه مضاف اولدقد سطور و جوهی اراده اولنور
- 31 و بونده مفرد اولدرق مستعمل اولمز زیرا مراد مجموع و جوه و سطوریدر پس مؤلفک

- 1 واحدی یوقدر دیمکدن مرادی بو مادهده مستعمل واحدی یوقدر دیمک اولور
 2 حتی اساسده بو وجهله مرسومدر مانصه یقال فلان من اهون باباته الکذب وهي
 3 انواع خبثه وقال ابن مقبل * بنی عامر ماتامرون بشاعر * نخبیر بابات الکتاب
 4 هجاییا * ای اختار من وجوه الکتاب هجائی وبابه بر شینه صالح وجسبان اولان
 5 نسنهیه اطلاق اولتور یقال هذا بابه ای یصلح له ویقال لیس هذا من بابی یعنی
 6 بو نیم خرجم دکدر وبابه روم اولکه سننده بر سرحد آیدر وبخارا اعمالندن بر
 7 قریه آیدر ابراهیم بن محمد بن اسحق المحدث اول قریه دندر وبابه وجه یعنی صنف
 8 ونوع معناسنه در جمعی بابات کلور وشرط معناسنه استعمال اولتور که بر شینک
 9 وقوعته خارجدن یعنی آنک ماهیتندن خارج اولهرق موقوف علیه اولان نسنه دن
 10 عبارتدر یقال هذا بابه ای شرطه (البویب) زیبر وزننده مصر قرینه بر قریه در
 11 وبویب محدثندن صیسی بن خلادک جدی اسمیدر (البوب) بانک ضمیمه مصر دیارنده
 12 بر قریه در (باب الابواب) خزر اولکه سننده بر سرحد دربندینک اسمیدر که حالا
 13 دموور قابو دیدکلریدر (باب وبویه) بانک ضمیمه (وبویب) زیبر وزننده اسامی
 14 رجالنددر (بابا) حضرت عباسک عبد معنی اسمیدر کذلک حضرت عایشه نیک
 15 کولهسی آیدر وعبدالرحمن بن بابا او باباه بالهه وعبدالله بن بابا او بابی بالیه او
 16 بایسه بز یادة الهه تابعینددر (بابویه) ضم باه وقعح یای تحمیه ایله علی بن محمد
 17 الاسواری نام محدثک جدیدر واحد بن الحسن بن الحنفی بدرینک جدی اسمیدر حنا
 18 ماده سننده بیان اولندی (بویه) کذلک اسم عمیدر ابراهیم بن بویه وعبدالله بن احمد
 19 بن بویه وحسن بن محمد بن بویه محدثدر (البایه) تشدید یا ایله اعجوبه معناسنه در که
 20 تعجب اولنه حق عجیب نسنهیه دینور یقال انی بالبایسه ای بالاعجوبه (باین)
 21 تشنه بنیه سیله بحرین ایالتنده بر موضعدر (بابان) مرو شهرنده بر محله در (الیب) زیب
 22 وزننده حوضه صو آقه حق مصلغه دینور که قویندن چکیلن صوی بوشالتدغه
 23 اورادن حوضه آقوب دو کیلور وحوضک باجه سنه دینور که حوضه صو کلجک
 24 وحوضدن طنمه آقه حق دلیکدر (الیباب) شداد وزننده ارقه واسواقده صو
 25 کزدیون سقایه دینور یقال هو الیباب ای الساقی یطوف بالماء (بیه) عیبه وزننده
 26 اسمانددر طارث بن بیه قبیله مجاشع اعیانیدر
 27 فصل التاء (تباب) فعلل وزننده یعنی حروفی اصلیه اولهرق بر موضع آیدر
 28 (التوبتایان) تایی زانده اولغله موضع ذکرى وأب ماده سیدر جوهری وهمنه
 29 منی بوراده ایراد ایلدی شارح دیر که عمیدر که مؤلف محل مزبورده احاله ایدوب
 30 واوراده ذکرندن ساکت اولمشدر صحاحده مملکت باشلرله بیان اولمشدر (توبه)
 31 بانک ضمیمه همزه وزننده وأب ماده سننده مرسومدر (التألب) فعلل وزننده بر

- 1 نوع شجر در عربستانه آندن عربی یای دوزدر و بونک موضع ذکرى بو مقامدر
2 زبرار باعیدر جوهرى الب ماده سننده ذکر ایلكه مؤلف اكا تعریض ایلشدر
3 (الب) تانك فحی و بانك تشدیدیه (والیب) فرح وزنده (والتیاب) محاب
4 وزنده (والتیب) حیب وزنده نقص و خسار و زیان معناسنده در مؤلفك اطلاقه
5 كوره بونلر مصدرلدر لکن امهات سائرتهك بیانه كوره تب كلهسى مصدردر
6 و تیاب و تییب اشملدردر زیان و خسار معناسنه و راغبك بیانه كوره تب و تیاب
7 مادهسى زیان و خسارنده استمرار معناسنه موضوعدر ومنه قوله تعالى [بت یدی
8 ابی لهب] ای استمرت فی خسارنه حتی استمرار معناسنی متضمن اولدیغندن استتاب
9 استمرار معناسنه استعمال اولنشدر و تب و تیاب خسران علاقسه سیله مطلقا هلاك
10 معناسنده استعمال اولنور و اساسك بیانه كوره استتاب تمام معناسنده استعمال
11 اولنور زیرا خسران و هلاك بر نسنهك ثماننه تابعدر كما قبل * اذا تم امرنا نقصه
12 توقع زوالا اذا قبل تم * انتهى و یقال تبالة علی الدعاء نصب لانه مصدر محمول
13 علی فعله و یقال تبالة نبیا علی المبالغة ای الزمه الله خسراننا و هلاكنا یعنی حق
14 تعالی خسران و هلاكی اكا لازم قلسون كه دائما خسران و هلاك آندن
15 دور اولسون دیمكدر و یقال تبیت یداه ای ضلنا و خسرتا كما فی التنزیل [بت یدی
16 ابی لهب] الاية و تب هلاك اهلك معناسنه در یقال تب فلانا ای اهلكه و كسبك
17 معناسنه استعمال اولنور یقال تب الشئ اذا قطعه (التیب) تفعلیل وزنده بودخی
18 نقص و خسار یعنی زیان و خسارت ایرشدرمك معناسنده در مؤلفك ترتیبه كوره
19 اسم اولور نقص و خسار معناسنه و تییب بر كسه حقنده تباله دیو بد دعا اهلك
20 معناسنده در یقال تبیه تبیبا اذا قال له تباله (التاب) تشدید با ایله پیر و ساخجورده
21 كشی به اطلاق اولنور وجود و قوتنده نقص و خلل طاری اولق ملبسه سیله
22 و بو اسم فاعل نسیدر تقول كنت شایا فصرت تابا و ضعیف و زیون كسیه اطلاق
23 اولنور و ارقه لری باغر اولان ارلك دویه و ارلك اشكه اطلاق اولنور جعی
24 آتباب كلور (التوب) تنور و زنده مهلكه و خطرناك معناسنه در یقال وقع
25 فی التوب ای المهلكة و بنده ایكولرك هر طرفدن محیط و مشتمل اولدیغنی عضوه
26 دینور صدر و قلب كبی یقال اشكى تبویه ای ما انطوت علیه الاضلاع (التبه)
27 تانك كسری و بانك تشدیدیه حالت شدیدیه معناسنه در یقال هو فی تبه ای حالة
28 شدیدیه (الاتباب) همزهك كسریله ضعیف معناسنه در یقال انب الله قوته
29 ای اضعفها (التبیه) زلزله و زنده قوجامق معناسنده در یقال تبب الرجل اذا
30 شاخ (التی) تانك فحی و كسری و بانك تشدیدیه بر نوع خرما آیدر بصریه
31 مخصوص شهر بز نام خرما كبی (التجاب) كتاب وزنده معدن چقمش شمول

۱ کومش فلزیه دینور که بر دفعه ذوب اولوب لکن هنوز آنده کومش جوهرینک
 ۲ بقیه سی قالمش اوله (التجایه) هایلر تجابدن بر قطعه در یقال اتی بالتجایه والتجایه
 ۳ وهو ما اذیب مرة من بجارة الفضة وقد بقی فیہ منها (التجایب) بایله تمثال
 ۴ وزنده کومش معدنده کأن فلزک جرم و جسدنده مرکوز اولان جابجا کومش
 ۵ طمرله و جوهر لو خطوطه دینور (تجیب) تانک ضعی و قحیلله کنده قیله سندن
 ۶ بر بطن در سکنانه بن بشر التجیبی که حضرت عثمان رضی الله عنه آنک یدیه
 ۷ شهادت بولشدر آندندر (تجوب) تانک قهیلله ینده جبر قومندن بر قیله در
 ۸ امام علی کرم الله وجهه حضرت لرینک قتلنه جسارت ایدن شقی عبد الرحمن
 ۹ ابن ملجم التجوی آندندر جوهری غلط ایدوب ولید بن عقبه نیک اشبو * الا ان
 ۱۰ خیر الناس بعد ثلاثة قتیل * التجیبی الذی جاء من مضر * یتنی تحریفله التجیبی برینه
 ۱۱ التجوی عبارتیه اراد ایلشدر یعنی آگاه اولکرکه اوج ذاتنصکره ذانک خیر لوسی
 ۱۲ تجیبی اولان شخصک قتل ایلدیکی ذاترکه مضر قیله سندن نشئات ایلشدر جوهری
 ۱۳ ذوات ثلاثی خلفای ثلاثه ظن الملکه کویا که امام علی بی اراده ایلشدر لکن اصل
 ۱۴ ذوات ثلاثدن مراد صاحب سعادت علیه الصلوة والسلام حضرت لرله شیخین
 ۱۵ مکرمین اولغله مقتول تجیبی حضرت عثماندر و شاعرک مرادی اولدر و بیت مزبور
 ۱۶ کیت نام شاعره نسبتی دخی و همدرد شارح دیر که جوهری بوماده لرده ابن فارسه
 ۱۷ تابع اولغله وهم و غلطدن مصوندر و ابو عبید البکری فضل المقال فی شرح الامثال
 ۱۸ نام کتابنده بیت مزبور نائله بنت قراقصه عزو ایلشدر که زوجه حضرت عثماندر
 ۱۹ ویت ثانی بودر * و مالی لا ابی و بیکی قرابنی * وقد جبت عنا فضول ابی عمرو * پس
 ۲۰ اشبو قافیه دلالتیه بیت اولده مضر ضادمعجمه ایله غلطدر صواب اولان بمصر
 ۲۱ اولقدر صادمعجمه ایله (الخربوت) تانک قحی و خای معجمه نیک سکونیه بغایت
 ۲۲ صوی و کزیده و اشکین و یوکرک ناقیه دینور بوماده نیک موشع ذکر ی بومقامدر
 ۲۳ جوهری تایی زیاده یه حل ایله خرب ماده سنده بت ایلدی تا ایسه کله نیک اولنه زیاده
 ۲۴ قلمنی جائز دکلدر (الخاریب) نوله خرب ماده سنده مرسومدر (الترب و التراب
 ۲۵ و التربة) تانک ضعیله (و التریاه) صحراء وزنده (و التریاه) نفساء وزنده (و التیرب)
 ۲۶ صیقل وزنده (و التیراب) الف زیاده سیله (و التورب) جوهر وزنده (و التوراب)
 ۲۷ الف زیاده سیله (و التریب) عثیر وزنده (و التریب) امیر وزنده طیراغه دینور
 ۲۸ خاک معناسنه و ترابک جعی آتیه کلور اشربه وزنده و ترابان کلور تانک کسریله
 ۲۹ و سایر لغات مذکوره نیک جعلری مسوع دکلدر (التریاه) صحراء وزنده بره دینور
 ۳۰ ارض معناسنه (الترب) فحشینه بر مکان نیک طیراقلو اولمق معناسنه در یقال
 ۳۱ ترب المکان تراب من الیاب الرابع اذا کثر ترابه و رکسه نیک الله طیراق کبرمک

- 1 معناسنه در که فی الحقیقه الی طپراغه بولانوب طپراقلو اولمقدن عبارت یاخود املندن
- 2 خائب ونومید اولمقدن کنایتدر یقال ترب الرجل اذا صار فی یده التراب وطپراغه
- 3 یایشقی معناسنه در بودخی کرک حقیقی اولسون وکرک شدت فقر ومسکندن طپراغه
- 4 متصل اولوب آنک اوزرنده یاتوب اوتورمقدن کنایه اولسون یقال ترب الرجل
- 5 اذالزق بالتراب كذلك ترب الشیء ډیرلر برنسنه طپراغه بولانوب طپراقلو خاک آلود
- 6 اولسه وترب ومترب مقعد وزننده امید واملدن خائب وخاسر اولقی معناسنه
- 7 استعمال اولنور یقال ترب الرجل ترابا ومتربا اذا خسر وفقیروبی نوا اولقی معناسنه
- 8 استعمال اولنور یقال ترب الرجل اذا افتقر وفلان کسه اصلا خیر ومنفعت
- 9 کورنیوب دایما خائب وخاسر اولسون دیویددعا مقامنده تربت یداه ډیرلر لااصاب
- 10 خیرا معناسنه نهپایه ده مرسو مدرکه اشبو تربت یداه قولنی عربلر ایراد ایدوب
- 11 لکن آنکله دعای حقیقی مراد ایلوب همان لفظی اوزره اجرا ایدرلر ته که قائله
- 12 الله دخی بومنوال اوزره در وبعضا حث وتحریض موقعنده ایراد ایدرلر (التراب)
- 13 همزه نك كسریله برکسه نك مالی قلت بولوب فقیر اولقی معناسنه در فرط فقر
- 14 ومسکندن ناشی ترابه ملاصق اولقی ملاحظه سیله در یقال ترب الرجل اذا قل
- 15 ماله وبرکسه نك مالی کثرت بولوب غنی اولقی معناسنه در که طپراق قدر مالی
- 16 چوغالمق ملاسه سیله در پس اضداددن اولور یقال ترب الرجل اذا کثر ماله واوج
- 17 دفعه آتوب صائش قوله مالك اولقی معناسنه در یقال ترب الرجل اذا ملك
- 18 عیدا وقدملك بصیغه الجهول ثلاث مرات شارحک نیانته کوره بوذلت معناسندن
- 19 مأخوذدر زیرا عادتا ایکی دفعه آتوب صائیلان قول کثیر اولور لکن اوج دفعه
- 20 معامله دن بقیه فلان البه ذیل وحقیق اولور وعددمزبور اقل درجه دن عبارتدر
- 21 وپرسته اوزره طپراق دو نك وطپراق سر نك وطپراقلق معناسنه در یقال ترب الشیء اذا
- 22 جعل علیه التراب (والتریب) تفحیل وزننده بودخی برکسه فقیر اولقی وغنی اولقی
- 23 معنالیته در آراب کی وپرسته اوزره ضبراق دو نك وطپراقلق معناسنه در یقال ترب
- 24 یعنی آربه (التربوت) ملکوت وزننده چوق قول للنگله رام ومنقاد اولان دوه په دینور
- 25 یقال جل تربوت ای ذلول ویقال ناقة تربوت شارح ډیرکه بو ترابدن مأخوذدر
- 26 ذلتدن ناشی یاخود تاء داللدن مبدله در که در به دن مأخوذ اولور وبوسیویه قولیدر
- 27 انشی (التربة) فرحه وزننده برمقلرک اوچلرینه دینور امله معناسنه وپرنوع
- 28 نبات اسمیدر که ترابه دخی ډیرلر صحراء وزننده وتریه دخی ډیرلر فحائله (الترائب)
- 29 تانک فحیله جمع تریه در کوکس ککلرینه دینور که کوکس نخسه سی تعبیر اولنور
- 30 علی قول کوکسدن ایکی بیون حلقه سنک ککلری طرفه دینور یاخود ایکی عمه ایله
- 31 بیون حلقه سی ککلرینک ارالفنه دینور وعلی رأی کوکسک صاغ طرفندن درت

- 1 وصول طرفندن درت دانه قبور غمراه اطلاق اولنور يا خود ايكي ال وايكي اياق
- 2 وايكي كوزدن عبارتدر يا خود كو كسده قلاده چكه جك موضعنه دينور (التراب)
- 3 تانك كسربله ياشداسه دينور لده وهمزاد معناسنه يقال هذا تربه اي لدنه وسنه
- 4 تماثل وتساوي جهنده عظم صدره تشبيه اولغشدر يا خود تراه وقوغده بالمعنه
- 5 اولق مناسبته مينيدر واكثري مؤثنده استعمال اولنور تقول هو تربي وهي تربي
- 6 اي لدني (المتاربه) مفاعله وزنده برآمده ياشداس اولق معناسنه در يقال تاربتا
- 7 اي صارت تريا وياشداس اولنور بري برينه ياروهدم اولق معناسنه در يقال
- 8 تاربت الجارية الجارية اذا خادتها وصاحبها (التربة) ترمه وزنده ضعيفلق وناوانلق
- 9 ضعفه معناسنه در (تربه) تانك ضميمه همزه وزنده مكه مكرمه يه ايكي مرحله قريپ برده
- 10 برده در كه بستان ابن عامره جريان ايندر (تربه) جهينه وزنده بمنده بر موضعدر
- 11 (تراه) قامه وزنده ينه بمنده بر موضعدر (تربان) عثمان وزنده مدينه منوره ايله
- 12 حفيبر نام محل بيننده برده در (ابوتراب) امام علي رضي الله عنه جناب ليريك
- 13 كنيه سيدر كه حضرت رسول الله عليه السلام وضع ايلشدر ورسالة قشيره
- 14 رجالندن زاهد نجشي كنيه سيدر كه عارف معروفدر اسمي عسكر بن حصين در
- 15 (الترابيون) محمدان ابنا احمد المروزيان كه تنبيه در وعبدالكريم بن عبد الرحمن
- 16 ونصر بن يوسف ومحمد بن ابي الهيثم نام محدثدر (اريب) از ميل وزنده مصرده
- 17 بر ناحيه در (التراب) كتاب وزنده قيون قسمنك قالجه سنه دينور اصل ذراع
- 18 الشاة معناسنه ومنه التراب الودمه يعني ومنه حديث علي رضي الله عنه [لئن
- 19 وليت بقى امة لانقضتهم نفض القصاب التراب الودمه] انهي تراب ذكر اولنان
- 20 عضولدر وودمه فرحه وزنده اودامي منقطع اولش قوغديه دينور واودام
- 21 قوغه نك قولبرني بند ايتدكلى قايشله دينور پس معناسنه ويونلري سوكش
- 22 قيون قالجه لني قصاب نه كونه سلكرسه بنده اول طائقيه اويجه سلكرم يعني
- 23 خيث وندسدن انلري تطهير وتميز ايدرم ديكدر مؤلف دير كه عند البعض بوراده
- 24 تراب ترب لفظندن كه ضرب وزنده در جمعدر وترب ترب مخفيدر كه كشف
- 25 وزنده در يا خود بورايت غلط راوي اولغله صواب اولان الودام التربه عبارتيله
- 26 اولقدر ودام ودمه نك جمعدر كه اشكنيه به دشكله معنای حديث طيراغده دوشمكله
- 27 توز وطيراق اولش اشكنيه بي قصاب نه كونه قالدروب سلكرسه بنده آنلوي اويجه
- 28 سلكوب تطهير ايدرم ديمك اولور قالديكه ايكنجي احتماله كوره كشف وزنده
- 29 تره دن مرادينه اشكنيه در نه كه نهايه ابن اثيرده مشروحدر (ماتيرب) تانك
- 30 كسري ورايك قحيله سمر قند شهرنده بر محله در (التربه) اجيه وزنده بغدادي
- 31 انواعندن قزل بغداديه دينور (يترب) ينع وزنده يمامه قربنده بر موضعدر اشجعي

- ۱ علی قول شماخ نام شاعرک اشبو * وعدت وكان الخلف منك سحبة * مواعيد عرقوب
- ۲ اخاه يترب * بيتده يترب لفظندن مراد موضع مزبوردر وعرقوب زنبور وزنده
- ۳ خلف وعد ايله مشهور برکسه در ياردينه خرما وعد ايدوب خلف ايلديکنه
- ۴ اشارتدر مؤلفک استشهادی بعضار نای مثلته ايله يترب رسم ائلرييله انلرک غلطلرني
- ۵ ميندر (الترني) قرشي وزنده حسين بن مقبل نام کسه نسبتدر مشاهير امرادن
- ۶ قير ان نام اميرک بغدادده کائن تر به سنده مقيم اولديغيجون اکانسبت اولمشدر
- ۷ ومزبور حسين تحديت حديث ايلشدر (ترعب) ثعلب وزنده (تبرع) تمنع
- ۸ وزنده ايکي موضعلدر بولکه لري نحو يونک منصرف قلملري تالرينک اصليه اولديغني
- ۹ ميندر (التعب) عجب وزنده رنج وزجت چکوب يورلمق معناسنه در يقال تعب
- ۱۰ الرجل تعباً من الباب الرابع ضد استراح (الاتعاب) همزه نك كسريه برکسيه
- ۱۱ زجت ويروب يورمق معناسنه در يقال اتعبه اتعابا وبنده شکست اوامش ايکي
- ۱۲ اوکولد قدنصرکه تکرار شکست ايلک معناسنه در يقال اتعب العظم اي اعنته بعد
- ۱۳ الجبر بوراده اعنته نون ونا ايله در اعنته نسخهلري غلطلر واتعاب طولدرمق
- ۱۴ معناسنه در يقال اتعب الاناء اذاملاء وبرکسه نك دوآب ومواسيسي تعب چکوب
- ۱۵ طورغون ودرمانده اولمق معناسنه در يقال اتعب القوم اي اتعبت ماشيتهم (التعب)
- ۱۶ کشف وزنده (والتعب) مکرم وزنده پورغون وطورغون تعبتك آدمه دينور يقال
- ۱۷ هوتعب ومتعب ولاثقل متعبو لمخالفة السماع والقياس وقيل هو لحن لان الثلاثي لازم
- ۱۸ واللازم لايني منه المفعول (التعب) تانک فقهي وغين مجمه نك سکونيله چرکين
- ۱۹ وقبح شينه دينور وريبه معناسنه درکه سوء ظني مستلزم حالندن عبارتدر (التعب)
- ۲۰ فقحتيله فساد وهلاك معنارينه در وکيرو پاس ووسخ ودرن معنارينه در وقيلقن قحط
- ۲۱ معناسنه در وآجلق جوع معناسنه در وعيب وتقيصه معناسنه در وعيلو اولمق
- ۲۲ معناسنه در يقال تعب الشيء تعبا من الباب الرابع يعني ذکر اولنان معنالك جله سندن
- ۲۳ وجه مذکور اوزره متصرفدر (الاتعاب) همزه نك كسريه عيبك ومعيوب ايلک
- ۲۴ معناسنه در يقال اتعبه غيره اي عابه (التلب) تانک فقهي ولانك سکونيله زيان
- ۲۵ وخسار معناسنه در يقال تباه وتلبا اي الزمه الله خسارا وخسارا (تلب) کشف
- ۲۶ وزنده (وتلب) فلز وزنده اصحاب کرامدن ابن سفيان اليقظان ابن ابي ثعلبه
- ۲۷ اسيدر بني العنبر قبيله سندن وتلب فلز وزنده برموضع آيدر وشعراء جاهليه دن
- ۲۸ ينه عبيري برشاعر آيدر علي قول شاعر مرقومك اسمي کشف وزنده در اسم
- ۲۹ صحابي کي ياخود ايکيسي برذاتدر (التولب) جوهر وزنده مرکب صيه سنه دينور
- ۳۰ جش معناسنه (الاتلثاب) اطمنان وزنده برايش بولنه کيروب راست ومستقيم
- ۳۱ اولمق معناسنه درکه من بعد ممتد ومستم اولوب کيدر يقال اتلاب الامر اتلثابا اذا

۱ استقام و برئسته میل کی دیکلوب طور مق معناسنه در يقال اتلاب الشی اذا انتصب
 ۲ واشتک باشی و کوکسی هوایه دیکوب اوری طوتمق معناسنه در يقال اتلاب
 ۳ الجار اذا اقام صدره و رأسه و بول خط مستقیم کی اوزانوب طوغرملق معناسنه در
 ۴ يقال اتلاب الطریق اذا استقام و امتد (التلابیة) طمانینه و زنده معنای اولدن
 ۵ اسمدر طوغرملق حالته دینور يقال بالامر تلابیة ای استقامة (تب) قنب و زنده
 ۶ شام دیارنده برقریه در محدثیدن مشهور کاتب فائق محمد بن عقیل الثنی اورایه
 ۷ منسوبدر و صالح الثنی که کذلک روایت حدیث ایشدر اورادندر (التوب) تور
 ۸ و زنده روم دیارینه مخصوص بر پیوک شجر آیدر اندن قطران حاصل اولور
 ۹ بو شجر چام اغاجنک دیشی نوهیدر ترکیده کوکنار اغاجی و قطران اغاجی تعبیر ایدر
 ۱۰ (التوب) توب و زنده (والتوبة) نوبه و زنده (و التاب) مأب و زنده (و التابة)
 ۱۱ غابه و زنده (و التوبة) تبصره و زنده کناهدن رجوع ایدوب حضرت حقه توجه
 ۱۲ ایلک معناسنه در اصل ماده رجوع معناسنه در لکن رجوع عن الذنب معناسنه
 ۱۳ غالب اولشدر يقال تاب الى الله يتوب توباً و توبة و متاباً و تابة و تتوبه اذا رجع
 ۱۴ عن المعصية صيغة اخيره خلاف قياس اوزره واقع اولشدر و يقال تاب الله عليه
 ۱۵ ای وقفه للتوبة اوجع به من التشديد الى التخفيف ومن الخطر الى الاباحة اوجع
 ۱۶ عليه بفضله و قبوله و هوای الله تعالی تواب علی عبادہ مؤلفک بصأرده بیانہ
 ۱۷ کوره توبه اجمل وجوه اوزره کناء و معصیتی ترک ایلکدن عبارتدر که انواع
 ۱۸ اعتذارک ایلنی بودر زیرا اعتذار اوج وجه اوزره در اول برکناء و ججه دن
 ۱۹ معتذر اولان کسه بن آئی ایشلمد دیو انکار ایلکدر ثانی شومادهیه مبنی ایشلمد
 ۲۰ دیو بسط اعتذار ایدر ثالث اگرچه ایشلمد و فی الحقیقه اسأت ایللم لکن من
 ۲۱ بعد ترکنه عزم و قصد ایللم دیو اعتذار ایدر ایشته توبه بوندن عبارتدر انتهى
 ۲۲ (التائب) اسم فاعلدر (التواب) صيغة مبالغة در و تائب القابندر احد بن
 ۲۳ یعقوب التائب الانطاکی مقرر کبیردر متقد مینددر و عبد الله ابن ابی التائب
 ۲۴ محددر متأخرینددر توبه اسامینددر (تلی توبه) شهر موصل قربنده برقریه در
 ۲۵ (الاستابة) استعانه و زنده برکسه دن توبه ایلنی طلب ایلک معناسنه در يقال
 ۲۶ استابه ای سألہ ان يتوب ومنه قولهم ان المرتد يستتاب (التابوت) معلومدر که
 ۲۷ ایچنه جنازه وضع و نقل اولنان ظرف خشیدر اصلی تابوه ایدی ترقوه و زنده
 ۲۸ واو اسکان اولنوب هاء تأنیث تابه قلب اولندی و لغت انصار کرام هاء اصلیه
 ۲۹ ایله تابوه در شارح دیر که تابوت فعلوت و زنده در توبدن مأخوذدر دائماً
 ۳۰ کتدوسیه اعاده جنازه اولندی بیچون تسمیه اولشدر و زنجشیرنک مختاری اصلی
 ۳۱ توبوتدر واو مفتوحه ایله علی القاعده واو الفه قلب اولنوب تابوت اولدی

1 و بو وجهله لغت قریشی ترجیح ایلهشدر و معلوم اوله که قرآن کریمده ذکر اولنان
 2 تابوتدن مراد توراة کتابی وضع اولنان صندوقه در که چشیر اغاجندن ایدی
 3 حضرت موسائک انتقالندن صکره بنی اسرائیله غضب ربانی ظهوریله رفع اولندی
 4 بعد زمان طالوتک پادشاه اولسنده اراده الهیه به علامت اولتی ایچون آشکاره جه
 5 ملائکه کرام آسمانن انزال ایلدیلر اهل خبر دیرلر که جله انبیائک تمائیلی آنده
 6 موجود اولوب حضرت آدم صقی به کتور مشر ایدی عرضی طولتک ثلثانی قدر
 7 ایدی یعقوب اسرائیل حضرتلرینه قدر توارث جهتیله تداول ایدوب بنی اسرائیل
 8 یئنده ایکن تکرار رفع اولندی اننای جهاد و غزاهه پیشکاهلرینه تقدیم اولوب
 9 آندن سکینت واطمینان قلوب حاصل اولور ایدی انعی (یتیب) یغیب وزنده
 10 مدینه ده برطاغدر (الثابة) غابه وزنده توبه معناسنه در نته که قریبا ذکر
 11 اولندی شارح یانی اولدیغنی انکار ایلهشدر پس مؤلفه کوره اصلی تبیدر یاه
 12 همزه به وهمزه الفه قلب اولمشدر
 13 فصل الثاء المثلثة (الثاب) نائک قحی وهمزه نك سکونیه وجوده مقدمه نوم
 14 فتوری کی کسل وفتور عارض اولوب اسمک معناسنه در يقال ثبت الرجل علی
 15 الجهول ثابا اذا اصابه کسل وفترة کفترة النعاس فهو مثنوب امهات ساورده
 16 فیفتح عندها فه عبارتی زیاده اوله رق مر سومدر (الثوباء) نفساء وزنده اسمدر
 17 اسمک دینور يقال اخذته الثوباء وهی فترة تعتری الشخص فیفتح عندها فه
 18 (الثواب) تفاعل وزنده اسمک معناسنه در و خبر آراشدر مق معناسنه در يقال
 19 ثواب الخیر ای تجسس (الثاب) تفعل وزنده بودخی اسمک معناسنه در (الثاب)
 20 فتحینیه بودخی اسمدر اسمک حالته دینور (الاثاب) اعجب وزنده بادیه اشجارندن
 21 بر نوع شجر در مفردی اثابه در هایلله (الثاب) ثاب وزنده کرکی کی یرلشوب
 22 اوتور مق معناسنه در يقال ثبت الرجل ثابا اذا جلس متمکنا وتمام اولتی معناسنه در
 23 يقال ثبت الامر اذا تم (الثبئة) زانه وزنده بودخی کرکی کی یرلشوب اوتور مق
 24 معناسنه در يقال ثبت الرجل بمعنى ثبت (الثابة) شابه وزنده و مراد فیدر که
 25 تازه وکنج عورته دینور يقال جاریه ثابة ای شابة (ثخب) نائک قحی و خانک
 26 سکونیه بنی کلاب دیارنده برطاغدر که آنده آلتون وجزع ایض معدنلری وارد
 27 (الترب) ضرب وزنده شول زان کی یوقفه ایچ یاغیدر که اشکنبه یی و بقر سقلری
 28 احاطه ایدر ترکیده چوز تعیر اولنور جمعی ژوب کلور نجوم کی و اثر ب کلور
 29 اکلب کی وجع الجمعی اثار ب کلور و اثر مصدر اولور برکسیه جرم و جمعه سی
 30 مقابلنده نوم و تعیر ائک و قنهمق معناسنه در يقال ثربه ثرا من الباب الثاني
 31 اذا لامه و غیره بذنبه و خسته نك لباسنی صویوب چقر مق معناسنه در يقال ترب

۱ المریض اذا نزع عنه ثوبه (الثریات) فحاله یرمقلره دینور اصابع معناسنه
 ۲ ظاهرا یرب مفردیدر (الثریب) یریب وزنده بودخی برکسیه کناهی سببیه
 ۳ لوم وسرزنش اثلک وقنه مقوله در یقال ثربه وثرپ علیه تثریا اذا الامه
 ۴ وعیره بنیه وثورپ وکاغد مقوله سنی دوروب بوکک معناسنه در یقال یرب الثوب
 ۵ اذا طواه (الاثراب) همزه نک کسریه بودخی لوم وتعیر اثلک معناسنه در یقال
 ۶ اثره بمعنی ثربه وحویه اثلک یرب دیدکری ذکر اولنان یاغی چوق اولق معناسنه در
 ۷ یقال ارب الکبش اذا زاد ثربه یعنی شحمه (المثرب) مفسد وزنده قلیل العظا
 ۸ اولان کسیه دینور (المثرب) مزور وزنده دائما میانه ناسی تخلیط وافساد ایدن
 ۹ فشه کاره دینور تثریدن اسم فاعلدر که افساد وتخلیط معناسنه در یقال رجل
 ۱۰ مثرب ای مخلط مفسد (ثرب) کتف وزنده بادیده محارب قبیله سی یوردنده
 ۱۱ برقوی آیدر (ثربان) فحاله یمنده برحصار آیدر (الثرباء) حراء وزنده سموز
 ۱۲ وایج یاغی چوق قیونه دینور یقال شاه ثرباء ای سمیه ذات الثرب (اثارب)
 ۱۳ اجاب وزنده حلب قضاسته برقریه در (پثرب) یضرب وزنده (واثرب) یابی
 ۱۴ همزه ابدا لله مدینه النبی علیه الصلوة والسلام اسمیدر نسبتده یثری واثری دینور
 ۱۵ رالک قحی وکسریه شارح در که سام بن نوح اولادندن ابتدا ارض مزبوره ده
 ۱۶ ساکن اولان یثرب اسمیه سمادر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری
 ۱۷ لفظ مرقومک معناسی تباہ وفسادی متضمن اولفله استبحان بیورملیه رفع وطیه
 ۱۸ و طابه ایله تسمیه بیوردیلر انبی ویثری اصحابدن ابو رمثه البلوی اسمیدر علی
 ۱۹ قول رفاعه بن یثری در که بودخی اصحابندر و عمر بن یثری اصحابندر وعیره بن
 ۲۰ یثری تابعیندر (المثرقیة) نالک وفاقک ضمیمه مصر کتاندن بر نوع بیاض بزه
 ۲۱ دینور (الثطب) قنفذ وزنده محواب قفاس اسمیدر یعنی قفص بیانلرک اغاج
 ۲۲ وقامش کسوب یوناجق آلترینه دینور که دموردن اولور (الثعب) نالک قحی
 ۲۳ وعینک سکونیه آقتمق معناسنه در لکن بیکار وایازمه مقوله سندن اولوق وحوض
 ۲۴ ایاغی کی یردن قیایوب جوشقون چیقارق آقتمغه مخصوصدر یقال ثعب الماء والدم
 ۲۵ ثعبا من الباب الثالث اذا جره وثعب مبالغة وصف اولور آقچی سائل معناسنه
 ۲۶ کا سیدر ودره نک صو آقه جق یرینه دینور مسیل الوادی معناسنه جچی ثعبان
 ۲۷ کلور بطنان وزنده (الانشعاب) انفعال وزنده معنای اولدن مطاوعدر یقال
 ۲۸ ثعب الماء فانثعب ای جره فانثعب (الثعب) قحینه (والانعوب) اسلوب وزنده
 ۲۹ (والانعبان) همزه نک وعینک ضمیمه یونلرده ثعب کی آقچی سائل نسته یه دینور
 ۳۰ یقال ماء ثعب کا ذکر وثعب وانعوب وانعبان ای سائل (المناعب) میم قحیه
 ۳۱ ثعب لفظندن جعدر صو جریان ایدجک آقندی یره و صو یولنه دینور مسیل

۱ الماء معنائه و منه متاعب المدينة ای مسائل ماها حوضك اولوغنه و مصلغنه
 ۲ متعب اطلاق بوجهته در شارح دیرکه حوضه صو دو کیلجك اولوغه كذلك
 ۳ سطح اوزره وضع اولنان اولوغه ده متعب اطلاق اولنور (الثعبه) جرعه وزنده
 ۴ علی قول همزه وزنده اولغله جوهری وهم اولشدر برنوع کرتکله در که باشی
 ۵ یشل اولور و بغایت خیشدر ترکیده ییلانه آغو و یرن تعبیر اولنور و ثعبه فارویه
 ۶ دینور و برنوع شجر آدیدر (الثعبان) عثمان وزنده بغایت ایری و اوزون اولان
 ۷ ییلانه دینور که ازدها تعبیر اولنور علی قول خاصه ییلانك ارککنه دینور و علی
 ۸ رأی عموم اوزره مطلقا ییلانه دینور جری و سیلان معناسنددر (الاثعی) اجنبی
 ۹ وزنده (والاتعبان والاتعبانی) همزه لک و عینلک ضمیمه شول دائره لو ایری بوزه
 ۱۰ اطلاق اولنور که بغایت کوزل و بیاض اوله (الثعائیب) سعائیب وزنده آغز دن
 ۱۱ آقان یلشك صافی صویه دینور که تل کچی سونوب اوزانور سالیبا تعبیر اولنور
 ۱۲ یقال فوه یجری ثعائیب ای یجری منه ماء صاف متمد (الثعوب) صبور وزنده
 ۱۳ اخلاط اربعه دن صفرا به دینور مره کچی (الثعلب) جعفر وزنده تلکی به دینور که
 ۱۴ معروف جانور در ارککنه و دیشسته اطلاق اولنور علی قول دیشسته ثعلبه
 ۱۵ وارککنه ثعلب دینور و ثعلبان دینور ثانك و لامك ضمیمه قالدیکه جوهرینك
 ۱۶ ثعلبان ارکک تلکی به اطلاق اولدیغنه استشهد ایلدیکی شاعرک اشبو * ارب
 ۱۷ یول الثعلبان برأسه * لقد ذل من بآلت علیه الثعالب * بیئته واقع ثعلبان لفظی
 ۱۸ ضمه انشاد و مراد ارکک تلکودر دیو تفسیر ایلسی غلط صریحدر و غلطیده
 ۱۹ مسبو قدر یعنی بعض سلف دخی بو وجه اوزره غلط ایلدیله مراد کسان در
 ۲۰ بلکه صواب اولان ثانك قحیله در که ثعلب لفظندن تشبیه در زبرا منشأ بیت
 ۲۱ بودر که غاوی بن عبد العزی نام کسه بنی سلیمه مخصوص سواع نام صنك
 ۲۲ خادمی ایدی برکون صنم مرسوم قرینده اوتورورکن سکرده رك ایکی تلکی کلوب
 ۲۳ اول صنم اوزره صعود و ایقلرنی قالدروب اوزرینه تبول ایلدیله غاوی
 ۲۴ بو حال مشاهده ایلدکده بویه تکری می اولور دیو بیت مزبوری انشاد ایدوب
 ۲۵ یامعشر سلیم خدا حتی اشبو صنم ضر و نفع و منع و اعطایه قادر دکلددر دیدی
 ۲۶ و صنمی شکست ایدوب درگاه حضرت رسول الله عزیمت و بعد التشریف
 ۲۷ عرض شهادت ایلدی حضرت رسول علیه السلام اسمندن پرسان اولدقده غاوی
 ۲۸ بن عبد العزی اولدیغنی افاده ایلکله حضرت رسول الله استهجان ایدوب بلکه
 ۲۹ راشد بن عبد ربه در دیو بیورملیله من بعد راشد ایله نامدار اولشدر و ثعلب
 ۳۰ لفظنك جچی ثعالب کلور و تعالی کلور یابی یایه ابدالله شارح دیر که وزن اخیر
 ۳۱ ضرورت شعره مخصوصدر و اکثر اهل لغت ثعلبان ثانك ضمیمه ارکک تلکی به

- ۱ اطلاق اولند یعنی بیت مزبور ایله استشهادا ایدرلر نته که افغوان ارکک افغییه
 ۲ وعقربان ارکک عقبه اطلاق اولنور وزمخشری و حافظ شرف الدین الدیاطی
 ۳ بوباده متفقدردر انتهی و ثعلب حوضدن طشره یه صو چقه جق مخرجه و اولوغه
 ۴ دینور نسخه صحیحه مخرج الماء من الحوض عبارتیه در و ثعلب خرما سردگری بردن
 ۵ یغمور صبوی آقوب کیده جک دلیکه و آرقه دینور و مزراغک تمرن قوغه سنه
 ۶ کیردیکی اوخنه دینور و خرما دیلرندن سوروب چقان فدائلر که کل تعبیر اولنور
 ۷ کسلدکه یرلنده قلان کوکنه دینور علی قول بدندن سوروب چقان فدائلر
 ۸ کسلدکه بدنه قلان دیلرینه و اوچه لرینه دینور (الثعلب) میک و لامک قحیله
 ۹ (و الثعلب) میک ضمی و لامک کسریله تلکی سی چوق یره دینور یقال ارض ثعلبة
 ۱۰ و ثعلبة ای کثیره الثعالب شارح دیر که وزن اول هقرب ماده سنده معقر قیلندندر
 ۱۱ (الثعلب) هایلله عصص معناسنه در که انسانک و حیوانک مقعدنه و قویرق بدنه
 ۱۲ بوج و قویرق صوقی و اوچه تعبیر اولنور مرجک قدر بر ککدر که فاشحه خلقت
 ۱۳ بقی آدم و خاتمه فنا و عدم اول ککدر بعض دیارده اکا بزدم کیکی تعبیر ایدرلر
 ۱۴ و ثعلبه است و مقعدنه دینور و ثعلبه عربدن نیچه کسملرک و نیچه قیللرک اسمیدر
 ۱۵ و آندندر که ثعلبان ایکی قبیله پدیرلر بری ثعلبة بن جدطاء و بریسی ثعلبة بن
 ۱۶ روماندر و ثعلبة یکریمی ایکی صحابی اسمیدر و ثعلبة بن عیاد و ثعلبة بن سهیل و ثعلبة
 ۱۷ بن مسلم و ثعلبة بن یزید محدثیندندر و ابو ثعلبة الخثعمی که جدی خشینه منسوبدر
 ۱۸ اسمنده اختلاف اولمشدر بعضلر جرثوم ابن یاسر و بعضلر ناشب و بعضلر لابس
 ۱۹ و بعضلر ناشم و بعضلر جرهم دیو بیسان ایلدیلر و کندیسی اصحاب کرامندندر
 ۲۰ (داء الثعلب) معروف علندر تلکی قسمنه عارض اولوب توپلری دو ککله داء
 ۲۱ الثعلب اطلاق ایلدیلر بعض کسیه عارض اولوب صاچ و صقال بالجملة دو کیلوب
 ۲۲ نته که داء الحیه نام علت سببیه درسی قاه اولوب صحیح یلور سینی حدتلی قاسد یا خود
 ۲۳ محترق خلط و طوزلو یا خود متعفن بلغمدر (عنب الثعلب) معروف نیاندر که
 ۲۴ ترکیده ایت اوزمی دیرلر طبیعتی مبرد و رادع و قابضدر بدی دانه سنی یو تمق یرقان
 ۲۵ علتیه نافعدر و حیلی قاطعدر مجربدر (خوض الثعلب) خای مججمة مفتوحه ایله
 ۲۶ عمان نام بلده و راستنه بر موضعدر (ذو ثعلبان) تانک و لامک ضمیمه ملوک یمندن
 ۲۷ اذواء اطلاق اولنان یعنی ذولفظیه مصدر اللقب اولان ملوک لردن یریدر (ثعلبات)
 ۲۸ تانک ضمیمه یا خود ثعلبات بر موضع آیدر (قرن الثعالب) قرن المنازل ایله مشهر
 ۲۹ اولان موضعدر که اهل نجدک میقایدر (دیر الثعالب) بغداد قریبده بر موضعدر
 ۳۰ (الثعلبیه) پای مشدده ایله آت قسمتک کوپک کی سکرتمسه دینور یقال بعدو
 ۳۱ و الفرس الثعلبیه وهی عدوه کالکلب و بورسمه سکرتمک مکاره دندر و ثعلبیه مکه

- ۱ یولنده بر موضعدر (الثغب) ناك فتحى وغین مجمه نك سكوتيله دورتمك طعن
- ۲ معناسنه در يقال ثقبه بالرح ثغبا من الباب الثالث اذا طعنه به وبوغزلق ذبح معناسنه در
- ۳ يقال ثغب الشاة اذا ذبحها ودره نك بطنده قلان چوق صويه دينور وبو معناده
- ۴ قحئينله ده لغندر ججى ثغاب كلور و ناك كسريه و اثغاب كلور و ثغبان كلور ناك
- ۵ كسرى و ضميله (الثغب) تفعل وزننده ديش اتى فاما يوب قانى آقق معناسنه در
- ۶ يقال تثغبت لثته بالدم اى سالت (الثغب) قحئينله بوزار يوب آقق معناسنه در
- ۷ يقال ثغب الجمد ثغبا من الباب الرابع اذا ذاب و ثغب طاع قوتسنده اولان صو
- ۸ كوله دينور كونش اصابت ايلامكده صوي صوغوق اولور يقال رضابه كالثغب
- ۹ اى الغدير فى ظل جبل (الثغرب) زبرج وزننده صارارمش ديشلره دينور (الثقب)
- ۱۰ ناك فتحى و قافك سكوتيله اوته سى آقق اولان دليكه دينور خرق نافذ معناسنه
- ۱۱ ججى اثقب كلور و ثقب كلور و ثقب مصدر اولور دليك دلك معناسنه يقال ثقبه
- ۱۲ ثغبا من الباب الاول اذا خرقة (الثقيب) تفعل وزننده ثقب معناسنه در تشديدى
- ۱۳ تكثير ايجوندر يقال ثقبه ثقيبا بمعنى ثقبه و آتشى طوتشدروب يالكندر مق
- ۱۴ معناسنه در يقال ثقب النار اذا اوقدها و صاچ و صقاله جايجا ييرك نشانه سى
- ۱۵ دوشوب قير سيمك معناسنه در كه مجازدر يقال ثقبه الشيب و ثقب فيه ثقيبا اذا
- ۱۶ ظهر الشيب عليه (الاتقاب) انفعال وزننده دليك دلك معناسنه در (الثقب)
- ۱۷ تفعل وزننده اتقاب معناسنه در يقال ثقبه فاثقب و ثقب و بو معناده متعدى اولور
- ۱۸ تقول ثقبته بمعنى ثقبته و آتشى طوتشدروب علولندرمك معناسنه در يقال ثقب النار اى
- ۱۹ اوقدها (المثقب) منبر وزننده دليك دلجك آله دينور كه بورغو و تحريفله
- ۲۰ ماتقب تعبير ايدرلر و مثقب شام ايله كوفه بيننده اولان يولك اسميدر كذلك كوفه دن
- ۲۱ مكهيه واره جق يولك آديدر و مثقب رأى و تدبيرى نافذ و كار كر آدمه اطلاق اولنور
- ۲۲ يقال هو مثقب اى نافذ الرأى (المثقب) محدث وزننده شعرا دن عابد بن محسن
- ۲۳ لقبيدر (المثقب) مقعد وزننده اولو يوله دينور شهراه معناسنه يقال سلكوا
- ۲۴ المثقب اى الطريق العظيم (الثقوب) قعود وزننده آتش طوتشوب ياقق
- ۲۵ معناسنه در يقال ثقت النار ثقوبا اذا اتقدت ويلدز پارلدامق معناسنه در يقال
- ۲۶ ثقب الكوكب اذا اضاء و بر نسنه نك رايحه سى اطرافه ياتلق معناسنه در يقال
- ۲۷ ثقت الراجحة اذا سطعت و هاجت و نافه نك سودى چوق اولق معناسنه در يقال
- ۲۸ ثقت الناقة اذا غرزلينها و ركسه نك رأى و تدبيرى نافذ اولق معناسنه در يقال
- ۲۹ ثقب رأيه اذا نفذ اساسك بيانته كوره بو معنال مجازدر (الاتقاب) هزه نك
- ۳۰ كسريه آتشى طوتشدروب ياقق معناسنه در يقال اثقب النار اى اوقدها (الثقوب)
- ۳۱ صبور وزننده (والاتقاب) كتاب وزننده آتش طوتشديره جق نسنه دينور چرا

- ۱ وفونده و او طون خرد لری کی که طو ترق تعیر اولنور (الاتقوب) اسلوب وزنده
 ۲ شول کار کذار کسه در که پوغور کی امور ومصالح ناسه دخول ونفوذ ورقت
 ۳ ایدر اوله دخال الامور معناسنه در یقال هو اتقوب ای دخال فی الامور (الثقیب)
 ۴ امیر وزنده یک قزل چهره لو کشی به دینور شدت جرتندن کویا که علو آتش
 ۵ کی لعان ایدر و ثقیب یک سودلو ناقه به دینور (الثقاب) کرامه وزنده برکسه نیک
 ۶ چهره سی زیاده سیله قزل اولق معناسنه در یقال ثقب الرجل ثقبه اذا صار ثقیبا
 ۷ شدید الجرمة (الثاقب) بودخی سودی چوق ناقه به دینور [والنجم الثاقب] که
 ۸ قرآن کریمه واقعدر جیع کواکیدن مرتفع کوکب دیمکدر یاخود کوکب زحل
 ۹ مراد در که سماء سابقه ده در کویا که افلاک یاخود ظلمته نافذ اولدیغیمون اطلاق
 ۱۰ اولمشدر قال الشارح والمعنی الاول مأخوذ من قول العرب للطائر اذا لحق بطن
 ۱۱ السماء قد ثقب الطائر (ثقب) فانك فتحی وفاقك سکونیه یامده برقریه در و ثقب
 ۱۲ بن قروه اصحابندر علی قول ثقیب در زبیر وزنده (ثقیبان) سبحان وزنده ینده
 ۱۳ جند قضا سنده برقریه در (یثقب) ینصر وزنده پادیه ده بر موضعدر (ثقیب)
 ۱۴ زبیر وزنده مکه یولنده تعلیه نام موضعی یوقاری طرفندن شامه موصل بر طریق
 ۱۵ آیدر (الثلب) قلب وزنده لوم وتعیب وتعیر ایلک معناسنه در که قنمق تعیر
 ۱۶ اولنور یقال ثلبه ثلبا من الباب الثانی اذا لامه وعابه ودر کاهدن سوروب قوغق
 ۱۷ معناسنه در یقال ثلبه اذا طرده ویرنسنه بی ترس چوریمک معناسنه در ایمنی
 ۱۸ طشره سته یاخود آلتی اوستنه دوندرمک کی یقال ثلبه ای قلبه ویرنسنه به کدک
 ۱۹ کدمک ورخنه ایلک معناسنه در یقال ثلبه ای ثلبه (المثلبه) میمک فتحی ولامک
 ۲۰ فتح وضمیله اسمدر برکشینک کندی حقتده شیوعندن احتراز ایلدیکی عیب و تقیصه به
 ۲۱ دینور که مراد عیب و تقیصه سته باعث اولان خصلندر تقول ما عرفت فی فلان
 ۲۲ مثلبه ای مسبه یلام بها وبعاب (الثلب) فانك کسریله شول ارکک دویه دینور که
 ۲۳ زیاده سیله پیر اولغله دیشلری اوقانوب و قورغنک توپلری دوککش اوله جعی
 ۲۴ اثلاب کلور و ثلبه کلور فانك کسریله قرده وزنده مؤتمنده سلب دینور هایلله و ثلب
 ۲۵ پیر و ساخورده آدمه دینور شیخ کی و دیشیسی دول طو تدرمین دویه دینور
 ۲۶ و ثلب بر صحابی اسمدر یاخود بوتای فوقیه ایلدر نته که ذکر اولندی و ثلب عیلو
 ۲۷ کشی به دینور کاسید کر (الثلب) کشف وزنده رخنه دار اولان مزراغه دینور
 ۲۸ یقال رخ ثلب ای متم و عیلو کسه به دینور یقال رجل ثلب بالکسر و ثلب ای
 ۲۹ معیب (الثلب) تعب وزنده برنسنه بورشوب بوزلمک تقبض معناسنه در و کیرنک
 ۳۰ و سح معناسنه در یقال ثلب الثی ثلبا من الباب الرابع اذا تقبض و یقال ثلب
 ۳۱ الثوب اذا و سح (الاثلب) همز مک فتحی و کسری و لامک فتحیله طیراغله قارشق

- ۱ طاشلره علی قول خرده مولوزه دینور (التلیب) امیر وزنده شول اوتلغه
 ۲ وچاره دینور که قدیم اولوب اوزرندن زمان یکمکه قرارمش اوله علی قول ایکی
 ۳ یلق اوتلغه دینور وتلیب چوراق برلرده بتن آرق اوتندن برنوعک اسمیدر (المثالب)
 ۴ میمک ضمیمه ذکر اولنان تلیب نام اوت اوتلیان حیوانه دینور یقال برزون مثالب
 ۵ ای یا کل التلیب (التلبوت) حلزون وزنده طی قبیله سیله ذیان قبیله سی اراغنده
 ۶ برده یا خود برارضک اسمیدر (الثالبه) اسم فاعل نسیدر رخنه دار اولان شیئه
 ۷ دینور تانیقی موصوف اعتباریله در ومنه یقال امرأه ثالبه الشوی ای متشققه القدمین
 ۸ یعنی ایقلری چلامش خاتوند رشوی شینک قحی والفلک قصریله آنک ایقلربنه دیمکه
 ۹ مرکوبیت مناسبیله نسوانه ملایم اولمشدر (الثوب) صوب وزنده (والثوب)
 ۱۰ قعود وزنده کبرو دونک رجوع معناسنه در یقال ثاب الرجل یثوب ثوبا وثوبا اذا
 ۱۱ رجع وطولق معناسنه در علی قول طولغه یقلا شقی معناسنه در یقال ثاب الحوض اذا
 ۱۲ امتلا اوقارب الامتلاء مؤلفک بصارده بیانه کوره ثوب ماده سی برنسه حالت
 ۱۳ اولاسنه عودت یا خود اول الفکر آخر العمل مقتضاسیجه فکر واندیشه ایله مقدره
 ۱۴ ومقصوده اولان حالته رجعت ایلك معناسنه موضوع در فن الرجوع الی الحالة الاولی
 ۱۵ قولهم ثاب فلان الی داره وثابت نفسی ای رجعت یعنی جام یرینه کلدی ومن
 ۱۶ الرجوع الی الحالة المقدره المقصوده بالفکر الثوب یعنی منسوج اولان بزه ثوب اطلاق
 ۱۷ نساجک مخیله سنده تقدیر وتصویر اولنان حالته مدار نسج اولان رشته نك عودت
 ۱۸ ایلدیکی ملاحظه سنی مبنی در وصاحب مغربک توجیهنه کوره کویا که لباس ایله لباس
 ۱۹ بینده معاودت اولدیغنه مبنیدر كذلك امتلاء معناسی دخی آندن متفرعدر کویا که حوض
 ۲۰ مقوله سی تخی اولدقدنصکره بینه طولغه عودت اناسی ملاحظه سیله در وجزاء دخی
 ۲۱ عاملنه عامد اولدیغی ملبسه سیله در وثیب زوجدن عودت ایلیوب وثویب تکریر
 ۲۲ وترجع نداء اولق حسبله در خلاصه بالجمله معانی سارده نك ضمینه عودت معناسی
 ۲۳ لمخوظدر انسی (التویب) تفعیل وزنده بودخی رجوع وعودت ایلك معناسنه در
 ۲۴ یقال ثوب الرجل ثوباً اذا رجع وركسجه علی مقابلنده اجر وجزاء ویرمک
 ۲۵ معناسنه در یقال توبه مثوبته ای اعطاء ایها وعوض ویرمک معناسنه در یقال
 ۲۶ توبه ای عوضه وجاعتی نماز قلغه چاغرمقی یا خود ایکی کره چاغرمقی علی قول
 ۲۷ صباح اذاننده مؤذنلر ایکی دفعه [الصلوة خیر من النوم] دیمک معناسنه در که حضرت
 ۲۸ بلالذن ابتدا مضموع هابیون اولدقدنه تقریر پیورلغله سنت اولمشدر یقال ثوب
 ۲۹ المؤذن اذا دعا الجماعة الی الصلوة بقوله [حی علی الصلوة] اوثنی الدعاء اوقال
 ۳۰ فی اذان الفجر [الصلوة خیر من النوم] مرتین عودا علی بدء وثویب نماز ایچون
 ۳۱ اقامت کتورمک معناسنه در یقال ثوب للصلوة اذا اقام وفرض نمازندنصکره نافله

۱ قلق معناسنه در که جله سی عورقی متضخندو و بونلر حقیقت شرعیله دردر یقال ثوب
 ۲ برکتین اذا تطوع بها بعد الفریضة (التوبان) فتحالله خسته نك بدنی صحته یوز
 ۳ طومتی معناسنه در که جانی پرینه کلوب مزاجی صافلق حالته عودت ایلمکدن
 ۴ عبارتدر یقال تاب جسم المریض ثویانا اذا قبل (الثواب) سحاب وزنده باله
 ۵ دینور غسل معناسنه آرینک تردیدیه حاصل اولدینی ملاحظه سیله در و بال آرینه
 ۶ دینور ترددی وقوانته تراجمی حسبیه واجر وجزاء معناسنه در که اعمال مقابلنده
 ۷ اعطا اولنان پاداشدن عبارتدر مجزی اولان کسبه عابددر کرچه خیر وشرده
 ۸ مستعملدر لکن خیره اشرددر (المثوبة) میمک قحی و تانک ضمیله (والمثوبة)
 ۹ متره وزنده بونلرده اجر وجزاء معناسنه در که یقال له الثواب و المثوبة و المثوبة
 ۱۰ ای الجزاء (الاثابة و الاثواب) همزه لک کسریله برکسیه علی مقابلنده اجر و ثواب
 ۱۱ و یرمک معناسنه در که یقال انا به الله واثوبه مثنوبه ای اعطاء ایاها و طولدر مق
 ۱۲ معناسنه در تقول اثبت الحوض ای املائه (المثاب) میمک قحیله اسم مکندر دواب
 ۱۳ و مواشی بی سقی ایچون قوییدن صور چکن کسه نك طور دینی یره دینور علی قول
 ۱۴ قویینک وسطنه دینور بونلرده دخی عودت معناسی ملحوظدر و ناسک بعد التفرق
 ۱۵ مجتمع اوله جقلری جمعیکاهه دینور (المنایة) هایله قویینک صوبی مجتمع و وافر
 ۱۶ اولان پرینه دینور که اورادن آندقیه ینه اطرافدن آقوب پیغیلور قویینک خزینه سی
 ۱۷ تعبیر اولنور و قویینک آخزینه دارا مادار چوریلان بلازک طاشنه دینور یا خود
 ۱۸ موضع طینه یعنی دیوارک طاشله اوریلک پرینه دینور و ناسک بعد التفرق مره
 ۱۹ بعد آخری مراجعت ایده جکلری جمعیکاهلرینه دینور امور یری و مشورتکاه کبی
 ۲۰ و کعبه مکر مهیه مثابه اطلاق هر سال اکا ایاب و رجوع اولندیقنه مینیدر (الثوب)
 ۲۱ تفعل وزنده فریضه دنصرکه نافله نماز قلق معناسنه در که صلوة نافله به عودت
 ۲۲ ایدر یقال ثوب المصلی اذا تسن بسند الفریضة و کسب ثواب ائلك معناسنه در
 ۲۳ یقال ثوب الرجل اذا کسب الثواب (الثوب) تانک قحیله انسانک اکنه کیه جکی
 ۲۴ لباسه دینور اصل منسوج اولان بزوکتان و حریر و صوف مقوله سنه دینور لباسه
 ۲۵ اطلاق مایول اعتبار یله در نکه ذکر اولندی جمعی اثوب کلور اقلس وزنده
 ۲۶ واثوب کلور همزه ایله ادور کبی که ضمه نك استتقانه مینیدر واثواب کلور و ثياب
 ۲۷ کلور تانک کسریله و عربلر اسخسانه مقارن دعا مقامنده لله ثوباه دیرلر لله دره
 ۲۸ معناسنه یعنی انک بو باده جزا و مکافات بزم و سمرده دکدر خدای متعال خیر ایله
 ۲۹ مکافات ایلسون دیکدر عادتا تشریف خصوصی خلعتنه مینی اولوب و لباس متعیان
 ۳۰ عرب ردا و ازاردن عبارت اولمغه تشبیه ایله ایراد ایدرلر کویا ایکی قات مکافات
 ۳۱ ایلسون دیمک اولور و اساسدن منقهم اولان بوراده ثوبله نفس لابس مراددر

1 اذ يقال لله ثوبه كما يقال لله بلاهه يريد نفسه وعربله في ثوبه ابى ان افيه ديرلر في
 2 ذمى وذمة ابى ان افيه معناسه يعنى وعد مزبوره وفا ايلك بنم ويدرملك ذمته
 3 دين ولازم اولسون بوراده ثوبله نفسدن كناية اولنشدردن ايدا پدريته مضاف
 4 ايلشدر وثنيهك نكتهسى ظاهر در وگاه اولور كه ثوب ايله انسانك عمل اراده
 5 اولنور مجاورت علاقهييله ومنه الحديث [ان الميت ليعث في ثيابه التي يموت فيها]
 6 اى في اعماله شارح ديركه بعضلر ظاهرينه جل ايدوب اكفان ايله تفسير ايلديلر
 7 وبعضلر موته مقارن عمل وحالت ايله تاويل ايلديلر لكن ابن اثير اكفان ايله تفسيرى
 8 تزييف ايلشدر زيرا انسانك اكفان بعد الموت لياستدر ظرف موت اولان لياسى
 9 دكدر وقوله تعالى [وثياك فطهر] قيل قلبك وقيل عملك فاصح قال الشارح
 10 ومنه يقال فلان طاهر الثياب اذا وصفوه بطهارة النفس والطهارة من العيب
 11 ويقال فلان دنس الثياب اذا كان خبيث الفعل والمذهب (ثوب الما) سلا وغرس
 12 معناسه دركه ولد ايله وولد دنس كره چقان چركابه مملو درى يه دينور اش و صوك
 13 تعبير اولنور انسانده وحيوانده اولور (الثواب) بواب وزنده ثوب صتان كسيه
 14 دينور و ثوب صاحبه دينور ومحمد بن عمر الثيابي محدثيندر حجامده ناسك اثوابي
 15 حفظ ايلديكيچون نسبت اولنشدردن (ثوب) صوب وزنده اسامى رجالندردن ثوب بن
 16 شحمه حاتم طائي بي اسير ايدن كسدر و ثوب بن النار شعراى جاهليه دندر و ثوب
 17 بن تلهه معريندردن قادسيه وقعسه سنه متعلق اشعارى واردر (ثوب) زير وزنده
 18 (وثواب) سحاب وزنده اساميدردن (اطوع من ثواب) مثلنك منشأيدردن سبي
 19 بودر كه مرقوم عزايه كيدوب على قول بشقه برسفر ايدوب مفقود وخبرى منقطع
 20 اولغله زوجهي نذر ايلديكه اكر مزبور ثواب صاغ واسن كلور ايسه برونى
 21 دلوب ويرنسته چكرد كدنس كره يدهرك مكه مكرمه يه كتوره بعد زمان ثواب وطنه
 22 عودت وزوجه سييله ملاقات ايلد كده زوجهي نذر واقعي كندوسنه خبر ويرمكه
 23 اولدخى قبول واجابت ايلشدر بناء عليه بغايت مطيع ومنقاد حقنده ضرب مثل
 24 اولنشدردن ثواب محدثيندر برجاعت اسمليدر (ثوب) زفر وزنده بودخى اسماندردن
 25 ثوب بن معز الطائي قدام جاهليه دندر وزرعة بن ثوب المقرئ دمشق قاضي سيدر
 26 وعبدالله بن ثوب ابو مسلم الخولاني الزاهددر وجيح حا ايله على قول عين ايله مصغرا
 27 ابن ثوب وزيد بن ثوب محدثيندر جيجدن يحيى الوحاظي وزيد بن يوسف بن ابى الحكيم
 28 روايت احاديث ايلديلر وحارت بن ثوب تابعيندردن عبد الغنى المقدسي بونى وهمندناشي
 29 همزه ايله اثوب عنوانده ثبت ايلشدر (ثوابه) سحابه وزنده بودخى اسماندردن
 30 (ثوب) مقعد وزنده ينده بربلدردن (اثوب) احد وزنده ابن عتبه دركه
 31 خروس ابيض حقنده وارد اولان حديث شريف روايندردن قال الدميري في حياة

۱ الحيوان مانصه روى ان اثوب بن عتبة ان النبي عليه الصلوة والسلام [قال الديك
 ۲ الايض خيلى] ورواه غيره بلفظ [الديك الايض صديق وعبد والشيطان يحرس
 ۳ دار صاحبه وسبع دور خلفه] (الثائب) نائب وزنده يغبور مقدمه سى اولان
 ۴ شديد روزكاره دينور كه بوره وقای تعبير اولنور (و نائب البحر) دريا بعد الجزر مد
 ۵ ايلدكده طولغونلغله طاشوب فيضان ايدن صوبه اطلاق اولنور كه چكلايديكى پرى
 ۶ و بلكه ساحلى باصوب طولدورر يقال غطاء نائب البحر اى ماؤه القانض بعد
 ۷ الجزر (ثواب) كتان وزنده ابن عتبه در كه محدثيندر و ثواب بن حزابه عند
 ۸ المحدين ذكر و منقبه صاحبيدر (الاستنابه) ثواب و جزأ طلب ايلك معناسنه در
 ۹ يقال استنابه اى سألته ان يثيبه و بر شريك رجعتنى ايسمك معناسنه در يقال استناب
 ۱۰ مالا اى استرجعه (ثويب) زبير وزنده تابعيندن محدث ايكى ذاتدر پرى كلالى
 ۱۱ و بريسى بكالى در وزيايد بن ثويب و عبد الرحمن بن ثويب تابعيندر (ثيبان) كبر ان
 ۱۲ وزنده بر ايات آيدر (الثيب) سيد وزنده زوجندن مفارقت ايلش طول
 ۱۳ خاتونه دينور كرك موت و كرك طلاق سبيله اولسون على قول مدخول بها اولان
 ۱۴ خاتونه دينور كه ار كور مش عورت اوله جقدر بكر مقابليدر و مترزوج اولمش ار كه
 ۱۵ دخى اطلاق اولنور كه عزب مقابلى اولور پس مذكر و مؤنثه اطلاق مساوى اولور
 ۱۶ يقال امرأة ثيب اى فارقت زوجها اودخل بها و رجل ثيب اى دخل به يعنى
 ۱۷ تزوج بامرأة و على رأى رجل قسمته ثيب اطلاق اولنور الاولد الثيبين قوللر زنده
 ۱۸ تغليا اطلاق اولنور مصباحك يانته كوره ثيب كله سى فيعل وزنده در ثوبدن اسم
 ۱۹ فاعلدر مترزوج اولان انسانه دينور نهايت خاتون قسمته اطلاق اشهردر وجه
 ۲۰ اوله مغاير وجهله اهلته عودت و رجوع ايلدكلر همچون و بونده مذكر و مؤنث
 ۲۱ مساويدر ته كه ايم و بكر كله لرى دخى بورسمه در جمع مذكرى ثيبون و جمع مؤنثى
 ۲۲ ثيبات كلور و مغريده مر سومندر كه ثيب اريدن مفارقت ايلش خاتونه دينور رجال
 ۲۳ قسمته اطلاق اولنور لكن كسانيدن مر ويدر كه ثيب داخل اولان اره و مدخول بها
 ۲۴ اولان خاتونه اطلاق اولنور غالب احوالده تزوجه عودت ايتدكلرينه مينيدر ته كه
 ۲۵ اركن اولان اره واره و ارامش خاتونه بكر اطلاق اولنور و ابن اثير بكر اولميان
 ۲۶ رجل و امرأة ايله بيان و تد كبير و تأيثنى تسويه ايلشدر قال الثيب من ليس بكر
 ۲۷ ويقع على الذكر و الاثنى ويقال رجل ثيب و امرأة ثيب و قد يطلق على المرأة البالغة
 ۲۸ و ان كانت بكر ا مجازا كالديكى مؤلفك اودخل بها و الرجل دخل به قوللرى بنية
 ۲۹ مجهول اوزره در فقرة ثابيه مشا كله يى متضمندر انتهى (الثيب) معظم وزنده
 ۳۰ ثيب اولمش خاتونه دينور (الثيب) تفعل وزنده خاتون ثيب اولقى معناسنه در
 ۳۱ يقال تثيب المرأة اذا صارت ثيبا و اشبو ثيب لفظك موضع ذكرى بو مقامدر

- 1 ثوب ماده سی ذیلنده ایرادی و همدر شارح دیر که اصلی واوی اولغله وهم دکلد
2 رجوع معناسندن مأخوذدر
- 3 (فصل الجیم) (الجأب) جیمک قحی و همزه نك سکونیه غلیظ الجئه اشکه دینور
4 علی قول بیان اشکنه مخصوصدر یقال جار جأب ای غلیظ او من وحشیه و بدنده
5 کوبکه دینور سره معناسنه وارسلانه دینور و مطلقا غلیظ و کنده و تعلق شیئه
6 دینور و جأب بر موضع آیدر و آشی تعبیر اولنان قریزی چاموره دینور مغره کی
7 و جأب مصدر اولور مال قزائمق معناسنه در یقال جأب الرجل جأبا من الباب الثالث
8 اذا کسب المال و آشی صائمق معناسنه در یقال جأب الرجل اذا باع المغرة (الجوؤبة)
9 جیمک و همزه نك ضمیه ترش رو اولق کلوح الوجه معناسنه در که غضب و انفعال
10 یا استتقال ایچون یوز بورتروب بد چهره کوستر مکدن عبارتدر و بعض کسه ده خلق
11 اولور (جأبة البطن) مانه معناسنه در که کوبکه قاسق ار الغیدر سپتک تعبیر
12 اولنور (جأبة المدری) میک کسری و الفک قصریه هنوز بوینوزلری بلورمش
13 کیکه اطلاق اولنور زیرا بوینوز ابتدا ظهورنده غلیظ اولوب بعده انجلور
14 (الجأیان) اطمیان وزننده بر موضعدر (دائرة الجأب) بودخی بر موضعدر (الجأنب)
15 نوله جعفر وزننده قدی قصر و جئه سی حقیر یا قشقسز آدمه و آته دینور مؤثنده
16 جانبه دینور هایل و هاستر جانب دخی جائزبر (الجب) جیمک قحی و بانک تشدیدیه
17 (والجباب) کتاب وزننده کسیمک قطع معناسنه در یقال جب الشی جبا و جبابا
18 اذا قطعه و خایه لری دیندن کسوب خادم و طواشی قلق معناسنه در یقال جب
19 خصیه اذا استأصله و خرما اذا جنه آشی اورمق معناسنه در یقال جب النخلة اذا
20 لقمها و غلبه ائیک معناسنه در یقال جب القوم اذا غلبهم (الاجتباب) اکتساب
21 وزننده بودخی کسیمک معناسنه در مؤلفک بصارده بیاننه کوره ماده مذ کوره برشی
22 استیصال و جهیله قطع ائیک معناسنه موضوعدر سائر معانی آندن متفرعدر
23 (الجب) فحینهله دوه نك اوربکنی کسیمک علی قول اوربکنی هاود بیکله اورکج
24 باصق و بودور قالمق معناسنه در (الاجب) فحینهله و بانک تشدیدیه اوربکنی وصف
25 مذکور اوزره اولان ارکک دوهیه دینور (الجباء) زباء وزننده مؤثیدر یقال
26 بعیرا جب و ناقه جباء ای بین الجیب و جباء قینا قلوبک اتی اولیان صغریسز
27 خاتونه دینور یا خود صدر و ثیلری بیومیوب یاتق اولان خاتونه یا خود اولیق
28 اتلری آز و خیره اولغله بو طسز اولان خاتونه دینور یقال امرأه جباء ای لالیسین
29 لها اوالتی لم یعظم صدرها و ثیباها اوالتی لافخذین لها (الجبة) جیمک ضمیه لباس
30 معروفدر که ترکیده دخی جبه دینور مقطوع الکم و قصر الذیل اولور جمعی
31 جب کلور قیب کی و جباب کلور قباب کی و جبه بر موضع آیدر و حجاج العین

یعنی کوزک اوستنده اولان کیکه دینور که قاش آنک اوزرنده بتر وجهه درع یعنی زره تعبیر اولنان جنک لباسنه دینور که جبهه وجوشن دخی دیرل و طوار طرفتک حشوینه یعنی ایچنه یاخود کنارینه یاخود طوارک انجک کیکله اوینلی قاروشه جق اک و اویناق برینه دینور وجهه السنان مزراق تمرنگ قوغانته دینور که اکا کوندک اوجی داخل اولور وجهه بغداد اعمالدن نروان قضا سنده برقریه آیدر وینه بغداد اعمالدن یعقوبا قربنده برقریه آیدر محمد بن المبارک الجبائی و عوان بن علی الجبائی اورایه منسوبلدر شارح دیر که صواب اولان جیب اولمقدر وجهه مصرده بر موضعدر ودمشق ایله بعلیک بینده بر موضعدر وبادیه ده عالج نام محل قوملغنده بر صو اسمدر و طرابلس قضا سنده برقریه در محدثندن عبدالله بن ابی الحسن الجبائی اوراندنر (التجیب) ترتیب وزنده آنک ایاغنک سکیل تعبیر اولنان بیاضی انجکله اوینلی بیننی موصل اولان بره قدر وارمقدر که اوک ایاقلرنده دیزلرنی و آرد ایاقلرنده سکیرلرنی مجاوز ایلمکدن عبارتدر یقال فرس مجیب اذا ارتفع البیاض یعنی التجبیل منه الی الجیب واورنک نقار معناسنده در و قاجق قرار معناسنده در و دواب و مواشی بی صویه فاندرمق معناسنده در یقال جیب المال اذا ارواها (الجیب) جیمک ضمیمه قوییه دینور بتر معناسنه علی قول دینی درین صوی چوق اولانه یاخود اوتلاغک وچارلغک یک اعلا و الطف برنده واقع اولانه یاخود ایچرو دیواری طاشله اوریلوب یا پلامش اولانه یاخود ناس حفر ایلیوب اوینجه علی حالها موجود اولان قوییه دینور که عادی اولور جیبی اجباب کلور و جباب کلور جیمک کسریله وجهه کلور قرده وزنده و جب شول صو طلومنه و دغارجفه دینور که ایکی دریدن دیکلوب واسع اولق ایچون ارالغنه بردری دخی ضم اولغش و عربلر آنی ایکی قات دیکوب ایچنه نبیز وضع ایدرلر و جب بر بر زمینده بر موضع آیدر که آیدن زرافه دیکوی حیوان کتورلر زرافه بحر یقله زورناپه دیدگری جانوردی که فارسیده اشتر و کاکوو پلنک دیرلر و جب طنی قبیله سنه مخصوص بر محضر یعنی مشهد آیدر و بنو عامر قبیله سی و ضبه بن غنی جماعتی یوردلرنده بر صو اسملریدر و قاهره مصر ایله بلبلیس قصبه سی بینده بر موضعدر و حلب قضا سنده برقریه در که کلب لفظنه اضافتله جب الکلب دیرلر آنده بر چشمه واردر قدوز کلب اصردینی کسه اوزرندن قرق کون مرور ایلزدن اقدم آنک صویندن ایچسه مرضندن شقایاب اولور (جب یوسف) بلاد شامدن طبریه شهرینه اون ایکی میل مسافه ده علی قول سبیل ایله نابلس میانده واقعدر که اخوانلری اول قوییه بر اقوب کتشلر ایدی (دیر الجیب) موصل قضا سنده بر موضعدر (جب الطلعه) خرمانک ابتدا چقان چچکنک قیچوغنی چقدقدنصرکه ایچنه اطلاق اولنور (الجباب)

- 1 سحاب وزنده خط شديد معناسنه در يقال اصابعهم الجباب اي القمط الشديد
- 2 (الجباب) جيمك كسريه مفاعله دن مصدر تاندر باب مقاله دندر كه حسن يا خود
- 3 حسب ونسب و مال مقوله سي اسباب مفاخره ايله مفاخره املك معناسنه در تقوى
- 4 جانبى جبابا بخيته اى فاخرنى فغليه (الجباب) غراب وزنده قيتلى خط معناسنه در
- 5 در وجهه طلب و رغبت تعلق ايلز اولان هدر و بيهوده و بي خير نستهيه دينور
- 6 و دوه سودينك يوزنده كپوك طرزنده پيدا اولان شينه دينور كه دوه سودى قايمق
- 7 طوتمديغنى بيليانلر آنى قايمق ظن ايدرل (الاجباب) همزه نك كسريه دوه سودينك
- 8 يوزى ذكر اولنان جباب طوتمق معناسنه در يقال اجب لب الناقة اجبا اذا صار
- 9 ذاجباب (الجبوب) صبور وزنده يره دينور ارض معناسنه على قول يرك يوزينه
- 10 ياخود يك و غليظ اولان يره دينور ياخود طيراغه دينور و جبوب ين اولكه سنده
- 11 بر حصار آيدر و مدينه قضاسته بر موضع آيدر و بدر ترابنده بر موضعدر (الجبوبة)
- 12 جيمك قحيله كسك تعبير اولنان قتي طپراق پارچه سنه دينور مدره معناسنه (الاجب)
- 13 همزه نك و جيمك قحيله عورت يريته دينور قرح معناسنه (جبابه السعدى)
- 14 ثامه وزنده سعد قيله سندن بر خرسز شاعر آيدر (جيب) زير وزنده
- 15 اصحابدندر و ابو جمة الانصارى اسميدر ياخود بوجيب در نوله و جيب اجا نام
- 16 جبل ياننده بر وادى اسميدر و باديه ده كله نام صو قرينده بر دره آيدر (جى)
- 17 جيمك ضمى و الفك قصريله ايرانده خوزستان اولكه سننده بر ايلت آيدر شيخ
- 18 المعتزله ابو على الجبانى و اوغلو ابو هاشم الجبانى اورايه منسوبدر و نهران
- 19 قضاسته بر قرية آيدر ابو محمد بن على بن حماد المقرئ اورايه منسوبدر و عراقده
- 20 هيت نام بلده قرينده بر قرية در محمد بن ابى العز اورادندر و بغداد قضاسته
- 21 يعقوبا قرينده بر قرية در نيتلرنده جبانى دينور (جى) حتى وزنده ينده بر قرية در
- 22 شعب بن الاسود الجبانى المحدث اورايه منسوبدر و احمد بن عبدالله الجبى جيمك
- 23 ضميله محدثدندر دانا جبه صانديغچون اكا جبانى دنى ديرلر (جبويه) جيمك
- 24 قحى و باى مشدده نك ضمى و باى تحتيه نك قحيله اسميدندر محمد و عثمان ابنا محمود
- 25 بن ابى بكر بن جبويه الاصمعيان و محمد بن جبويه الهمداني محدثدندر (الجباب)
- 26 كتان وزنده جبه صتان كسيه دينور عبد القوى بن الجباب المصرى محدثدندر
- 27 جدى سوق الجبابده جبه فروش اولديغچون جباب اطلاق اولندى و حافظ احد
- 28 بن خالد بن الجباب محدثدر (الجبابات) جيمك ضميله كوفه ايله واسط ينده ذى قار
- 29 نام محله قريب بر موضعدر (الجبجه) جيملك قحيله صوا ايجره اولان شول ايرى
- 30 قياه دينور كه صوا آنى باصوب اور تمامكه او بلجه طومالوب طوزر اوله اتان
- 31 الضحل دنى ديرلر (الجبجة) جيملك ضميله طپراق چكه جك ميشين زنبيله دينور

- 1 وجبیه جملک فحی و ضمیه شول اشکنبه یه دینور که احراب آتی تطهیر ایدوب
 2 قورثدقنصرکه دغارجق کبی ایچنه ات قاورمه سی وپصدرمه طولدروب حفظ
 3 ایدرل علی قول شول جرویش یاغنه دینور که ایدوب اشکنبه ایچره قورل
 4 یاخود شول دری یه دینور که بوغز لشمش دوونک یاندن دکر میچه کسوب بعض
 5 عملد نصرکه ایچنه قییه و قاورمه مقوله سی قویه جق ظرف ایدرل (جب) هدهد
 6 وزنده مدینه قربنده برصودر (الجباب) طبطاب وزنده (والجباب) جیمک
 7 ضمیه چوق صویه دینور یقال ماء جباب و جباب ای کثیر (الجباب) فدفد وزنده
 8 دوز و همواریره دینور ارض مستویه معناسنه (بقیع الجباب) مدینه ده بر موضعدر
 9 یاخود بو خای مجمه ایله در (الجباب) جیمک فحیه طبل و کوس معناسنه در
 10 شارحک بیانته کوره مفردی جبیه یاخود جباب در صوتی باعث تسمیه در دبدیه
 11 و دباب کبی جباب مکه مکرمه تک طاغیرینه یاخود اسواقته دینور یاخود مناده
 12 واقع سلخانه در که اورایه قربان اشکنبه لری آیلور و جباب ابری کوده لو دیزمان
 13 ناقه لره دینور (الجباب) میمک ضمی و بانک تشدیدیه مفاعله وزنده باب مغالبه ددر
 14 و بعض اسباب مفاخر ایله مفاخره ایلک معناسنه در ته که مصدر تاپسی اولان
 15 جباب ذیلنده ذکر اولندی (الجباب) تشدید بایله تفاعل وزنده احدهما آخرک
 16 قز قرداشلرنی تزوج ایدشمک معناسنه در یقال مجابا اذا تنا کتا اختیما (جبان)
 17 کتان وزنده مجمه اهواز قضا سنده برقریه در (الجباب) زلزله وزنده دیار
 18 بدیار سیرو سیاحت ایدوب کرمک معناسنه در یقال جباب الرجل اذا ساح فی
 19 الارض (جتاب) جیمک ضمیه مکه قربنده بر موضعدر (الجباب) جملک فحیه
 20 وینهما حای مهمله ایله هلاک ایلک معناسنه در یقال جباب العدو ای اهلکه
 21 و برسنده ده تردد ایلک معناسنه در یقال جباب فی الشی اذا تردد فییه وبری اوته
 22 کیدوب کک و اولطه چالمق معناسنه در یقال جباب الرجل اذا جاء وذهب
 23 (جباب) جعفر وزنده بر رجل اسمیدر (ججیب) مرحبا وزنده انصاردن
 24 بر جاعتدر (الجباب) جعفر وزنده قصه بویلو بودور کسیه دینور (الجباب)
 25 جیمک فحی و ضمیه ابری کوده لو طویاج بودوره دینور (وجرب و جحارب)
 26 علابط وزنده جشمی ابری عظیم الهیکل آته دینور یقال فرس جرب و جحارب
 27 ای عظیم الخلق (الجربان) افعوان وزنده شول ایکی طمرله دینور که آتک
 28 ایکی لهزمه لنده اولور لهزمه شول سیوری کنکدر که قولق آتنده چکه نهایت
 29 بولدینی یره قدر اولور بر اوجی کوچک دلك آتته وارر ایکی طرفنه لهزمتان
 30 دینور اشبو جربان لفظی تشبیه اوله رق مستعملدر لهزمتان کبی (الجباب) نونه
 31 جعفر وزنده (والجباب) جهنم وزنده قصه بویلو بودور کشتی یه علی قول قصه و کوده سی

- 1 آنسز خیره وزبون کسبه دینور و قوی و شدید کسبه دینور و بیوک تجره به دینور (الجنادب)
- 2 علابط و زنده بودخی آئی از چلیستر قصه بویلو آمده دینور (الجخابه) خای مجمه ایله سخابه
- 3 وزنده (والجخابه) کتبه وزنده (والجخابه) جبانه وزنده احق و نادان کسبه
- 4 دینور و شیمان تقیل و نتراش کشی به دینور (الجندب) ضرب وزنده خسته لکدن
- 5 وجودی پک زبون و نحیف اولوب و ایچریسی قاقوق اغاج کبی بوم بوش قالبوب
- 6 اجوف اولان کشی به دینور (الجندب) تشدید باایله هجف وزنده عظیم الجته
- 7 دیزمان دوه به دینور و قدر و منزلت صاحی بهادر آمده دینور و ضعیف وزبون
- 8 انسان و حیوانه دینور (الجندب) قنقد وزنده (والجنادب) علابط وزنده
- 9 (والجنادب) هایله (والجنادب) الفک مدی و قصریله (وابو جنادب) علابط
- 10 وزنده (وابو جنادب) الفک قصریله بنیه سی ایری قالین کوده لی دیزمان انسان
- 11 و حیوانه دینور و برنوع جندب یعنی اوجاق چکر که سنه دینور که یشل و ایاقلری
- 12 اوزون اولور بعض امهاتده جندب ارکک چکر که ایله مفسردر و مطلقا ایری
- 13 چکر که یه ده جندب و جنادب دینور و ایری اوصورغان بو جکنه دینور و جندب
- 14 قنقد وزنده و جندب جندب وزنده ارسلانه دینور (جندب) جعفر وزنده
- 15 شاعر و علم انسابده ماهرانی الصلت الکوفی اسمیدر (الجندب) جیمک فحی و دالک
- 16 سکونیه قیتلق عمل و قحط معناسنه در یقال بدانی بلدهم الجندب ای المحل شارح
- 17 دیر که بو معنادن فعل باب خامسندن متصرفدر یقال جدبت الارض جدوبه اذا علمت
- 18 و عیبک معناسنه در یقال جدبه جدا من الباب الاول والثانی اذا عابه (الجادب)
- 19 یلانچی به دینور کاذب معناسنه شارح جادب لفظنک فعلی تامسموع اولدیغنی امام
- 20 خلیلدن نقل ایدر لکن ابن زید تصرفنی روایت ایلشدر یقال جدب الرجل اذا
- 21 کذب (الجندب) قنقد وزنده (والجندب) جیمک ضمی و دالک قحیلله (والجندب)
- 22 درهم وزنده برنوع معروف چکر که اسمیدر بعض امهاتده ارکک چکر که ایله
- 23 و بعضنده اوجاق چکر که سی و کیمه چکر که سی دبدکری چکر که ایله مفسردر و جندب
- 24 برجل آدیدر (ام جندب) داهییه اطلاق اولنور و غدر و ظلم و ستمه اطلاق اولنور
- 25 یقال و قعوفی ام جندب ای ظلوا علی بناء المجهول (الاجداب) همزه نك کسریله
- 26 بریری قیتلق اوزره بولق معناسنه در یقال اجذب الارض اذا وجدها جذبته
- 27 و قیتلق کلک معناسنه در یقال اجذب القوم اذا اصابهم الجذب و بریده قیتلق واقع
- 28 اولق معناسنه در یقال اجذب المکان اذا صار ذا جذب (الجذب) ضرب وزنده
- 29 (والجدوب) صبور وزنده (والجدوب) معیوب وزنده (والجدیب) امیر وزنده
- 30 بغایت حط و غلا اوزره اولان قوراق پره دینور یقال مکان جذب و جدوب
- 31 و مجدوب و جدیب ای بین الجدوبه و یقال ارض جذبته و ارضون جدوب کانهم

۱ جعلوا كل جزء منها جذباتهم جمعوه على هذا ويقال ارض جذب وصف المصدر ويقال
 ۲ كانت فيه اجادب قيل هي جمع اجذب الذي هو جمع جذب (الجذوبة) جيمك
 ۳ ضميله قيلت اولق معنسته در يقال جذب الممكن جذوبة من الباب الخامس بمعنى
 ۴ اجذب (الجدياء) حراء وزنده جنس نباتن عارى اولان قبر صحرايه دينور يقال
 ۵ فلاة جدياء اى مجدبة ليس فيها مرتع ولا كلاء (المجداب) محراب وزنده اوزان
 ۶ مبالغه دندر شول يره دينور كه دائما حط وقلت اوزره اولوب خصب ورخامى نادر
 ۷ واقع اوله مخصاب مقابليدر (جذب) هجف وزنده حرق تعريفدن مجرد اوله رق
 ۸ جذب اسميدر كه قيلت ديمكدر (التجذب) تفعل وزنده عيب وعار معنسته اولان
 ۹ جذب لفظندن مأخوذ در برنسنه ي عيسنمك و آنى كندى نفسنه عار ونقيصه
 ۱۰ ونامناسب عد ايلك معنسنه در ومنه تقول ما التجذب ان احببك اى ما استوخم
 ۱۱ (اجدايه) همزه نك فحيله معرجه شهر برقه قربنده بربلنده در (الجذب) جيمك
 ۱۲ فحى وذل معجمه نك سكونيله برنسنه ي چكوب اوزاتمق وسوندرمك معنسنه در
 ۱۳ صورى ومعنوده شايعدر يقال جذبه جذبا من الباب الثانى اذامده و برنسنه ي
 ۱۴ آخيره نقل ايندوب يرنى دكشدرمك معنسنه مستعملدر يقال جذب الشئ اى
 ۱۵ حوله عن موضعه وناقه نك سؤدى چكيلوب آزالمق معنسنه استعمال اولنور يقال
 ۱۶ جذبت الناقة اذا قل لبها وآى آخر اولق معنسنه استعمال اولنور يقال جذب
 ۱۷ الشجر اذا مضى عامته اى اكثره وولدى سوددن كسبك معنسنه استعمال اولنور
 ۱۸ يقال جذب المهر اى قطمه وباب مغاليله استعمال اولنور يعنى برنسنه ي چكشيمك
 ۱۹ يابنده آخره غالب اولق معنسنه اولور يقال جذب فلان فلانا من الباب الاول
 ۲۰ اذا غلبه فى المجاذبة لكن بونده مناسب اولان جاذبه جذبه عنوانيله اولقدر وعربلر
 ۲۱ سير جذب ديرلر سريع معنسنه بوراده وصف بالمصدر در وجذب خرم ما بينسينى
 ۲۲ كسبك معنسنه در يقال جذب النخلة جذبا من الباب الثانى اذا قطع جذبا وقابده
 ۲۳ اولان صوبى اغزيله برصولوقده چكوب ايجبك معنسنه استعمال اولنور يقال جذب
 ۲۴ من الماء نفسا اذا كرع فيه (الاجتذاب) افتعال وزنده بودخى برنسنه ي چكوب
 ۲۵ اوزاتمق معنسنه در يقال اجتذبه بمعنى جذبه و برنسنه ي سلب واختلاس ايلك
 ۲۶ معنسنه در يقال اجتذبه اى سلبه (المجاذبة) مفاعله وزنده چكشيمك معنسنه در
 ۲۷ يقال جاذبا الرجلان اذا نازعا و برنسنه نك يرنى دكشيمك معنسنه در يقال جاذب الشئ
 ۲۸ اذا حوله عن موضعه (الانجذاب) انفعال وزنده چكوب اوزاتمق معنسنه در
 ۲۹ يقال جذبه فانجذب (التجاذب) تفاعل وزنده انجذاب معنسنه در وچكشيمك تنازع
 ۳۰ معنسنه در يقال تجاذبا اى تنازعا (الجاذب والمجاذبة والجذوب) صبور وزنده
 ۳۱ سؤدى چكيلوب آزالمش ناقه يه دينور جاذبك جمى جواذب كلور وجذاب كلور

- ۱ جیمک کسریله نام و نیام کبی (جذب) کسر اوزره مینی اوله رق قطام وزنده
- ۲ اولومک اسمیدر منه معناسنه جذب نفوس ایلدیکنه میندر (الجذبة) ثمره وزنده
- ۳ اسمدر برنسنه پی چکوب اوزامغه وچکیلوب اوزامغه دینور وچکیلوب اوزادیلان
- ۴ شینه دینور ایپلک تلی کبی وارضدن قطعه بعیده به اطلاق اولنور کویاکه چکیلوب
- ۵ اوزامش کیدر منه یقال یینه و بین المزل جذبه ای قطعه بعیده (الجذب) فحیله
- ۶ خرما یینسنه دینور جارانخل معناسنه علی قول سرت ودرشت اولانه دینور
- ۷ (الجذب) کتاب وزنده بودخی خرما یینسنه دینور مفردلی جذبه و جذابه در
- ۸ تقول اکنا الجذب و الجذاب ای جارانخل اوانخشن منه (الجوذاب) جیمک ضمیله
- ۹ برنوع طعامدرکه شکر و پریمج وادن ترتیب اولنور شارحک بیانته کوره کوداب
- ۱۰ معریدر برهانه کوداب کاف فارسی مضمومه بردرلو طعامدرکه ات و پریمج و نخود
- ۱۱ وجوز ایله پشروب اوزرینه سرکه لی پکمز شمریقی دوکرلر واکا آش حبشی دخی
- ۱۲ دیرلر و عند البعض پریان پلاویدرکه اکا کوچ پلاوی دخی دیرلر دیومر سومدر
- ۱۳ (الجذابه) جیمک فحی و ذالک تشدیدیه قیلدن دوزلمش طوزا قدرکه آنکله طویغار
- ۱۴ قوشی صیدایدرلر (الجذبان) جیمک و ذالک کسری و بانک تشدیدیه عفتان وزنده
- ۱۵ نعلین یعنی ایاق قابک تصه سنه دینور زمام النعل معناسنه (الجذب) تفعل
- ۱۶ وزنده ایچیک معناسنه استعمال اولنور یقال یجذب اللبن اذا شربه (الجذبات)
- ۱۷ فحاله جذبه تک جمعیدرکه ارضدن قطعه بعیده به دینور بومعنادندرکه عربلر اخذقی
- ۱۸ وادی جذبات دیرلر فلان سلوکنده یا فعلنده و قولنده اصابت الطیوب خطا ایلدی
- ۱۹ دیچیک یرده و بوجع صیغه سیله مستعمل اولان تعبیر ائنددر (الجرب) فحینه او یوز
- ۲۰ ویکیک تعبیر اولنان علتیه دینور و بومعناده مصدر اولور یقال جرب البعیر جربا
- ۲۱ من الیاب الرابع و جرب عیب و تقیصه معناسنه استعمال اولنور یقال به جرب ای
- ۲۲ عیب و قلیج یاسنه اطلاق اولنور یقال جرب السیف جربا اذا صدی و یقال بالسیف
- ۲۳ جرب ای صده و قلیج یاسی شکلنده شول عارضه به دینورکه بعض کوز قباغنتک
- ۲۴ ایچ یوزینه عارض اولور دایما بکشوب طورر بوبرعلندرکه کوز قباقرینک ایچ
- ۲۵ طرفه بر قزلق و بکشومک و خرده داری کبی اوفه جق بثرله عارض اولور سبی
- ۲۶ یانمش اخلاطدر مفردات طبیه به جرب العین دیدکری بودر یقال باجفانه جرب
- ۲۷ وهو كالصداه یعلو باطن الجفن و جرب برکسه سنک تر لاسی خیر و منفعتدن قالوب
- ۲۸ تباه اولقی معناسنه در یقال جرب الرجل اذا هلکت ارضه و برکسه تک دوه سی
- ۲۹ او یوز اولقی معناسنه در یقال جرب الرجل اذا جربت ایله (الجرب) کتف وزنده
- ۳۰ (والجربان) عطشان وزنده (والاجر) اجر وزنده او یوز ویکیک اولان
- ۳۱ انسان و حیوانه دینور (الجرب) جیمک ضمیله اجریک جمعیدر (والجربی) قتلی

- 1 وزننده اجرېك وجرېبانك جمعيدر (الجراب) جيمك كسريله اجرېك جمعيدر (الاجراب)
- 2 اجرېك جمعيدر (الاجراب) همزه نك كسريله بر كسه نك دوه سي اويوز اولق
- 3 معناسنه در يقال اجرې القوم اذا جرېت ابلهم (الجراب) جراب وزننده كو كه
- 4 دينور سماء معناسنه تحتنده مر كوز اولان كواكب سبيله اجرې اصابت ايدن بدنه
- 5 تشبيه اولنشدنر عالي قول فلك شمسك وفلك قرك دائر اولدقلى سمت وناحيه به
- 6 اطلاق اولنور كه مراد شمسك خارج المركز و قرك فلك تدويرى مدارلى اوله جقدر
- 7 وجراب قوراق بره دينور ارض مقحوظه معناسنه وكوزل و دلبه قيره دينور وجراب
- 8 ديار شاميه ده اذرح نام قصبه ياننده بر قريه آديدر مابني اوج كونك مسافه در ديلر
- 9 غلط ايلديلر لكن اصل وهم حوض نبوى حقنده وارد اولان اشبو [مابين ناحيتى
- 10 حوضى كابين المدينة وجراب واذرح] حديثنده واقع زياده بي يعنى المدينة لفظنى
- 11 اسقاط ايدن راولردن نشأت اولنشدنر ولفظ مزبورى امام دارقطنى كندى كتابنده
- 12 ثبت اولنشدنر (الجراب) امير وزننده بر نوع اولچك اسميدر كه درت قفيرة مقدارى
- 13 نسته آلور و قفيرة بر اولچكدر كه سكر مكوك آلور وهر مكوك اوج كيله در وهر كيله
- 14 بر من ايله بر منك يدي ثمنيدر وجراب لفظنك جى اجر به كلور جيمك ضميمه ارغفه
- 15 ورغفان كى وجراب ترلايه دينور مزرحه معناسنه شارح دير كه مؤلفك مزرحه ايله
- 16 تفسيرى تفيد محلنده اطلاقدر زيرا جراب ترلان مقدار معلوم المساحه در كه طولاً
- 17 وعرضاً الشمس ارشون بردن عبارتدر فارسيدى كرى و تركيده دو نم ديلر مصباحه
- 18 بور سمه مز سومدر كه جراب اصل دره به دينور وادى معناسنه بعده بالاستعاره ارضدن
- 19 قطعه متميزه به اطلاق اولندى و مقدارى بحسب اصطلاح اهل الاقاليم مختلفدر
- 20 لكن سمومل كتاب المساحه ده بو كونه بيان ايلديكه التى دانه معتدل شعيرك
- 21 مجموع مقدار عرضنه اصبح دينور ودرت اصبعه قبضه والى قبضه به ذراع واون
- 22 ذراعه قصبه واون قصبه به اشل ديلر و اشلى كندى نفسنه ضربدن حاصل
- 23 اولان مقدار جراب كذلك اشلى قبضه به ضربدن اولانه قفيرة وپنه اشلى ذراعه
- 24 ضربدن حاصل اولانه عشر ديلر پس بو تقريره كوره جراب اون يك ذراع
- 25 مقدار اولور و قدامة الكاتب بيانه كوره اشل الشمس ذراعدن عبارت اولوب
- 26 و نفسنه ضربدن حاصل اولانه جراب اطلاق اولنغله اكا كوره جراب اوچيك
- 27 التيز ذراع ايدر وجراب الطعام يعنى حبوبات اولچوسنده درت قفيرة استيعاب
- 28 ايدن اولچكه دينور و مطر زى بيانه كوره طولاً و عرضاً الشمس ذراع مقدارى
- 29 ترلايه دينور اصل درت قفيرة مستوعب مكيال اسمى اولوب بعده اول مقدار
- 30 تخمى مستوعب ترلايه اطلاق اولنشدنر نه كه بر يد فى الاصل بر بده دم معربى اوله رق
- 31 منزل بار كيرينه دينور بعده اكا راكب اولان اولاغه اطلاق اولنقدنر آنك

- 1 سیر ایلدیکی مسافهده استعمال اولندی و شارحک بیانہ کوره کیری و کرب مغریندر
2 اتھی و جریب درهیه دینور وادی معناسنه و قیس بلادنده خاصه بر دره نك امیدر
3 (الجریبة) جیمک کسریله ترلایه علی قول طبرانی خالص و تمبر اولوب اشجار
4 و بنا اثری اولیان ترلایه یا خود ذرع و غرس ایچون کرکی کی نطس و اصلاح
5 اولغش ترلایه دینور و شول پوستکی و دری یا حصیر مقوله سنه دینور که قوینک
6 کنارنه کبریلوب چکیلور برویه دوکیلن صو قوینی به صچرامق ایچون پرده ایدرل
7 علی قول شول دری و نخته مقوله سنه دینور که جدولک و آرقک اوکنه پرده واری
8 کروپ جکرلر تا که صو آنک اوزرندن طاشوب جریبان ایلیه (جریبه) حزه
9 وزننده مغریبه برقریه در (الجراب) جیمک کسریله داغارجفه دینور که ایچنه زاد
10 مقوله سی وضع اولنور علی قول مطلقا قابه دینور و عام معناسنه و اشبو جراب لفظی
11 جیمک کسریله در فتحی جائز دکلددر یا خود قاضی عیاض و سائرک فحله حکایه ایتدکری
12 لغت ضعیفه در جیمی جرب کلور ضمیمه و جرب کلور سکون رایله و اجر به کلور
13 و جراب خایه طور باسنه اطلاق اولنور و جراب البر قوینک محل لتساعی اولان
14 ایچ دائره سندن عیار تدر و جراب محدثیندن یعقوب بن ابراهیم البراز لقبیدر و ابو
15 جراب محدثیندن عبدالله بن محمد القرشی کسبه سیدر (الجراب) غراب وزننده
16 بوش کی به دینور و مکة مکرمهده بر صو آیدر (الجریبة) جیمک و رانک و بای
17 مشدده نك فحله خرکله یه دینور جماعة الجر معناسنه علی قول غلاظ و شداد و توانا
18 اولان حاره و انسانه اطلاق اولنور و چوق نسنه یه دینور و بادیه ده بر طاغ آیدر
19 یا خود بونده ضمیمه در خرکه کی و جریبه شول عیال و متعلقاته دینور که همان زاد
20 و نفقده کی اکل و تناول ایلوب و جها من الوجوه سکا خیر و منفعتلری اولیه و بر
21 مصلحتکه بر امیدر نك انقریه نفوس زانده اوله جقلر در (الجریبة) کلنه وزننده
22 چوق نسنه یه دینور (الجرب) فحینه و تشدید بایله محیل و قشکار و دوباره جریبه
23 بودوره دینور یقال هو جرب ای قصیر خب (الجرابنة) کسرتنه و تشدید بایله
24 عفتانه وزننده یوزه چاغریجی دلی زفر سلیطه و بدزبان قاری یه دینور (الجریباء)
25 کیمیا وزننده پوراز تعبیر اولنان یله دینور یا خود آنک سرینلکنه و صوغو قلفنه
26 دینور یا خود جنوب ایله صبا یئندن هوب ایدن یله دینور و جریباء ضعیف و زبون
27 و ناتوان کسیه دینور (الجرابان) جیمک و رانک کسری و ضعی و بانک شده سیله کوملک
28 یقاسنه دینور و جریبان السیف قلمک آغزینده دینور که چالم پریدر علی قول شول
29 غلافه و قبوره دینور که ایچنه قین و باغلری و سائر طاقیله حفظ ایچون قلم وضع
30 اولنور و اکا جریبان دخی دینور عثمان وزننده یقال جریبان السیف و جریبانه ای
31 حده اوشی یجعل فیہ السیف و غده و حمانه (التجریبه) تکمله وزننده صنه مق اختیار

- ۱ معناسنه در يقال جربه تجربه اذا اختبره مصباحه جرب تجربا ای اختبره مرة بعد
- ۲ اخري یعنی بر شیی تکرار بتکرار صنه مق معناسیله مر سوم وتجربه آندن اسمدر
- ۳ جمی مجارب کلور مساجد وزنده دیو مین در (المجرب) معظم وزنده شول
- ۴ کسه در که بالمله احوال واطواری بالدفعات تجربه ایله هر کسک معلومی اوله کویا که
- ۵ اویوز دوه کی مستوری خارجه اخراج اولمش اولور يقال رجل مجرب ای بی
- ۶ ماعنده ومجرب ارسلانه اطلاق اولنور (المجرب) محدث وزنده احوال روزکاری
- ۷ کثرت تجربه ایله حقایق ودقایق امور وشئوناته عارف وواقف اولان اهل بصیرته
- ۸ دینور يقال رجل مجرب اذا کان يعرف الامور (المجربة) معظمه وزنده تام
- ۹ الوزن اقبه لره اطلاق اولنور يقال دراهم مجربة ای موزونة (الاجربان) اجران
- ۱۰ وزنده بنوعیس ایله ذیان قبیله سته اطلاق اولنور (الاجارب) بنی سعید قبیله سندن
- ۱۱ برجاعتدر (جریب) زبیر وزنده یننده بر وادی وهجر قضاستنده بر قریه آدیدر
- ۱۲ وجریب بن سعد هذیل قبیله سنک سلسله نسبی رجالدندر ومحدثیندن محمد بن اسمعیل
- ۱۳ بن ابراهیم بن اسمعیل الزاهد البخی جدیدک جدی اسمیدر وجریبه هایلله ابن الاشم
- ۱۴ درکه شاعر مشهوردر (ابو الجرباء) عاصم بن دلف درکه جبل وقعه سنده عائشه
- ۱۵ رضی الله عنهما جنبانک دوه سنی چکن ذاتدر (الجورب) جوهر وزنده معروفدرکه
- ۱۶ ایغه کیلور تحریفله چوراب تعیر اولنور جمی جواربه وجوارب کلور شارحک
- ۱۷ بیانته کوره کورب معریدر يقال لبس الجورب ای لفافة الرجل (الجورب)
- ۱۸ تدخرج وزنده ایغه چوراب کیمک معناسنه در يقال تجورب زید اذا لبس الجورب
- ۱۹ (الجوربة) دخرجه وزنده برکسیه چوراب کیدرمک معناسنه در تقول جوربته
- ۲۰ ای البسته الجورب (الجوارب) چوراب ایشلین وچوراب صتان کسیه دینور علی
- ۲۱ بن احد و برادر زاده سی احد بن محمد ومحمد بن خلف الجوار بیون محدثلر ادر
- ۲۲ (الاجریاب) اشریاب وزنده ومراد قیدرکه برنسته یه بیون اوزادوب باقق
- ۲۳ معناسنه در يقال اجراب الرجل ای اشراب (الاجرباء) اسلنقاء وزنده یرصدقسز
- ۲۴ اویومق معناسنه در يقال اجرنبی الرجل اذا نام بلا وسادة بوراده مواد ختام
- ۲۵ بولشدر وبعض نسخهده اشبو اعتراض آتی الذکر مسطوردر مؤلف دیرکه
- ۲۶ جوهرینک عمر بن الحباب نام شاعرک اشبو * وقینا وان قیل اصطلحنا تضاعفنا کا
- ۲۷ طر اوبار الجراب علی النشر * یشده واقع جراب کله سی جرب لفظندن جعدر
- ۲۸ رخ ورماع کی دیو تقریری سهودر زیرا جراب انبجق جرب جعیدرکه کتف
- ۲۹ وزنده در معنای بیت بودرکه هر تقدیر صورت ظاهرده میانه من مصالحه پذیر
- ۳۰ اولوب و بین الناس صلح وصلاح مشهر اولدیهده لکن درونلرمزده ینته حقد
- ۳۱ وکینه وعداوات مضر درننه که اویوز دوملرک دوکیلن توپلری کرچه قوریدقدنصره

- ۱ رشحات امطار ایله یکیدن تاب و طراوت بولان مضر و موذی نبات کیی نابت
- ۲ اولوب لکن تختده ینه علت جرب مستکن و درکاردر نشر شول اوتنه دینورکه
- ۳ قوریدقدنصکره عقب صیفده یغور تاثیریه یشروب تازه نور مواشی بی مضر اولغله
- ۴ چوبانلر اجتناب ایدرلر (جرب) نای مثله ایله جعفر وزنده یاخود قنفذ وزنده
- ۵ بر موضع آدیدر (الجرجه) دحرجه وزنده اکل ایلك معناسنه در یقال جرجب
- ۶ الطعام اذا اكله وقابده اولان طعامی تماما تناول ایدوب سومورمک و دیب
- ۷ کوستورمک معناسنه در یقال جرجب الاناء اذا اتی علی مافیہ یعنی اکل جرجب
- ۸ مافیہ (الجرجب) طرطب وزنده (والجرجبان) افعوان وزنده بطن وجوف
- ۹ معناسنه در یقال ملا جرجیه و جرجبانه ای جوفه و بطنه (الجراجب) زلازل
- ۱۰ وزنده جتهلری ایری دیزمان دولره دینور (الجردیه) دحرجه وزنده طعامی
- ۱۱ حرص و شرم تام ایله اکل ایلك معناسنه درکه صوغومسزلق ایلك تعبیر اولنور
- ۱۲ کویا که سفرده اولان طعامی بجهلنه کنندی باشنه اکل ایلك داعیه سنده اولورکه
- ۱۳ بقایت ذمیمه دندر یقال جردب الرجل اذا اكل ونهم وسائر کسه اکل ایلسون دیو
- ۱۴ طعام اوزره النی قیامق معناسنه در علی قول صاغ ایله طعام اکل ایدوب صولیه
- ۱۵ غیر یلری منع ایلك معناسنه در یقال جردب الرجل اذا وضع یده علی الطعام لئلا
- ۱۶ یتناوله غیره او اکل بینه و منع بشماله (الجردبان) جیمک و دالك قحیله (والجردبان)
- ۱۷ جیمک و دالك ضمیمه (والجردبی) جعفری وزنده (والجردب) اسم فاعل بنیه سیله
- ۱۸ وصف مذکور اوزره اولان کسبه دینور و جردبان جیمک و دالك قحیله کردبان
- ۱۹ معریدرکه لفظ فارسیدر حافظ الرغیف معناسنه در زیرا کرده کافک کسریله پیده
- ۲۰ تعبیر اولنان اتمکدر و بان صاحب معناسنه اولغله کرده بان پیده جی دیمک اولور
- ۲۱ (الجردبان و الجردبی) جیمک کسریله طال قاوغه دینور طقیلی و کاسه لیس کی
- ۲۲ یقال هو جردبان و جردبی ای طقیلی (الجرداب) جیمک کسریله کرداب فارسی
- ۲۳ معریدر وسط البحر معناسنه مترجم دیرکه کرداب کاف فارسینه کسریله در یاده
- ۲۴ شول چورنتییه دینورکه اکا دوشن سفینه بروجله خلاص اولز نشه که اوقیانوسه
- ۲۵ سفر ایدنلر حکایت ایدرلر و بعض کوچک بحر و نهر لده دخی اولور که قنال تعبیر
- ۲۶ اولنور پس مؤلفک وسط البحر ایله تفسیری ناملا یدر (الجرشیه) شین مجمه
- ۲۷ ایله دحرجه وزنده برکسه نك وجودی آر قلیوب مهزول اولق علی قول خسته
- ۲۸ ایکن ایوجه اولق معناسنه در یقال جرشب الرجل ای هزل او مرض ثم اندمل
- ۲۹ و خاتون یاشنی بولوب اکسه نك و دولک یاخود زیاده سیله قوجامق یاخود الی
- ۳۰ یاشنه وارمق معناسنه در یقال جرشب المرأة اذا ولت او بلغت الهرم او خسن
- ۳۱ (الجرشب) قنفذ وزنده قصه بویلو بودور کسبه دینور (الجرب) جعفر

۱۷۲ / ۱۷۲

- ۱ وزنده تصلق وبد اندام ونا تراش نسنه به دینور و قالین و غلیظ نسنه به دینور
- ۲ و داهیة شدیدیه دینور و جرع ب ذکرى سبق ایدن خجذب نام نسابه نك پدری
- ۳ اسمیر (الجرع ب) قندیل وزنده بودخی تصلق و یا قشقسز وبد اندام شیته دینور
- ۴ (الجرع ب) دحرجه وزنده صوبی ابوجه و خوشبجه ایچمک معناسنه در یقال
- ۵ جرع الماء اذا شربه شربا جيدا (الجرعوب) جهور وزنده صوبی شدتله ایچن
- ۶ ایری ونا تراش کسیه دینور (الاجرعباب) اجلعباب وزنده بره یقیلوب دوشمک
- ۷ معناسنه در مصروع کبی یقال اجرعب الرجل اذا صرع (الجزب) زای مجمه
- ۸ ایله خرب وزنده نصیب و حصه معناسنه در (الجزب) جیمک ضمیله قولره دینور
- ۹ عید معناسنه که عبیدک جعیدر شارحک بیانته کوره اسم جعیدر یقال له جزب
- ۱۰ کثیر ای عید (بنو جزیه) جهینه وزنده برقیله در جزب لفظندن فعیله در
- ۱۱ (الجزب) منبر وزنده خوش سیرت و با کیره طینت آدمه دینور یقال رجل
- ۱۲ یجزب ای الحسن السیره الطاهرة (الجزب) سینله جعفر وزنده اوزون شیته
- ۱۳ دینور انسان اولسون ساری اولسون شارح دیر که بو جسم ایله سرب کله لریدن
- ۱۴ منخوتدر (الخشب) جیمک فحی و شین مجمه نك سکونیه طعام غلیظ اولق علی قول
- ۱۵ قاتقسز اولق معناسنه در یقال خشب الطعام و خشب جشبا من الباب الاول
- ۱۶ و الرابع اذا غلظ اوصار بلا ادم و اونی یا بلغوری ایری او کوتک معناسنه در
- ۱۷ یقال جشبه اذا طحنه جریشا و عمر بلر جشب الله شباهه دیرلر اذهبه معناسنه یعنی
- ۱۸ حق تعالی آندن جوانلق روتقینی ازاله ایدوب پیر آدم کبی وجودنی یا بس و بی
- ۱۹ تاب و طراوت ایلسون و بعضلر رداه لفظیله تفسیر ایتدیله یعنی جشبه الله دیرلر
- ۲۰ آنی دون وردی و کتر ایلسون معناسنه و علی قول اقامه معناسنه در که صوری
- ۲۱ و معنوی خوار و حقیر ایلسون دیمکدر و جشب معنای اولده و صف بالمصدر اولور که
- ۲۲ غلیظ طعامه یا خود قاتقسز طعامه دینور (الخشب) کتف وزنده (والجشاب)
- ۲۳ محراب وزنده (والجشيب) امیر وزنده (والجشوب) مجذوب وزنده بو نلرده غلیظ
- ۲۴ یا خود قاتقسز طعامه دینور یقال طعام جشب و جشب و مجشاب و جشيب و مجشوب
- ۲۵ ای غلیظ او بلا ادم (الجشوب) صبور وزنده وجودنی قوری و خشونتلو بودور
- ۲۶ عورته دینور (الجشيب) امیر وزنده مطلقا خشن و غلیظ و بشیع و نازیبا شیته
- ۲۷ دینور و دایما بلقور کبی غلظت و خشونتلی طعام اکل ایدن کسیه دینور (الجشوبه)
- ۲۸ جیمک ضمیله غلظت و خشونتلی طعام اکل ایدر اولق معناسنه در یقال جشب
- ۲۹ الرجل جشوبه من الباب الخامس اذا كان سي المأكل (بنو جشيب) امیر وزنده
- ۳۰ عربدن بر بطن در (الجشيب) منبر وزنده بنیه سی ایری تنومند بهادره دینور
- ۳۱ (الجشيب) معظم وزنده معیشتی درشت و خشن اولان کسیه دینور (الجشيب)

- 1 جیمک ضمیمه نار قبوقلرینه دینور قشور الرمان معناسنه مفردی جشیب در (الجبعة)
- 2 ترمه وزنده اوق قبورینه دینور ویرنوعنه قندیل دیرل و ترکش دخی دینور جمی
- 3 جعاب کلور جیمک کسریله یقال نکب جعبه ای کئاته (الجب) صعب وزنده
- 4 ترکش یا بمق معناسنه در یقال جعب الجبعة جعبا من الباب الثاني اذا صنعها
- 5 ویرنسنه بی ترس دوندرمک معناسنه در ایجینی طشره چویرمک کبی یقال جعبه ای
- 6 قلبه ویرکدرمک معناسنه در یقال جعبه ای جعبه ویره چاللق معناسنه در یقال
- 7 جعبه اذا صرعه وجعب دوه قیفنک کومه لئش کوچکجه یغینه دینور (الجعب)
- 8 شداد وزنده ترکش دوزن کسبه دینور (الجبابة) کتابة وزنده ترکش جیمک
- 9 حرفته دینور محدثیدن ابوبکر بن الجمای بدری اکا منسوبدر (التجعب) تفعل
- 10 وزنده (والجبابة) سلقیه وزنده (والجباه) سلقاه وزنده یره چاللق معناسنه در
- 11 (الانجباع) انفعال وزنده (والتجعب) تفعل وزنده (والتجعی) تسلیق وزنده
- 12 مطاوعر یدر یره چاللق معناسنه یقال جعبه تجعیا وجعباه وجعباه فانجعب
- 13 وتجعب وتجععی ای صرعه فانصرع (الجب) جیمک ضمیمه بدیده کوبکک آلتدن
- 14 مقعدی احاطه ایدن پوج کیکنه وارنجه یومشق اولان عضوه دینور یقال اشتی
- 15 جعبه وهو ما اندال من تحت السرة الى الفتح (الجبی) غربی وزنده فرمزی
- 16 قرنجیه دینور جمی جعبیات کلور ولقت مزبوره بعضلک خطیله جعبی عنوانده که
- 17 جیمک ضمی والفک قصریله اربی وزنده مرسوم اولغله جمی جعبیات اولور
- 18 (الجبی) زمکی وزنده والفک مدبله جائزدر دیره دینور است معناسنه (الجبابة)
- 19 بودخی کسرتین و بانک تشدیله (والجباه) صحراء وزنده است و مقعده دینور
- 20 (الجب) منبر وزنده شول کورشجی پهلوانه دینور که فنده بقایت ماهر
- 21 و بهادر اولغله کندوسیه کورش طوتلری دانا باصوب اصلا کندی باصلن اوله
- 22 یقال هو مجعب ای صریع علی وزن سکیت بصرع ولا یصرع (الاجعب) اجر
- 23 وزنده شول کسه در ششمان وقارنی بیوک اولغله ایشه کوجده چابک حرکت
- 24 ایده میوب ضعیف العمل اوله یقال رجل اجعب ای بطن ضعیف العمل (الجبعب)
- 25 متقرب وزنده میت معناسنه در که اولو مجل دیمکدر یقال هو مجعب ای میت
- 26 بتشدید الیاء (الجبوب) عصفور وزنده شول ضعیف وزبون کشتی به دینور که
- 27 اصلا برایشه برامیه علی قول دنی وفرومایه یا خود بودور کسبه دینور (التجعی)
- 28 تسلیق وزنده هسکر پک چوق اولغله یری یری اوزره مجتمع و مزدم اولق
- 29 معناسنه در یقال جیش تجعی ای یرکب بعضه بعضا (الجباه) حرا وزنده
- 30 جبه سی ایری و بیوک عورته وسار حیوانه دینور یقال مرأة جعباه و عملة وشاة
- 31 جعباه ای ضخمة کبیره (جعب) نای مثله ایله قفند وزنده برجل اسیدر

- ۱ (الجعشة) دحرجه وزنده صوغومستزاق حرص وشرة معانسه در يقال ماهذه
 ۲ الجعشة اى الحرص والشرة (الجعديّة) قنقذه وزنده صويوزنده پيدا اولان قهر جقلره
 ۳ دينور كه يخور يا غاركن حاصل اولور و اورمچك اوينه دينور بيت العنكبوت
 ۴ معانسته و اوغلاق هنوز طوغدقده ايكي چكسه سي اراسنده آغوز كي لزوجلور
 ۵ نسته يه دينور و جعديه بر رجل مدني اسميدر و هاسر جعذب دخي اسماندر
 ۶ (الجعشب) شين مجمه ايله جعفر وزنده اوزون بويلو جئسه سي قالين نومندكشي يه
 ۷ دينور (الجعنب) نوله قصير القامة كسيه دينور (جعنب) غين مجمه ايله كنف
 ۸ وزنده بر لفظدر كه شغب كه سته اتباعا ذكر اولنور مفرد اوله رق برأسه ذكر
 ۹ اولنر يقال رجل شغب يعني بك مفسد و فته كار كسه در (الجلب) ضرب
 ۱۰ وزنده (و الجلب) تعب وزنده دوه و قيون و جاريه مقوله سني بيع ايچون بر بردن
 ۱۱ آخر يره سوروب ايلتك معانسه در كه سورك كوترمك تعبير اولنور يقال جلبه
 ۱۲ جلبا من الباب الاول والثاني اذا ساقه من موضع الى آخر و بومعناه لازم اولور
 ۱۳ يقال جلبه جلب هو اى اساق و ناس غريو و فرياد و جعلتني ايلتك معانسه در يقال
 ۱۴ جلب القوم اذا صاحوا و صوتوا و كسب و كار طرفته دور شيمك معانسه در يقال
 ۱۵ جلب لاهله اذا كسب و طلب و احتال و آت قوشاركن دخي زياده خواهش و غيرت
 ۱۶ كلوب اقدام ايللكه رقيقلرني سبق ايلسون ديو را كي يا خود آردنده اولان كسه
 ۱۷ آت حيقرمق معانسه در يقال جلب على الفرس اذا زجره مؤلف بوني تكرر
 ۱۸ ايلشدر و فان قوريق معانسه در يقال جلب الدم اذا يبس و بر كسيه شرو مضرت
 ۱۹ ايصالته دائر و عيد ايله تخويف و تهديد ايلتك معانسه در يقال جلب فلانا اذا
 ۲۰ بوعده بشر و جماعت جمع ايلتك معانسه در يقال جلب الجمع اى جمعه و يار
 ۲۱ او كولقي معانسه در يقال جلب الجرح اذا برأ و بر كك اجتماع معانسه در يقال
 ۲۲ جلب الشيء جلبا من الباب الرابع اذا اجتمع و جنابت ايلتك معانسه در يقال
 ۲۳ جلب عليه جلبا من الباب الاول اذا جنى عليه (الاجتلاب) افتعال وزنده
 ۲۴ بودخي سورك سوروب كتورمك معانسه در يقال اجتلبه بمعنى جلبه (الاجتلاب)
 ۲۵ انفعال وزنده مطاوعيدر يقال جلبه فانجلب (الاستجلاب) بر كسه كندى طرفته
 ۲۶ سورك سوريلوب كسني طلب ايلتك معانسه در يقال استجلبه اذا طلب ان يجلب له
 ۲۷ (الجلب) فتحينه بر محلدن سوريلوب كتوريلن مواشي و سبايا مقوله سته دينور كه
 ۲۸ سورك تعبير اولنور مجلوب معانسه در يقال اشترى من الجلب و هو ما جلب من
 ۲۹ الخيل و غيرها جمى اجلاب كور و جلب غريو و فرياد و جعلتني يه دينور يقال
 ۳۰ ما هذا الجلب اى اختلاط الصوت و شول جلب كه اشيو * لاجلب و لاجنب *
 ۳۱ حديثه سي شرعي وارد اولشدر محدثين معانسته اختلاف ايلشدر بعضلر ديديكه

۱ جلب قوشو میداننده برینک آتی قوشوب کیدرکن بر نیجه کسهلر خیاتله آتی
 ۲ شاشروب یوزنی دوندرمک ایچون غریبو و فریاد ایلکدن عبارتدر و بعضلر عندنده
 ۳ و یودهلر زکات سوا یعنی کندی قریبلرنده اولان میاه سمته یا خود شهرلرینه جلب
 ۴ ایچون مال اصحابنه تکلیف ایلکدر یس بومنی اولغله بولندقلری مرعاده واروب
 ۵ زکاتلرنی اخذ ایلک لازمدر علی قول و یوده کندیسی سورونک اوزریته وارمیوب
 ۶ برحله نزول و اورادن آدم ارسال و سوری بی طرفنه جلب ایدوب مکث ایلدی بی
 ۷ یردن زکات المقدر یا خود قوشو و یارش میداننده برکسه به آرقه سندن کک ضمننده
 ۸ سپارش ایلکله اول کسه آرقه سندن آت ایله سوروب چابجا حیقره رق تشویق
 ۹ و تیح ایلکدن عبارتدر بورسمه وضع و حرکت آتک جرینده معونت اولغله انواع
 ۱۰ حیلهدن اولدیغنه مبنی نبی وارد اولمشدر و جنب لفظی مخلنده ذکر اولنور ان شاه
 ۱۱ الله تعالی (الجلیة) قحاطله بودخی غریبو و فریاد و اختلاط اصوات معناسنه در
 ۱۲ (الجلیة) حییه وزننده (و الجلوبه) صبوره وزننده بولنورده بر مخلدن جلب
 ۱۳ اولنان سورکه دینور جلب کبی و جلو به ارکک دوه لره دینور علی قول شول
 ۱۴ دوه لره دینور که آنلره متاع یعنی اثاث الیبت تمحیل اولنور اوله مفردی و جعی
 ۱۵ مساویدر (الاجلاب) همزه تک کسریله ناس غریبو و فریاد و شماطه ایلک معناسنه در
 ۱۶ یقال اجلب القوم بمعنی جلبوا و وجوه کسب و کاره دورشمک و قازیح طریقته
 ۱۷ چپاتی معناسنه در یقال اجلب الرجل لاهله ادا کسب و طلب و احتال و آته زجر
 ۱۸ و آزار ایله حیقرمق معناسنه در یقال اجلب علی الفرس اذا زجره و فان قوریمق
 ۱۹ معناسنه در یقال اجلب الدم اذا یس و برکسه بی شر و مضرت و عیدیه نخویف
 ۲۰ ایلک معناسنه در یقال اجلب فلانا اذا توعده بشر و جاعت جع ایلک معناسنه در
 ۲۱ یقال اجلب الرجل اذا جمع و دوه هاویدینک حطبه باش دری قابلا یوب
 ۲۲ اوزرنده قورتمق معناسنه در یقال اجلب قته ای عشاء الجلد الرطب حتی ییس
 ۲۳ و یاردم ایلک معناسنه در یقال اجلب فلانا ای اطانه و برکک معناسنه در یقال
 ۲۴ اجلب القوم اذا تجمعوا و هیکل و بازوبند مقوله سنی میشین ایچره وضع ایلک
 ۲۵ معناسنه در که مراد اوزرینه میشین قابلا مقدرته که بعض آت کردانه طاقلان
 ۲۶ نسخه لره میشین قابلا یوب دیکرلر و اجلاب برکسه تک ناقدرلی ارکک کوشک
 ۲۷ طوغورمق معناسنه در یقال اجلب فلان ای ولدت ایله ذکورا (التجلیب)
 ۲۸ تفعل وزننده بودخی غریبو و فریاد ایلک معناسنه در و آته زجر و آزار ایله
 ۲۹ حیقرمق معناسنه در که مراد مسابقه آتلی کلوب پکرکن برینک آردندن تشویق
 ۳۰ ایچون چاغرمقدن عبارتدر و منع ایلک معناسنه در یقال جلبه اذا منعه و بر مقدار
 ۳۱ یوک و کجه مقوله سنی چامور کبی نسنه ایله طلا ایدوب ناقه تک همه سته بند ایلک

- ۱ معناسته در تا که یاوریسی باشیله ناقه نك همسنه اورمیه تقول جلب ضرع حلونك
 ۲ (الجلب) امیر وزنده بریدن آخر یره نقل و جلب اولان نسته به دینور یقال
 ۳ عبد جلب ای مجلوب جچی جلبی کلور قتلی کی و جلبیه کلور قتلاه کی و یقال
 ۴ امرأة جلب من نسوة جلبی و جلبات (المجلب) محدث وزنده زیاده سیله کورلدین
 ۵ طراقه لو کوك کورلدیسنه دینور یقال رعد مجلب ای مصوت (الجلابه) جیمک
 ۶ قحی و لامک تشدیله (والمجلبة) محدثه وزنده (والجلبانة) کسرتین
 ۷ و تشدید بایله (والجلبانة) کسرتینله (والجلبانة) ضمیمه کلب کی یوزه چاغریچی
 ۸ شلتاق و سلیطه و یاوه کوی و بد خوی عورته دینور یقال امرأة جلابه و مجلبة
 ۹ و جلبانة و جلبانة ای مصوتة صحابة مهذارة سیئة الخلق (الجلبان)
 ۱۰ ضمیمین و تشدید بایله (والجلبان) قحمتین و تشدید بایله شماطه چی شلتاق و چاغریان
 ۱۱ کشی به دینور یقال رجل جلبان و جلبان ای ذو جلبه (الجلبه) جرعه وزنده
 ۱۲ او کولغه بشلیان یاره نك مهر سنه دینور که یاره نك اوزرنده قبور طرزنده تگون
 ۱۳ ایدن در میگردن عبارتدر و جلبه سحاب قطعه سنه دینور و مولوز و چاقیل بغنه
 ۱۴ دینور که بری بری اوزره متر کم اولغله دوابک مروریته مانع اولور و بلوک بلوک
 ۱۵ بتش اوتلق پارچه رینه دینور و خط و غلا و شدت اوزره اولان سنه به دینور یقال
 ۱۶ وقعوا فی الجلبه ای السنة الشدیده و سبر و مطرا میشه اغاخرینه دینور وزمانک
 ۱۷ شدت و محنته دینور یقال اصابتنا جلبه الزمان ای شدته و أجلق جوع معناسته در
 ۱۸ و دوه هاودینک حطبه چکیلن دری به و میشینه دینور و دوه سمرینه استوار
 ۱۹ ایتدکری دمور آله دینور سمرک قاشلری کی و شول حلقه و چیراز مقوله سی
 ۲۰ کوچک دمور پارچه سنه دینور که آنکله قریق چناق مقوله سی کندنور و شول
 ۲۱ نسخه و هیکل و بازو بند مقوله سنه دینور که اوزرینه میشین قاپلانوب دیکلمش اوله
 ۲۲ مؤلف و العوده تخرز علیها جلده عبارتیه ایراد ایلکه اول کونه ترجمه اولندی
 ۲۳ لکن مقدمه و یقال اجلب الرجل اذا جعل العوده فی جلبه عبارته سی قریته سیله
 ۲۴ صواب اولان و الجلبه تخرز علی العوده عنوانده اولمقدر که جلبه نسخه و بازو بند
 ۲۵ مقوله سنه قاپلان دری و میشین دینک اولور انتهی و جلبه السکین یچاغک زیوانه سنه
 ۲۶ دینور که یچاغک صابنی دمورینه قاوشدیرن نسنه در و شول طاموزلغه و مایه به
 ۲۷ دینور که یوغرد اولق ایچون سوده چالنور و جلبه بقعه معناسته در که اطرافتک
 ۲۸ هیئتدن خارج ارض قطعه سنه دینور و جلبه بر نوع اوتلق آیدر بونلرک مجموعنده
 ۲۹ جعلری جلب در هاسز (الجلب) جیمک کسریله دوه بالانسه دینور جیح ادوات
 ۳۰ و حشویاتیه علی قول بالانک اورتوسنه دینور یاخود قولانسز و ایپسز و سائر
 ۳۱ ادواتسز بالکر اغاجنه دینور که حطب تعبیر اولنور (الجلب) جیمک ضمی

۱ و کسریه یغورسنر سخابه دینور علی قول افقدن طاغ کی آر قوری کریلوب فالقان
 ۲ سخابه دینور و جلب جیمک ضمیمه کیمه نك سواد وظلته دینور و بر موضع آیدر
 ۳ (الجلباب) جیمک کسریه (و الجلباب) سفار و زننده کوملکه دینور قیص
 ۴ معناسنه یقال لبس جلبابه و جلبابه ای قیصه و جلباب نسوان طائفه سنه مخصوص
 ۵ بر نوع ثوب واسعه دینور که جاردن صغیر اولور اوستلک دیدکریدر علی قول
 ۶ یورندکری جاره دینور که عربستانده نسوان اکا جلابی تعبیر ایدرلر بودیارلرده
 ۷ فراجه آنک بدایدر و عند البعض نسوانک باش اورتولرینه دینور نهار معناسنه
 ۸ و جلباب ملک و مملکت معناسنه مستعملدر یقال نزعوا جلبابه ای عزلوا عن ملکه
 ۹ نته که قیص ایله دنخی ملک و ولایتدن کنایه اولور (الجلبیة) دحرجه و زننده
 ۱۰ جلباب کیدرمک معناسنه در (الجلب) تدحرج و زننده جلباب کیمک معناسنه در
 ۱۱ یقال جلبیه فجلب (الجلبیة) فحینه ششان خاتونه دینور (الجلاب) زنار
 ۱۲ و زننده کلاب فارسی معریدر که کل صوینه دینور و جلباب رقه ایالتدن شهر رها
 ۱۳ قرینده برقریه آیدر و اوراده برنهرک اسمیدر مورخیندن علی بن محمد الجلابی اول
 ۱۴ قریه دندر (جلب) شکیت و زننده بر موضعدر (الجلبان) ضمیمه و بانک تشدیدیه
 ۱۵ (و الجلبان) عثمان و زننده بورچق تعبیر اولنان غلبه دینور و شول قبوره دینور که
 ۱۶ کوندن و سختیادن طغارجق شکلنده دیکوب ایچنه قلیج و قاهی مقله سی آلات
 ۱۷ و ادوات وضع ایدرلر یا خود قراب غمد یعنی قلیج قنبه و باغیه ایچنه وضع
 ۱۸ ایدکری طرفه دینور (الجلب) یجذب و زننده کی مضارع بنیه سیله در شول
 ۱۹ یونجه دینور که افسونکارلر بعض کسه بی جذب و تسخیر ایچون یا خود فرار ایدنی
 ۲۰ ارجاع ایچون اکا افسون ایدوب اعمال ایدرلر یقولون اهیده یا الجلب ان یقم وان
 ۲۱ یغب فی الاصل بوفعل مضارعدر یجلب یغلب دهرک افسون ایدرلر ایدی بعده
 ۲۲ کیده رک تشکیب ایله اسم اولندی (الدائرة الجلبیة) که دائرة الجلب دنخی درلر
 ۲۳ علم عروض دائره لرندن بر دائره در بالاشاره حاوی اولدینی بحورک کثرت و اجتماعی
 ۲۴ باعث تسمیه در زیر سریع و مقتضب و خفیف و منسرح و مضارع و هجتت بحرلری
 ۲۵ مشتملدر یا خود بحرلرینک دائره اخرادن مجلب اولسی سبب تسمیه در مثلا مفاهیلن
 ۲۶ بحر طویلدن و طاعلات مدیددن و مستفعلن بسطدن اجتلاب اولتمشدر (جلبیب)
 ۲۷ مصغرنیه سیله قنیدیل و زننده اججابدن بر ذاتدر (الجلباب) حای مهمله ایله سرداب
 ۲۸ و زننده (و الجلبایة) هایله یک پیر و ساخورده کسیه دینور و کوده سی ضغامتلو
 ۲۹ اولدینی خالد اجلم یعنی باشک ایکی طرفنده قیل اولماق و جهیه کل اولان کسیه
 ۳۰ دینور (الجلب) جعفر و زننده (و الجلاب) جیمک قهیله جلباب معناسنه در
 ۳۱ (الجلب) تشدید یا یله قرشب و زننده اوزون کسیه دینور (الجلبیة) مطبته و زننده

- 1 بریره طویلنوب برکش دوه لره دینور یقال ابل مجلیه ای مجتعه (جلیب) جعفر
2 وزنده برجل اسمیدر (الاجلیاب) خای مجمه ایله اعشیشاب وزنده دوشمک
3 معناسنه در یقال ضربه فاجلیب ای سقط (الجلب) جعفر وزنده صلب و شدید
4 اولان شیته دینور (الجلب و الجلبایه) جیلرک قحیله (و الجلمعی) حبیطی وزنده
5 و الفک مدیله جائزدر غلیظ و نآراش و جاقی و شریر کسویه دینور و شول دوه یه
6 دینور که شاشقین و اغوز آدم کبی سرسم و سبکمز اولغله یوریمکده شتاب و سرعته
7 بیهوده جبالیوب اقدام ایدر اوله اکا عجز فیه دخی دینور مؤننده جلیبایه دینور
8 هایله (الجلمعی) قرنی وزنده کوزی یتی شدید البصر کوره کن کشی به دینور
9 یقال رجل جلمعی العین ای شدید البصر (الجلبایه) حنیطه وزنده یوک کوتورمکده
10 و یوله کتکده قوی و شدید اولان ناقه یه دینور و زیاده پیر لکدن بلی کن کبی
11 اکیلوب دوشکون اولان ناقه یه دینور (الجلبایه) جلیبانه وزنده و مراد فیدر که
12 ذکر اولندی (الاجلیاب) اجلیاب وزنده اوزانوب یاتمی معناسنه در یقال
13 اجلب الرجل اذا اضطجع و امتد و کتک معناسنه در یقال اجلب فلان ای ذهب
14 و چوغالمق معناسنه در یقال اجلب الشی اذا کثر و یوریمکده جبالیوب جدو جهد
15 ایلك معناسنه در یقال اجلب الرجل اذا جد فی السیر (الجلب) مطین وزنده
16 بغایت شریر و شرنده ناقه و ماضی اولان کسویه دینور و کثیر القمش یعنی چوق
17 سیلندی کتورن سیل صویته دینور یقال سیل مجلب ای کثیر القمش (جلیب)
18 جعفر وزنده مدینه ده برطاغک اسمیدر (دارة الجلب و دارة الجلب) که سبیل
19 وزنده بر موضع آیدر (الجلهوب) جهور وزنده فرجی بیوک عورته دینور
20 یقال امرأة جلهوب ای العظيمة الركب (الجلهاب) جلیاب وزنده دره یه دینور
21 (الجنب) جیمک قحی و نونک سکونیه (و الجانب) نونک کسریله (و الجنبه)
22 قحائله یانه دینور شق معناسنه انسانک و سائر نسته نک اولسون جملری جنوب کلور جیمک
23 ضمیله و جوانب و جنائب کلور مؤلفک بصا رده بیانیه کوره اصل جنب ماده سی
24 جارحه یه یعنی انسان و حیوانک شقنه موضوعدر که یان تعبیر اولتور و بالاستعاره
25 اول یاندن یکا اولان سمت و ناحیه ده دخی استعمال اولتور ته که بین و شمال دخی
26 یویلمه در و جانب کله سی اسم فاعل نسیدر سمت و ناحیه معناسنه در و یان و جنب
27 معناسنه اولور انتهی و جنب کله سی مصدر اولور برکته نک یانی آغریمی معناسنه در
28 یقال جنب الرجل مینیا للمفعول کعنی اذا شکى جنبه و اشبو * اتق الله فی جنبه
29 و لا تقدح فی ساقه * مثلنی بعضلر لاتغله و لاتفتنه عبارتیه تفسیر ایلدیلر که آتی
30 کورمز یاندن کلوب اخذ و اهلاک و ایاغنی برفته یه القا ایلکدن تحذیردر و بعضلر
31 بوراده جنب کله سی و قیعه یعنی فصل و مذمت و شتم ایله تفسیر ایلدیلر که بودخی

۱ مجاز در یعنی آتک حقتده نامزا سوئله دیمکدر و فقره نایه ساق شجره قوادح یعنی
 ۲ اغاج قوردنی ایقاعندن مستعارددر مترجم دیر که بیضاوی [یا حسرتا علی ما فرطت
 ۳ فی جنب الله] الایة کریمه سجی فی جنبه ای فی حقه وهو طاعته وهو کنایه فیها
 ۴ مبالغه و قیل فی ذاته علی تقدیر مضاف کالطاعة و قیل فی قرینه عبارتیه تفسیر
 ۵ اینشدر پس هر حالده مجاز اولور لزوم یاخود مجاورت علاقسه سیله و ذات اراده
 ۶ اولندقدده کنایه اولور نته که صاحب کشفای بیان اینشدر لکن کنایه ده معنای
 ۷ حقیقی دخی اراده اینک جائز اولغله کنایه اولسی مبهمدر زیر حق تعالی جار حعدن
 ۸ مترهدر انسی و جنب مصدر اولور اونه فاقق و دفع اینک معناسینه یقال جنبه
 ۹ جنبا اذا دفعه و برکسه نک بریانی شکست اینک معناسنه در یقال جنبه ای کسر جنبه
 ۱۰ و ابعاد اینک معناسنه در یقال جنبه ای ابعده و مشتاق اولق معناسنه در یقال جنب
 ۱۱ الیه ای اشتاق و بریره غریب اوله رقی زیل اولق معناسنه در یقال جنب فی بنی فلان
 ۱۲ اذا نزل غریبا مؤلف بو معنایی تکرار اینشدر و برنسته به کمال خواهش و آرزو
 ۱۳ سیله مضطرب و یقرار اولق معناسنه در یقال جنب الیه و جنب جنبا من الباب
 ۱۴ الاول و الرابع اذا قلن و جنب هر شینک کوم و معظم و اکثر اولان برینه دینور
 ۱۵ مثلا جنب البحر دربانک آنکین بریدر و جنب بنده بر قبیله در یاخود اهل قبیله نک
 ۱۶ لقبدر منسوب اوله جق پدرلی دکدر و جنب بن عبد الله الکوفی محدثیندر
 ۱۷ (الجنب) امیر و زنده شول کسه در که متعقفا یعنی یوررکن ینکح کی بریانی اوزره
 ۱۸ یانج یانج یورر اوله یقال رجل جنب ای کانه یشی فی جانب متعقفا و جنب ینک
 ۱۹ آتیه دینور یانده چکیلوب کتدیکیچون یقال فرس جنب و خیل جنائب و جنب
 ۲۰ شارح دیر که بوراده جنب که فحینه در اسم جعدر انسی و جنب برنوع اعلاخرما
 ۲۱ آیدر (المجانبه) مفاعله و زنده (و الجناب) جیم کسریله برکسه نک یانه وارمق
 ۲۲ معناسنه در یقال جنبه مجانبه و جنابا اذا صار الی جنبه و برکسه دن یا نلیوب مباحث
 ۲۳ اینک معناسنه در بوضورنده اضداددن اولور یقال جنبه ای باعده (جار الجنب)
 ۲۴ جیم فحی و نونک سکونیه شول قومشودر که خانه سی سنگ خانه که بشک اولغله
 ۲۵ یانکده اوله یقال هو له جار الجنب ای اللازق به الی جنبه (الصاحب بالجنب)
 ۲۶ سفر یولداشته دینور که سفرده دائما یانکده اوله یقال هو الصاحب بالجنب ای
 ۲۷ صاحبک فی السفر (الجار الجنب) ضمتیه کندی قوم و عشرتسکدن اولمیان یعنی
 ۲۸ ییامچی طائفه دن اولان قومشودر که بعد معناسنددر یقال هو الجار الجنب وهو
 ۲۹ جارك من غیر قومک (الجنابة) جیم فحیه (و الجنبه) تیره و زنده و فحاته
 ۳۰ لغتدر یانده اولان نسته به دینور و منه جنابا الانف و جنبناه و یحرک ای جنباه
 ۳۱ یعنی برونی ایکی طرفلو احاطه ایدن قنادریدر (المجنبه) معظمه و زنده هسبک

۱ مقدمه سنه دینور که چرقه بی تعبیر اولور یقال هم الجنبه للبیض ای المقدمة (الجنبان)
 ۲ تشیه واسم فاعل بنیه سیله عسکرک صاغ وصول قولرینه اطلاق اولور میمه ومیسره
 ۳ معناسنه یقال کان فی احدی الجنبین وهما المینة وایسرة (الجنب) فتحینله (والجنب)
 ۴ مقعدوزنده برسنه بی یدوب یانه طوغری چکمک معناسنه در یدک چکمک کی یقال جنبه
 ۵ جنبا ومجنبیا اذا قاده الی جنبه وجنب قحینله طوار قسمنه عارض اولان آغسقلق
 ۶ کی یورویش حالتنه دینور که یانلرنی چکرک یان یان یوریمکنن عبارتدر بعضا یک
 ۷ صوسزلقدن وبعضا فتوردن ناشی اولور وجنب زیاده سیله صوسزلقدن دوه تک
 ۸ اویکنی یانه یاشمق معناسنه در وقصیر سنه بی دینور وشول جنب که لاجاب ولا
 ۹ جنب حدیثنده وارد اولمشدر او کدول میداننده یانجه بریدک آت آلوب آتنده
 ۱۰ اولان آت یوردلقدنه اول ید که بنوب بو وجهله آخرلی سبق ایلکنن عبارتدر
 ۱۱ وزکات خصوصنده جنب زکات اموال آلان ویوده محل زکات اولان یردن بعید
 ۱۲ موضعه واروب اموالک یانه کلینی امر ایلک یاخود مال صاحی مالنی موضعندن
 ۱۳ تبعید ایلکله ویوده طلب زکات ایچون دور ودراز تکلفله وارمغه محتاج اولمقدن
 ۱۴ عبارتدر خلاصه جلب وجنب ایکی مادهده اوله حقاردر بری سباق وبری زکات
 ۱۵ خصوصنده در ایکیستندن دخی نمی شرعی صادر اولمشدر نته که جلب مادهسنده
 ۱۶ بیان اولندی (الجنوب والجنب) معظم وزنده یدکده چکیلان سنه در یدک آتی
 ۱۷ کی (الجنب) زمان وزنده برکسه تک یاننده برابر کرن کشی به دینور یقال هو
 ۱۸ جنبک ای مسارک الی جنبک (الجنیان) جمیک قحی وتشیه بنیه سیله دوه تک ایکی
 ۱۹ یانلرینه محمول اولان یوک دنکرینه دینور مفردی جنبه در وجنبه اوچ یاشنه
 ۲۰ کیرمش قیونک یوکنه دینور صوف الثنی معناسنه (الجنب والجنب) ضمتینله
 ۲۱ (والاجنبی والاجنب) احمر وزنده سردوسرکش حیوانه دینور وغریب ویگانه به
 ۲۲ دینور وجانب مقارنتدن اجتناب اولنان ذلیل ومحقر کسبه دینور وایکی آرد
 ۲۳ ایاقبرینک مایینی میدانلو صفاتی آچق اولان آته دینور که مدیحه سننددر (الجنبه)
 ۲۴ تیره وزنده (والجنبه) کتابه وزنده اسملردر غریبکله ویگانه لکه دینور وجنبه
 ۲۵ ناسدن چکیلوب عزلت ایلکله دینور یقال رجل ذو جنبه ای اصترال من الناس
 ۲۶ وناحیه معناسنه در ودوه تک ایکو دریننه دینور که آذن علیه دوزیلور ایچنه
 ۲۷ سود صاهیلور وشول خرده اغاجلره دینور که یاز موسمنده تازه نوب یراقلنور
 ۲۸ علی قول سبره ایله شجر پهنده بر زخ اولان نباته دینور وجنبه اسمی رجالدندر
 ۲۹ جنبه بن طارق زمان خلافت صدیق اکبرده ادعای نبوت ایدن سمحاح نام عورتک
 ۳۰ مؤذق اشمیدر وعبدالله بن جنبه امام نجو اولان میردک استاذیدر (الجنب) تفعلیل
 ۳۱ وزنده بر سنه دن یانلیوب بعید اولق معناسنه در یقال جنبه جنبیا اذا بعد عنه

- 1 وبعيد ايلك معناسنه در يقال جنبه اياه اي ابعده عنه وسورويه اركك هاليورمامك
- 2 معناسنه در يقال جنب الرجل اذا لم يرسل الفحل في ابله وغنمه وبركسه نك
- 3 مواشيرينك سودي چكيلوب كسلك معناسنه در يقال جنب القوم اذا انقطعت
- 4 البانهم وبنجيب اسم اولور آتك آرد اياقلزنده اولان توتيرو انحناء حالته دينور كه
- 5 اياقلزيناك سكرلى ديك وطوغرى اوليوب نوعا مقوس اولقدن عبارتدر وبو آت
- 6 قسنده صفت مديحه در يقال في رجل الفرس تجنيب اي انحناء وتوتير وبو معناده
- 7 تجنيب توتير وتنين كمي اسمدر گرچه في الاصل مصدر در (التجنيب) تفعل وزننده
- 8 (والاجتناب) افتعال وزننده (والمجانبة والتجناب) بوزننده برنسنه دن يانليوب بعيد
- 9 اولوق معناسنه در يقال تجنبه واجتنبه وجانبه وتجنابه اي بعد عنه (الجنب) كشف
- 10 وزننده بدوي وخيمه نشين اعرابدن شول كسه در كه مهمان كلك خوفندن ناشي بول
- 11 اغزي اولان سمندن بر طرفه چكيلوب آلازعه ده اقامت ايدر اوله يقال رجل جنب
- 12 اي ينجيب قارعة الطريق مخافة طروق الاضياف (الجنابة) جيك قحيله ازال
- 13 مني سبيله غسل فرض اولوق معناسنه در كه بعد معناسندن مأخوذدر زيرا قبل الغسل
- 14 قربات السبيده دن بعيد اولور لفظ مرقوم اطلاقات شرعيه دن در يقال جنب الرجل
- 15 وجنب جنابة من الباب الرابع والخامس (الجنب) ضمتينه جنبتلو اولان كسيه
- 16 دينور مفردى وتثنيه وجحى ومذكر ومؤنثى برابر در يقال هو وهما وهم وهى جنب
- 17 زيرا مصدر مجراسنه بجارى اولان اسماذندر وعند البعض صفت اولوقله متصرف
- 18 اولوب تثنيه سنده جنان وجعنده اجناب دينور لكن مؤنثنده هايه جنبه مسموع
- 19 دكلدر (الاجناب) همزتك كسريه بعيد ايلك معناسنه در يقال اجنبه اي ابعده
- 20 وجنب اولوب غسل اقتضا ايلك معناسنه در يقال اجنب الرجل اذا صار جنبا
- 21 ويقال اجنب على البناء للمفعول (الاستجناب) بو دغى جنب اولوق معناسنه در يقال
- 22 استجنب الرجل بمعنى اجنب (الجناب) سحاب وزنانه فناء معناسنه در كه سرايك
- 23 وخانه نك چوره سى وحولوسى وبنادن خالى اولان پرى وشهر وقلعه نك پوره سندن
- 24 عبارتدر يقال رحب الجناب اي الفناء ورحل ومزول معناسنه در وصمت وتاحيه
- 25 معناسنه در وبر طاغك اسمدر واعلام رجالدندر محمد بن علي بن عمران الجنابي
- 26 محدندر وابو جناب التميمي وابو جناب القصاب وابو جناب بن ابى حيه وجناب
- 27 بن الحساس وجناب بن نسطاس وجناب بن مرثد وجناب بن ابراهيم محدندر
- 28 وجناب بن مسعود وجناب بن عمرو شعراذندر وجناب بر موضع آذندر (الجناب)
- 29 غراب وزننده ذات الجنب علتنه دينور كه كوكس ايجره بالق اتلزنده ياخود دياقر
- 30 غا ديدكلى جناب حاجزده يعنى آلات نفس ابله غدانك ييننى ايران پرده لرده ياخود
- 31 كوكسك ايج طرفنده اولان حاجزده اولور بر اسمى شيشدر (الجناب) كتاب وزننده

۱. آت يد كه كلوب يدلك معناسنه در يقال فرس طوع الجناب اى سلس القيادة يعنى
 2. يدلسى آسان آندر و جناب مجايه و مياعهده معناسنه در نته كه ذكر اولندى و منه
 3. يقال لج زيد فى جناب قبحم اى فى مجايه اهله (الجنابة) سخابه وزنده شول
 4. ناقه در كه اوزرنده صاحبه زادو ذخيره جلب ائلك ايچون ذخيره بهاسيله ذخيره
 5. كش اولان اهل قافلديه سپارش و تسليم اولنه (المنجب) منبر وزنده (والمنجب)
 6. مقعد وزنده چوق شيئه دينور خيردن و كرك شردن اولسون تقول ان عندنا
 7. نخير اجنيا و شر اجنيا اى كثيرا و منجب منبر وزنده برده به اطلاق اولنور ستر
 8. معناسنه و شول قايو تخته سى طر زنده نسنه به دينور كه بال صاغان كسه اوراده
 9. سيكوب آرينك قوفاننى اورادن آچوب سپرلنه رك بال صاغان و منجب اراحتى
 10. عجمك عرب سرحدينه منتهى اولان نهايته دينور و قلقاته دينور ترس معناسنه و بو
 11. معناده ميك ضميله جا زدر و كورك و صيرقى تعبير اولنان آله دينور كه دموردن
 12. و تخته دن ديشتر طراق شكندده و اشاغيسى بوققه و كسكين اولور آنكله ترلارده
 13. و باغچه لرده دولاب و حوضك يوقاريلرى كى يو كسكچه برله طيراق چكبلور
 14. (الجنوب) صبور وزنده شمال مقابلى اسن يله دينور كه حالا قيله يلى تعبير اولنور
 15. مهبى قطب جنوبى قربنده كو كب سهيل مطلعيله ثريا مطلعنك آرافقيدر يقال
 16. هبت الجنوب وهى ريح تخالف الشمال مهبه من مطلع سهيل الى مطلع الثريا مؤلفك
 17. بصارده بيانه كوره جنب كه به دن هبوى باعث تسميه در لكن بو شمال طرفنه
 18. نسبتله صحیح اولور ماوراء كه به ده اولان ديازه كوره نتمشى اولز و جنوب لفظنك
 19. جى جناب كلور (الجنوب) قعود وزنده جنوب يلى اسمك معناسنه در يقال
 20. جنبت الريح جنوبا اذا هبت جنوبا و يقال جنوبا على بناء الجهول اذا اصابهم الجنوب
 21. و يقال اجنبا اى دخلو فى الجنوب (جنوب) صبور وزنده بر خاتون آددر
 22. (الجناب) جيمك قحى ومد ايله (و الجناب) سمانى وزنده صبيان لعلرندن بر گونه
 23. لعب آددر (الجوانب) بر نيجه بلاده اطلاق اولنور (جنب) قبر وزنده بصره
 24. قضاسته بر ناحيه در (الجنة) جيمك ضميله همزه وزنده دائما كنديدن اجتاب
 25. اولنه جق شيئه دينور شارح دير كه اشبو فعله وزنى كه فانك ضمى وعينك قحيله
 26. در مبالغة فاعل معناسنه موضوعدر وعينك سكونيله مفعول معناسنه در و نادرا
 27. احدهما آخر معناسنه مستعملدر اشبو جنبه ماده سى كه وزن اولدندر مؤلفك
 28. تفسيرينه كوره كر چه معنای مفعولدر لكن كويا كه ناسى كنديدن اجتاب و ابعاد
 29. ايلكله معنای فاعله راجعدر (جنابه) جيمك قحى و تونك تشديديله فارس ساحلنده
 30. خارك حصينه مقابل بر بلده در كه قرامطه طائفه سى اورادن نشأت ايلديلر و محدثيندن
 31. على بن عبد الواحد الجنابي اورادندر (الجنوبية) ميك قحيله شول سخابه دينور كه

۱ آنی جنوب یلی احداث و سوق ایلیه (جنبا) صحرا وزنده تیم بلادنده بر
 ۲ موضعدر (الجناب) کتان وزنده اسمیدندر ابوالجناب الخیوق فخرآزمی که
 ۳ نجم الکبری ایله ملقندر کبار مشایخنددر (جنیب) زبیر وزنده ابو جمعة الانصاری
 ۴ اسمیدر علی قول با ایله جنیب در نته که ذکر اولندی (الجناب) حای مهمله ایله
 ۵ سنجاب وزنده طقناز کوده لو طوپا ج بودوره دینور یقال رجل جناب ای
 ۶ قصیر ملز (الجوب) جیمک فتحی وواوک سکونیه یرتمق خرق معناسنده در یقال
 ۷ جابه یجوبه جوبا اذا خرقة وکسمک معناسنده در یقال جابه اذا قطعه اصل ترکیب
 ۸ بو معنایه موضوعدر و بیوک قوغه تیه جوب دینور دلو عظیمه معناسنه و خاتونلرک
 ۹ فراجهرنه دینور و قلقانه دینور و او جابه دینور کانون کی و جوب بر رجل اسمیدر
 ۱۰ و بر موضع آدیدر و جوب قطع مسافه ائیک معناسنه مستعملدر تقول جبت الارض
 ۱۱ اذا قطعها و کوملکه یا لله آچق معناسنده در نته که یأیدن دخی کلور تقول جبت
 ۱۲ القیص اجوبه واجیه ای عملت له جیبا (الاجتیاب) افعال وزنده بو دخی
 ۱۳ یرتمق معناسنده در یقال اجتابه ای خرقة و کوملک کیمک معناسنده در یقال اجتاب
 ۱۴ القیص اذا لبسه و قوی قازمق معناسنده در یقال اجتاب البئر اذا احتفرها
 ۱۵ (الجوب) منبر وزنده قلقانه دینور (الجواب) صواب وزنده اسمدر سائلک
 ۱۶ صور دینی مادهیه مقابله و اسکات ایلدیکی کلامه دینور فارسیده پاسخ دیرلر و بو
 ۱۷ قطع معناسندن مأخوذدر (الاجاب و الاجابة) همزه لک کسریله (و الاجابة)
 ۱۸ طاعه وزنده (و الجوبه) مثوبه وزنده (و الجیبه) جیمک کسریله جمله سی
 ۱۹ جواب معناسنده در و بونلرده اجاب و اجابه و جوبه که مصدر مییدر افعالدن
 ۲۰ مصدرلردر سائله جواب و یرمک معناسنده در یقال اجابه و اجاب عنه و جابه
 ۲۱ وجیهه جواب کی اسملردر کا سیندر و منه الامثال * اساء سمعا فاساء جابه *
 ۲۲ بعض محلهده ثلاثی اولارق ساء سمعا عنواننده مرسوم اولغله مؤلف
 ۲۳ آنی نبی ایلشدر قالدیکه مؤلف اشبو اجابه و جابه و اخواتنی تشویش ایلشدر امهات
 ۲۴ سائرده اجاب و اجابه افعالدن مصدر و جابه و جیهه اسم مصدر اولق اوزره
 ۲۵ مرسومدر حتی میدانی مجمعهده مثل مزبور ضمننده دیکه جابه اجابه معناسنده در
 ۲۶ یقال اجاب اجابه و جابه و جوابا و جیهه بونلر مصدر دکل ایکن مصدر موضعنه
 ۲۷ وضع اولنور و دره ده جابه اسم مصدردر و اجابه مصدر اولدینی تصریحکرده در
 ۲۸ و مستقصاده مثل مزبور بورسمه مسطوردر که سهیل بن عمرو کنندی اوغلوانس
 ۲۹ ایله کیدر ایکن ناگاه اخنس ثقیفییه مصادفه ایتدیلر اخنس حال و خاطر استفسارندنصره
 ۳۰ سیله اشبو معینکده اولان غلام کیمدر دیوسؤال ایلدکده اولدخی اوغلو اولدینی
 ۳۱ افاده ایلدی پس اخنس انسه توجه ایدوب این امک یا بنی یعنی اوغلم قصد و عزیمتک

1 نه ستمه در دیدی انس ام کله سنی قصد معناسنه المیوب والده معناسنه فهم ایلمکله
 2 والدم حنظله نك خانه سته اون او کونکه کندی دیو جواب ویرمکله سهیل اساء
 3 سمعا فاساء جابه دیوب بعده ضرب مثل اولمشدر یعنی یککش دیکلدی ویککش
 4 جواب ووردی مضرب مثل معلومدر انهی (الجوبه) نوبه وزنده چقوره دینور
 5 حفره معناسنه وطرراغی درشت و محکم پر ارالغنده واقع دوز و ملایم مکانه دینور
 6 ویسوت ارالغنده اولان آچق یره دینور یاخود ایکی ارض ارالغنده اولان دوز
 7 و آچق ویصی میدانه دینور جچی جوب کلور صرد وزنده شنوز اوزره
 8 (الاجوب) اقرب وزنده افعل تفضیلدر ومنه الحدیث [ان رجلا قال یارسول
 9 الله ای اللیل اجوب دعوة فقال جوف اللیل الغایر] فانه اما من جبت الارض اذا
 10 قطعها بالسیر علی معنی امضی دعوة وانفذ الی مظان الاجابة اوانه من باب اعطی
 11 لفارهة وارسلنا الیاح لواقع یعنی حدیث مرقومده اجوب کله سنی یاقطع مسافه
 12 معناسنه اولان جوبدن مأخوذ افعلدر قیاس اوزره بصورتده حاصل معنا آیاقنی
 13 کیچه جوفنده عرض درگاه السی قلنان دعا موقع قبوله ایقاع ومظنه اجابته ابلاغ
 14 وانفاذ باینده سائر کیچه لره نسبتله شدید التأثير دیمک اولور یاخود اعطی لفارهة
 15 قولنده اعطی کله سنی اعطاء لفظندن شنوز اوزره افعل اولدینی کبی بودخی
 16 اجابدن تصرف اولمشدر که اسرع فی الاجابة دیمک اولور وپوکونه مزیددن افعل
 17 تصرفی سیویبه عندنده مقیس درته که تعجب دخی تصرف اولنور یقال ما اعطاهم
 18 للدراهم واولاهم للعرفو كذلك وارسلنا الیاح لواقع کریمه سنده واقع لواقع که
 19 لائق جمعیدر حوامل معناسنه در ریح کندی حامل ماء اولیوب بلکه سبحانه ملتح
 20 اولغله مفعل معناسنی اراده اولتغین بودخی اول قبیلدن اولور شارح دیر که ملتحانه
 21 لواقع اطلاق یا اسناد مجازی قبیلنددر یاخود حقیقت اولور که اسم فاعل نسبی
 22 اولور لابن ونامر کی ذات اللقاح دیمک اولور یاخود مجازی المفرد اولور نسبت
 23 اعتباریله زیر القح ریح القاحه سبدر یاخود ما کان اعتباریله در یاخود حذف زوائد
 24 قبیلنددر کما یقال اقبل فهو باقل واعشب فهو عاشب وزمخشرینک یانته کوره ماده
 25 مرقومه کویا که تقدیر اجابت الدعوة ماده سندن متصرفدر که باب خامسندر طالت
 26 کبی یس صارت الدعوة مستجابته معناسنه اولور انهی (الجواب) جوانب وزنده
 27 نوظهور اخبار وحوادثه اطلاق اولنور اخبار طارئة معناسنه ویقال هل من جابه
 28 خبر ای طریفة خارقة بلاد ویدیاری قطع ایدوب کلدیکچون اطلاق اولمشدر
 29 (جابه المدری) جابه المدری معناسنه در یعنی مهموز العین اولان جابه لفظنده
 30 لغتدر که بونوزی بلورمش آهویه دینور (الانجیاب) انفعال وزنده ناقه سودی
 31 صاغیلورکن بیوننی اوزادوب رام اولتق معناسنه در یقال انجابت الناقه اذا مدت

۱. عنقها للجب (الاستجواب والاستجابة) جواب و یرمک اجابه معناسته در یقال
 ۲. استجوبه واستجابه واستجاب له ای اجابه (الجاوب) تفاعل وزنده جوا بلشقی
 ۳. معناسته در یقال تجاوبوا ای جاوب بعضهم بعضا (الجابان) ایکی موضعدر (جابان)
 ۴. بر رجل آیدر و واسط قضاسته برقریه در وینده برایت آیدر (تجوب) تقول
 ۵. وزنده چیر قبائلندن برقیله در (تجیب) تصیب وزنده ابن کنده در که اسمیله
 ۶. کنده قیلستندن بر بطن مسادر مؤلف بونلری تجاب ماده سنده دخی ذکر ایشدر
 ۷. و تجیب یوبان بن سلیم نام کسه نک قیرنی اسمیدر (الجیب) غیب وزنده یاقه یه دینور
 ۸. کریبان معناسته و مصدر اولور لیاسه یاقه آچق معناسته . تقول جبت القميص
 ۹. اجوبه جوبا واجیبه جیبا ای قورت جیه (الجویب) تفعیل وزنده بودخی جیب
 ۱۰. معناسته در تقول جوبت القميص ای عملت له جیا (الجوبه) معظمه وزنده شول
 ۱۱. یره دینور که بعضنه یغمر اصابت ایدوب و بعضنه اصابت ایلماش اوله یقال ارض
 ۱۲. مجوبه اذا اصاب المطر بعضها (الجانب العین) ارسلانه اطلاق اولنور (جواب)
 ۱۳. کتان وزنده مالک بن کعبك لقیدر (جوبان) طوطان وزنده مرو نام بلده قضاسته
 ۱۴. برقریه در کوبان معریدر (الجهب) جیمک فحی وهانک سکونیه چرکین ورشت
 ۱۵. و ثقیل یوزه دینور یقال له وجه جهب ای سمج ثقیل (الجهب) منبر وزنده
 ۱۶. بی حیا اولان کسیه دینور (الجاهب) جانب وزنده آشکاره معناسته در جاهی کی
 ۱۷. یقال اناه جاهیا و جاهیا ای علانیة (جیب) زیب وزنده قدس و نابلس اراننده
 ۱۸. ایکی حصار آیدر (الجیب) عیب وزنده یاقه یه دینور کریبان معناسته جعی
 ۱۹. جیوب کور عند البعض بونک موضع ذکر ی بومقامدر جوب ماده سی دکدر شارح
 ۲۰. یر که حالا لباسک یانلرنده جیب اطلاق اولنان یر که لباسک کیسه سی منزلنده در
 ۲۱. بولغت عامیه در یاقه یه تشبیهله اطلاق اولنشد و جیب یاقه آچق معناسته در تقول
 ۲۲. جبت القميص اجیبه کاجوبه مؤلف بونی جوب ذیلنده دخی ذکر ایشدر و جیب
 ۲۳. صدر و قلب معناسته استعمال اولنور یقال هو ناصح الجیب ای القلب والصدر
 ۲۴. یعنی امینهما و جیب الارض یرلر مدخل الارض معناسته و حرة بن حسین الجباب که
 ۲۵. شداد وزنده در همدیندندر و محمد بن مجیب الکوئی محدثدر
 ۲۶. فصل الطاء (الحوب) کوکب وزنده واسع دریه دینور و واسع قوغه یه
 ۲۷. دینور و قواطه کی بیوک و ایچی چقور طوار طرفنه دینور و صواده و چشمه یه
 ۲۸. و ایازمه یه دینور که اندن دواب و مواشی صولانور یا خود بر مخصوص چشمه نک
 ۲۹. اسمیدر و بصره قربنده بر موضع آیدر شارح ډبر که اشبو موضع مکه ایله بصره
 ۳۰. یننده واقع منزل اوله جقدر که جل و قعه سنده حضرت عائشه اورایه نزول
 ۳۱. و کلایری نبع ایلدی و بعضلر بونی سحاب وزنده و بعضلر سکر وزنده تقید

۱ ایلدیلر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت لری برکون ازواج مطهره یه
 ۲ [ایکن تبخما کلاب الحواب] بیورملریه نبح کلاب اکا اشارتدر وکلب بن ویرنام
 ۳ کسه نك قیرنی اسمیدر (الحویبه) هایله پک بیوک قطویه وصوصاغه ویک بیوک
 ۴ قوغدیه دینور (الحب) حانک ضمی وبانک تشدیدیه دوستلق سوکی معناسنه اسمدر
 ۵ وداد کبی (الحباب و الحب) حانک کسریله (والحبة) میمک وچانک فحیه (والحباب)
 ۶ حانک ضمیله حب معناسنه در یقال بینهما حب وحباب وحت وحبیه وحباب ای
 ۷ وداد وحب حانک ضمی وکسریله مصدر اولور سومک معناسنه تقول حیثه احبه
 ۸ حبا وحبیا من الباب الثانی وپوشاددر زیرا مضاعف متعدی باب تانیدن وارد اولور
 ۹ مؤلف بصارده بورسمه تحقیق ایلشددرکه معلوم اوله که اشبو حب ماده سی لغتده
 ۱۰ بش معنا اوزره دأردر ۱ صفاً ویاض معناسیدر فلینذا حبة الاستان دیرلر بیاض
 ۱۱ ونضارتنه بناه ۲ علو و ظهور معناسیدر حباب الماء اول جهتدندر ۳ لزوم وثبوت
 ۱۲ معناسیدر ومنه حب البعیر واحب اذا یرک فلم یقم ۴ خلوص ولباب معناسیدر
 ۱۳ ومنه حبة القلب ای لبه وداخله ومنه ایضا الحبة لواحد الحبوب اذهی اصل
 ۱۴ الشیء ومادة قوامه ۵ حفظ وامساک معناسیدر ومنه حب الماء للوعاء الذی یحفظ
 ۱۵ فیه الماء ویمسکه وفیه معنی الثبوت لیطایس امر ظاهر در که اشبو معانی نجسه محبت
 ۱۶ وودادک لوازمندندر زیرا صفاء مودت و ارادة قلب وتعلق درونک محبوب طرفنه
 ۱۷ کال اوزره علو و ظهوری وثبوت لزومی وحبیک لب قلبی محبوبه احاله اولتسی
 ۱۸ ودرونده علاقه سنک محفوظ اولسی باب محبتده درکاردر بووجهله خصوص محبتده
 ۱۹ معانی نجسه مرقومه بالجملة متحقق اولشددر پس بومعنازی جامع اولان مفهومه دال
 ۲۰ اولوق ایچون ازاسنه حب ماده سنی وضع ایلدیلر که اقصای حلقدن اولان حاحرقیهله
 ۲۱ شفوی اولان باه حرقندن مرکب اولغله کویا که محبک ابتداء وانتهاء حال وشائی
 ۲۲ سراسر محبوبنه منحصراً اولوب میاهده اشیاء سارنه نك تحلی اولندی یعنی تسلیح و اسعاره
 ۲۳ میندر اصل محبتک دخی شانی بویله اولوق لازمدر پس بوندن نقصان اولور ایسه
 ۲۴ اکا محبت اطلاق صحیح وروا دکدر انتهى وعربلر تعجب مقامننده حب بفسلان
 ۲۵ دیرلر ماحبه معناسنه یعنی تعجب محبوب اولدی شارح دیر که بونک اصلی حب
 ۲۶ ایدی کرم وزنده بعد الاسکان ادغام اولندی وتقول حبت الیه ای صرت حیبالله
 ۲۷ یعنی بن اکا سوکیلی محبوب اولدم وبونک باب خامسدن اوله رقی مضاعفده شررت
 ۲۸ ولبت کله لرنده غیری نظیری یوقدر وحب برنسنه بی برکسیه سودرمک وسوکیلی
 ۲۹ قلق معناسنه در یقال حب الی هذا الشیء حبا ای جعلنی احبه وخب دستی به دینور
 ۳۰ جره معناسنه علی قول ایری و بیوک دستی به دینور که کوب اوله جقدر یاخود شول
 ۳۱ اوتوراعه دینور که درت دانه تبخه دن ترتیب ایدوب اورتاسی دلیک اولغله اکا

- ۱ ایکی قولبولو یوک دستی اوتور درلر عربلرک حبا و کرامه قوللری بوکه میندرکه
 ۲ حب کویه و کرامه کویک قباغنه دینور لکن صحیح اولان احیک حبا و اکرمک
 ۳ اگر امانا ویلنده در و حب کله سنک جعی احباب کلور و حبه کلور قحائله و حباب
 ۴ کلور حانک کسریله و حب طور مق و قوف معناسنه در یقال حب الرجل اذا وقف
 ۵ و تعب چکوب رنجیده اولوق معناسنه در یقال حب زید علی المجهول اذا تعب
 ۶ (الحباب) کتاب وزننده سوکی په دینور نته که ذکر اولندی و حباب اسامی
 ۷ رجالدندر و بر حبه دن اولان کویه په دینور و مفاعله بایندن مصدر اولور سوشمک
 ۸ معناسنه تقول حابته حبابا (الحب) حانک کسریله سوکی و محبت معناسنه در که
 ۹ ذکر اولندی و محبوب معناسنه در مؤنثی حبه در هایلله جعی احباب کلور
 ۱۰ و حبان کلور حانک کسری و بانک تشدیدیه و حبیب کلور حانک ضمیمه و حبه
 ۱۱ کلور قحائله و حب کلور حانک ضمیمه ندرت اوزره علی قول بواسم جمعدر
 ۱۲ و حب سویمی محب معناسنه در تقول هو حی ای محبوبی و تقول انا احبه ای محبه
 ۱۳ و بر حبه دن اولان کویه په دینور شارح دیرکه اصمعدن منقولدر که جندل بن
 ۱۴ عید الراعیدن اشبو * بیت الحبة التضاض منه مکان الحب تستمع السرارا * یشنده
 ۱۵ واقع حب لفظنک معناسندن سؤال ایلدم حبه و احده دن اولان کویه در دیو جواب
 ۱۶ و بر مشدر انشی (الحباب) حانک ضمیمه محبت معناسنه در که ذکر اولندی و محبوب
 ۱۷ معناسنه در ویلانه دینور حبه نبی و بنوسلم قبیله سندن بر جاعت آیدر و انصاردن
 ۱۸ بر ذات اسمیر و حباب بن المنذر و حباب ابن قیظی و حباب بن زید و حباب بن جزء
 ۱۹ و حباب بن جبیر و حباب بن عمیر و حباب بن عبدالله اصحابدندر و حباب حبابه
 ۲۰ لفظندن جمع جنسی اولور که صو بوجکرندن بر سیاه بوجک آیدر قور بعه یا ورسی
 ۲۱ دید کلریدر و حباب اسم شیطاندر (الاحباب) همزه نک کسریله محبت ائلك معناسنه در
 ۲۲ یقال احبه احبابا فهو محب و ذاك محبوب علی غیر قیاس و محب بالفتح وهو قلیل
 ۲۳ نادر و تقول احبته واحبه بحذف الباء اثنایه و احباب دوه حرون اولدیغندن
 ۲۴ چوکوب یوریکدن امتاع ائلك علی قول وجودینه شکستلک عارض اولوب
 ۲۵ یا خود بر مرض و علت اصابت ائلكله حرکتیه بیحال اولوب چوکوب قالمق
 ۲۶ معناسنه در تا که افاقت بولوب یا خود هلاک اولنجه قدر یقال احب البعیر اذا برک
 ۲۷ فلم یتر او اصابه کسر او مرض فلم یبرح مکانه حتی یبرأ او يموت و احباب خسته
 ۲۸ صاغالوب افاقت بولوق معناسنه در یقال احب فلان اذا برأ من مرضه و اکین دانه
 ۲۹ طومق معناسنه در یقال احب الزرع اذا صار ذاحب (الاستحباب) دوست ایدنک
 ۳۰ معناسنه در تقول حبته و احبته و استحبابه شارح دیرکه استحباب مستحب اولوق
 ۳۱ معناسنه در کلور اسحسان مسحسن اولوق معناسنه کلدیکی کی و استحباب مواشینک

۱ اشکنه زنده صو خلی مدت افراغ اولویوب اولیجه طور مقله صوسزافه نمیلری
 ۲ تمت اولتی معناسنه در بو حالت منازل قردن طرفه وجهه تک التقاسی وسهیل
 ۳ یلدزیک معاطلوی هنکامنده اولور یقال استحیت کرش المال اذا امسکت الماء
 ۴ و طال ظمؤها و برنسنه بی شی آخر اوزره ترجیح و اختیار انک معناسنه مستعملدر
 ۵ یقال استحیه علیه ای اثره مترجم دیرکه ظاهره استحباب فقهی بوندن مأخوذدر
 ۶ (الحیب) امیر وزنده محبوب معناسنه در وحب معناسنه کلور تقول انا حیبکم
 ۷ ای حیبکم و حیب حرف تعریفنر اوتوز بش نفر صحابی اسمیدر حیب بن اسلم
 ۸ حیب بن الاسود کی و محدثیندن بر جاعت آدیدر (الحیه) حانک ضمیله محبوب
 ۹ معناسنه در حب و حباب کی و شول نسنه دینور که آنک سکا و پرلسنی یا خود
 ۱۰ کندی مال و ملک اولسینی سووب خوشنور اوله سن وجهه محبت معناسنه در
 ۱۱ و اوزم چکر دکنه دینور تخفیفله حبه دخی دینور و حیه معناسنه در جمی حیب
 ۱۲ کلور سرد وزنده (حیب) مصغرای ای مشده ایله اسمیدندر حیب بن حیب که
 ۱۳ حرة الزیات المقری برادریدر و حیب بن حجر و حیب بن علی محدثینددر وزیر
 ۱۴ وزنده حیب بن النعمان تابعینددر و بو حیب بن نعمان اسدینک غیریدر اولکی
 ۱۵ حضرت انسدن ایکنجی خرم بن فاتکدن روایت حدیث ایلشدر (حیدا) حانک
 ۱۶ و بی مشده تک فحیه خوشا و نه کوزل و نه مودتلو و نه محبت اولنه جق نسته در
 ۱۷ دیکدر یقال حیدا الامر ای هو حیب و بو افعال مدحدندر نم کی فی الاصل حب
 ۱۸ فعل ماضیدر اصلی حب در کرم وزنده صار محبوا معناسنه در و ذا کله سی
 ۱۹ فاعلیدر که اسماء اشارتدن بر اسم مبهمدر مجموعی اسم واحد منزله تنزیل اولنوب
 ۲۰ محلا ابتدایت اوزره و مابعدی خیریت اوزره مرفوعلردر مابعدی ذا کله سندن بدل
 ۲۱ اوله من زیرا ذکر اولندیفی اوزره حب کله سنه ملازم و مترجم اولغله کله واحده
 ۲۲ قلوب مثل مجراسنه جاری اولشدر پس حیدا زید و حیدا هند دینور حیده هند
 ۲۳ دیمک جائز دکلدر (الحباب) حباب وزنده نهایت محبت معناسنه در علی قول
 ۲۴ مبلغ جهد و طاقت معناسنه در یقال حبابک ان تفعل کذا ای غایه محبتک او مبلغ
 ۲۵ جهدک یعنی سنک نهایت طاقت محبوهک شو یلجه ایلکدر دیمک اولور نته که جاداک
 ۲۶ ان تفعل کذا دیرل غایتک المحموده معناسنه در بونلر تراکیب مخصوصه در و حباب
 ۲۷ الماء صویک عظیم و کثیر اولان برینه دینور یا خود ماء جاری یوزنده یول یول سلسله
 ۲۸ طرزنده حادث اولان طریقه له دینور که یواشجه روز کار طوق سنک اثری او اور
 ۲۹ یا خود صویک یوزنده حادث اولان قبر جقلره دینور که یغمرور یا خدقده حادث اولور
 ۳۰ کذالک حباب الرمل قوملنک معظم و کثیر اولان برینه دینور و حباب اسمیدندر
 ۳۱ وجهه و شبنم تعبیر اولنان رطوبته دینور ظل معناسنه و حباب بن صالح الواسطی

- ۱ واحد بن ابراهیم ابن حباب الحبابی محدثیندر (الحباب) تفاعل وزنده اضلی
 ۲ تحباب ایدی سوشمک معناسنه در یقال تحابوا ای احب بعضهم بعضا (الحبیب)
 ۳ تفاعل وزنده برکسیه دوستلق و محبت کوستورمک معناسنه در و بو تکلفی متضندر
 ۴ یقال تحبب الیه ای اظهر الحبة و صویه اول قائمق معناسنه در شارح دیرکه امهات
 ۵ سائرده اول قیدی یوقدر بلکه تحبب الحمار و غیره اذا امتلا من الماء عبارتیله
 ۶ مرسوم اولغله مجاز اولور کوپ کبی صو ایله طیطلو اولدی دیمک اولور زیرا
 ۷ حب کوپه دینور نه که ذکر اولندی انسی (حبیب) امیر وزنده و حبیب مصغر
 ۸ و تشدید یا ایله و حبیب کیت وزنده و حبیبه سفینه وزنده و حبیبه جهینه وزنده
 ۹ و حبابه سخابه وزنده و حبیب سخاب وزنده و حبیب کتاب وزنده و حبه ضبه
 ۱۰ وزنده و حبیب غلابط وزنده اسامی اشخاصیندر نه که بعضی ذکر اولندی
 ۱۱ (حبان) کتان وزنده یمنده برده آدیدر و اسامیندر حبان بن منقذ اصحابیندر
 ۱۲ و حبان بن هلال و حبان بن واسع بن حبان و سلمة بن حبان محدثیندر (حبان)
 ۱۳ حانک کسری و بانک تشدیدیه شهر نسا بورده برمه در و اسامیندر حبان بن الحکم
 ۱۴ السلی که بنو سلیم قبیله سیندر اصحابیندر و حبان بن یح الصدائی علی قول بوقیح
 ۱۵ حایله در و حبان ابن قیس علی رأی یای تحبیه ایله در اصحابیندر و حبان بن موسی
 ۱۶ و حبان بن عطیه و حبان بن علی العزنی و حبان ابن یسار محدثیندر (حبان) حانک
 ۱۷ ضمیمه بودخی اسامیندر حبان بن محمود البغدادی و محمد بن حبان بن بکر روایت
 ۱۸ حدیث ایلدیلر (الحبه) اسم مفعول بنیه سیله (و المحبوبة و المحبة) معظمه وزنده
 ۱۹ (و الحبیة) سفینه وزنده مدینه منوره اسمیندر علی ساکنها الصلوات (ححب)
 ۲۰ مقعد وزنده بر رجل اسمیندر (الحبة) حانک و بای مشدده تک قحیله حب کله سنک
 ۲۱ واحدیندر بغدای وارپه و سایر غللاک دانه سنه دینور و حب اسم جنسدر جعی
 ۲۲ حبات کلور و حبوب کلور حانک ضمیمه و حبان کلور نمران کبی که نمرک جمعیندر
 ۲۳ و حبه حاجت معناسنه در قول مالی فی حبه ای حاجة و بر خاتون اسمیندر که منظور
 ۲۴ نام جنی اگا تعشق ایدوب تا نما ملاقات و آنک تعلیمی اوزره اول خاتون طبابت
 ۲۵ ایدر ایدی و حبه بر نسنه تک بر قطعه سنه دینور و حبه وزن معروفدر ملک ماده سنده
 ۲۶ مرسومدر اوراده بیانه کوره بر در همک نمنک سدسی مقداریندر که بر در همک قرق
 ۲۷ سکر جزندن بر جزء اولور و حبه حرثی تعریفدر اسامیندر و حبه بن بعکک و حبه
 ۲۸ بن حابس اصحابیندر و حبه بن ابی حبه و حبه بن مسلم و حبه بن جون العزنی و حبه
 ۲۹ بن سلمه تابعیندر و ابو حبه البدری علی قول صواب اولان نوله در و ابو حبه
 ۳۰ المازلی و ابو حبه بن عبد بن عمرو و ابو حبه بن غزیه و عبد السلام بن احد بن حبه
 ۳۱ و عبد الوهاب بن هبة الله بن ابی حبه محدثیندر (حبه القلب) سویدا در که

۱۹۰/۱۹۰

- ۱ یورکده اولان سیاه دانه جکدر محل ادراک وبصیرتدر بعضار محبة القلب ایله تفسیر
- ۲ ایتدیلهکه یورک قایدی اصل یورکک اورتی سنده اولان نقطه کی قان اوله جقدر
- ۳ وبعضار ثمره القلب ایله تفسیر ایلدیله صاحب دیوان بیانه کوره سویدا ایله
- ۴ بر اوله جقدر وعند البعض حبة القلب یورکده رسیاه خرده نسته درکه یورکک
- ۵ وسطنده اولور بودخی یه دانه دل اوله جقدرکه سویدا دیدکلریدر شارح دیرکه
- ۶ ازهرینک بیانه کوره حبة القلب یورکک داخلی اولان علقه دن عبارتدر مؤلفک
- ۷ حرف تردیدایله بیانی اختلاف تعبیر قیلینددر مترجم دیرکه ثمره القلب آنده مودوع
- ۸ اولان قوای بصیرتدن عبارت اولقی ملحوظ غالبدر کوزده اولان قوت بصیرتزنلنده در
- ۹ قلب کوزی دیدکلری اوله جقدر بعینه کوزک بیکی کی بر معنادر وبعض محققین
- ۱۰ قلب ایچون بدی طبقه ترتیب ایشدر ۱ صدردرکه محل اسلام وموقع وسواسدر
- ۱۱ ۲ قلب درکه محل ایماندر ۳ شغافدرکه یورک نزهه سیددر محل محبة الخلقدر ۴
- ۱۲ قواددرکه محل زویة الخلقدر ۵ محبة القلب درکه محل محبة الحقدر ۶ سویدا
- ۱۳ درکه محل علوم دینیهدر ۷ محبة القلب درکه محل تجلی صفات الهیهدر انهی
- ۱۴ (الحبة الخضراء) ساقرلق اغاجنک یشیدرکه بطم دخی دیرلر چتلیک تعبیر اولور
- ۱۵ (الحبة السوداء) شونیردرکه چورک اوتیدر (الحبة) حانک کسرله سرنوات
- ۱۶ ورباچین یعنی چیچکلرک تخملمرینه دینور علی قول برخرده نباتدرکه اوتلقار ارالغنده
- ۱۷ ثابت اولور یاخود هر نوعدن خوب مختلفه یه دینور مثلا بغدادی واریه ومرچک
- ۱۸ مقوله سی خوب مجتمع اولدقده اکا حبه اطلاق اولنور علی قول صحراده بن
- ۱۹ اوتلرک تخمینه دینور یاخود جمیع نباتک تخملمرینه دینور مفردی حبهدر حانک
- ۲۰ قحیله یاخود تخمسز بن نباتک تخمینه حبه دینور کسر ایله ونخمله بن نباتک تخمینه
- ۲۱ حبه قحیله وبری بری اوزریه یغلوب متکسر اولان اوتلغه دینور علی قول
- ۲۲ سبر واتک قوریسته دینور وحبه اسامیددر یعقوب بن حبه امام احمد خضر تلرندن
- ۲۳ روایت احادیث ایشدر (الحب) حانک قحیله ذکر اوندیقی اوزره حبهنک
- ۲۴ جمع جنسیدر وحب ینده شهر سببا مضافانندن برقلعهدر وحضر موت ترابنده
- ۲۵ بر طاع آیدر (الحب) قحیله (والحب) عنب وزنده صویک وقوملنک کوم
- ۲۶ وقر اوان اولان ریته دینور وآغزده اولان دیشلرک انجو دیزیسی کی حسن وضع
- ۲۷ ولطف نظام اوزره اولهرق بلور کی صاف وبراق وابدار اولسی حالته دینور
- ۲۸ (ام حباب) غراب وزنده دنیانک کنیه سیدر (حبابه) حانک ضمیله اسامیددر
- ۲۹ حبابه السعدی برخرسز شاعر در وعیدالله بن حبابه محدثدر امام یقوین استماع
- ۳۰ حدیث ایشدر (حبابه) سخابه وزنده اسامیددر حبابه الو البیه که بنو والبدن
- ۳۱ برکسهدر وام حبابه ایکسیده تابعیدندر (حبابه) حانک قحی وبانک

۱۹۱ / ۱۹۱

1 تشدید یله ابو سلمة التبوذکی نام محدثک شیخه سی اولان عالمه خاتونیدر و حجابیه
 2 نسوان اسمیلرندندر (الحجة) کیکبه وزننده صویک آز آز و آهسته آهسته
 3 آقسنه دینورکه صوتیله معبردر بومعناده مصدر واسم اولوزر بقال حجب الماء
 4 حجة اذا جرى قليلا وتقول سمعت حجة الماء ای جریه قلیلا ومعانی آیهدهدخی
 5 كذلك مصدر واسم اولوزر وضعف وحققت معنایسنه در ودوه سورمک معنایسنه در
 6 و حجة النار آتشک طوتشوب علولفسنه دینور و حجه قارپوزه دینور بطیخ
 7 شامی معنایسنه اگا اهل عراق رقی و اهل فرس هندی دیرلر زیرا ابتدا عراقه رقه
 8 ابالتندن و عجمه هندستاندن کلشدر جمی حجب کلور و حجه آریق و مهزول
 9 دوهله دینور و منه المثل * اهلکت من عشر ثمانیا و حجت بها حجة * یعنی
 10 اون دوهنگ سکرنی هلاک ایلدک وایکیسی بحیف و ناتوان کتوردک (الحجب)
 11 کیکب وزننده بودخی صویک آزجه آزجه آقسنه دینور و حجه سی کوچک زبون
 12 و جوره دوهیه دینور (الحجاب) طباطب وزننده اصحابدن بر داندر و قصه
 13 و بودور کسیه حجاب دینور و قبیح الهیکل عبوس و دمیم کسیه دینور و بدخوی
 14 و بد مشرب کسیه دینور و حجاب عمرو بن الخطی نام کسهنگ قلبی آیدر و حجاب
 15 جوره و زبون و ضئیل کشی به یاخود او بلجه اولان ارکک دوهیه دینور و حجاب
 16 شعیب البصری الثابی پدرینک اسمیدر (الحجبی) ای مشدده ایله بودخی زبون
 17 و جوره و ضئیل ارکک دوهیه دینور (الحجب) اسم فاعل بنیه سیله بد غذا اولان
 18 کسیه دینور (الحجاب) کواکب وزننده حجاب لفظندن جعدر ایغی سریع
 19 و چاک دوهله دینور و خرده و حجه سنز دوهله دینور و بربلده آیدر (الحجاب)
 20 حلابط وزننده بر نوع سکلک آیدر که کجه وقتی اوچار وقتادلری شمع کبی لمعان
 21 ایدر ترکیده آتش بوجی و یلدز بوجی دیدکلریدر نار الحجاب بوندندر علی قول
 22 نار الحجاب چقمق طاشلرینک بری برینه طوقملرندن هوایه متطایر اولان شراره سندن
 23 عبارتدر (ابو حجاب) بحارب قبیله سندن بر بخیل کسه ایدی مهمان خوفندن
 24 خیمه سنده آتشی خرده و آنچه او طوتلر ایله یقار ایدی تا که یک پارلامغله ایاب
 25 و ذهاب ایدلر کوروب کلیهلر علی قول بوججه دن ماخوذدر که ضعف معنایسنه در
 26 آتشی ضعیف اولدیغنه منیدر یاخود وجه مذکور اوزره چقماقدن چقان شراره یه
 27 محمولدر (ام حجاب) بشل چکر که یه شسبیه بر بوجکدر اوچار و صاری و بشل
 28 آلاجه وقتادلری قرمز و صاری رنگلر ایله مزیندر (ذری حجاب) ذال عجمه
 29 ایله امانا وزننده بر کسهنگ لهدر (الحجاب) تشدید ایله شول آتیلان اوقه دینور که
 30 نشانه طوقنیموب اطرافنه دوشه بقال سهم حاب اذا وقع حول القر طاس جمی
 31 جواب کلور (حی) ربی وزننده بر خاتون ایدر و تمامه ده بر موضعدر (ام محبوب)

۱۹۲/۱۹۲

۱ حیهک یعنی یلانک کنیه سیدر (الحیبه) مصغرا و یانک تشدیدیه یمامه ده برقریه در
 ۲ و اسامیدندر ابراهیم بن حیبه و ابراهیم بن محمد بن یوسف بن حیبه محمد ثلث در
 ۳ (حیبه) جهینه وزنده عراقه بطیحه نواچیسنده بر موضعدر (المحب) احبابدن
 ۴ اسم فاعلدر مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور یقال رجل محب و امرأه محب ای محبه
 ۵ یعنی سویجی خاتوندر شارح دبرکه بو امام قرأ قولیدر و محب زیاده سیله یوریلوب
 ۶ قر و مانده و بی تاب اولان دوهیه دینور که ماده سی بیان اولندی یقال بعیر محب ای
 ۷ حسیر (احباب) همز مک قحیه بی سلیم دیارنده بر موضعدر (الحیبه) حانک
 ۸ ضمیمه مصر اولکه سنده ایکی قریه در (بطنان حبیب) فرقان کریم وزنده شام
 ۹ اولکه سنده بر بلده در (حبوبه) حانک قحی و یای مشدده مک ضمیمه اسمعیل بن
 ۱۰ اسحق الرازی لقیدر و حافظ حسن بن محمد الیونارقی الاصبهانی جدینک اسمیدر
 ۱۱ (الحثرب) نای فوقیه ایله جعفر وزنده قصه بویلی بودور کشتی به دینور (الحثربه)
 ۱۲ نای مثلثه ایله دحرجه وزنده صو بولانمق معناسنده در یقال حثرب الماء اذا کدر
 ۱۳ و یقال حثرب البتر اذا کدر ماؤها و اخلط بالحماة یعنی قوینک صویب چاموره
 ۱۴ قارشغله بولاندی (الحثربه) عکرمه وزنده حثرمه معناسنده در که اوست دوداغک
 ۱۵ و سطنده اولان دائره جکه دینور (حثرب) برقع وزنده بر نباتدر که یومشقی پرلرده
 ۱۶ بتر علی قول درشت و خشن پرلرده بتر و حثرب بولانمق غلیظ صوبه دینور
 ۱۷ و تجره دبنده قلان فلیظ بیلاشغه و وسخه دینور که قازیغه محتاج اولور (الحثلب)
 ۱۸ زبرج وزنده حیو باددن حمان یاغک یاخود صافی یاغک دبنده قلان عکرینه
 ۱۹ و پوصسته دینور (الحجب) ضرب وزنده (و الحجاب) کتاب وزنده ستر
 ۲۰ و نهان ایملک معناسنده در یقال حجه حجابا من الباب الاول اذا ستره و حجاب
 ۲۱ اسم اولور کتدوسیه ستر اولنه جقی بردهیه دینور جمعی حجب کلور ضمیمه یقال
 ۲۲ دونه حجاب و هو ما احجب به و حجاب یبینه حرمه تیسیر اولنان قاره طاشلق
 ۲۳ تپنک منقطع اولدینی بره دینور و مطردا اوزون اوزادی راست و هموار اولان
 ۲۴ قوملغه دینور و تپه سی بوکسک طافه دینور یقال قعد فی ظل الحجاب ای الجبل
 ۲۵ المشرف و حجاب الشمس کونشک ضیا و برتوبنه یاخود ناحیه و جانبته اطلاق اولنور
 ۲۶ و مطلقا ایکی نسنه بینه برده و حائل اولان شینه حجاب اطلاق اولنور و حجاب زارکی
 ۲۷ انجه و یوقنده انجه که دینور که انسانک ایکی بانلری بینه معترض و آق جکر ایله نفس
 ۲۸ مجراسی اولان بو صورتلاضک اراسنه حائل اولنور بو صورتده حجاب الجوف دیدکلری
 ۲۹ برده دن که بورگله بطن بینه حائل اولان انجه دریدن بشقه اولور و حجاب دنیایی
 ۳۰ محیط اولان جبل کافدن اونه ده بر جبل آدیدر قال الشارح و به فسر قوله تعالی
 ۳۱ [حتی توارت بالحجاب] الایه و هو جبل دون قاف کانت الشمس تغیب من ورائه

و حجاب.

۱۹۳ / ۱۹۳

۱ و حجاب معاذ الله تعالی بر کسه مشرک اوله رق فوت اولوق معناسنه استعمال اولنور که
 ۲ شرف ایمان دن محجوب اولور و منه حدیث ابی ذر رضی الله عنه ان النبی علیه
 ۳ الصلوة والسلام قال [ان الله یغفر للعبد ما لم یقع الحجاب قیل یارسول الله وما
 ۴ الحجاب قال ان تموت النفس وهی مشرکة] (التحجیب) تفعلیل وزنده بر نسنه ی
 ۵ یک ستر و نهان اینک معناسنه در یقال حجه محجیا ای ستره (الاحجاب) افتعال
 ۶ وزنده (والتحجیب) تفعل وزنده کبر لثوب صفتانق معناسنه در یقال احجیب
 ۷ الرجل و تحجیب اذا تستر و احجیب کبه خاتونک مدت حملندن زیاده کون یکمک
 ۸ معناسنه استعمال اولنور یقال احجبت المرأة بیوم او بیومین اذا مضی یوم او یومین
 ۹ من ناسعها یعنی طقوز آیدن بر کون یا ایکی کون زیاده یکدی (الحاجب) فابوجی به
 ۱۰ اطلاق اولنور و کبار خصوصا شیخ الاسلام برده بیسته اطلاق اولنور جمی حجه
 ۱۱ کلور کتبه وزنده و حجاب کلور کتاب وزنده یقال فلان حاجب الامیر ای بوابه
 ۱۲ (الحجابة) کتبه وزنده فابوجیلوق و پرده دارلق خدمته دینور (الحاجبان)
 ۱۳ تشبه بیه سبیله کوزلک اوستنده اولان ککلره دینور آیله و قبلی ایله که ترکیده
 ۱۴ فاش تعیر اولنور علی قول حاجب اول کک اوزره بتن ساده حجه قبیله دینور
 ۱۵ کویا که کوزک در بایندر جمی حواجب کلور و حاجب هر نسنه ک اوجه و کناریته
 ۱۶ اطلاق اولنور مثلا حاجب الشمس کونش طلوع عندن اول ظهور ایدن کنارندن
 ۱۷ عبارتدر شه که قرن الشمس دخی دیرلر که ابتدا ظهور ایدن جزندن عبارتدر یقال
 ۱۸ بدا حاجب الشمس ای ناحیه منها (حاجب الفیل) بر شاعر لقبیدر و حاجب بن
 ۱۹ یزید و حاجب بن زید و عطارد بن حاجب احجابلدر (ذوالحاجین) بر سپهسالار
 ۲۰ فارسی لقبیدر که ایکی بوابی وار ایدی (الحجب) فتحینله بوغازده صولوق آله حق
 ۲۱ بوغور تلغه دینور (الحجب) کتف وزنده کوچک تبهیه دینور اکه معناسنه
 ۲۲ (المحجوب) اعر و ضمیر اولان کسبه اطلاق اولنور یقال رجل محجوب ای
 ۲۳ ضمیر (الحجبان) فتحاتله اوجه و سکر دن تعیر اولان ککلرک بوکوره طوغری
 ۲۴ مشرف اولان اوجلرینه دینور علی قول صاعلو صوللو فاسیقلرک اوزرلنده قارن
 ۲۵ یومشغه طوغری مشرف اولان ایکی ککه دینور و آت قسمنده حجبان اویلقلرینک
 ۲۶ اوزرلنده اولان اوجه لرندن بطنک صفاق اوزره مشرف اولان اوجلرینه دینور
 ۲۷ و صفاق صادق کسریله قیل بتن درینک آتنده اولان یوققه دریدر که خصه لرینه
 ۲۸ قریب اولان محلدر (الحجب) امیر وزنده بر موضعدر (الاستحجاب) بر کسه ی
 ۲۹ فابوجی یپرده جمی ایدنک معناسنه در یقال استحجبه ای و لاه الحجابة (الحدب)
 ۳۰ تعب وزنده ارقه چقوب کوکس و قارن ایچرو کیرمک وجهیله قنور اولوق
 ۳۱ معناسنه در یقال حدب الرجل حدبا من الباب الرابع اذا خرج ظهره و دخل

۱۹۴ / ۱۹۴

۱ صدره و بطنه و آقندی و انکیه بایر مقوله سی یردن اشاعی به طوغری تدریجی
 ۲ انوب کتک معناسنه در طالعک و قوملک تدریجی انلری کبی و ارضک غلیظ
 ۳ و مرتفع اولان یرینه دینور که احذب کسهک حدی شکلنده اولور و بو تشبیه
 ۴ جهتله در یقال نزلوا فی حدب من الارض و هو الغلط المرتفع منها و حدب الماء
 ۵ صو آقندیلرینک بری بری اوزرینه بوریلوب بنکشسندن عبارتدر که بو کر یلک
 ۶ حاتی پیدا اولور و درینک یوزنده اولان جابجا اثره دینور چیان و چچک بوزوغی
 ۷ کبی که چوپور تعیر اولنور و حدب بر نوع نبات آدیدر علی قول نصی اسمیدر که
 ۸ بغدادیچق یا خود اشک کنکری دیدکری اوتلقدر و حدب بهمی یعنی چوجقلرک پسی
 ۹ پسی وابه پسی تعیر ایتدکری اوتلغک توزاقلری طاغلدقدنصره بری بری اوزره
 ۱۰ بنکشیبو طورطوب یغین اولسنه دینور و حدب الشتاء قیشک شدید صووغنه
 ۱۱ اطلاق اولنور یقال اصابتا حدب الشتاء نای شده برده و حدب مصدر اولور
 ۱۲ برکسبه اسرکیوب مهربانلق ائک معناسنه یقال حدب علیه حدبا من الباب الرابع
 ۱۳ اذا تعطف علیه و طول خاتونلر اطفالنه مهر و شفقتله اره وارمیوب علی حالها
 ۱۴ طول اوتورمق معناسنه در یقال حدبت المرأة ای لم تزوج و اشبلت علی ولدها
 ۱۵ (الاحداب) همزهک کسریله بودخی وجه مذکور اوزره قنبور اولق معناسنه در
 ۱۶ یقال احذب الرجل بمعنی حدب (الاحدیداب) اعشیشاب وزنده وجه مذکور
 ۱۷ اوزره یلک قنبور اولق معناسنه در یقال احذوب الرجل بمعنی احذب و احذوب
 ۱۸ الرمل دیرلر چن قوملق قنبور کبی بوکری اولدقده (التحادب) تفاعل وزنده
 ۱۹ احداب معناسنه در (الاحذب) اجر وزنده (والحذب) کشف وزنده ارقه سی
 ۲۰ چیقوب صدر و بطنی ایجری کیرمش قنبوره دینور یقال رجل احذب و حدب اذا
 ۲۱ خرج ظهره و دخل صدره و احذب قول کیکنک ایچنده بر طرک اسمیدر و مکه
 ۲۲ قربنده فزاره قبیله سی یوردنده بر طاغک ایچیر و ~~معناسنه در لکن ملایم~~
 ۲۳ اولان شدید معناسنه اولقدر انقال فی الالاساس امر احذب ای شاق المركب
 ۲۴ (الحدبة) فرحه وزنده ذکر اولنان حدب دیدکری نبات چوق اولان بره
 ۲۵ دینور یقال ارض حدبة ای کثیره الحدب (الحدب) حاکک ضمیمه حدباء
 ۲۶ کله سندن جعدر زحمتلو و مشقتلو امور و احواله دینور یقال اتعبه حدب
 ۲۷ الامور ای شواقها جمع شاقه و یقال سنة حدباء ای شديدة و حدباء قنبور
 ۲۸ کبی بوکری اغاچه دینور یقال شجرة حدباء و شول دابهیه دینور که آرقلغندن
 ۲۹ قالجه لرینک اوستنده اولان اوجه کیکلری سیب سیوری طشره چقق اوله یقال دابه
 ۳۰ حدباء اذا بدت حراقها شارح دیر که کعب بن زهیرک اشبو * کل ابن انثی وان
 ۳۱ طالت سلامته * یوماعلی آله حدباء محمول * یشده واقع آله حدباء تعش اوله جقدر

۱۹۵ / ۱۹۵

- ۱ لکن مطلق نعش اولیوب غرباه و ققراه تحمیل ایتدکلی خریشته اولتیك ملایدر
 ۲ انسی (الاحیدب) مصغر بنیه سیله روم اولکه سنده برطاغدر (حداب) قطام
 ۳ وزنده که کسر اوزره میندر یك خط و شدت اوزره اولان سنه یه دینور بر موضع
 ۴ آدیدر و معربا استعمال اولنور نته که جریرک اشبو * لقد جردت یوم الحداب نساؤکم
 ۵ فئات مجالها و قلت مهورها * بیتده واقع اولشدر (حداب) کتاب وزنده بنی
 ۶ یروع یوردنده واقع کندیلره مخصوص بر صرب و درشت یرده بر موضعدر آنده
 ۷ بروقه اولغله یوم الحداب معروفدر و حداب سراة دیارنده بر نیجه جبل آدیدر
 ۸ (الحدیبیة) تخفیفه دویبه وزنده و قلیلا مشدد اولور مکة مکرمه قربنده بر قوی
 ۹ آدیدر علی قول اوراده نابت بر شجرة حدباء اسمیدر که موضع مزبور آنلر ایله
 ۱۰ متعارف اولشدر شارح دیر که بیعة الرضوان اول شجرة تحتده منعقد اولشدر
 ۱۱ (الحدباء) مصغر بنیه سی و الفک مدیه جذیه قبیله سی یوردنده بر صویک اسمیدر
 ۱۲ (الحدیب) ترتب وزنده بر کسبه یارنسنه یه ایشوب مرتبط و متعلق اولاق معناسنده در
 ۱۳ یقال تحدب به اذا تعلق بر کسبه ی اسرکیوب مهربانلق ایتک معناسنده در یقال
 ۱۴ تحدب علیه اذا تعطف و طول خاتون اولادینه مهر و شفقتدن اره وارمیوب
 ۱۵ طول اوتورمق معناسنده در یقال تحدبت المرأة اذا لم تتزوج واشبکت علی ولدها
 ۱۶ یونلر بالجله معنای مجازیدر مثلا بر کسبه قبورلق کبی یا شوب تعلق ایتک واسر کدیکی
 ۱۷ کسه اوزره قبورلق کبی آوریلوب دوشمک دقیقه لر فی ملاحظه یه میندر (حدیبی)
 ۱۸ عجب سکا وزنده بیط قومنه مخصوص بر نوع او یون اسمیدر (الحرب) ضرب وزنده
 ۱۹ معروفدر که جنک و قتال و کارزار معناسنده در و یومؤشدر مقاتله اعتباریله و بعضامذکر
 ۲۰ اولور قتال اعتباریله جمعی حروب کلور یقال وقعت بینهم الحرب ای المقاتلة و حرب
 ۲۱ جنکاور بهادره اطلاق اولنور که مبالغة وصف بانصدر اولور یقال رجل حرب ای
 ۲۲ شدید الحرب شجاع و یقال رجل حرب ای عدو محارب یعنی حرب لفظی عدو محاربه ده
 ۲۳ اطلاق اولنور هر نقدر جنکاور محارب دکل ایسه ده زیرا محاربه اوزره در بونده
 ۲۴ مذکر و مؤنثی و مفرد و جمعی برابر در زیرا فی الاصل مصدر در و حرب اسمی رجالنددر
 ۲۵ حرب بن امیه بن عبد شمس قرشی* اموی در و حرب بن عبدالله الراوندی منصور عباسی
 ۲۶ سر عسکریدر و وحشی بن حرب اصحابنددر و حرب بن الحارث تابعینددر و علی
 ۲۷ واجد و معاویه که اولاد حربدر و حرب بن عبدالله و حرب بن قیس و حرب بن خالد
 ۲۸ و حرب بن شداد و حرب بن شریح و حرب بن زهیر و حرب بن ابی العالیه و حرب
 ۲۹ بن صبیح و حرب بن میمون که صاحب الاعیبه در که متروک الحدیثدر و حرب بن
 ۳۰ میمون که ابو الخطابدر جمله سی محدثدر در اعیه ملبسات معناسنده در بناء علیه روایت
 ۳۱ ایلدی احادیث معمول بها دکلدر و ذکر اولنان حرب بن میمون ایله ابو الخطاب

196/196

1 حرب بن ميموني امام بخارى و مسلم شخص واحد ظن ايلديلي (دار الحرب)
 2 اهل اسلامه بينلرنده صلح و صلاح اوليان مشركين بلادينه اطلاق اولنور يقال
 3 دخلوا دار الحرب اي بلاد المشركين الذين لاصلح بيننا وبينهم (الحرب) منبر
 4 وزنده شديد الحرب اولان جنكاور بهادره دينور (الحراب) ميگ كسريه محرب
 5 معناسنه دريقال رجل محرب و محراب اي شديد الحرب شجاع اوله كوره كويا كه
 6 آلت حرب اولور و محراب چارداغه دينور غرفه و بالا خانه معناسنه و مجلسك
 7 صدرينه و اكرم مواضعنه دينور و مسجدده امام طور ديني مقامه دينور كويا كه
 8 شيطان و هوا ايله محاربه ايدجك موقعدر مؤلفك بصارده بيانته كوره اصح اولان
 9 محراب مسجده خاصدر كه اطلاق شرعي اولور مبالغه آلت حربه تشبيه اولنشددر
 10 بعده صدر مجلسه و غرفه و سار فوقاني محله تشبيه طريقيه اطلاق اولندي
 11 و اورمان كويا كه آلت حرب و دفع يا خود موقع حرب جا توزان اولديغندن اكا
 12 دخی اطلاق اولندي و طوارك يوننه دخی تشبيه طريقيه اطلاق اولندي و بعضلر
 13 محراب لفظي مبالغه فاعل اعتبار ايدوب محراب مسجده اطلاق وصف الممكن
 14 بصفة صاحبه بانندن عد ايلدي امكنه سارزه مذ كوربه ده اطلاق شرف و قدرلندن
 15 ناشي موقع منافسه و موضع محاربه و سدافعه اولدقلى ملاحظه سنه مبنى اولور
 16 و مقام مخصوص ملوكه دينور كه شهنشين تعبير اولنور آنده بنفسه شاه الكنوب
 17 آرام ايدر و ميشه لكه و اورمانه دينور و طوارك يوننه دينور عنق دابه معناسنه
 18 جعي محاريب كلور و محاريب بنى اسرائيل آنلكه معجلندن عبارتدر كه آنده جلوس
 19 واقامت ايدرل ايدى ظاهرا اشو [يعملون له مايشاه من محاريب و تبايل] الابه
 20 كريمه سنده واقع اولان محاربه اشارتدر لكن تفسير بيضاويده قصور حصينه
 21 و مساكن شريفه ايله مفسردر (الحربه) مكنسه و زنده جنكاور و بهادر اولان
 22 عسكريه دينور يقال رجل محرب و قوم محارب تشبيه الحرب شجاع (المحاربه)
 23 و الحراب (حانك كسريه) و الحاراب (تفاعل و زنده) و الاحتراب (افتعال
 24 و زنده كه بودنى اشتراك ايجونددر برى بريله جنك و قتال ايدوب صواشتمق معناسنه در
 25 يقال حاربه محاربه و حرايا و محاربوا و احتربوا بمعنى (الحربه) نره و زنده آلت يعنى
 26 معروف آلت حربه دينور كه قصه مزراق اوله جقدر جعي حراب كلور حانك كسريه
 27 دين و حربه و ملتده اولان فساد و تباهلغه دينور محروب فاسد الدين اولان كسه در
 28 و حربه طعنه و سلب مال و تاراج معنالريندر و منه حديث الحديبية [و الاتركناهم
 29 محروين] اي مسلوبين منهوبين و حربه هذيل بلادنده بر موضع آيددر يا خود شام
 30 اولكه سنده واقعددر و حربه يوم جمعك اسميدر جعي حريات كلور حرکات و زنده
 31 و حريات كلور سكون رايه (الحربه) حانك كسريه بناء نوعدر هيئت حرب

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Emel ÖZBEK
Doğum Yeri ve Tarihi	Sarıyahşi 10.08.1987
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Pedagojik Formasyon
	İngilizce
Çalıştığı Kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı (vekil öğretmenliği)
İletişim	
E-Posta Adresi	turkolog_2007@hotmail.com
Tarih	20.10.2013